ПІСНІ РОДИННОГО ЖИТТЯ

Народна творчість

НЕМА В СВІТІ ВИРНІШОГО ТА НАД ДРУЖИНОНЬКУ
НЕМА Ж РОДУ РІДНІШОГО НАД ОТЦЯ НАД НЕНЬКУ

ПІСНІ РОДИННОГО ЖИТТЯ

Київ
Видавництво художньої літератури
«Дніпро»
1988

ББК 82.3Ук-6
П34

В сборник вошли лучшие образцы
украинских народных песен
о семейной жизни,
записанные в разных регионах
Украины.

Редакційна колегія:
С. Д. ЗУБКОВ, О. І. ДЕЙ,
І. П. БЕРЕЗОВСЬКИЙ, Д. В. ПАВЛИЧКО,
П. І. МАЙБОРОДА, С. Л. КОБА

Відповідальний редактор
І. П. БЕРЕЗОВСЬКИЙ

Упорядник,
автор вступної статті та приміток
Г. В. ДОВЖЕНОК

Ілюстрації
ГРИГОРІЯ КОВПАНЕНКА

П $\frac{4702590100-058}{M205(04)-88}$ КУ8.407.88

ISBN 5-308-00044-1

© Упорядкування, вступна стаття,
примітки, художнє оформлення,
ілюстрації.
Видавництво «Дніпро», 1988.

ПОЕТИЧНИЙ КОДЕКС РОДИННИХ ВЗАЄМИН

Очевидно, з давніх-давен, від часів утвердження моногамної (тобто одношлюбної) сім'ї і дотепер така грань людських стосунків, як взаємини в сім'ї, в родині хвилювала і хвилює людність. Епохи змінюють одна одну, людина все глибше пізнає навколишній світ і саму себе, та в царині родинного, особистого така ж непередбачуваність життєвих колізій, несподівані повороти долі, вибухи і раптова зміна почуттів. Тож не дивно, що саме цей аспект життя завжди збуджував творчу уяву народу, і створені ним ліричні пісні, що порушили вічні для всіх часів і народів теми, оспівали радощі й страждання своїх безіменних героїв, лишаються і донині (поряд з піснями про кохання) чи не найпопулярнішими.

Родинно-побутові пісні, як і інші тематичні цикли ліричних пісень, розвивалися не ізольовано, а в потоці історичного життя народної творчості загалом. Тож не випадково дослідники помічають їх генетичний зв'язок з іншими верствами народної поезії, зокрема з обрядовою. Виразно відчувається їх спорідненість з деякими весільними піснями. Весілля вводить молодят у подружнє життя, тому і деякі виконувані під час обряду пісні начебто попереджують молоду про його можливі складності й прикрощі. Умовність жанрових та інших градацій особливо дається взнаки, коли ми стикаємося з усім масивом ліричних необрядових пісень. Не можна не помітити, що їх різновиди, скажімо, родинно-побутова та соціально-побутова пісня, не лише користуються близькими мотивами та сюжетними ситуаціями, але часто фактично є варіантами, які відрізняються лише статусом героя, в одному випадку визначеним за соціальним становищем, в іншому — за родинним.

Дещо інший характер має взаємозв'язок родинно-побутової пісні і балади. Основним внутрішнім змістом тих й інших є ствердження вироблених тривалим життєвим досвідом людей норм і правил людського співжиття (найчастіше — від протилежного, від засудження їх порушення чи нехтування ними). Але ліричні пісні і балади підходять до життєвого матеріалу дещо по-різному, створюючи при цьому хоча і не абсолютно ізольовані, проте відмінні художні системи.

Ліричні позаобрядові пісні є відносно пізнім фольклорним явищем, одначе і вони, як обрядові твори та балади, несуть на собі ознаки народного світогляду різних епох — від слідів міфологічної свідомості, виявлених у поетичних метафорах, від ремінісценцій соціальних інститутів первісно-родового суспільства до відображення людських взаємин доби феодалізму та пізніших епох. Ці та інші елементи змісту, вираженого словом, багатий музичний зміст створюють органічну

цілісність пісень, переконливість зображення стосунків між людьми різного сімейного статусу, їх складності, драматизму або довірливого вираження глибоко особистих, мало не потаємних почуттів та переживань, лише зрідка радісних і світлих. Здебільшого приреченість, безвихідь сповнюють ці твори.

У побуті українського народу XVI—XVII ст., того періоду, на який, на думку дослідників, припадає розквіт ліричної пісенності, жінці належало почесне місце. Це було пов'язано з особливостями історичного розвитку народу, коли чоловіче населення змушене було на тривалий час лишати домівку, а жінкам доводилося нести на собі весь тягар турбот про дім, господарство, виховання дітей. За народним звичаєм жінка мала право на власне майно, одержане як віно, на спадщину по чоловікові. Незаперечною була повна влада жінки в хатньому господарстві. «Господиня три вугли в хаті тримає, а господар лише один» (нар. прислів'я). Тож і щасливі подружжя були, очевидно, не рідкістю, а нормою, і не всі свекрухи поїдом їли своїх невісток, і чоловіки не всі були п'яницями та перелюбниками. Але поряд з нормою в житті існують і відхилення від неї з безліччю нюансів, викликані неповторністю і часто-густо несполучністю людських характерів, складністю життєвих психологічних колізій, тиском непереборних обставин, в тому числі й економічних, соціальних. Саме драматизм життєвих зіткнень, ударів, знищених доль і вабив увагу народу-творця, покликáв до життя пісні, сповнені смутку, тривоги, відчаю.

Переважна більшість ліричних пісень родинно-побутового циклу пов'язана передусім з драматичними моментами жіночої долі, розкривають поривання зболілої жіночої душі, якій життя завдало чимало ран. Тож недаремно І. Франко назвав такі твори «невольничими псальмами» у статті «Жіноча неволя в руських піснях народних», де він на широкому фольклорному матеріалі розкрив соціальні причини нестерпного становища жінки-селянки в умовах класового суспільства XIX ст.

Основна проблема, що об'єднує пісні сімейно-побутової тематики,— це проблема людських стосунків, складності взаємовідносин, неоднаковості доль. Водночас вона виражена через вужчі, конкретніші теми, що визначаються здебільшого образами головних героїв пісень у їх конкретному сімейному статусі, їх розстановкою відносно одне одного та тою сюжетною ситуацією, яка несе у собі основне навантаження. Але при тому, що ряд творів вкладається в певну тему, визначену в загальних рисах, їхній зміст лишається безконечно різноманітним. Цю багатоманітність створює варіювання, комбінування безлічі мотивів; кожна пісня стає неповторною.

Про сюжет більшості сімейно-побутових пісень можна говорити лише умовно. Серед них є твори з досить виразною оповідальністю і пісні, що звучать то як спогад, то як скарга чи нарікання. І в обох

випадках рідко витримується якась одна форма викладу — чи то безстороння розповідь, чи то послідовний монолог. Структура, форма сімейно-побутових пісень досить складна, бо ж зміст розгортається не від події до події, а в переплетенні думок і почуттів, які то повертаються до минулого, то зазирають у майбутнє, то поступаються місцем начебто безсторонньому погляду.

Найбільшого розквіту пісні сімейно-побутової тематики досягли у період, коли родові й сімейні узи відчутно послабилися і почали втрачати свою «святість». Але силою традицій у селянському народному побуті, а відтак і в народній пісенності продовжував утримуватися прадавній погляд на непохитність родових зв'язків. І негучним відгомоном світогляду людини віддаленої епохи родового суспільства звучать мотиви приреченості тих, хто опиняється поза родом:

Летів орел понад морем низько —
Горе мені на чужині — нема роду близько!
Летів орел понад морем та й, летючи, крикнув.
Тяжко жити на чужині, де я не привикнув!
Летів орел понад морем: ой дай, море, пити!
Горе мені на чужині без родини жити!

Поняття роду, родини, сила родинних зв'язків розкриваються якнайкраще через почуття ліричного героя, що не мислить життя без близьких родичів:

Да нема древа ранішого над дубочка,
Да нема роду ріднішого над батечка, над батечка:
Що дубочка зломлю, да й покину,
А батечко умре — я й загину.
Да нема цвіту світлішого над маковку,
Да нема роду ріднішого над матінку:
Що маковку зорву — друга буде,
А матінка умре — я й загину.
Да нема древа ряснішого над явора,
Да нема роду ріднішого над братіка:
Що яворка зломлю — другий буде,
А братічок помре — я й загину...

Піснею-заклинанням звучить цей твір. Таке враження створює його особлива архітектоніка — багаторазове повторення однієї думки щодо різних осіб, повторюваність синтаксичних структур і значної частини лексики, а звідси — і його своєрідний звуковий малюнок.

Особливо гостро людина починала відчувати й цінувати благо щирих родинних взаємин, опинившись далеко від дому або в чужій сім'ї. Найчастіше героїнею таких пісень є жінка, що одірвалася від роду, вийшовши заміж. Саме в таких піснях збереглися, як вважають дослідники, відголоски екзогамії (тобто заборона шлюбу всередині одного роду). Це — часто повторюваний мотив віддання дівчини заміж далеко від роду, на чужину. Почуття неперебірності розлуки ство-

рюється численними символічними образами, пов'язаними з природою, просторовими уявленнями і оповитими смутком і печаллю. Такими найпоширенішими символами стали вода (річка, брід, море), поле, гори, туман, ліс:

Проведу я свою матюнку
Та за тії гори, гори крутії,
Та за тії річки, річки бистрії,
Та за тії лози, лози густії.

Ні нова сім'я, ні турботи чоловіка, ні його невдоволення чи погрози не можуть стримати її прагнення до зустрічі з родиною, розвіяти тугу:

Чоловіче мій, дружино моя,
Куди ж ти завів, що роду нема,
Що роду нема, дружино моя?

Кóло персонажів ліричних сімейно-побутових пісень обмежується найближчими членами селянської родини. Їхній сімейний статус визначається відповідно до особи головного чи ліричного героя в кожному окремому творі: мати, батько, син, донька, чоловік, жінка, зять, теща, тесть, брат, сестра, братова, невістка, свекруха, свекор, зовиця, дівер, вдова. І при всій багатоманітності змісту пісень, багатстві емоційних відтінків кожен з цих персонажів стає певним типом, характеризується певним набором семантичних рис. Скажімо, якщо старшій жінці відведено у пісні роль матері по відношенню до свого сина, то характеризують її зовсім інші якості, ніж у випадку, коли вона ж виступає в ролі свекрухи по відношенню до дружини свого сина.

У переважній більшості розглядуваних пісень центральним є образ жінки в різних її іпостасях — матері, молодиці, невістки, сестри. На її боці усі симпатії та співчуття творців пісень; ставленням до неї інших героїв вимірюється їхній рівень моральності, утверджуються народні етичні погляди.

Стосунки матері (рідше — батька) з дорослими дітьми стали темою багатьох пісень про сімейне життя, і не лише в піснях, де цей образ творить основний емоційний зміст чи формує сюжет. Часто думки й почуття героя, зосередившись на чомусь іншому, так чи інакше повертаються до матері; бо ж родинне коло таке вузьке, а в сімейному житті все переплітається і перехрещується. І не раз героїня, нарікаючи на гірке життя, згадає матір, що не дала їй долі; збита чоловіком молодиця шукає втіхи у матері і питає в неї поради.

Тема взаємин батьків та дітей торкається найрізноманітніших їхніх проявів. Тут і монолог щасливої матері, якій є на кого спертися в старі літа; біль і туга дорослих синів та дочок за назавжди втраченими батьками, яких «ні купити, ані заслужити», у пісні, яка своєю тональністю нагадує голосіння.

Одним з наріжних каменів народної етики, що в традиційному

народному побуті підтримував усю будівлю людських стосунків, надавав їм відносної стабільності і стійкості, здатності якоюсь мірою протидіяти руйнівному впливові дедалі глибшого розшарування сільської общини, було освячене віками шанобливе ставлення дітей до батьків. Народна точка зору однозначно розкривається в художніх образах пісень, чітко формулюється у відповіді сина матері:

Жінка для поради,
Теща для привіту,
А над неньку рідненьку
Нема на всім світі.

Це було нормою життя. Але складність доль, несполучність характерів часто спричинялися до непорозумінь, драматичних конфліктів. І саме вони перш за все будили творчу уяву народу, вимагали його оцінки. Навряд чи в дійсності в усіх конфліктних ситуаціях винуватцями були лише діти. (В усьому загалі народних побутових пісень помітна виразна тенденція фольклору до об'єктивності, прагнення розкрити подібні ситуації з позицій і старшого і молодшого покоління). Але пісні, де мати виливає свої жалі, молить дітей про елементарну вдячність чи співчуття її самотній старості, виявляють тверду позицію народної етики, згідно з якою матері належало особливе місце в житті людини, в родині. Яскравих прикладів покарання дітей за зневагу до батьків чимало можна зустріти у баладах. Побутовим пісням як жанру не властиві трагічні розв'язки. Проте і в них виразно звучать мотиви можливої розплати у майбутньому за непошану до матері:

Ой будете, діти,
Будете плакати,
Бо самі на старість
Підете від хати.

Повно і глибоко передано у піснях материнські почуття. Крізь душевний біль та гіркоту докорів її думка весь час повертається в минуле, коли діти («дочки мої, пави», «сини мої, соловейки») ще «падали з лави». Попри все, материнська любов лишається незмінною, як у цій невеликій пісні:

Пташки мої, пташки,
Ви ж мені не тяжкі,
Щебечіте у саду
Хорошенько, до ладу.
Дітки ж мої, дітки,
Ви мені не гіркі,
Говоріте у дому
Хорошенько, до ладу.

Композиційний паралелізм з дотриманням симетрії зовнішньої форми і використаний у першій частині паралелі образ надає переконливої щирості й правдивості природним материнським почуттям.

Взаємна любов та повага батьків і дітей передається і зображенням легкого життя дівчини в батьківському домі, дозвілля, явно перебільшуваного піснями, і протиставленням своєї матері й «чужої» — чи то мачухи, чи то свекрухи:

Чужа матінка ударит ще й ногою потрутит.
Своя вдарит та й к собі приголубит.

Болюче усвідомлення дітьми конечності батьків і водночас їх незамінності, думка про їхню смерть (можливу чи реальну — у піснях не завжди чітко розрізняються реальний факт та плід уяви) викликає образи сильні, часом несподівані й оригінальні:

Ой брате мій, брате,
Де нам отця взяти?
А нам ні купити,
Ані заслужити,
Малярів найняти —
Отця змалювати.

Або:

Поставлю я отця
На покутті в хаті.
Як увійду в хату,
Сюди-туди гляну —
І отця згадаю.
Назад оглянуся —
Слізоньками вмиюся.

І давнє звичаєве право, і традиційні форми сімейної моралі в родинних стосунках відводили вагоме місце брату. За цими нормами на випадок смерті батька родини старший брат мав заступити його і, як батько, опікуватися меншими братами та сестрами. Стосунки братів та сестер, взаємну потребу одне в одному, турботу й уболівання братів за долю сестри, часто всупереч настроям і намовам братової, оспівали народні пісні:

Робім, брати, як нам мати казала,
Щоб наша сестра в чужині не пропала.

Або:

— Не поглядай, мила, не поглядай скрива,
Бо моя сестриця щодень не гостила.
Бо моя сестриця щодень не гостила,
Бо в мої сестриці доля нещаслива.
Я на тебе, мила, щодень надивлюся,
Згадаю сестрицю, слізьми обіллюся.

Тепло взаємних почуттів чуємо в ласкавих епітетах, які знаходить пісня для своїх героїв: «братчик солоденький», «то не голуби, то

братчики рідненькі», «браття соколята», «наша сестра красна, молода», «наша сестра хорошая, вродлива».

Беззахисність сестри передається через поширений у фольклорі символічний образ, розкритий у паралелізмі:

Горе тій криниці межи дорогами,
Горе нашій сестриці межи ворогами. (2)
А хто йде, хто їде — водиці нап'ється,
А з нашої сестри кожний насміється. (2)

Поступове розхитування традиційних устоїв, нехтування прадавніми нормами моралі, що мало своє соціальне коріння, відбилося в багатьох піснях сімейно-побутової тематики. Окремі сюжети таких пісень відобразили різну міру руйнування родинних зв'язків, викликаного майновою нерівністю:

Що нас мати одна породила, (2)
Що не днаке щастя уділила: (2)
Старшій пани панувати, (2)
Середущці худобу збивати,
А найменшій горе горювати.

Брат з жінкою ховають зі столу обід, щоб не частувати біднішу сестру; брат не наважується прийняти на зиму сестру-вдову з дітьми; із сестер, запрошених братом у гостину, шанують лише багатших, а бідну зневажають, а то й виганяють. Часом і вся пісня будується на протиставленні бідної і багатої, зосередивши увагу на ставленні до них брата. І хоча пісня не дає прямих оцінок вчинкам своїх героїв, таке протиставлення підкреслює її викривальний пафос і посилює її дидактичний заряд:

Та багатую сестру зазивати,
А вбогая сестра й сама прийде.
Багатую садять у кінці стола,
А вбогую садять у порога.
Та багатая сестра мед-вино п'є,
А вбогая у порога слізоньки ллє.
...Багатую проводять із музиками,
А вбогую цькують та собаками...

Як підкреслював відомий український фольклорист О. І. Дей, «використання цього принципу (полярного групування образів та ідей.— *Г. Д.*) в процесі художнього освоєння дійсності фольклором характеризується еволюцією від родинно-побутової до соціальної сфери, все більшим опануванням в процесі історичного розвитку суспільства громадських тем, які розкривають класові суперечності, а також тем родинно-побутового і морального плану, втілюваних через призму соціальних конфліктів» [1].

---

[1] *Дей О. І.* Поетика української народної пісні.— К., 1978.— С. 227.

Пісня, висловлюючи погляд народу, однозначно ставала на бік покривджених, викликала співчуття до них і часом на підставі всього робила узагальнення моралізаторського характеру:

Тим у світі добра нема,
Що брат сестри за род не ма.
Тим у світі теряється,
Що брат сестри цураться.

Надзвичайно широко сімейно-побутова лірика розпрацьовує тему взаємин невістки й свекрухи, життя молодиці в чужій сім'ї. Мотиви цієї теми, виступаючи головними, акцентованими, створюють ряд окремих сюжетів. Водночас ми бачимо їх щедро розсипаними в піснях, що виділяються в інші теми, зокрема тих, що відображають взаємини подружжя, їх нюанси. Цілком природно, що й у піснях про життя невістки в свекрів не обходиться без зображення позиції чоловіка в конфлікті його дружини і матері. Пісню, як і життя, важко втиснути у вузькі рамки окремої теми.

Ще привільно живучи в батьківському домі, дівчина не раз замислюється про своє майбутнє. Хоч і невеликий її життєвий досвід, та він підказує реальну можливість найгіршого майбутнього, і вона заздалегідь оплакує його. Приреченість і відчай звучать в її звертанні до матері:

Не дай мене за нелюба, моя нене;
Коли-сте ся наважили, дайте ж мене, дайте...

У центрі багатьох пісень — образ лихої свекрухи (рідше — свекра), яка веде перед у взаєминах «чужої чужениці» з іншими членами сім'ї — діверами, зовицями, а часто і з власним чоловіком. Незвична до чужих порядків, мусить молодиця звикати жити в неприязній задушливій атмосфері вороже настроєної сім'ї:

Ой вилетіли, ой вилетіли дві-три пташини з гір'я,
Винесли собі, винесли собі по китаєчці зілля.
Посадили го, посадили го в свекрухи у світлиці,
Поливають го, поливають го із керниці водицев.
Як тому зіллю, як тому зіллю в світлиці си приймати,
Та так мені, молоденькій, в свекрухи привикати.

Побутовий конфлікт між невісткою й свекрухою часто викликався лише примхливістю старшої господині дому, яка, нарешті, мала можливість задовольнити свою владолюбність. І тоді невістка, якщо почувала себе рівнею чоловікові та його родині, могла опиратися такому гнітові хоча б словами. І навіть у випадках, коли свекруха дорікала молодиці її бідним посагом, та вміла відповісти з гідністю:

Я твого сина не силувала мене брати,
Я з твоїм сином три вечори стояла,
Я твоєму синові всю правдоньку казала:

— Ти, мій милий, багатий, а я дівка убога,
А в твого батька є воли і корови,
А в мого батька — ні волів, ні корів.
— Нащо ж нам, мила, воли да корови.
Аби нам, мила, обом до любови.

Створивши типізований образ свекрухи з притаманним йому набором семантичних рис і ознак, народна пісенність не обмежується лише цим типом, а прагне певної об'єктивності і звертається до інших граней взаємин цих двох персонажів, цим самим надаючи їм більшої об'ємності, глибини, життєвості. Пригадаймо позицію народної пісні, де свекруха — вже не свекруха, а перш за все мати, що перебуває у незгоді з недоброю чи невдячною дружиною свого сина і протиставляється їй, а також творів, де по один бік — образи невісток та зятів, а по другий — матері, несправедливо скривдженої ними. Тож родинно-побутові пісні, черпаючи матеріал у виняткових, драматичних ситуаціях, відобразили водночас широке коло різноманітних життєвих конфліктів:

Ой сине мій, ти моя дитина,
М'яко спати, та важко лежати:
Не зна мила «на добраніч» дати,
А вийшовши з комори раненько,
Та не скаже: «На добрий день, ненько».

Глибшому, виразнішому зображенню безрадісного життя молодиці в чужій сім'ї служить часто використовуваний прийом антитези, протиставлення дій, вчинків різних персонажів по відношенню до молодиці-невістки, образ якої в багатьох піснях є і емоційним, і сюжетним центром. Часто протиставляється свій рід або окремі його члени (батько, мати, брат, сестра) сім'ї свекрів (свекор, свекруха, дівер, зовиця). Інколи цей прийом з часткового перетворюється на композиційний принцип, зумовлює наскрізний рух думки:

Свекорко іде, гудить мене:
— Узяли невістку-неробітницю, потроху жне.—
Діверко іде, гудить мене:
— Узяли невістку-неробітницю, потроху жне...
. . . . . .
Батенько іде, хвалить мене:
— Оддали дочку-робітницю, по сім кіп жне.—
Матінка іде, хвалить мене:
— Оддали дочку-робітницю, по сім кіп жне...

Зображення, витримане з позиції одного героя і в тій самій ситуації, викликає необхідність повторення цілих синтаксичних структур, лексичних компонентів, що, на думку дослідників, допомагає гострішому сприйманню протиставлюваних персонажів.

Часом противагою свекрушиній уїдливості й зловорожості зображується ставлення чоловіка, поляризуються відповідно почуття

неприязні та кохання, при цьому посилюючи взаємно одне одного, а відтак і загальний емоційний вплив пісні на слухача.

Хоч як важили для молодиці і характер свекрухи, і її ставлення до неї, та все ж визначальним у її житті в чужій сім'ї були стосунки з чоловіком.

Традиційна народна мораль, що виявила себе в найрізноманітніших формах народної творчості, в суперечці між коханням і розрахунком обстоювала кохання і право людини на щастя з коханим у шлюбі. І пісні сімейно-побутової тематики не цураються зображення злагоджених, приязних стосунків подружжя, часто, як ми бачили вже, всупереч недоброзичливості родини.

Проте вкрай рідко народні пісні вдаються до ідилічного зображення подружнього щастя. Його здебільшого доводиться постійно виборювати: зберігати в розлуці, позбуватися безпідставних підозрінь, ревнощів, відкидати людський осуд і поговір, лихі поради, притримувати власний крутий норов. Такі пісні поряд з відстороненим зображенням ситуації (часто у поєднанні з діалогом дійових осіб) часом передають її емоційне сприйняття чоловіком (а не лише жінкою), що створює можливість для більш широкого осмислення взаємин героїв, внутрішніх причин їхніх вчинків, настроїв.

Та все ж уяву творців пісень вабить безконечна складність людських доль, зображення драматичних сімейних конфліктів і викликаного ними психологічного стану героїв. Такий підхід до життєвого матеріалу давав можливість пісні виявити і передати слухачам широку гаму людських почуттів, глибше проникнути в духовний світ героїв, точніше, героїнь, бо ж здебільшого жінка, дружина, шлюб якої з різних причин став для неї тягарем, зосереджує на собі всю увагу. Напруженість стосунків подружжя, драматизм конфлікту має у піснях певну градацію, залежну від головних причин незгоди. Щоправда, не завжди ці причини і виявляються в піснях, і тоді вся увага зосереджується на почуттях, психологічному стані героїні. Пісня неначе вихоплює з життя якусь часом малозначущу, на перший погляд, ситуацію і розгортає перед слухачем пов'язані з нею переживання:

— Ой біда, мамко,— не новий горнець,
Що не кипить з водою,
Ще гірша біда — то мій миленький,
Що не говорить зо мною.
— Обгортай, синку [1], той новий горнець,
Що не кипить з водою,
Догоджай, синку, тій лихій долі,
Ме говорити з тобою.

---

[1] На Буковині слово *син* часто вживається при звертанні до доньки.

— Ой ходжу-бо я, догоджаю я,
Не можу догодити,
Вже, відай-таки, та лиха доля
Не буде говорити...

Лихий чоловік, або ще, як часто називають його пісні, «лиха доля»,— головний призвідник страждань жінки. І хоча часто в піснях немає конкретних свідчень на підтвердження цього, почуття виражені у них переконливо й правдиво.

Для підкреслення конфлікту й відповідальності за нього чоловіка пісні користуються різними прийомами — цікавими сюжетними ходами, в тому числі й гумористичними (як-от у піснях, де жінка хоче продати свою «лиху долю», тобто чоловіка, а його ніхто не купує); виразними порівняннями становища жінки при лихому чоловікові; шляхом виділення його з ряду інших осіб; протиставленням стосунків з чоловіком, з одного боку, і з рештою членів його родини — з другого. Так, у пісні «Ой піду я лужком-бережком, як маковий цвіт» хід думки стає «несподіваним» для слухача, порушує вже сформований у нього іншими творами стереотип уявлень про стосунки невістки і чоловікової рідні, виводить за межі звичайного, тим самим підсилюючи його інтерес. Характеристика свекра, свекрухи, дівера і т. д. є тлом, на якому неприязне ставлення з боку чоловіка стає особливо виразним:

— Може, в тебе, моя доню, свекорко лихий?
— Не вгадала, моя мамо,— як батько рідний.
— Може, в тебе, дитиночко, свекруха лиха?
— Не вгадала, моя мамо,— як мати рідна.
. . . . . .
— Може, в тебе, моя доню, та милий лихий?
— Правда твоя, матіночко,— ворог претяжкий.

В нашому прикладі цей композиційний прийом служить і виявленню причин емоційного стану героїні, розкритого на початку пісні:

Ой піду я лужком-бережком, як маковий цвіт,
Плачу-ридаю, гірку долю маю, зав'язала світ.
Утоплюся, моя мати, між річки піду,
Таки ж тобі, моя мати, жалю нароблю.

Найчастіше головними причинами незгоди у піснях є відсутність взаємної любові та пиятика чоловіка. Тяжко страждає молодиця біля нелюба, та не менше й жінка, яка не люба чоловікові. Скільки гірких і не завжди справедливих докорів кидає вона матері, котра її — «як в болото коноплину зелену втоптала!» Не зовсім справедливих, бо ж мати, віддаючи її заміж, діяла, в кінцевому рахунку, не власною волею, а з примусу невблаганних обставин. Ці пісні відкривають слухачеві різноманітні відтінки жіночих характерів. Забита і залякана молодиця лише просить мужа не бити її вдень, а тільки вночі;

відрадою для іншої стають материне й батькове співчуття та спогади про безхмарне дівування. І скільки страждань мали зазнати жінки, щоб так гірко і безжально (не лише щодо себе, а й щодо власної матері) бажати собі смерті:

Ой зав'яжи мені, моя мати, а білим платком очі,
Веди мене, моя мати, хоть темненької ночі,
Да не дивись, моя мати, що хороша на вроду,
Топи мою головоньку у холодную воду,
Да не кажи, моя мати, що я в тебе одиниця,
Топи мою головоньку, де холодна водиця.
Да не дивись, моя мати, на червонії стрічки,
Топи мою головоньку, де холоднії річки.

Небажання упокоритися невблаганним обставинам, всупереч розсудливим материнським повчанням («Не журися, моє дитя, бо така твоя доля»), протест проти існуючого порядку речей виливало у піснях жіноцтво, обділене щастям. Хоч жінка і не могла перебороти обставин, вона не хотіла силувати свої почуття. Чимало прекрасних і сильних образів знаходять пісні для відображення стану героїні, сили її неприязні й рішучості:

Лучче ж мені, моя мати,
Гіркий полин їсти,
Як із нелюбом
На розмові сісти;
Лучче мені, моя мати,
Важкий камінь зняти,
Як із тим нелюбом
На розмові стати.

Або:

Лучче б мені, мати,
Цілий рік лежати,
Та ніж мого нелюбочка
Соколиком звати.

«Такий гарячий і живий протест проти силування,— писав І. Франко,— свідчить іменно о тім, що силування те серед нашого народу — случай рідкий, що у наших дівчат дуже живе сильне почуття свободи власної волі...» [1]

Не знаходило підтримки, викликало загальний осуд, в цілому заперечувалося народними морально-етичними нормами й жорстоке ставлення до жінки. Пісні засуджують це явище і самим фактом його зображення, і явною симпатією і співчуттям до жінки, що ними пройнята вся образна система творів, їхній зміст. Адже недаремне

---

[1] *Франко І.* Зібр. творів: У 50 т.— К., 1980.— Т. 26.— С. 214.

жінка просить не бити її вдень, а лише вночі або в коморі, щоб не видно було і не чутно було для інших, щоб не робити зі свого життя посміховиська, щоб не мати «встиду в лиці»:

Та най лишень стіни чують,
Най си люде не дивують.
Та най лишень стіни видять,
Най ня люде не огидять.

Із ставленням до жінки пов'язував народ таке високе поняття, як честь, «гонор». «Збавив-єс пя гонорочку та й свій-єс утратив»,— дорікає жінка чоловікові. Однозначність позиції, що її обирає народна мораль, висловлена в пісні ясно і лаконічно: «Чоловік би не бив жінку, якби при розумі».

Шлюб з примусу, з розрахунку обертався довічною мукою не лише для жінки, але часто і для чоловіка, призначеного жити поряд з не люблячою його жінкою або із нав'язаною йому нелюбою дружиною. Народна пісенність висвітлює останню ситуацію з різних точок зору — і з позиції ображеної жінки, що прагне запобігти чоловікової ласки, а часто і довести своє «право» на його любов, і передаючи тяжкі думки чоловіка, його смуток і відчуття безвиході. І не завжди ці різні позиції втілюються в окремих творах. Народна лірична пісня дуже часто в одному творі уміє поєднати почуття й думки різних ліричних героїв, непомітно перейти в минуле чи в майбутнє. Своя особлива логіка ліричних пісень, на думку російського фольклориста Н. Колпакової, пояснюється і виправдується силою ліричних емоцій, вкладених не лише в слова, а й у наспів, викликається станом роздумів, сплетінням спогадів і почуттів, часом уривчастих, виражених у цих піснях [1]:

Не світи, місяц, нехай засвітят зорі,
Не люби іншой, бо мні серце болит.
— Відсунь, дівчино, кватирку над собою,
Бо розіб'юся з жалю за тобою.
— Чего-сь ти, сину, маєш розбивати,
Коли-сь її любив, тож било її взяти.
— Не казала-сь, мати, убогої брати,
Казала-сь, мати, багатой шукати,
Щоб за неї воли, корови взяти.
Воли, корови при зеленім узбочи,
Встидка, бридка поперед мої очи.
Воли, корови на коні поміняю,
З встидкою, бридкою свій вік скоротаю.

Відчай вів чоловіка найкоротшою дорогою до корчми. Але відчай спричинявся не лише і не стільки драмою особистих почуттів, сімей-

[1] *Колпакова Н. П.* Русская народная бытовая песня.— М.; Л., 1962.— С. 179.

їйх незлагод, а й іншими життєвими обставинами соціального й економічного порядку, що з розвитком капіталістичних відносин на селі чимдалі дужче стискали селянина.

Народна пісня, узагальнюючи факти реального життя, не вдається до з'ясування чи бодай натяку на причини чоловікової пиятики. Вся її увага зосереджується на стосунках, які в цій ситуації складаються між подружжям, на душевних стражданнях жінки. І здатна вона не лише на скарги, докори, різкі слова й прокльони на адресу чоловіка, а й на відчайдушні вчинки, як-от у пісні, де героїня кидає чоловіка з дітьми і їде геть.

Виразним у піснях є і образ чоловіка-п'яниці, який вимальовується і з його власних вчинків, і зі сповідальних монологів жінки — не знаючий міри в пиятиці, ладний пропити все господарство, безжальний, жорстокий до дружини. Недаремне образ чоловіка-п'яниці часто зливається з образом нелюба, і тоді відчай героїні стає особливо гострим.

Глибокий психологізм народної сімейно-побутової пісні — і у правдивості й тонкості художнього зображення типових життєвих ситуацій, і у проникненні в найдальші куточки жіночої душі, де приховуються такі почуття й думки, в яких вона не завжди зізнається собі у буденному житті. Час від часу виринає несміливий спомин про несудженого коханого, що разом з нелюбом «ділять половину од серденька мого». І яка різниця в ставленні героїні до милого і до осоружного чоловіка: перший — славний, чорнявий, хороша врода, з карими очима, солодятко, з жалю протирає очі золотою хусткою; другий — препоганий, ще й невірний, поганий і рід його, в нього гірка губа, гірша полиночку і т. ін. І тут же наче випадковий прояв уламків ніжності до того ж таки гіркого п'яниці, і попри все — відчуття свого подружнього обов'язку, і болісне визнання переваг життя хоч з п'яницею, але в парі перед самотністю:

Ой не лай, ненько, та не лай, любко, п'яниці мого,
Ой є в мене дрібні дітки, горе мені без нього.
Хоть він п'яниця, хоть недбайлиця, хоть він у корчмі п'є,
Як загляну у нову комору, а у мене усе є.

Словна вишивала горе і виносила на собі весь тягар життя жінка-вдова, особливо молода. «Нікому так не гірко жить, як бідній вдові»,— визнає народна пісня. Традиційна народна етика виробила в селянському середовищі гуманне, співчутливе ставлення до неї та її дітей. Добре відомий баладний сюжет, де козаки карають смертю свого товариша, що зневажив і одурив удову. І переважна більшість пісень, що торкаються цієї теми, сповнена глибокого й щирого уболівання за її долю. Насправді, це образ чи не найдраматичніший в українському фольклорі. Пісні змальовують його як суб'єктивно, зсередини, через власні почуття, переживання, роздуми героїні, так

і з позицій оточення. І це дозволяє не лише створити в цілому об'ємний, багатогранний образ, а й відчути психологічну складність взаємин удови з оточенням:

Сама не знаю, як ворогам ґодити,
Чи в чорному, чи в білому ходити?
Ходжу в чорному — кажуть, ледащиця,
Ходжу в білому — кажуть, чепуриться.

Змушена тяжко працювати, щоб прогодувати дітей, зважувати кожен свій не лише крок, а й погляд, щоб не накликати поговору, молода вдова хоч і не раз визнає марність прожитих літ, та все ж щосили опирається і наступу злиднів, і несправедливій славі:

На велику та негоду чорна хмара встала,
А на бідну удіноньку поговір та слава.
Ой я тую хмару пером розмахаю,
Перебула я поговір, перебуду й славу.

Найбільший клопіт удови — це діти, що потребують батьківської опіки, та поле, що вимагає хазяйських рук. Тож не дивно, що молода вдова не втрачає надії на появу в її домі нового господаря. Але чи то козак виявляється недобрим до вдовиних дітей, чи то мати не радить синові брати вдовицю,— і тоді пісні сповнюються тугою за несправдженими мріями, які безжально перекреслило життя.

Пісні про вдову використовують мало не всі можливі засоби для якнайбільшого впливу на слухача, створення у нього стану співпереживання. Це і зворушливі сюжетні ситуації, і відвертість героїні, і багатство художніх тропів — від епітетів і прямих порівнянь до складних метафоричних образів.

Думка про долю вдовиних дітей, сиріт по батькові, в піснях про вдову виступає не основною, а факультативною, служить лише матеріалом для основного образу. Хоч би якою гіркою була їхня доля, та мати не приносила інтереси дітей в жертву своєму жіночому благополуччю:

Калиноньку ломлю, ломлю,
А ви, віти, одхилітеся;
Удіноньку люблю, люблю,
А ви, діти, розійдітеся!

— Коли ломиш калиноньку,
То ламай її віти,
Коли любиш удіноньку,
То люби її діти.

З особливим зворушенням оспівує народна пісня гірку долю дітей-сиріт при мачусі, злій натурі якої не може протидіяти слабка воля батька. Нікого не лишали байдужими такі твори, викликали найріз-

номанітніші думки і почуття. Пригадаймо прекрасне оповідання І. Буніна «Лірник Родіон», тонкі спостереження автора, його глибоке проникнення у світ переживань і слухачів, і виконавця пісні «Сиріт-ка», лірника Родіона Кучеренка з Васильківського повіту.

Та й для дорослих дітей особливо болісною є втрата матері, її співчуття, добрих порад, турбот. Беззахисність сироти перед недоброзичливістю, а то й озлобленістю людей бачимо ми у піснях. Її становище не менш вразливе, ніж у вдови; тож не випадково ми чуємо прямий перегук образів у різних творах:

Іде сирота у поле горати,
А люде говорять: «До коршми гуляти».
Іде сирота із поля з горання,
Люде говорять: «Із коршми, з гуляння».
Іде сиротина, на воли гукає.
А люде говорять: «Іде з коршми, співає».

Або:

Вийшла вдовонька,
На ворота сперлася;
Кажуть сусідоньки,
Що вона напилася.

Але не лише тяжку тугу за втраченими батьками виплакує сирота в пісні. До печалі дітей додається ще й гірке усвідомлення злиденності свого становища, невеселих перспектив майбутнього:

Я, бідна сирота, стою і думаю,
Нихто мя не бере, бо поля не маю.

Мамо моя, мамо, што ти наробила,
Же-с мене на світі без поля лишила?

Тече вода, тече на тихім Дунаю,
Піду я ся втоплю, бо щастя не маю.

Оплакує свою безщасність сирота, клене недолю скривджена невістка, марно спливають молоді літа за нелюбом чи п'яницею. Мало не кожна пісня на теми родинного життя містить подібні мотиви. Але є в народній пісенній скарбниці твори, що звучать, як стогін зболілої душі, їхній герой — просто людина, сімейний статус якої втрачає значення; в них немає конфлікту, а причини таких сумних емоцій окреслюються або дуже загально — біда, недоля, пригода, або наче ненароком кинутою згадкою про ворогів, нестатки, нелюба. У таких піснях і в подібних мотивах, вкраплених у твори з конкретнішими основними темами, цікавих втілень набуває абстрактне поняття долі, недолі, лихої долі. В образах пісень вона часто опредмечується чи навіть персоніфікується, мислиться, як щось непридбане чи втрачене

людиною на зорі життя. Природним розвитком такого осмислення поняття є прагнення ліричного героя пісень відшукати свою долю у полі, в травах, у річці, в лісі або будь-що позбутися недолі:

Пусти мене, мати, у степ погуляти,
Буду трави прогортати, доленьки шукати...

Або:

Ой одчепись, лиха доле,
Ти од мене одчепися,
Піди собі в зеленії трави
Та й там собі зачепися.

А що в житті людини, зокрема жінки, її лиха доля втілювалася часто в цілком певних обставинах, то й у деяких піснях це поняття часом набуває конкретнішого змісту, стає синонімом образу чоловіка-п'яниці чи нелюба, позбутися якого несила, як і власної, призначеної від народження нещасливої долі.

Почуття, що панують у піснях про родинне життя, пов'язані переважно з гіркими моментами людського буття. Однак їхній діапазон надзвичайно широкий, з багатьма відтінками — від тихого смутку до розпачу, з якого герой бачить лише один вихід.

Для створення багатого почуттями внутрішнього світу героїв, для відтворення їх психологічного стану в складних життєвих обставинах пісні родинно-побутового циклу залучають широкий арсенал художніх засобів і прийомів, витворених народнопоетичною традицією.

Як помітили дослідники, ліричним пісням, і зокрема сімейно-побутовим, властива певна двоплановість змісту, створювана неоднозначністю використовуваних художніх образів. Їхній, так би мовити, зовнішній план — це зоровий образ твору, який постає завдяки численним художньо-описовим деталям, пов'язаним з навколишньою природою, з різними сферами людського життя. Скажімо, з пісень про родинне життя можна довідатися про деякі особливості побуту народу, про його матеріальну культуру, вірування, передсуди, про різні види традиційної праці, домашнє господарство. У піснях виявляється і велика спостережливість народу, його увага до природного оточення.

Але звернення народної уяви до природи в ліричних сімейно-побутових піснях не лише створює зображальний план пісні, а обов'язково підкреслює її загальний тон, поглиблює виражені в ній почуття навіть тоді, коли певний образ вживається в своєму прямому значенні. Образами, навіяними природою, передається нездійсненність бажань героїв,— нещаслива молодиця мріє про орлові крила, щоб відвідати матір. Щедро розсипані в піснях прямі порівняння з предметами та явищами природи, які посилюють виразність зображуваних ситуацій

та почуттів героїв, зокрема при використанні прийому протиставлення персонажів:

Його борода, як соломонька в стрісі,
Моє личенько, як калинонька в лісі,
Його борода, як на улиці сміте,
Моє личенько, як рожевое квіте.

У своїй поетичній уяві людина звертається до природних стихій, рослин, птахів, тварин, яких пісня наділяє чутливістю і здатністю співпереживання людському горю. Орел, гуси, галка, зозуля несуть вісті до далекої родини, героїня чекає співчуття від гаю, діброви, місяця, зір, довіряє свою душу Дунай-річці.

А у випадках, коли образ природи набуває переносного, символічного значення, тоді з'являється в ньому новий, глибинний зміст. Саме завдяки поетичному інакомовленню в пісні якнайповніше розкривається її внутрішній смисл, особливо виразними стають почуття її героїв, їхній настрій, переживання, болі. В різноманітності і багатстві народної символіки відбився довгий історичний шлях народної пісенної творчості, протягом якого в ній утвердилися численні образи-символи, значна частина яких зустрічається і в сімейно-побутових піснях. Деякі символічні образи мають досить стійке значення, інші ж якнайповніше розкриваються в контексті конкретної пісні, тісно пов'язані з її змістом.

Сімейно-побутові пісні, як ми бачили, в цілому сумні, невеселі. І найчастіше зустрічаємося в них із символами поняття горя. Високий рівень асоціативного мислення народу-митця, спостережливість і почуття прекрасного створили широке коло символічних образів для численних відтінків, нюансів цього поняття. Оскільки горе — почуття, близьке ліричним пісням й інших тематичних груп, не лише сімейно-побутовим, то варто відзначити, що його символіка — це символіка народної лірики загалом. Скажімо, наприклад, щоб відтворити почуття розлуки, наголосити на її непереборності, на перешкодах до її подолання, пісня використовує образи простору — широка річка, ліс, поле, море, розлив ріки, гори, туман, заросла стежка, шумлячі дерева тощо.

Чи не найбільша роль у створенні широкого кола символічних уявлень належить художньому паралелізму, який зіставляє два образи — один у прямому, другий у переносному значенні, причому зіставлятися (і протиставлятися) можуть і персонажі, і дії. Особливо часто паралелізм виступає як елемент композиції — в зачині пісні, на який припадає велике емоційне навантаження у створенні її настроєвості. Навіть не зв'язаний з подальшою сюжетною ситуацією, він, однак, визначає атмосферу пісні, її скорботну тональність. Але найчастіше образ-паралель зачину поглиблюється усім змістом твору:

Посію коноплі, а вродила плоскінь,
Кого я любила, не дав мені господь.
Кого я любила, то той за плечима,
Невірна дружина все перед очима...

Особливо тонко відтворюються людські почуття в піснях, де перша частина паралелі розвивається в самостійну картину, символічний смисл якої розкривається в реальній ситуації:

Ой високо, високо (2)
Клен-дерево й од води.

Ой хоч же він високо, (2)
Таки листок упаде.

Таки листок упаде (2)
І на Дунай попливе.

Ой далеко, далеко (2)
Мій батенько од мене!

Ой хоч же він далеко, (2)
Таки мене спом'яне.

Таки мене спом'яне (2)
І дитятком назове.

Важко переоцінити роль цього художнього засобу в створенні поетичної образності пісень про родинне життя; його форми багатоманітні і художні можливості майже невичерпні.

Дещо менш поширеним тропом у створенні художньої образності сімейно-побутових пісень є метафора. Проте в цій тематичній групі вона представлена в найрізноманітніших формах — від простіших, як, наприклад, метафоричний епітет до персоніфікацій символічного характеру, які становлять єдине ціле з художньою ідеєю твору.

Метафоричні епітети в піснях завжди конкретні і являють собою зіставлення персонажів з об'єктами рослинного чи тваринного світу. Часто в них втілюються народні уявлення про красу, мужність тощо: «мої сини, мої соколи, а дочки голубочки», «дочки мої пави», «сини мої, орли мої да ще й соловейки». Більш розгорнуті метафори дають можливість створення особливо виразних, непересічних, часом несподіваних образів:

Постіль папірова
З вітром полетіла,
Нагайка ремінна
Кровцев обкипіла.

Або:

Сидить милий з боку,
А нелюб з другого,
Ділять половину
Од серденька мого.

Зустрічаємо ми і т. зв. реалізовану метафору, прийом дуже яскравий і місткий:

Ох і я журбу, ох і я тоску та на листу спишу,
Ох і я журбу, ох і я тоску на Дунай пущу.
Ти пливи, журбо, пливи, тоска, та по всім берегам,
Ох і роздай, боже, мою печалоньку по всім ворогам.

Неможливо виділити в народній пісні щось більш чи менш важливе, головне чи другорядне в її художній тканині — все в ній творить неперевершену красу, збуджує у слухача істинні, високі почуття. Чимало важить і звуковий образ пісні, в створенні якого (окрім найважливішого — мелодійного малюнка і особливостей виконання, чого ми в даному випадку не торкаємося) беруть участь художні прийоми усіх рівнів — тих, що зумовлюють її композицію, особливий синтаксис, багатоманітність стилістичних фігур, витончену гру звуками у словах, зокрема у римах.

Народні ліричні сімейно-побутові пісні, що створювалися і активно розвивалися в минулі історичні епохи, стали своєрідним художнім документом життя народу. Та все ж основне в них — людські почуття, роздуми, страждання, що лишаються майже незмінними впродовж століть. І це загальнолюдське, втілене у форму прекрасного, не може не знайти відгуку і в наших сучасників.

Галина Довженок

РОДИНА, РІД
РОЗЛУКА З РОДОМ
ТУГА ЗА НИМ

ДА НЕМА ДРЕВА РАНІШОГО НАД ДУБОЧКА

Да нема древа ранішого над дубочка,
Да нема роду ріднішого над батечка, над батечка:
Що дубочка зломлю, да й покину,
А батечко умре — я й загину.
Да нема цвіту світлішого над маковку,
Да нема роду ріднішого над матінку:
Що маковку зорву — друга буде,
А матінка умре — я й загину.
Да нема древа ряснішого над явора,
Да нема роду ріднішого над братіка:
Що яворка зломлю — другий буде,
А братічок помре — я й загину.
Да нема древа ряснішого над осики,
Да нема роду ріднішого над сестриці:
Що й осичку зломлю, да й покину,
Що й осичка друга буде,
А сестрица умре — я й загину.
Да нема древа ряснішого над калину,
Да нема роду ріднішого над дитину:
Що калину зломлю — друга буде,
А дитина умре — я й загину.
Да нема древа ряснішого над ожину,
Да нема роду ріднішого над дружину:
Що й ожину зломлю — друга буде,
А дружина умре, я й загину.

ДА БІДА Ж МЕНІ, МАТИ, ЗА БІДОЮ

— Да біда ж мені, мати, за бідою,
Ой стала я журитися молодою.
Іще ж к тому, мати, малі в мене діти,
Нельзя мені світа за ними повидіти.
За що ж мене, ненько, б'єш да лаєш,
Чи ти ж мого горенька не знаєш?
Горе ж мені, моя мати, що сама в хаті,
Нема родиноньки, ні з ким розмовляти.
— Ой розмовляй, моя доню, з чужиною,

Да поки зійдешся з своєю родиною.
— Да нема в лісі дерева над яворка,
Не буде рідніщого над батенька!
Ой яворка я зрубаю, да й покину,
А батенько умре, то я й загину.
Нема в лісі дерева над липоньку,
Не буде рідніщої да над матінку,
Липоньку я зрубаю, да й покину,
А матінка умре, то й я загину.
Нема в лісі дерева да над дубочка,
Не буде рідніщого над братичка,
Ой дубочка я зрубаю, да й покину,
А братичок умре, то я й загину.
Нема в лісі дерева да над кислицю,
Не буде рідніщої над сестрицю,
Ой кислицю я зрубаю, да й покину,
А сестриця умре, то я й загину.
Да немає ж мені цвіту над ожину,
Ох не буде рідніщого над дружину,
Я цвіточок ізорву, да й покину,
Дружинонька умре, то я й загину.

ПЛИЛИ ЛЕБЕДІ ПО ТИХОЙ ВОДІ, ТА ЧОГОСЬ ЄДЕН КРИКНУВ

Плили лебеді по тихой воді, та чогось єден крикнув,
А я, бідна, ходжу по чужині, та навік не привикну.
Плила утка та плила сива тихою водою,
Привикай, бідна сирото, межи чужиною.
Ой нема цвіту найсильнійшого над маковочку,
Нема роду найближнійшого над матюночку.
Нема цвіту найсильнійшого над тую кислицу,
Нема роду найближнійшого над тую сестрицу.
Нема цвіту найсильнійшого над тую ожиночку,
Нема роду найближнійшого над дружиночку.
З отцем, маткою посварюся,— гріха наберуся,
А з дружиною як зійдуся,— то не наговорюся.
Бо з родиною пити і їсти,— та й піде з хати,
А з дружиною хоть посварюся,— треба вік коротати.

ОЙ БУДУ Я, БУДУ НЕДІЛЕНЬКИ ЖДАТИ

Ой буду я, буду неділеньки ждати,
Чи не прийде мій батенько мене одвідати.
Неділя минає — батенька немає,
Тяжко, важко на серденьку, да ніхто й не знає.
Ой буду я, буду ще й другої ждати,
Чи не прийде моя мати мене одвідати?
Вже й друга минає — матінки немає,
Тяжко, важко на серденьку, да ніхто й не знає.
Ой буду я, буду ще й третьої ждати,
Чи не прийде мій братичок мене одвідати?
І третя минає — братика немає,
Тяжко, важко на серденьку, да ніхто й не знає.
Ой буду я, буду четвертої ждати,
Чи не прийде моя сестра мене одвідати?
Четверта минає — сестриці немає,
Тяжко, важко на серденьку, да ніхто й не знає.
Ой пошлю я галку, де мій рідний батько,
Нехай прийде, одвідає, коли йому жалко.
Ой полети, орле, де мій братик оре,
Нехай воли покидає, мене одвідає.
Полетіть, синиці, де мої сестриці,
Нехай мене одвідають мої жалобниці.
Полети, чечітко, до моєї тітки,
Нехай прийде, одвідає бідної сирітки.

ВІЄ ВІТЕР НА ДОЛИНУ

Віє вітер на долину,
Колише билину,
Рід до роду листи пише
Та на Україну.
Пише листи розмаїті,
Пише й розсилає
Все на тую Україну,
Де родину має.
Ой роде ж, мій роде,
Ой роде ж мій милий,
Розійшовся по Вкраїні,
Як туманець сивий.
Туман сивий, туман синій,

Поднімися вгору,
З'їжджається рід до роду
На любу розмову.
Ой брат сестри питається:
— Ти, сестро небого,
Чи привикла ти там жити,
Де ворогів много?
— Ой привикла, мій братіку,
Поміж ворогами,
Як у полі криниченька
Поміж дорогами,
Що хто іде, а хто їде —
Водиці нап'ється,
А із мене, нещасної,
Хто схоче — сміється.—
Нема ж цвіту білішого
Над ті полуниці,
Нема ж роду ріднішого,
Як брат та сестриці.
Нема ж цвіту білішого
Над хрін та над редьку,
Нема ж роду ріднішого
Над отця, над неньку.
Нема ж цвіту білішого
Та над ожиноньку,
Нема в світі вірнішого
Та над дружиноньку.
З отцем, з ненькою полаюсь,
Гріха наберуся,
А з братіком полаюся,
В вічі не дивлюся,
З дружиною полаюся —
Услід помирюся.

НЕ ЖАЛЬ МЕНІ НА ГАЛОЧКУ

Не жаль мені на галочку,
Як на тую ворононьку,
Заніс мене дурний розум
На чужую-то сторононьку.
На чужій-то сторононьці
Зовуть мене заволокою,

Велять мені річку брести
Широкую та глибокую.
А чи мені річку брести
Та очеретом перетикати?
А чи мені до роду іти?
А чи мені перекликати?
І тут горе, і там горе,
Нігде та води напитися,
І рід маю, і рід маю,
Ні до кого прихилитися.
Прихилюся до дубочка,
А дубочок та не батенько:
Вітер віє, гілля хиле,
Він до мене не заговоре.

ОЙ НАД МОРЕМ, НАД ЛИМАНОМ

Ой над морем, над лиманом,
Ой там козак коня напуває,
З сизим орлом розмовляє:
— Да чи був, орле, да в моїй стороні,
Да чи чув, орле, об моїй голові,
Да чи журиться отець по мені?
— Ох журиться, убивається
І день, три дні сподівається:
— Ой коли б тепер мій син при мені,
То б не було печалі мені!

Ой над морем, над лиманом,
Ой там козак коня напуває,
З сизим орлом розмовляє:
— Да чи був, орле, да в моїй стороні,
Да чи чув, орле, об моїй голові,
Да чи журиться мати по мені?
— Ох журиться, убивається
І день, три дні сподівається:
— Ой коли б тепер мій син при мені,
То б не було печалі мені!

Ой над морем, над лиманом,
Ой там козак коня напуває,
З сизим орлом розмовляє:

— Да чи був, орле, да в моїй стороні,
Да чи чув, орле, об моїй голові,
Да чи журиться братік по мені?
— Ой журиться, убивається
І день, три дні сподівається:
— Ой коли б тепер мій брат при мені,
То б не було печалі мені!

Ой над морем, над лиманом,
Ой там козак коня напуває,
З сизим орлом розмовляє:
— Да чи був, орле, да в моїй стороні,
Да чи чув, орле, об моїй голові,
Да чи журиться рідна сестриця по мені?
— Ой журиться, убивається
І день, три дні сподівається:
— Ой коли б тепер мій брат при мені,
То б не було печалі мені!

ОЙ В БРОДУ, В БРОДУ ПИЛИ ГУСИ ВОДУ

Ой в броду, в броду пили гуси воду:
— Пусти ж мене, милий, да до свого роду.
— Ой не пущу, мила, да до твого роду,
Бо розкажеш роду всю свою пригоду.
— Ой не буду, милий, нікому казати,
Тільки буде знати моя рідна мати,
Да не буде мати нікому казати.—
Ой бреду я, бреду по шию у воду,
Ой хоч через воду, да до свого роду,
Хоч я замочуся, в роду просушуся —
Таки з родиною да й наговорюся.
Вийду за ворота, стою, як сирота:
Хто йде, то й минає, що роду не маю.
І вітер не віє, і лист не колише,
Що брат до сестриці часто листи пише:
— Сестро ж наша, сестро да сестриченько,
Чи вже ж ти привикла на чужій чужині,
На чужій чужині, між чужими людьми?
— Хоч я й не привикла, треба привикати,—
Коли уродила нещасною мати, (2)
Із такою долею, що дала мати!

Брати ж мої, брати, сиві голубоньки!
[Прибудьте до мене хоч раз у гостоньки].
— Ой раді б ми, сестро, до тебе прибувати,
Дак у тебе, сестро, нерідная мати.
— Мати ж моя, мати, ой де ж тебе взяти:
А чи тебе купити, а чи заслужити,
Чи в пісні зспівати, чи в казці сказати,
Да малярів найняти, да й помалювати?
На покуття гляну, матінку згадаю
І богу молюся, на матір дивлюся.

ДЕ Я НЕ ХОДИЛА

Де я не ходила,
Де я не бродила,
Та не найшла тії неньки,
Що мене зродила.
Тільки найшла поле
Та синєє море.
Жалуй мене, мій родоньку,
Тепер мені горе.
А я в щасті родилася,
А в розкоші зросла,
Ледачому досталася,
Горя набралася.
Ай на горі дощик іде,
Аж бульбашки дмуться;
А за мною молодою
Родичі б'ються.
Бийся, бийся, мій родоньку,
Бийся-побивайся,
Як піду я на Вкраїну —
Не сподівайся.

ВЕРБО Ж МОЯ, ВЕРБО

Вербо ж моя, вербо,
Чого хиляєшся?
Ой роде ж мій, роде,
Чого цураєшся?

Ой роде ж мій, роде,
Не цурайся мене!
Прибувай до мене —
Я тобі рада буду.
Жалі ж мої, жалі,
Тяжкії, не малі!
Посію вас, жалі,
На зеленій траві.
Як вітрець повіє —
Росоньку висушить,
А з мого серденька
Жалю не вибавить.

ОЙ, ПЛИНІТЕ, ГУСИ, НА БИСТРУЮ ВОДУ

Ой плиніте, гуси, на биструю воду,
Перекажіть, гуси, до моєго роду!
Ой ще гуси не доплили, вже родина знає,
Вже ся мною, сиротою, родина цурає.
Цурається родинонька — і отець, і мати,
Треба мені, молодому, в чужині згибати.
Ой піду я, піду, де були ворота:
Леда дурень з мене кпиться, я бідний сирота.

ОЙ ЯКА Я ДУЖЕ СЛАБА, Я ХОЧУ Й УМЕРТИ

Ой яка я дуже слаба, я хочу й умерти,
Приведіть ми невістицю, най буде при смерті.
Приведіть ми невістицю та й брата рідного,
Най попише худобицю за живота мого.
Ой дам я ти, невістице, рантух та й спідницю,
Аби-с мене нарядила красно на лавицю.
Ой дам я ти, невістице, червоні коралі,
Аби-с за мнов поплакала, як буду на лаві.
Ой дам я ти, невістице, що я буду мати,
Аби-с за мнов поплакала, як мня будуть брати.
Ой дам я ти, мій братчику, сивую корову,
Аби-с мене припровадив красненько до гробу.
Ой дам я ти, мій братчику, сивую кобилу,
Аби-с казав висипати високу могилу.

Копанникам молоденьким свою сірачинку,
Аби мені викопали широку ямчинку.
Ой а тобі, паламарю, пасові чоботи,
Аби-с дзвонив через тиждень мені до суботи.
А дякові молодому червоного рубля,
Аби читав савтиречку мені до полудня.
А попові молодому дрібні гроші з каси,
Аби за мнов відправили штири парастаси.

ОЙ СЛАБА, СЛАБА, ЛИБОНЬ, Я УМРУ

Ой слаба, слаба, либонь, я умру.
Ой підіте приведіте всю мою рідню.
Приведіте попа, приведіть дяка,
Нехай же я розплатюся за свого віка.
Попові дайте рябу корову,
Щоб він мене запровадив гарно в дорогу.
Дякові дайте сіреньке теля,
Щоб він читав салтироньку з вечора до дня.
А дочкам дайте дорогі коралі,
Щоби мене оплакали гарно на лаві.
А синам дайте білі толуби,
Щоб за мною загуділи, як білі голуби.
Невісткам дайте білі кожухи,
Щоб за мене говорили: «Нема свекрухи».
Онукам дайте білі подушки,
Щоб ходили, говорили: «Нема бабушки».
А кумам дайте корець пшениці,
Щоби мене споминали на пиятиці:
— В нас була кума, в нас була добра,
Вона усе добро своє людям роздала.
В нас була кума, в нас була люба,
Вона з нами випивала з вечора до дня.
В нас була кума, запишалася,
Вона з нами вже навіки розпрощалася.

СЮДИ ГОРА, ТУДИ ГОРА, НІДЕ ВОДИ ТА Й НАПИТИСЯ

Сюди гора, туди гора, ніде води та й напитися,
Бідненькая голівонько, ні до кого прихилитися. (2)

Прихилюся до яблуньки, а яблунька — та не матінка,
Прихилюся до осички, а осичка — то не сестричка. (2)

Прихилюся до дубочка, а дубочок — то не батенько,
Вітер віє, гілля ломить, а зо мною та й не говорить. (2)

ТУМАН, ТУМАН ПО ДОЛИНІ

Туман, туман по долині,
Туман качається;
Чого ж мене на чужині
Весь рід цурається?
Прошу тебе, родинонько,
Не цурайся мене,
Ти сивою зозулею
Накажи до мене.
Прибудь, прибудь, родиночку,
Хоч на годиночку,
Розвесели серця мого
Хоч половиночку.
Породила мене мати
Темненької ночі,
Дала мені біле личко
І ще чорні очі;
Нащо мені, моя мати,
Личко побілила,
Чом ти мені, моя мати,
Щастя не вділила?
Породила мене мати
На святу неділю,
Дала мені лиху долю,
Де ж я її подіну?
Породила мене мати,
По ягоди йдучи;
Горе ж мені на чужині,
Без роду жиючи!

ОЙ ХОДЮ-БЛУДЮ ТА Й ПО ВУЛИЦІ

Ой ходю-блудю та й по вулиці,
Як приблудна овечка,
Ой ні до кого та промовити
Вірного словечка.
Туман, туман по долині,
Туман качається,
Чогось мене, молодої,
Мій рід цурається.
Не цурайся, мій родочку,
Не цурайся ти мене,
Перекажи зозулькою
Сивенькою до мене.
Нема дерева ряснішого
Ой та від дубочка,
Нема роду ріднішого
Та від батечка.
Нема цвіту цвітнішого
Ой та від маківки,
Нема роду ріднішого
Та від матінки.
Нема цвіту цвітнішого
Понад полуниці,
Нема роду ріднішого,
Як брати та сестриці.

ОЙ НЕ ШУМИ, ЛУЖЕ, ДУЖЕ

Ой не шуми, луже, дуже,
Ти, зелений гаю,
Не завдавай серцю туги,
Бо я в чужім краю.
Летить орел, летить орел,
Бо він крила має.
Полеть, полеть, сивий орле,
Де родина моя.
Та не кажи, сивий орле,
Що я тут бідую,
Але кажи, сивий орле,
Що я тут паную.

Гірке моє панування,
Тяженьке зітхання,
Гіркі мої розкошоньки —
Дрібнії сльозоньки.
Гей, вівця як заблеє,
То всії збіжуться.
Я, молода, як заплачу —
Аж гори здригнуться.

ОЙ ВИЙДУ Я НА ГОРУ

Ой вийду я на гору,
Подивлюся в долину,
А в долині вишний сад,
А в тім саду виноград.
Там соловей ночував,
Тонкий голос витягав.
— Соловейку маленький,
В тебе голос тоненький,
Защебетай ти мені:
Я в далекій чужині.—
Соловейко щебетав
І до мене вимовляв:
— Я всі краї облітав,
Твого роду не видав.—
Ой піду я понад брід,
Чи не найду батьків слід.
Не найшов я сліду його,
Найшов батька самого:
— Вставай, батьку, не лежи,
Іди діти подружи!
— Подружать вас чужі люде,
Лиш порядку там не буде...

ПО ПОЛЮ ХОДЖУ, СІНО ГРОМАДЖУ, НЕМА НІ СТЕБЕЛИНКИ

По полю ходжу, сіно громаджу, нема ні стебелинки,
Ой біда ж мені йа в тій стороні, що не маю родинки.
Ані родинки, ані матінки, ані рідного вітці,
Ой ходжу, блуджу по тім селищу, як тота блудна вівці.

ВІЮТЬ ВІТРИ, ВІЮТЬ БУЙНІ

Віють вітри, віють буйні,
Аж дерева гнуться.
Ой, здається, я не плачу —
Самі сльози ллються.
Ой є люди, що моєї
Завидують долі.
Чи щаслива та билина,
Що росте на полі?
Що на полі, на пісочку
Без роси на сонці.
Горе жити без родини
У чужій сторонці.
Нема кого розпитати,
Чого плачуть очі,
Нема кому розказати,
Чого серце хоче.

КАТЕРИНА МОЛОДА

Катерина молода,
Гей, Катерина молода
На крилечку стояла.
На крилечку стояла,
Гей, на крилечку стояла,
Соловейка слухала.
— Соловейку маленький,
Гей, соловейку маленький,
В тебе голос тоненький.
Защебечи ти мені,
Гей, защебечи ти мені,
Бо я в чужій стороні.
Бо я в чужій стороні,
Гей, бо я в чужій стороні,
Нема роду при мені.
Якби мені родина,
Гей, якби мені родина,
Хоч малая дитина.
Я б до неї привіталась,
Гей, я б до неї привіталась,
За родину розпиталась.

СОЛОВЕЙ МОЙ МАЛЕНЬКИЙ!

Соловей мой маленький!
В тебе голос тоненький:
Защебечи ти мені,
Що я в чужій стороні,
Що я в чужій стороні,
Нема роду при мені.
Я одбився од роду,
Як той камінь од льоду.
Камінь у воді лежить,
На чужині горько жить.
Ой найму я подводу
Та й поїду до роду.
Як приїхав до воріт,
Став виходить увесь рід.
Приїжджаю до хати,
Вийшов отець і мати.
Вийшов отець і мати,
Стали плакать-ридати:
— Ой сину мій, Іване,
Дитя моє кохане!
Як я тебе родила,
Цілу нічку ходила.
Як я тебе кохала,
Усю нічку не спала.

СОЛОВЕЙКО МАНЕНЬКИЙ

Соловейко маненький, (2)
В тебе голос тоненький.
Защебечи ти мені, (2)
Бо я в чужій стороні.
Бо я в чужій стороні, (2)
Нема роду при мені.
Я одбилась од роду, (2)
Як той камінь у воду!
Упав камінь та й лежить... (2)
На чужині горе жить:
Ні матінки, ні отця,— (2)
Тільки одна сестриця.
Тільки одна сестриця, (2)
Та й та плаче, журиться!

ХОДИТ ОРЕЛ ПОНАД ВОДУ

Ходит орел понад воду,
Ой ходит орел, гей, понад воду
Та й заглядає пильно в воду.

Заглядає пильно в воду,
Ой заглядає, гей, пильно в воду,
Нема зими й нема льоду.

Нема зими, нема льоду,
Ой нема зими, гей, нема льоду,
Нема дівці переходу.

Нема дівці переходу,
Ой нема дівці, гей, переходу,
Щоб перейти через воду.

Щоб перейти через воду
Та щоб перейти, гей, через воду
Із замужу знов до роду.

ЧОРНА ХМАРА В ПОЛОНИНІ

Чорна хмара в полонині,
Тяжко, мамо, йа в чужині!
Та як тяжко камінь зняти,
Так в чужині пробувати.
Камінь здоймеш, відпочинеш,
А в чужині марне згинеш.
Ні братчика, ні сестрички,
Ні жадної родиночки!..
Ци всім людям, ци лиш мені
Та так тяжко йа в чужині?
Кобих знала, що лиш мені,
Пішла би я в свої краї,
В свої краї, в полонинку,
Чей бих знайшла там родинку...
Що родинка моя діє?
Пшениченьку, відай, сіє
Та кукіль вибирає,
Свого роду виглядає:

— Куколю ти мій дрібненький,
Роде ти мій да й рідненький!
Відколи тя виглядаю,
Йкий великий жаль я маю?
— Рідна мамко, не журися
Та й у журбу не вдавайся,
Твої доньки сподівайся.
— Діти мої розлучені,
Я у журу не вдаюся;
А як піду на Підгір'я,
Від вітру валюся.

ГАДАВ ЖЕ ТИ, МІЙ НЕНЕЧКУ

Гадав же ти, мій ненечку,
Що ня не згодуєш,
Та дав єсь ня у чужину,
А тепер бануєш.
Ой бануєш, мій ненечку,
Та й меш банувати,—
Було мене, молоденьку,
В чужину не дати.
А в чужині, мій ненечку,
Тяжко пробувати:
Ані брата, ані сестри
Сюда не видати.
Ані брата, ні сестриці,
Лиш чужії чужиниці;
А чужії чужиниці
Вже не рідні та й сестриці.
Та й пійду я та й у село,
В село в середину,—
Та чи й же се зійду, зійду
Я з своєв родинов?
Та навкруг я того села
Обійшла, обійшла;
Таки я се з родом своїм
Нігде не зійшла.

ДАЛА-С МЕНЕ МАТИ НА ЧЕТВЕРТЕ СЕЛО

Дала-с мене мати на четверте село,
А в тій Крушельниці дуже невесело.
Іду вулицею, вулиця вузенька,
Туга налягає на моє серденько.
Каміння, каміння по усіх обліжках,
Побила-м, побила-м свої білі ніжки.
Дала-с мене мати далеко від хати,
Самі сльози ллються, сонця не видати.

ОЙ ПОЛЕТИ, ЗОЗУЛЕНЬКО

Ой полети, зозуленько,
Та завтра раненько
Та й на моєй родиноньці
Закуй жалібненько.
Сядь, зозуля, край віконця,
Де мати вітає,
Відкіль мене моя рідна
Щодня виглядає.
Та і скажи, зозуленько,
І про мене вісти,
Що дружину вірну маю
Ще й долю щасливу.
Ой облети, зозуленько,
Мій рідний садочок
Та й принеси хоть квіточку,
Хоть один листочок.
З тих грядочок, що копали
Мої ноженята,
З тих грядочок, що садили
Мої рученята.

ОЙ ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЕНЬКА

Ой лéтіла зозуленька
Понад тихий Дунай-гай;
Та пустила синє пюро
Та в тихий Дунай.

Ой як цьому синю пюру
Та в тихім Дунаю,
То так мені, сиротинці,
На чужім краю.
Ой вийду я на гороньку —
Висока гора.
Куди гляну, подивлюся —
Чужа сторона.
З тої гори високої
Вітронько шумить;
Десь за мною, сиротою,
Родина тужить.
Тужи, тужи, родинонько,
А я й не буду;
Мине зима, прийде весна,
В гостині буду.
Ой єсть в мене родинонька
Ще й рідненький брат;
З'їжджайтеся, сходжайтеся
Всі в вишневий сад.
Як будете єпка рвати,
Нарвіть же й мені;
Як будете ягодоньки —
Спом'яніть же й мене:
Ой десь наша рідна сестра
Та на чужині,
Вмивається слізоньками,
Як гусь на воді.

ЧОЛОВІЧЕ МІЙ

Чоловіче мій,
Голубчику мій,
Дружино моя,
Порадо моя!
Та порадь мене
Та й на чужині,
Як мені тут жить,
Як же не тужить:
Нікуди піти
Поговорити!
Свого горенька
Та й розгорити!

— Ой жінко моя,
Голубко моя,
Дружино моя,
Потіхо моя!
Єсть же у тебе
Рідная кума:
Піди до куми
Та й поговори.
Піди до куми
Та й поговори,
Та свою нудьгу
З серця розжени!
— Чоловіче мій,
Голубчику мій,
Дружино моя,
Порадо моя!

Вже ж я ходила
І говорила,—
Свого горенька
Не розгорила.
— Ой жінко моя,
Голубко моя,
Трохи підожди,—
Просю тебе я:
Як прийде до нас
Свята п'ятінка,
Повезу тебе,
Де є матінка.
Як прийде до нас
Ще й суботонька,
Повезу тебе
Аж до родоньку.
Як прийде свята
Ще й неділенька,
Повезу тебе
До родиноньки.

ЧОЛОВІЧЕ МІЙ, ДРУЖИНО МОЯ

— Чоловіче мій, дружино моя,
Завіз ти мене, де роду нема.
Що ні з ким мені поговорити,

Серденька, туги да розділити.
— Ой жінко моя, голубко моя,
Піди до куми да й поговори,
Серденько, тугу з нею й розділи.
— Ой ти, соловей, золоте перо,
Да не щебечи, вгору летячи,
Да защебечи, в саду сидячи;
Да не оббивай ранньої роси,
Нехай обіб'є матінка моя,
До мене йдучи, одвідаючи.
Ой хоть не мене, дак житло моє,
Ой хоть не житло, дак горювання,
Як я тут живу, як я горюю,—
Що до мене рід не признається
І рідна сестра все цурається.
Як дав мені бог розживатися,—
Став до мене рід признаватися,
І рідна сестра в гостоньки прийшла.

ОЙ ТИ СОЛОВЕЙ, А Я УТІНКА

— Ой ти соловей, а я утінка,
Ой ти полинеш, а я тутонька.
Ой не щебечи, садом летючи,
Ой не оббивай ранньої роси!
Нехай обіб'є моя матінка,
До мене йдучи, одвідуючи.
Ой як я живу — хвалити бога,
Як я горюю — сухота моя!
Чоловіче мій, дружино моя,
Куди ж ти завів, що роду нема,
Що роду нема, дружино моя?
— Через дорогу да й кума твоя.
Піди до куми да й поговори,
Серденько своє да й розвеселі!
— Чоловіче мій, була ж я в куми,
Була ж я в куми та й говорила,
Серденька свого не звеселила.

ЗАКУВАЛА ЗОЗУЛЕНЬКА, ЗАКУВАЛА

Закувала зозуленька, закувала,
Бідна ж моя головонька, що я сама.
Тяжко-важко на серденько та й не легко,
Гірко, нудно на чужині, моя ненько.
Як вхоплю я відеречко та й по воду,
Набачила перевожчика я на Дону.
— Ти, перевожчик, перевези та до роду!
Ой до роду, та до роду, до родини
Та з цієй сторони, та з цієї землі
Та од немилої мені та дружини.

ОЙ ЗА НАШИМ САДОМ ПШЕНИЧЕНЬКА ЯРА

Ой за нашим садом пшениченька яра,
А я, молоденька, ніченьку не спала.
Ой не нажилася, ні я набулася,
Через тебе, милий, здоров'я збулася.
— Пусти мене, милий, до броду по воду,
До броду по воду, до свойого роду.
— Ні я сам не піду і тебе не пущу,
Бо ти скажеш роду свою непригоду.
— Ой ні, мій миленький, не буду казати,
Бо сльози обіллють, і я вийду з хати.

ЖУРБА ЗА ЖУРБОЮ, ТУГА ЗА ТУГОЮ

Журба за журбою, туга за тугою,
Та дала ж мене мати замуж молодою. (2)

Ні я нажилася, ні я набулася,
Ні я з своїм родом не обізналася. (2)

— Пусти мене, милий, голубчику сивий,
До броду по воду, провідати роду. (2)

— Ой не пустю, мила, голубочко сива,
Бо ти свому роду скажеш всю пригоду. (2)

— Ой не скажу, милий, голубочку сивий,
Як будуть питати, я буду мовчати. (2)

Як будуть питати, я буду мовчати,
А обіллють сльози, то я вийду з хати. (2)

ОЙ У БРОДУ, БРОДУ ПИЛИ ГУСИ ВОДУ

Ой у броду, броду пили гуси воду.
— Пусти мене, мій миленький, аж до мого роду.
Бо ми в твого роду пили і гуляли,
А в моєї родиноньки в гостях не бували.
— Ой не пущу, мила, і сам не поїду,
Бо ти будеш, моя мила, з родом говорити
Та розкажеш в свого роду всю свою пригоду,
Та ще будеш, моя мила, горілочки пити.
— Ой не буду, милий, горілочки пити,
Ой не буду, мій миленький, з родом говорити,
Тілько буде знати моя рідна мати,
Так не буде моя мати нікому казати.
Брати ж мої, брати, брати-соловейки,
Прибувайте в гостиночки а щонеділеньки.
— Сестро ж наша, сестро, сестро дорогая!
Ой раді б ми прибувати, так ти убогая.
— Хоть я убогая, так я не гордая,
Хоть буду відробляти, а з вами гуляти.
— Сестро ж наша, сестро, сестро ласкавая!
Гірке твоє відбування, а наше гуляння!
— Брати ж мої, брати, дорогії квіти,
Як ви сами не прийдете, присилайте діти!

ОЙ ЯК БУЛА Я МАЛОЮ, МАЛЕНЬКОЮ

Ой як була я малою, маленькою,
Не один сказав: «Будеш мені миленькою».
А як пішла я заміж за нещасного сина,
Не один сказав: «Шкода твого челядина».
В мого свекорка на дворі дві комори,
Коли піду у тії комори — аж ні хліба, ні солі.

Бідна моя головонька, пещаслива доля,
Я у роду росла, у роду й кохалася,
Бідна моя головонька, без роду осталася.

ОЙ ГОРЕ, ГОРЕ КАЛИНІ ПРИ ДОЛИНІ

Ой горе, горе калині при долині,
А ще гоpіше сироті на чужині.
Ой горе, горе, що не рідная мати,—
Лягла сирота не вечерявши спати.
— Не вечеряла й не буду обідати,
Коли б бог поміг родину одвідати.—
Полем ішла, долини не минала,
А в село ввійшла — родини не впізнала.
Тільки впізнала два братики рідненькі,
Що напували коники вороненькі.
А старший братик копика напуває,
А менший братик з сестрою розмовляє:
— Ой сестро, сестро! Чого ти стара стал
Сини женила чи дочки оддавала?
— Синів не женила, дочок не оддавала,
Сама я не знаю, чого стара стала.

У НЕДІЛЮ ВРАНЦІ

У неділю вранці,
Як сонечко грає,
Свою дочку мати
З дому виряджає.
У чужу сторонку,
Між чужії люди:
— А хто ж тебе, доню,
Жаліти там буде?
— Як буду робити,
До діла годити,
То й добре там буде
Між чужими жити.
— Коли ж тебе, доню,
В гості дожидати?
— Тоді, моя ненько,
Як будеш бажати.

Як зросте у хаті
Трава на помості,
Тоді твоя доня
Приїде у гості.—
Росла, росла трава
І стала посихати.
Ждала дочку мати,
Та й стала вмирати.

ВЕРБО МОЯ, ВЕРБО

Вербо моя, вербо,
Я з тобою зросла,
Та мене недоля
В чужий край занесла.
В чужий край занесла,
Між чужії люди,
А хто ж мене, вербо,
Жалувати буде?
А як добра буде,
Добре тобі буде.
Будуть жалувати
Тебе добрі люди.
Вийшла за ворота,
Стала, як сирота,
Вийшла за другії,
Буйний вітер віє.
Буйний вітер віє,
Березу колише,
Братчик до сестрички
Дрібні листи пише:
— Сестро ж моя, сестро,
Сестронько рідненька,
Як ти там привикла,
Зозулько сивенька?
— Тобі не питати,
Мені не казати.
Дала мене мати —
Мусю привикати.

ОЙ ІДУ Я ТА ДОРОГОЮ

Ой іду я та дорогою,
А мій голос та дібровою,
Накажу я до родоньку свого
Хоч чорною та вороною.
Ні родини з України,
Ні чорної та ворононьки,
Та вже ж мені надокучила
А чужая та сторононька.
Щебетала ластівонька,
Зо дна моря вилітаючи,
Та вже ж мені надокучило,
Родиноньки та не маючи.
Горе ж мені жити на чужині,
Родиноньки та не маючи!

ЛЕТІВ ОРЕЛ ПОНАД МОРЕМ НИЗЬКО

Летів орел понад морем низько —
Горе мені на чужині — нема роду близько!
Летів орел понад морем та й, летючи, крикнув.
Тяжко жити на чужині, де я не привикнув!
Летів орел понад морем: ой дай, море, пити!
Горе мені на чужині без родини жити!
Летів орел понад морем, ніжки підобгавши,—
Горе жити на чужині, родини не мавши!

ГЕЙ, У САДУ БИСТРА РІЧКА

Гей, у саду бистра річка,
Через річку кладка,—
Не покидай, вражий сину,
Рідненького батька!
Бо як го покинеш,
Марне з світа згинеш,
Бистренькими річеньками
На Дунай поплинеш.
— Бодай тоті да й річечки
Тамбуром заросли,

Що вни мене, молодого,
В чужий край занесли.
Бодай тоті да й річечки
Рибки не сплодили,
Що вни мене, молодого,
З родом розлучили!

СТОЇТЬ ЯВОР НАД ВОДОЮ, НАД ВОДУ СХИЛИВСЯ

Стоїть явор над водою, над воду схилився,
Молод козак, молод козак, та вже й зажурився.
— Як же мені не хилитись — вода корінь миє,
Як же мені не журитись, як серденько мліє.
Ходжу-нуджу, ходжу-нуджу, як те сонце в крузі,
Чи я встаю, чи лягаю, завше серце в тузі.
Летить орел понад море та й, летючи, крикнув...
Ой як тяжко в цих сторонах, що я не привикнув!
Ой є в мене на Вкраїніріднесенька мати,
Вона ж мене пожалує, як свого дитяти;
Ой є в мене на Вкраїні ріднесенький батько,
То він мене пожалує, як своє дитятко.

ОЙ ВИСОКО ТА ВИСОКО

Ой високо та високо
Клен-дерево од води.
Ой хоть воно високо,
Та все лист опаде;
Ой хоть лист опаде,
Та к берегу припливе.
Ой десь у мене мой род
То далеко од мене.
Ой хоть же він далеко,
Та жалує мене:
— Ой десь моє та дитятко,
Як на морі утятко;
Ой десь моя та дитина,
Як у полі билина.—
Куди піду — вороги

Кругом хату облягли.
Куди піду — не люблять,
Із ким стану — осудять.

ОЙ ВИСОКО, ВИСОКО

Ой високо, високо (2)
Клен-дерево й од води!
Ой хоч же він високо, (2)
Таки листок упаде.
Таки листок упаде (2)
І на Дунай попливе.
Ой далеко, далеко (2)
Мій батенько од мене!
Ой хоч же він далеко, (2)
Таки мене спом'яне.
Таки мене спом'яне (2)
І дитятком назове.
— Ой десь моє дитятко (2)
На чужій стороні.
На чужій стороні, (2)
А в чужого батенька.
А чи воно снідає, (2)
Чи воно обідає?
Чи слізоньки вливає (2)
І хустонькою втирає? —
Ані воно снідає, (2)
Ні воно й обідає.
Но слізоньки вливає, (2)
Хустонькою втирає.

ОЙ ВИСОКО, ВИСОКО

Ой високо, високо (2)
Зелен явор од води.
Ой хоч явор високо, (2)
Таки листя опаде.
Ой далеко, далеко (2)
Моя мати од мене.

Ой хоч мати далеко, (2)
Таки мене спом'яне:
— Ой є в мене донейка, (2)
Лиха її долейка.
Поки в мене гуляла, (2)
Біди-горя не знала.
Як стала чужа мати, (2)
Стала біду-горе знати.

БОЛИТЬ, БОЛИТЬ ГОЛІВОНЬКА — НІЧИМ ПОВ'ЯЗАТИ

Болить, болить голівонька — нічим пов'язати,
Дала б вістку до родини — ніким передати!
Ой зірву я з рожі квітку та й пущу на воду:
— Пливи, пливи, з рожі квітко, аж до мого роду! —
Плила, плила з рожі квітка та й стала кружитись,
Ждала, ждала мати доньку та й стала журитись:
— Ой чого ж це цяя квітка на воді зав'яла?
Ой десь, мабуть, моя доня щастя не зазнала!
Ой чи то ж ти, моя доню, в недузі лежала,
Що то твоя з рожі квітка на воді зав'яла?
— Не лежала ж, ненько моя, ні день, ні годину —
Ізсушила гірка доля молоду дівчину!
Не дай мені, моя нене, та скриню новую,
А дай мені, моя нене, долю щасливую!

ОЙ ПІДУ Я В ЛІС ПО ДРОВА

Ой піду я в ліс по дрова,
Наламаю лому, гей!
Заніс мене дурний розум
На чужу сторону!
А у чужій сторононьці
Ні отця, ні неньки, гей!
Тільки в саду вишневому
Кують соловейки.
Болить, болить головонька —
Нічим зав'язати, гей!
Ой далеко до родоньку —
Ніким наказати.

Зав'яжу я головоньку
Шовковим платочком, гей!
Перекажу до родоньку
Сивим соколочком.
А шовкова хустиночка
Головки не зв'яже, гей!
А той сивий соколонько
Правдоньки не скаже.
Ой вирву я з рожі квітку
Та пущу на воду, гей!
Ой попливи, з рожі квітко,
Та до мого роду.
Пливла, пливла з рожі квітка
Та стала топиться, гей!
Вийшла мати води брати
Та й стала журиться:
— Ой чого ти, з рожі квітко,
На воді зів'яла, гей!
Мабуть, десь-то моя доня
Недужа лежала!
— Не лежала я, матусю,
Ні дня, ні часочка, гей!
А попала в лиху сім'ю,—
Немита й сорочка!
Не лежала я, матусю,
Ні їдної днини, гей!
А попала в лихі руки
Невірній дружині.

ОЙ ВЕРБО, ВЕРБО, ЧОГО СЯ ВХИЛЯЄШ

Ой вербо, вербо, чого ся вхиляєш,
Ой роде мій, роде, чого ся цураєш?
Не цурайся мене — я тебе не буду,
Прибувай до мене — я радісна буду.
Прибувай до мене на час, на годину,
Розвесели серце ой хоть половину.
Ой вербо, вербо, чого-сь така рясна;
Чого-сь мене, думка, в чужий край занесла?
Ой я в чужім краю, я роду не маю,
Я роду не маю, марне пропадаю.
Пусти мене, милий, у сад, у садочок,

Не запсую тобі жадних ягідочок.
Лиш урву я квітку з рожі та з барвінку
Та пустю на воду аж до свого роду.
Ой там вийде мати з відром воду брати,
Буде мою квітку з рожі пізнавати.
— Чи ти, моя доню, чи ти рік лежала,
Чи ти рік лежала, чи два хорувала?
Чи ти рік лежала, чи два хорувала,
Ой що твоя квітка на воді зів'яла?
— Не лежала-м, мамко, ані годиночки:
Зсушила, зв'ялила чужа стороночка,
Чужа стороночка, людська роботочка.

ТИХИЙ ДУНАЙ, ТИХИЙ

Тихий Дунай, тихий
Береги ламає,
А на бережечку,
Там мак процвітає.
Ой урву я квітку
З макового цвіту
Та й пущу на воду
Аж до свого роду.
Пливи, пливи, квітко,
Ніде не спиняйся,
На бистрій водиці
Бережка тримайся.
Прийшла моя мати
З відром воду брати,
Відром воду брала
Та й квітку спіймала.
— Дочко моя, дочко,
Чи ти рік лежала,
Що твоя квіточка
На воді зів'яла?
— Мати моя, мати,
Я рік не лежала,
Через лиху долю
Навіки пропала.

ОЙ ПІДУ Я В ЛІСОК ТРІСОК ТА НАЛОМЛЮ ЛОМУ

Ой піду я в лісок трісок та наломлю лому,
Дурний же ня розум заніс на чужу сторону.
А у чужій стороночці ні отця, ні мати,
Лиш у чужій стороночці тяжко пробувати.
— Соловію ти сивенький, високо літаєш,
Скажи мені за мамочку, бо ти єї знаєш.
— Ой знаю я твою мамку, стоїть над водою,
Руки ломить, ревне плаче, гине за тобою.
— Пусти мене, мій миленький, в вишневий садочок,
Ніщо тобі не пошкоджу, не врву ягідочок.
Лишень урву з ружі квітку та кину на воду,
Пливи, пливи, з ружі квітко, аж до мого роду.
Ой там зійде стара мати, буде воду брати,
Буде тебе переймати та й тя си питати:
— Ци ти, дочко, рік лежала, ци два хорувала,
Що так твоя з ружі квітка на воді зів'яла?
— Ні я, мамко, рік лежала, ні два хорувала,
Лишень пішла-м на чужину та й забанувала.

ДАЛА-С МЕНЕ, МОЯ МАТИ, ЗА ДУНАЙ, ЗА ДУНАЙ

Дала-с мене, моя мати, за Дунай, за Дунай,
Тепер собі, моя мати, подумай, подумай:
Дунаю не перебити, не перебродити,
Не буду ж тя, моя мати, вовіки видіти!
Дала-с мене, моя мати, замуж молодою,
Як би тую конопельку в воду зеленою;
Ой як тяжко конопельці сирій в воді гнити,
Єще тяжче молодиці на чужині жити.
Дала-с мене, моя мати, за високі гори,
Не дала-с мі більше віна, єно єдні пчоли.
А пчоли ся розлетіли, а я ся лишила,
Щоби мені лиха доля головку сушила.

ОЙ ДАВНО Я, ДАВНО В БАТЕНЬКА БУЛА

Ой давно я, давно в батенька була,
Вже й та доріженька терном заросла.
Ой заросла терном ще й калиною,
Де я походила та й дівчиною,
Де носила воду коновчиною,
Поливала рожу із калиною.
Ой як я захочу, той терен стешу,
Червону калину в пучки пов'яжу,
До свого батенька на двір поношу,
Свому батенькові подвір'я вкрашу.

ОЙ ДАВНО, ДАВНО

Ой давно, давно
В мамки я була,
Та вже ж моя та доріженька
Терном заросла. } 2

Терном заросла,
Пилом припала,
Червоною та калиною
Позаростала. } 2

Ой піду, піду
Терен потопчу,
Червоної та калиноньки
В припіл наломлю. } 2

В припіл наломлю,
В пучки пов'яжу
Та до своєї та до мамочки
В гості полечу. } 2

Буду летіти,
Буду кувати:
Чи не вийде та моя мати
З нової хати? } 2

ПЛАВЛЕ КАЧА, ПЛАВЛЕ

Плавле кача, плавле,
Само собі рапче,
Мамка ня втопила, (2) } 2
Тепер за мнов плаче.
Не плач, мамко, не плач,
Бо вже тепер годі,
Кой-ись ня втопила (2) } 2
В каламутній воді.

ЩЕ СОНЕЧКО НЕ ЗІХОДИЛО

Ще сонечко не зіходило,—
Щось до мене та приходило.
Приходила моя матюнка,
Приходила моя утюнка;
Вона в мене не обідала,
Тілько мене та й одвідала;
Вона в мене не полуднувала,
Тілько в мене та побувала;
Вона в мене не вечеряла,
Тілько мене запечалила.
Устану я рано в п'ятюнку,
Проведу я свою матюнку
Та за тії гори, гори крутії,
Та за тії річки, річки бистрії,
Та за тії лози, лози густії,
А сама стану під калиною,
А сама стану під червоною.
Озирається моя матюнка:
— Чого стоїш, моя донечко,
Чого стоїш, та дитя моє?
Чи травиця ніжки спутала,
Чи росонька очі вибила?
— Мені травка ніжок не спутала
І росиця очиць не вибила:
Спутало мене та замужжячко,
Невірнеє та подружжячко.

А В НЕДІЛЮ РАНО ТА РАНЕСЕНЬКО

А в неділю рано та ранесенько,
Ще й сонечко та й не сходило,
Щось до мене та приходило.
Приходила моя матінка,
Приходила моя рідная,
Порадниця моя вірная;
Вона в мене не вечеряла
І обідать не обідала,
Життя моє та провідала:
— Дитя ж моє прекоханоє,
Життя твоє препоганоє —
Не зобуте, не зодягнуте,
Ти ж ізбите та ізлаяне.—
Випровадю свою матінку,
Випровадю свою рідную,
Порадницю свою вірную
За три гори та високії,
За три річеньки та глибокії.
Та вернулася та додомоньку,
Сіла спочить під калиною
Із маленькою дитиною;
Калиною заквітчалася,
Малим дитям любувалася:
— Дитя моє прекоханоє,
Життя наше препоганоє!

ЗОРЯ З НЕБА ЗАКОТИЛАСЯ

Зоря з неба закотилася,
А й мати у дочки забарилася,
А хліба-солі не наїлася,
З своїм зятем побранилася.
Озоветься моя доненька:
— Ой проведу я свою матінку,
Ой за три шляхи за широкії,
За три гаї зелененькії.
Сама стану та під явором,
Ой під явором зеленеиьким
Та заплачу жалібненько.
Оглянеться моя матінка:

— Чого плачеш, моя доненько,
Ой чи попалась у неволеньку?
Чи хмелина та гніздечко звила,
Чи тонкая павутиночка,
Чи малая та дитиночка,
Чи вірная та дружиночка?
— Ні хмелина, ні гніздечко не звила,
Ні тонкая павутиночка,
Ні малая та дитиночка,
Аж невірная дружиночка.

ОЙ ПОПЛИВИ, УТКО, ПРОТИ ВОДИ ХУТКО

Ой попливи, утко, проти води хутко,
Розкажи ти моїй неньці, що я умру тутка. (2)
Утоньки немає, високо літає,
Вже й за мене молодую весь рід забуває. (2)
Утоньки немає, низесенько впала,
Бідна моя головонька, вже ж бо я пропала. (2)
Ой матінко-зоре, яке ж мені горе,
Куди хилять, то й хилюся, бо я всіх боюся. (2)
Ой матінко-паво, вже ж бо я пропала,
Бо ти ж мене туди дала, де я й не бувала. (2)

ОЙ ЯК Я БУЛА В СВЕЇ МАТІНКИ, СВЕЇ

Ой як я була в свеї матінки, свеї,
Сяло золото коля косойки меї.
Ой як я пошла од свеї до чужеї,
Впало золото та й од косойки меї.
Ой як я була в свого батька дівкою,
То вмивалася мед-вином, горілкою.
Ой як я стала молода молодиця,
Не була на мні й холодная водиця.
Ой як я стала молода молодицею,—
Перше сльозою, а посля — водицею.
Ой як я була в свого татойка росла,
Ой як у воротях та високая сосна.
Ой як же мене в мого батейка взято,
Тую сосонку й у воротейках стято.

Позаростали стежейки-дорожейки,
Де проходили мої білі ножейки,
Позаростали травою зеленою,
Де походила дівкою молодою.
Де походила, то не буду ходити,
Кого любила, то не буду любити.

ВИЙДУ ЗА ВОРОТА, СТАНУ ПОДУМАЮ

Вийду за ворота, стану подумаю,
[Стану подумаю], гляну по Дунаю.
Що по Дунаєчку вода розлилася,
Дівка у воротях слізьми облилася.
— По чім, дівко, плачеш, по чім сльози ллєш?
Чи жаль тобі коси, чи дівочої краси?
— Не жаль мені коси, ні дівочої краси,
Тільки мені тяжко: як була у батька —
По саду гуляла, кісоньку чесала,
Вишеньки щипала, в платочок в'язала,
Ширинку шила, милому дарила.

ПО КІМНАТАХ Я ХОДИЛА

По кімнатах я ходила
Та й миленького будила:
— Устань, милий, пробудися,
За ворота подивися,
За ворота за новії.
Стоять гості дорогії —
Два братіки молодії.
Вони прийшли гостювати,
Та нікому привітати.—
Вийшла сестра, затужила
Та з братіком говорила:
— Іди, братіку, додому
Та й кланяйся всьому роду.
Всьому роду по поклону,
А матінці всіх понижче,
А батеньку — не прогнівайсь,
Що він мене приневолив,

Заподіяв мені горе,
Що погнався на багатство,
На великую худобу
Та й на синії бумажки,
На серпанкові сорочки,
На шовкові підпояски.

ПІДУ Я ГОРОЮ, ДОЛИНОЮ

Піду я горою, долиною,
Найду роженьку з калиною.
Стану ж бо я калину ламати,
Стануть же мене сльозоньки обливати.
Стану ж я вище досягати,—
Стали мене гірше обливати.
Ой виломлю я щонайкраснішую квітку,
Занесу я батеньку під повітку,
Аж мій батенько великий банкет має —
Гості частує, а мене споминає:
— То-сь моя дочка лихую долю має,
Що до мене у гостину не буває.

Приїдь, зятенько, у гостиноньку,
Привези мою рідную дитиноньку.
— Не на теє я у тебе дочку брав,
Щоб у тебе в гостині бував.
— Чи коня не має, чи дороги не знає,
Чи за лихим мужем світенька не видає?
— Я коня маю, дороженьку знаю,
За лихим мужем світонька не видаю.

ГОЛІНАТЕ ТЕЄ ДУБ'Я

Голінате теє дуб'я,
Що високо гілля росте.
Винуватий той батенько,
Що далеко дочки дає.
Ой за ліси за густії,
За річеньки за бистрії.
А я ліси поламаю,

А річеньки та й погатю,
До батенька в гості прийду.
До батька йшла, вінок вила,
Од батенька — розвивала,
По дорозі розкидала.
Зілля моє рутмянеє,
Дитя моє коханеє.
Зілля миче, дитя плаче,
Од батенька йти не хоче.

ОЙ МАТІНКО-ВИШЕНЬКО, ЩО БЕЗ ТЕБЕ ЛИШЕНЬКО

— Ой матінко-вишенько, що без тебе лишенько,
Ой ненько ж моя, тонка гілко, як без тебе гірко.
Що тебе ж ні купити, ані заслужити,
Що без тебе, ненько моя, горе в світі жити.
Що уже ж я й ходила, та вже ж я й служила,
Та не найшла тої неньки, що мене родила.
Тільки найшла в полі синенькеє море.
Прийми ж мене, синєє море, тепер мені горе.
Чи чула ж ти, моя ненько, як я в тебе була,
Під покутнім віконечком, як голубка, гула?
— Ой хоть чула, хоть не чула, не озивалася,
Я ж на тебе, донько моя, не сподівалася.
Ой чого ж ти, донько моя, така стара стала,
Що я тебе, донько моя, за рік не пізнала?
— Ізстарила мене, ненько, чужая робота,
А ще к тому, моя ненько, на серці скорбота.
Ізстарили, моя ненько, та чужії хатки,
А ще к тому, моя ненько, мої недостатки.
Ізстарили мене, ненько, та чужії мітки,
А ще к тому, моя ненько, маленькії дітки.
Ізстарила мене, ненько, та чужая нива,
А ще к тому, моя ненько, невірна дружина.

СИНИ Ж МОЇ, СИНИ-СОЛОВЕЙКИ

— Сини ж мої, сини-соловейки,
Чому ж мене не кидали, як були маленькі?
Стали й підростати, стали й покидати,—
Ой хто ж мене, старенькую, буде й годувати?
— Погодують, мати, ще й добрії люди,
А вже ж твоїх та синочків довіку не буде!
— Дочки мої, дочки, дочки ж мої, пави,
Туга-печаль на серденьку мені ж поміж вами!
— Коли б мені крильця та совині очі,
Полетіла б до матінки на чотири ночі,
Сіла-пала у матінки в вишневім садочку,
Чи не вийде мати із нової хати:
Порадь мені, моя мати, бідній сиротяті!
— Ой я ж тобі, моя доню, і раджу й не раджу;
Ой постели постілечку, то я й спати ляжу.
Летіла лугами, лечу берегами,
Живи, живи, моя доню, поміж ворогами!
Летіла лугами, лечу купиною,
Живи, живи, моя доню, поміж чужиною!

МАТИ (БАТЬКО) ТА ДОРОСЛІ ДІТИ

ОЙ ГУКНУ СИ, ГУКНУ

Ой гукну си, гукну
Межи гороньками,
Та най буде чути
Аж до моїй мами.
Мама як учує,
То ся урадує:
Моя дитина
З роботи мандрує.
З роботи, з роботи,
З широкого поля,
Вибирала пшеницю
З дрібного куколя.

НА ВИШЕНЬЦІ СТОЯЛА

На вишеньці стояла,
На черешеньку впала,
Три роки ходила,
Парубка любила.
Ой коби я була знала,
Що з миленьким гаразд,
Покинула би я свою матіночку,
Йшла за милого зараз.
Ой коби я була знала,
Що за миленьким лихо,
Була би-м сиділа, косоньку чесала
При матіноньці тихо.

ЩО НА УГОРОДІ ПІД ВЕРБОЮ

Що на угороді під вербою
Там стояв колодязь із водою;
Туда вийшла мати води брати
Та неповні відеречка набирала,
Тричі на гірочку спочивала:

Годувала дочку, як панночку,
Оддавала дочку, як наймичку,
Годувала дочку не год, не два,
Тепер, мати, горюй сама.

У НЕДІЛЮ ВРАНЦІ

У неділю вранці
Стояла на кладці,
До утрені ноги мила,
Долю загубила.

Ой поплила доля
Уплив за водою,
Утопила голівоньку
Тепер за тобою.

У неділю вранці
Синє море грало,
Виряджала мати дочку
В чужу стороночку.

В чужу стороночку,
Між чужії люди.
— Ой хто тебе, моя доню,
Жалувать там буде.

— Пожалують мене, мати,
Та добрії люди,
Як у моїй голівоньці
Добрий розум буде.

Ой хто ж буде мене жаліть,
Той буде жаліти,
Да вже ж мені, моя мати,
З тобой вік не жити.

З тобой вік не жити,
В вічі не видаться,
— Коли ж тебе, моя доню,
В гості сподіваться?

— Сподівайся, мамо,
Тоді дочки в гості,
Як виросте у світлоньці
Трава на помості.

Росла, росла тая трава
Та й стала хилиться,
Ждала мати дочку в гості
Та й стала журиться.

— Чи її ж там убито,
Чи у плін забрато,
Чи попалась в добрі руки —
Ні будня, ні свята.

— Мене ж не убито,
У плін не забрато,
Попалася в добрі руки —
Ні будня, ні свята.

ОЙ У ПОЛІ БИЛИНИНА, ВІТРЕЦЬ НЕВ ХИТАЄ

Ой у полі билинина, вітрець нев хитає,
Іде ненька до донечки, люди сі питає:

— Ой скажіть ми, люди добрі, де моя донечка,
Най я піду виглядаю, ци добра долечка.

Прийшла ненька до донечки, ворота вхиляє,
А донечка йа в віконці синці обглядає.

— Сядь си, мамцю, коло мене, далеко від мене,
Ой бо в мене разне тіло, не порази мене.

Чи ж я тобі, моя мамцю, всей хліб переїла,
Що ти моїй лихій долі та й не відповіла?

— Як же було, моя доню, та й відповідати —
Піють кури, піють другі — ти не йдеш до хати.

— Най би піли, най би піли, най би біла днина,
Повинна-с мні покривати, бо-м твоя дитина.

ОЙ З ГОРИ ТА В ЯР, ТА В ТУЮ ДОЛИНОЧКУ

Ой з гори та в яр, та в тую долиночку,
Принеси, боже, рідную родиночку,
Та нарядимо із будня неділечку.

Сьогодні сонечко, а завтра друге буде,
Та вмре батенько, та й до віку не буде.

— Ти ж мій батенько, дороге насіннячко,
Де тебе взяти, де тебе посіяти?
Посію тебе в світлиці на скамлиці,
Де збираються братики та сестриці.

Ти ж моя ненько, дороге насіннячко,
Де ж тебе взяти, де ж тебе посіяти?
Посію тебе у саду-винограду,
Де збираються братики на пораду.

ОЙ БРАТЕ МІЙ, БРАТЕ

Ой брате мій, брате,
Де нам отця взяти?
А нам ні купити,
Ані заслужити,
Малярів найняти —
Отця змалювати.
Поставлю я отця
На покутті в хаті.
Як увійду в хату,
Сюди-туди гляну —
І отця згадаю.
Назад оглянуся —
Слізоньками вмиюся.
Ой брате мій, брате,
Де нам неньки взяти?
А нам ні купити,
Ані заслужити,
Малярів найняти —
Неньку змалювати.
Поставлю я неньку

На покутті в хаті.
Як увійду в хату,
Сюди-туди гляну —
І неньку згадаю.
Назад оглянуся,
Слізоньками вмиюся.

ОЙ ЯСНО-КРАСНО, ТА КУДА СОНІНЬКО СХОДИТ

Ой ясно-красно, та куда сонінько сходит,
Ой ясше, красше, куда рідна матінка ходит.
Сонінько зійде та й за хмароньку зайде,
Матінка умре, та й такої не буде.
Хоть она буде, то она студенька,
Не пристане вна до моєго серденька.
Чужа матінка ударит ще й ногою потрутит,
Своя вдарит та й к собі приголубит.
Коби-сь ти знала, моя матінко, та як я тут бідую,
Взяла би-сь мя к собі під муравоньку, під тую зеленую.

ОЙ МОЇ СИНИ, МОЇ СОКОЛИ

Ой мої сини, мої соколи,
А дочки голубочки.
Ой як я буду та й умирати,
Зійдіться докупочки.
А сини ходять, радочку радять,
Як ненечку ховати,
А зяті ходять, радочку радять,
Як би працю забрати.
А дочки ходять, плачуть-ридають,
Аж їм слізоньки ллються.
Невістки ходять та втішаються,
Аж їм очі сміються.
Дам синам воли, дочкам корови —
Вони від мого серця,
А невісточкам — чужим діточкам —
По звою полотенця.

ВМЕР ОТЕЦЬ, ВМЕРЛА Й МАТИ

Вмер отець, вмерла й мати,
Посходились діти, щоби їх поховати.
Та зійшлися сини, взялися радити:
— Як би нашого пенька красно поховати.—
Та зійшлися дочки, взялися радити:
— Як би нашу мамку красно оплакати.—
Та зійшлися зяті та взяли казати:
— Коби борше поховали, би що звідси взяти.—
Зійшлися невістки та взяли казати:
— Коби нашу мамку взяли борзо з хати.

СЕСТРО МОЯ, СЕСТРО, ЧОГО МАРНА СТАЛА?

— Сестро моя, сестро, чого марна стала?
Чи сина женила, чи дочку віддала?
— Оженила сина лихая година,
Оддала я дочку в чужу стороночку.
Хто ж мені на старість випере сорочку?
Хто ж мені на старість випере сорочку,
Хто ж мені постелить білу постілочку?
Невістка стелила, тяженько зітхнула:
— Щоб моя свекруха навіки заснула.—
А дочка стелила та й ще примовляла:
— Щоб моя матінка здоровенька спала.

ЩО Ж ТО ЗА ДЕРЕВО

Що ж то за дерево,
Що ж то за високе?
Що ж то за високе
І на лист широке?
А під тим же древом
Стоїть мати з сином.
Мати з сином стояла,
Сина правди питала:
— Скажи ж мені, синку,
Усю щиру правду,

Скажи, синку, правду,
Що в світі миліше:
Чи жінка, чи теща,
Чи матінка рідна?
— Жінка для поради,
Теща для привіту,
А над неньку рідненьку
Нема на всім світі:
Як мною ходила,—
Животом боліла,
А як мене нарождала,—
Свою кров проливала,
А як мене колихала,—
Усю ніченьку не спала.

ПІДУ Я В САДОЧОК

Піду я в садочок,
Бирву я листочок,
Йа з того листочка
Зроблю три садочка.
В першому садочку
Соловей щебече,
Йа в другім садочку
Зозуленька кує.
Йа в другім садочку
Зозуленька кує,
Йа в третім садочку
Яра рута сходить.
Йа в третім садочку
Яра рута сходить,
Ой там мати сина
За рученьку водить.
— Ой сину ж мій, сину,
Сину найрідніший,
Скажи ж мені, сину,
Хто тобі миліший.
Скажи мені, сину,
Нехай буду знати,
Ой чи лучча теща,
Чи рідная мати.

— Теща мені мила,
Бо й жінку родила,
Жінка мені мила,
Бо моя дружина.
Жінка мені й мила,
Бо моя дружина.
Мати мені мила,
Бо й мене родила.
— Як тебе родила,
То не говорила,
Ой як тебе мала,
Сім раз й умлівала.
Ой як тебе мала,
Сім раз умлівала,
Холодна водиця
З відерцем стояла.
Холодна водиця
З відерцем стояла,
Восковая свічка
Всю ніч не згасала.
Згодуй, мати, сина,
То прибуде сила,
Згодуй, мати, дочку,
Випере сорочку.
Згодувала сина —
Не прибула сила,
Згодувала дочку —
В чужу стороночку.
Згодувала дочку
В чужу стороночку.
Хто ж мені на старість
Випере сорочку?
— Не журися, мати,
Жінка буде прати,
Жінка буде прати,
На смерть убирати.
— Ой буду я, сину,
Й у чорній ходити,
Но дай мені, сину,
Хоч віка дожити.

ЩО НАД ЯРОМ, ЯРОМ

Що над яром, яром
Три садочки рядом.
А в первім садочку
Зозуля кувала,
А в другім садочку
Соловії щебечуть,
А в третім садочку
Клен-дерево висить.
А під тим кленочком
Стоїть мати з синочком.
Мати з сином стояла,
Сина правди питала:
— Скажи, мій синочку,
Моя дитиночко,
Що з цвіту цвітніше,
Хто з роду рідніший,
На слова вірніший.
А чи жінка, чи теща,
А чи рідная ненька?
— Ненько ж моя рідна,
Яка ж ти неймовірна.
Жінка — для привіту,
Теща — для совіту,
А над неньку рідненьку
Нема в світі рідншу.
Як мною ходила,
То світом нудила,
Як мене родила,
Весь рід звеселила.

ОЙ НА ГОРІ ГУСИ

Ой на горі гуси,
А в долині качки.
Радується стара мати,
Що діждала прачки.
Вона мені попере,
Вона покачає,
Стара мати убереться,
Піде погуляє.

ІСКЛАДУ Я ДІЛО — НЕХАЙ НА ПЕТРІВКУ!

Іскладу я діло́ — нехай на петрівку!
Заберу дітей я та піду в мандрівку.
Ой зайду я на могилу та розв'яжу я торбину:
Розпущу я свої діти на всю Україну.
Ой зайду я у долину — стану, погадаю —
Як возьму я своїх діток вмісті позбираю!
Ой ходила та блудила, діток понудила —
Нащо ж мені чужі люде, з мене своїх буде!
Ой два сини оре, чотири молоте,
А дванадцять дочок за постать заходе,
А два сини годую — у військо готую.

ЯК ЖЕ МЕНІ НЕ ПИТИ ГОРІЛКИ

Як же мені не пити горілки,
Коли в мене є чотири дівки?
Одна іде шматтячко прати,
Друга іде її помагати.

Третя буде у печі палити,
А четверта буде крохмалити,
А я собі в віконце дивлюся
Та в біленьку сорочку вберуся.

ЯК ЖЕ МЕНІ В КОРЧМІ НЕ СИДІТИ

Як же мені в корчмі не сидіти,
Коли ж бо я згодувала діти.
Вісім синів ненька згодувала,
А всім вісім щастя-долю дала.
Їден пішов йа в поле орати,
Другий пішов поганяти,
Третій пішов на тік молотити,
А четвертий солому носити.
П'ятий пішов в ліс дрова рубати,
Шостий пішов йа в стоги класти,
Сьомий пішов стежечку мести,

Осьмий пішов з корчми неньку вести.
— Стели, жінко, постільку біленьку,
Най положу свою стару неньку!

ЯК ЖЕ МЕНІ НЕ ПИТИ МЕДОЧКУ

Як же мені не пити медочку,
Як я маю одним одну дочку?
Вона в мене одна-одиниця, } 2
Вона в мене нічим не журиться.
Ой є в неї подушки пухові,
Ой є в неї сорочки шовкові,
Ой є в неї мальована скриня, } 2
А хто візьме, буде господиня.
Над'їхали купчики з Криму,
Над'їхали купчики з Криму,
Над'їхали купчики з Криму, } 2
Закупили подушки й перину.
Ой що ж бо я доброго зробила,
Ой що ж бо я доброго зробила,
Ой що ж бо я доброго зробила, } 2
Що я свою перину пропила.
А я буду пір'я скубити,
А я буду пір'я скубити,
А я буду пір'я скубити, } 2
Буду другу перину робити.

МАЛА МАТИ ОДНУ ДОЧКУ

Мала мати одну дочку (2)
Та й купала у медочку.
Та й купала, вповивала, (2)
А на старість в світ попала.
— Іди, ненько, вулицьою, (2)
Не здибайся більш зі мною.—
Пішла мати вулицями, (2)
Умивалася сльозами.
Умивалася сльозою, (2)
Втиралася хустиною.
Під плотами ночувала, (2)
Чужих собак дратувала.

Чужих собак дратувала, (2)
Свою долю проклинала.
— Будеш, доню, дочок мати (2)
Та й будеш їх годувати.
Та й будеш їх годувати (2)
І не будеш нічку спати.
І не будеш нічку спати, (2)
А на старість підеш з хати.
А на старість підеш з хати, (2)
Будеш мене споминати.
Отоді ти будеш знати, (2)
Що боляча рідна мати.
Що боляча рідна мати, (2)
Ти ж не хтіла годувати.

ДІТИ МОЇ МИЛІ

— Діти мої милі,
Діти мої вгодні,
Я ж вас годувала,
Ви мене не годні.
Я вас годувала
По двоє, по троє,
Ви мене не годні
Самої одної.
Я вас годувала,
Як були маленькі,
Ви мене не годні,
А я вже старенька.
Як я мужа мала,
Була хазяйкою,
А тепер на старість
Піду вулицьою.
А тепер на старість
Піду вулицями,
Бо синам та дочкам
Вже не треба мами.
Піду я до сина —
Невістка торкоче,
Піду я до дочки —
Мене зять не хоче.

Пішла б я служити —
Не годна робити.
Скажіть мені, діти,
Як віка дожити?
— Йди, мамо, світами,
З нами не здибайся,
Йди, мамо, втопися,
До нас не вертайся.
Йди, мамо, втопися
Та й пливи з водою,
Не буде плакати
Ніхто за тобою.
— Ой будете, діти,
Будете плакати,
Бо самі на старість
Підете від хати.

ОЙ У ПОЛІ, В ПОЛІ

Ой у полі, в полі
Дуб на дуб схилився.
Доти син був добрий, } 2
Поки не женився.
Ой як оженився
Та взяв собі жінку,
Та й став забувати } 2
Про рідну матінку.
Ой у полі, в полі
Мати жито жала,
Їхав син у гості, } 2
Мати не пізнала.
— Покинь, [покинь], мати,
Цеє жито жати,
Та й підемо, мати, } 2
Пити ще й гуляти.
— Не покину, сину,
Цего жита жати,
Бо й не маю, сину, } 2
Чим тебе вгощати.
Чи я ж тобі, сину,
Борщу не варила,

Ти мене покинув,
Щоб я так бідила. } 2
Чи я ж тобі, сину,
Подушки не клала.
Ти мене покинув,
Щоб я бідувала. } 2

ОЙ ПИЛА Я ГОРІВОНЬКУ ТА ЩЕ Й СЯ НАДІЮ

Ой пила я горівоньку та ще й ся надію,
По милого головоньці де я ся подію?
Пішла би я до доненьки, доненька бідненька,
Ще й до того лиха доля — дитина маленька.
Пішла би я до синочка на широкі лани,
А невістка повідає: «Не треба нам мами».
А синочок повідає: «Здали б нам ся, здали,
Вони би нам кужіль пряли, дитя колисали».
А невістка повідає: «Туга зима буде,
То й наші мамусенька йдуть межи люди».
А онука повідає: «Гріх, мамуню, буде,
Щоби наші бабусенька йшли межи люди».
Йшла мати попід хату та й на груду впала.
Я ся з тебе, мій синочку, так не сподівала,
Я буйному вітронькові подути не дала:
— Не вій, вітре буйнесенький, на мою дитину;
Як я його вигодую, то при нім загину.

ОЙ СИНУ МІЙ, СИНУ, ЩО ТИ НАРОБИВ СЕ

Ой сину мій, сину, що ти наробив се,
Та й ще мені, сину, віка вкоротив се.
Та й ще мені, сину, віка вкоротив се,
Ти моє серденько тяжко поранив се.
Ой я тебе, сину, малим колисала,
Не одну я нічку та й недосипляла,
Та пішла ні їдна нічка та й не їдна година,
Бо я колисала дорогого сина.
Я тя колисала, я тя вповивала,

Дрібними сльозами я тебе вмивала.
А тепер ти, сину, мене покидаєш,
То ти мене, сину, за маму не маєш.
Я на тебе, сину, мала всю надію,
А тепер на старість де я ся подію?
Маю два синочки і дві невісточки,
А не буде кому випрати сорочки.
Ой якби я мала дочечку рідненьку,
Вона б мні випрала сорочку біленьку.
Вона б мні випрала, вона би спитала,
При лихій годині водиці подала.
Як мені прийдеться на старість лежати,
Треба без віконце сусідів кликати:
— Сусідо, сусідо, сусідо близенька,
Подай мні водиці, як дочка рідненька.
Подай мні водиці, я тебе благаю,
Бо я на серденьку дуже спрагу маю.

ОЙ СТАРЕНЬКА Я, СТАРЕНЬКА, ДЕ Ж Я ЖИТИ БУДУ?

Ой старенька я, старенька, де ж я жити буду?
Де ж я свою голівоньку на старість подіну?
Ой піду я до синочка на широкі лави,
А невістка відказує: «Не треба нам мами».
А синочок відказує: «Нехай мама буде,
Каченята, поросята заганяти буде.
Викопаю копаночку в вишневім садочку,
Таки ж моя стара мати випере сорочку».
Ой пішла я шмаття прати, змерзла, як береза,
А невістка відказує: «П'яна мати, не твереза».
Бодай же ти, невісточко, здоровенька була,
Хіба вже в тій копаночці горілка прибула?

ДІТИ МОЇ, ДІТИ

Діти мої, діти,
Як в городі квіти.
Як вас годувала,
Тяжко бідувала.

Діти мої, діти,
Як в городі пташки.
Як вас годувала,
Було мені тяжко.
Як повиростали,
Все пішло за вами,
То за вами, то на вас.
— Тепер, мамо, служи в нас.
— Як мені служити?
Не годна робити.
— Яка, мамо, робота,
Така, мамо, й плата.

ГРАЛА МАТИ, ГРАЛА, ГРАЛА

Грала мати, грала, грала,
Поки дочку вдома мала.
— Ой цить, мати, будеш грати,
Ой як підеш шмаття прати.— } 2
Пішла мати в ополонку,
Злапалася за головку:
— Головонько моя бідна,
Яка тая вода зимна.— } 2
Гей, йде кума ї питати:
— Чи холодно шмаття прати?
— Тобі, кумо, не питати,
Підеш, спробуй, будеш знати.— } 2
Грала мати, грала, грала,
Поки сина вдома мала.
— Ой цить, мати, будеш грати,
Ой як підеш дров рубати.— } 2
Взяла мати за сокирку
Та й згадала: «Рідний синку!
Як я дома сина мала,
Нігди дров я не рубала».

СОБИРУ Я СВОЇХ ДІТЕЙ УСІХ У ТОРБИНУ

Собиру я своїх дітей усіх у торбину,
Та й випесу на могилу — розв'яжу торбину
Та й розпустю своїх дітей на всю Україну.

То й буду шукати, то й буду питати,
Который син буде до смерті мене годувати.
Самий старший каже: «Годувать не буду».
Середульший каже: «Я й думать забуду».
Самий менший каже: «Як мені удасться,
Не кидай же торби — вона тобі здасться!»

ПТАШКИ МОЇ, ПТАШКИ

Пташки мої, пташки,
Ви ж мені не тяжкі,
Щебечіте у саду
Хорошенько, до ладу.
Дітки ж мої, дітки,
Ви мені не гіркі,
Говоріте у дому
Хорошенько, до ладу.

ДІТКИ МОЇ, ДІТКИ

Дітки мої, дітки,
Горе мені з вами!
Печаль-тоска на серденьку,
Да й ніхто не знає.
Дочки мої, дочки,
Дочки мої, пави!
Чому мене не кидали,
Як падали з лави?
Сини мої, сини,
Сини-соловейки!
Чому мене не кидали,
Як були маленькі?
Стали підростати —
Стали покидати.
Ой хто ж мене, старенькую,
Буде годувати?!

СИНИ МОЇ, СИНИ МОЇ

Сини мої, сини мої,
Сини-соколи,
Ой чом мене не кидали,
Як були мали.
Дочки мої, пави,
Горе мені з вами,
Тоска, печаль на серденьку,
Та ніхто не знає.
Якби ж мені
Орловії крила,
Полетіла б, одвідала,
Де матінка жива.
Та якби ж мені, ненько,
Солов'єві очі,
Полинула б, одвідала
Неньку опівночі;
Та сіла б я, упала
У неньки на порозі;
Мою неньку стареньку
Обливають сльози.
Годі, [годі], мати,
Гарячих сліз лити,
Порадь мене, моя ненько,
Як на світі жити.
О, як мені жить,
О, як горювать,
Чи, обнявши головоньку,
Та й помандрувать.

СИНИ МОЇ, ОРЛИ МОЇ ДА ЩЕ СОЛОВЕЙКИ

— Сини мої, орли мої да ще соловейки,
Як же я вас годувала, як були маленькі! —
Годувала мати синів да утішалася,
Сини зросли, в розбій пішли, мати зосталася.
Ізгадала мати синів рано у неділю:
— Роди, боже, синам жито густе, як шевлію.—
Ізгадала мати синів рано в понеділок:
— Роди, боже, синам жито чисте, як барвінок.—
Ізгадала мати синів рано у вівторок:

— Роди, боже, синам жито, хоть кіпок по сорок.—
Ізгадали сини матір рано у середу:
— Ой десь наша, братці, мати в старцях попереду.
— Бодай же ви, сини мої, сього не діждали,
Щоб ви свою рідну матір у старцях пізнали.

МАТИ СИНІВ ЗГОДУВАЛА ДА Й УТІШАЛАСЯ

Мати синів згодувала да й утішалася,
Сини матір покинули — мати зосталася.
Ой згадала мати синів рано в понеділок:
— Роди, боже, синам жито, густе, як барвінок.—
Ой згадала мати синів рано у вівторок:
— Роди, боже, синам жито, хоч кіпок по сорок! —
Ой згадали сини матір рано у середу:
— Піде, брате, мати в старці од нас попереду.
— Ой щоб же ви, сини мої, сего не дождали,
Щоб ви мене, старенькую, в старцях повидали.

ПО ГОРОДУ ХОДЖУ, ШЕВЛІЄНЬКУ САДЖУ

— По городу ходжу, шевлієньку саджу,
Чом я в тебе, моя мати, нежонатий ходжу?
— Оженися, синку, оженись, Васильку,
Возьми собі в вдови дочку, а як паняночку.
— Вдовиная дочка — то ж мені не рівня —
Ходить вона по риночку, та як королівна.
А ні з нею стати, ні поговорити,
Тільки стати, шапку зняти, на добраніч дати.
На добраніч усім на ніч й тобі, стара нене,
Чи віддаси, не віддаси свою дочку за мене?
— Шкода твого, козаченьку, статечного слова,
Моя дочка ледащичка, не ночує дома.
Як заставлю хату мести — сміття викидає,
Як зачує челядоньку, то й з хати тікає.
Як заставлю ложки мити — ложками лопоче,
Як зачує челядоньку — вечерять не схоче.
— Тече річка бистренькая, схочу — перескочу,
Віддай мене, моя мати, за кого я схочу.
Віддала ж мене, моя мати, за кого хотіла,

Шумить, гуде нагаєчка коло мого тіла.
Нагаєчка-дротяночка з кілка не спадає,
Шитий білий рукавочок з сліз не висихає.

ОЙ КРЯЧЕ, КРЯЧЕ ЧОРНЕНЬКИЙ ВОРОН

Ой кряче, кряче чорненький ворон
Та на глибокій долині;
Ой плаче, плаче молодий козаче
По нещасливій годині.
Ой кряче, кряче та чорненький ворон
Та у лузі над водою;
Ой плаче, плаче молодий козаче
На конику вороному.
— Вороний коню, заграй підо мною,
Розбий, розбий тугу,
Розбий, розбий тугу по зеленому лугу
Козакові молодому.—
Ой іде козак та дороженькою,
Слізоньками умивається:
— Десь моя ненька, десь моя старенька
Та за мною убивається.
Та у неділоньку рано, пораненьку,
Та як сонце не сходило,
Та з'їжджалася вся моя родина,
Вона мене випроводила.
Випровожаєш, моя родинонько,
Та чи не жаль тобі буде,
Як я поїду в сторону чужую
Проміж чужії люде?
Ой згадай мене, моя старая мати,
Сідаючи та обідати:
Десь моя дитина на чужій стороні,
Та нікому її одвідати.
Ой згадай мене, моя старая мати,
Як сядеш увечері їсти:
Десь моя дитина на чужій стороні,
Та немає од неї вісти.

ЛЕТІВ СОКІЛ З УКРАЇНИ

Летів сокіл з України
Та й сів на дубочку.
Кличе мати свого сина
З корчми додомочку:
— Іди, іди, мій синочку,
З корчми додомочку,
Проп'єш, сину, прогуляєш
Свою худобочку.
— Як же мені, моя мати,
Тепер не гуляти:
Сам молодий, кінь вороний,—
Хороше гуляти!

ЗАЖУРИЛА СЕ ДА Й ПЕРЕПЕЛА

Зажурила се да й перепела:
— Де би я собі гніздечко звила?
Звила би я го в озимім житі;
Женці зайдут, мене найдут,
Гніздо розіб'ют, дітей розженут.—
Зажурила се да й перепела:
— Де би я собі гніздечко звила?
Звила би я го в ярій пшениці;
Женці зайдут, мене найдут,
Гніздо розіб'ют, дітей розженут.—
Зажурила се да й перепела:
— Де би я собі гніздечко звила?
Звила би я го в зеленій траві!
Женці зайдут, мене найдут,
Гніздо розіб'ют, дітей розженут.

ОЙ ВИСИДІЛА ПЕРЕПІЛОНЬКА ДІТИ

Ой висиділа перепілонька діти,
А сама пішла в пшениченьку сидіти.
Обложилася надокола снопоньками,
Зажурилася своїми дітоньками:
— Ой що ж мені, мої дітоньки, на вас,

Коли я не маю господаря до вас.
— Ой не журися, наша матінко, нами,
Підростуть крильця, розлетимося самі.
Єдні по лісі, по поленьках,
А ви, мамунцю любі, кохані,
шукайте соколонька.—
Летіли гуси, на пшеницю сіли,
А вже бо ми ся від мами розлетіли.

У САДОЧКУ ЗОЗУЛЕЧКА ГНІЗДО В'Є

У садочку зозулечка гніздо в'є,
Під стріхов зозулечка ночує,
На свого соколика банує,
Що єї гніздечко розметав,
Що єї дітоньки розігнав.
— Не бануй, зозулечко, на мене!
Не я твоє гніздечко розметав,
Не я твої діточки розігнав.
Розметав ти гніздечко буйний вітер,
Розігнав ти діточки дрібен дощ.

ПІДУ Я В САД ПОМАЛЕНЬКУ

Піду я в сад помаленьку,
Піймаю пташечку рябеньку.
Обізвуться пташеччині дітки:
— Не ловіть нашої матки!
А в нашої неньки дітки маленькі.
Більшенькі в сад полетіли,
Меншенькі посиротіли;
Більшенькі понапасувались,
Меншенькі понаплакувались,
Більшенькі калину дзьобають,
Меншенькі так погибають.

СВЕКРИ Й НЕВІСТКА
ТЕЩА Й ЗЯТЬ

ДОЩИК ІДЕ, НАКРАПУЄ

Дощик іде, накрапує,
А я, молодая, поза городом пшениченьку жну.
Свекорко іде, гудить мене:
— Узяли невістку-неробітницю, потроху жне.—
Свекруха іде, гудить мене:
— Узяли невістку-неробітницю, потроху жне.—
Діверко іде, гудить мене:
— Узяли невістку-неробітницю, потроху жне.—
Зовиця іде, гудить мене:
— Узяли невістку-неробітницю, потроху жне.—
Милий іде, хвалить мене,
Узяв серпок да нажав снопок: «Сядь одпочинь».
Батенько іде, хвалить мене:
— Оддали дочку-робітницю, по сім кіп жне.—
Матінка іде, хвалить мене:
— Оддали дочку-робітницю, по сім кіп жне.—
Сестриця іде, хвалить мене:
— Оддали сестру-робітницю, по сім кіп жне.

ШУМІЛА ЛІЩИНА

Шуміла ліщина,
Як ся розвивала,
Плакала дівчина,
Як ся віддавала.
Десь шумить ліщина,
Та й не розвиває ся,
Не плач, дівчинонько,
Та й не віддавайся.
Як же не шуміти —
Вода корінь миє,
Як же не плакати —
Само серце мліє.
Хтось при моїй мамі
Буде панувати,
А я при свекрусі
Буду бідувати.

Свекруха лихая,
А муж буде бити.
Мамо моя рідна,
Як віку дожити?

ОЙ УЖЕ ВЕЧІР, ВЖЕ НЕ РАНЕНЬКО

— Ой уже вечір, вже не раненько,
Чом не вчиш мене, ненько,
Чом мене не вчиш, не научаєш,
Як свекрусі годити.
— Донечко моя люба та мила,
Не рік я тебе вчила.
Я тебе вчила ще й научала,
Як свекрусі годити.
Держи хаточку, як у віночку,
Рушнички на кілочку,
Держи відерця всі чистенькії,
Водички повненькії.
Прийдуть зовиці пити водиці,
Щоб тебе не гудили,
Прийдуть братики пити водиці,
Щоб тебе похвалили.

ГИЛЯ, ГИЛЯ, СІРІ ГУСИ

Гиля, гиля, сірі гуси,
Гиля, гиля на Дунай.
Зав'язала голівоньку,
Тепер сиди та й думай.
Гиля, гиля, сірі гуси,
Гиля, гиля на ріку.
Зав'язала голівоньку,
Не розв'яжу довіку.
Гиля, гиля, сірі гуси,
Гиля, сірі вутоньки.
Зав'язала голівоньку,
Я ж думала — шутоньки.
Гиля, гиля, сірі гуси,
Гиля, гиля до води.

Коли мене вірно любиш,
До свекрухи не веди.
Бо свекруха — лободуха,
Як у полі лобода.
Вона мене заклопоче,
Я ж дівчина молода.

ОЙ З-ЗА ГОРИ ВІТЕР ПОВІВАЄ

Ой з-за гори вітер повіває,
А свекруха невісточку лає:
— Ой невісточко моя, невдашечко,
Не вдалася спекти, ні зварити,
Ні до мого сина говорити.

Ой на морі щука-риба грає,
Мати дочки все питає:
— Чого, дочко, все ходиш смутненька,
Хіба в тебе свекруха лихая?

— Мені, мати, три біди вкупі:
Перша біда — свекруха лихая,
Друга біда — дитина малая,
Третя біда — мій милий ревнивий.

Я погоню — він за плугом ходе,
Петрівкий день — він не заговоре.
Що сам іде та каші варити,
Мене посилає до води гонити.

Ой гей, воли, до водопою,
Заговорив мій милий зо мною.
Ой гей, воли, ой гей, половії,
Пішли марно літа молодії.

ОЙ НА КАЛИНІ ЗОЗУЛЯ КУВАЛА

Ой на калині зозуля кувала,
Хоч кувала, правди не казала.
Хоч кувала, правди не казала:
Мати дочки за год не пізнала.

Мати дочки за год не пізнала,
Мати дочку старою назвала.
— Десь ти, ненько, в горі не бувала,
Що ти мене за год не пізнала.
Що ти мене за год не пізнала,
Що ти мене старою назвала.
Єсть у мене, ненько, три журбоньки в хаті:
Перва журба — дитина малая,
Перва журба — дитина малая,
Друга журба — свекруха лихая.
Друга журба — свекруха лихая,
Третя журба — милий покидає.
Третя журба — милий покидає,
Милий покидає, іншої шукає.

А Я В БАТЬКА РОСЛА

А я в батька росла,
Одиниця була.
Мене мати не жаліла —
Взяла заміж віддала.

Віддала мене мати
В чужу сторону,
В чужу сторону,
Між велику сім'ю.

А чужа сторона
І без вітру шумить.
Чужа мати, чужий батько —
І не б'ють, то болить.

ОЙ ТУМАН З МОРЯ ПІДНІМАЄТЬСЯ

Ой туман з моря піднімається,
Не самі двері одчиняються,
Не самі вікна одсуваються!
Ой одсуну я та кватирочку —
Ходить батечко та по риночку.
— Ввійди, таточку, та у хаточку,

Розкажу тобі усю правдочку.—
Посаджу батька та на покуті,
А сама сяду та на похваті,
Мед-горілочку на тарілочку.
— Ввійди, таточку, та у хаточку,
Розкажу тобі усю правдочку:
Вчора з вечора мене свекор бив,
Ой побив, побив та й пішов мез мир,
Та ще й хвалиться-вихваляється:
— Ой добре, добре чуже дитя бить,
Що ні свариться, ні змагається,
А по воду йде, поспішається,
А з водою йде, прислухається,
Чи не б'ється хто, чи не лається,
Чи то так мені учувається.

РУБАЙ ДЕРЕВО, КУДИ ХИЛИТЬСЯ

Рубай дерево, куди хилиться,
Оддай, таточку, куди хочеться.
Ні за старого, ні за малого,
За козаченька за удалого.
За старим жити — тіло сушити,
За малим жити — тіло крушити.
За козаченьком та повік жити.
Віддай, таточку, в нову хаточку.
Вчора з вечора мене свекор бив,
А побив же, побив та пішов же між мир,
Та ще хвалиться, насміхається:
— Добре було бить чужеє дитя,
Чужеє дитя ой не лається,
Ой не лається, не змагається,
Як де вдарють, нахиляється.

ГОЛІВОНЬКО МОЯ БІДНАЯ

Голівонько моя бідная,
В мене матінка нерідная,
Дружинонька неймовірная,

Чужа сім'я непривітная!
Сама сіда, вечеряє,
Мене посилає, молоду,
В глуху північ по воду.
Ой по воду по холодную,
Незобуту, незодягненую,
Тільки личком підперезаную.
Ой ішла я через батьків двір —
Побачила мене матінка.
— Не плач, доню, ні на батька свого,
Не плач, доню, ні на неньку свою!
Заплач, доню, на недоленьку,
Що попалася в неволеньку.

МАТІНКО МОЯ КОХАНА!

Матінко моя кохана!
Нащо ти мене кохала?
Нащо ти мене кохала, } 2
Лихій свекрусі віддала?
Поперу шмаття на річці,
Свекруха каже — в горілці.
Ледащо невістка, ледащо, } 2
Не хоче робити нізащо.
Покладу шмаття на плоті,
Свекруха каже — в болоті.
Ледащо невістка, ледащо, } 2
Не хоче робити нізащо.
Вимастю хату — не біло,
Ізмила лавку — не сіла.
Ледащо невістка, ледащо, } 2
Не хоче робити нізащо.
Постелю постіль — не ляже,
Замету хату — не стане.
Ледащо невістка, ледащо, } 2
Не хоче робити нізащо.
Подивлюся я в віконце,
Засяяв милий, як сонце.
— Іди, мила, до хати, } 2
Не буде мати лаяти.

У СВЕКРУХИ НА ДВОРІ СТОЇТЬ КАЛИНА З ЯГІДАМИ

У свекрухи на дворі стоїть калина з ягідами,
На тій калині зозуля кує, ночує.
А ніхто ж єї не чує.
Тільки невістка почула, рано по воду ідучи,
Чужій матінці услугуючи.
— Покинь, невістко, водицу,
Іди молоти пшеницу,
Змели пшеницу м'якенько,
Вернися додому хутенько
І помий мні ніженьки біленько.—
Я ніженьки єй помила,
Она в калюжу вступила:
— Брешеш, невістко, не мила.—
Ой свекруха на дворі,
Ходить милая з тугою,
А за нею милий з просьбою:
— Ходімо, мила, у комору,
Поговоримо з собою.
— Бігме, миленький, не піду,
Бо я твоєй матінці не вгоджу.

У НАШОГО БАТЬКА НА ДВОРІ

У нашого батька на дворі
Да калинонька в теремі,
На калині зозуля,
Да кує вона, ночує.
Да кує вона, ночує,
Да ніхто її не чує.
Тільки почула невістка,
Да рано-рано встаючи,
По водицю йдучи.
Ось її милий стрічає
Да з плечей відра знімає.
— Да чого, мила, такая,
Що як день, так ніч сумная?
— Ой постій, милий, розкажу,
Що твоєму роду не вгоджу.
Помию ложки, помию,

А вони кажуть — не вмію.
Поперу плаття во лузі,
А вони кажуть — в калюзі.
Напечу хліба — не їдять,
До хліба вже їм чорти не вгодять.

ОЙ У САДІ МОГИЛА

Ой у саді могила,
А на тій могилі
Росла кущем калина,
А на тій калині
Та зозуля кувала.
Ой то ж не кувала,
Тіко юртовала,
Сивими очима
На даль позирала.
Та й ніхто й не баче
Сивої у гаї,
Та й ніхто й не чує,
Як вона воркує.
Ой тіко й почула
Та одна молода,
На круту гору йдучи
І відерця несучи.
Повстрівав миленький
І зняв із плеч відерця:
— Чого ж, мила, така стала,
Аж на виду брезка?
— Я ж тобі, миленький,
Всю правдоньку розкажу:
Ой я ж твоїй неньці
Ніяк і ні в чім не вгоджу.
Стіни помажу — не гляне,
Лавки помию — не сяде;
Що б не зділав — лає
Й вік мій коротає.

КАЛИНА-МАЛИНА

Калина-малина
Кругом обламана.
Люди мні говорять,
Що я мальована.
Я не мальована,
Така моя врода,
Бо в меї матері
Добрая вигода.
Піду до свекрухи,
То не трудно буде.
На дворі колодязь —
Близько вода буде.
На дворі колодязь —
Близько вода буде.
Уже обсудили
Колодяжні люди.
Судять люди старші,
Судять молодії.
Уже начинають
Дітоньки малії.
А свекруха судить,
Що милий не любить.
Ой хоч вона судить,
А я не боюся.
Ой хоч вона судить,
А я не боюся.
Вийду на вулицю,
До хлопців сміюся.
Над Дунаєм сіно
Отавою сіло.
Де ж моє кохання
Вечеряти сіло?

ОЙ ВИЖАВ Я ЖИТО

— Ой вижав я жито,
Пшениця зелена.
Чого, моя мила,
Смутна, невесела?

— Як же мені, милий,
Веселою бути?
Чую через люди,
Що свекруха судить.
Сама рано встала,
Мене не збудила.
На вулицю вийшла,
Мене осудила.
А я, молоденька,
Сама рано встала.
Сама рано встала
Та й воли погнала.
Бачу миленького,
Пшениченьку жнучи,
Заплакала гірко,
За волами йдучи.

ТА Й В САДУ, В САДУ ЗЕЛЕНА ТРАВА

Та й в саду, в саду зелена трава,
Ще май зелена, де зимна вода;
Та й у мого ненька два-три покої,
Зацвіла калина в середнім вікні.
На тій калинці зозулька кує,
Ще май раненько свекруха встає.
Встала вона, встала, біле личко вмила,
Свої невісточки раненько збудила:
— Встаньте, невістки, поумивайтеся,
На клинку рушнички — поутирайтеся,
Годуйте пташину йа в моїм дворі,
Готуйте сніданє раненько мені.—
Встали вони, встали, задумалися,
Що на сторону повіддавалися:
Плачут чорні очі щодень і щоночі!

ОЙ У СОКОЛА ЗОЛОТЕ П'ЮРА

Ой у сокола золоте п'юра,
А у павоньки коси;
Ой не зажила єдна невістка
У свекірка розкоші. (2)

Свекірко ходит по нових сіньох,
Невістку пробужає:
— Устань, невістко, устань, небого,
Хутко білий день буде.— (2)
Невістка встала, то й заплакала,
Білі ручки заломила:
— Ой тепер же я, молоденькая,
В неволеньку попала. (2)
Ой як я була в свого батенька,
То я й того не знала:
Куров не чула, зорів не знала,
Роботи поробляла. (2)
А як я пішла то й до чужого,
До свекірка свойого —
Кури учула, зорі узнала,
Роботи не зробляла. (2)
Кури учула, кури учула,
Рано по воду йдучи;
Зорі узнала, зорі узнала,
Білий кужіль прядучи. (2)

ЧЕРВОНА КАЛИНА

Червона калина,
Зелений лужок;
Чого ся нагнівав,
Мій милий мужок? } 2

Чи ти, милий, спиш,
Чи лиш так лежиш,
Що мого серденька
Не розвеселиш? } 2

— Я, мила, не сплю,—
Я лиш так лежу
І твого серденька
Не розвеселю. } 2

Зацвіла калина
В середнім вікні,
Ой ходить невістка
По новім дворі. } 2

Ой ходить невістка
По новім дворі,
З туги серце рветься } 2
В чужій стороні.

У неділю рано
Свекруха встає,—
В саду на калині } 2
Зозулька кує.

Свекруха устала —
Ще ся не вмивала,
Як свою невістку } 2
Рано збудила.

— Уставай, невістко,
В чужій стороні,
Погодуй пташину } 2
У новім дворі!

Невістка устала,
Погодувала,
Гіренько здихнула } 2
Ще й заплакала.

ПРЯДУ, СОКОЧУ

Пряду, сокочу,
Спатоньки хочу.
Ой склоню я голівоньку
На білую постілоньку,
Може, я й засну [1].
Аж свекруха йде,
Як змія, гуде:
— Сонливая, дрімливая,
До роботи лінивая
Невістка моя! —
Аж свекорко йде,
Як вітер, гуде:

---

[1] Перші п'ять рядків повторюються після кожної строфи.

— Сонливая, дрімливая,
До роботи лінивая,
Невістка моя! —
Аж милий іде,
Як голуб, гуде:
— Ой спи, мила, хорошая,
Пішла заміж молодая,
Не виспалася!

ГЕЙ, УВАЖ СОБІ, УВАЖ

Гей, уваж собі, уваж,
Дівчаточко, уваж,
Же в моєй мамички
О три верхи корбач.
Гей, як ти не будеш
Мою мать слухати,
Та по тобі буде
Той корбач пучати.

ОЙ НА ГОРІ НА ВИСОКІЙ КАМІНЬ МУКУ МЕЛЕ

Ой на горі на високій камінь муку меле;
Питається козак дівки: — Ци підеш за мене?
— Ой я піду, козаченьку, та й буду робити,—
Ой ци схоче твоя мати зо мнов говорити?
— Ой і схоче моя мама з тобов говорити,
Лишень буде виправляти не ївши робити:
— Ой ти іди, невістице, поки обід буде! —
Як ся прийде й обідати, вна тогди забуде.
А я прийшла, молоденька, та й стала до миски,
А свекруха походжає та віддула писки.
— Ой, а ци ти, свекрушенько, вдуріла, вдуріла?
Нині днинка петрівняна, а я ще й не їла.
— Ой, а ци ти, невістице, нині приведена,
Ой що моя світличенька три дні не метена? —
А я пішла, молоденька, світличеньку мести,
А вна мені й оповіла в поле їсти нести.
А я ї ся запитала: «А де плужок оре?»

А вна мені й оповіла: «Най тя колька вколе!»
А я знала, молоденька, як і відповісти:
— А най того колька вколе, хто готовив їсти! —
Ой у саду та назаду сорока скрегоче,
А свекруха миски миє, невістка не хоче.

ОЙ ВИЛЕТІЛИ, ОЙ ВИЛЕТІЛИ ДВІ-ТРИ ПТАШИНИ З ГІР'Я

Ой вилетіли, ой вилетіли дві-три пташини з гір'я,
Винесли собі, винесли собі по китаєчці зілля.
Посадили го, посадили го в свекрухи у світлиці,
Поливають го, поливають го із керниці водицев.
Як тому зіллю, як тому зіллю в світлиці си приймати,
Та так мені, молоденькій, в свекрухи привикати.
Ой прийшла я до свекрухи та не встигла сісти,
Вона мене посилає нести до плуга їсти.
Я єї си запитала: «Де тот плужок оре?»
Вона мені та й сказала: «Най тя колька вколе».
А я була молоденька, знала-м відповісти:
— Та най того колька вколе, та хто варив їсти.

НА КРАКІВСЬКІМ МОСТІ ЯРА РУТА СХОДИТЬ

На краківськім мості яра рута сходить,
Невістка свекрусі нігди не догодить.
І щоб невістка у півночі встала,
То свекруха каже: до полудня спала.
— Ой вставай, невістко, бо вже ся виспала,
Йди подій корови, що-сь понаганяла.
— Тії-м подояла, що-м понаганяла,
Но-м тих не дояла, що-м не наганяла.—
Ой щоби невістка з рожі квітку шила,
А свекруха каже, що ніц не робила.
— Ой ціхо, невістка, не простирай писка,
Піде ти до лоба поливана миска.
— Не смієш ти, мати, до лоба давати,
Було свого сина до мене не слати.
Було го післати аж до війтової,

Була б ти привела зо чотири корові.
Зо чотири корові, а ялівку п'яту,
Була би ти мала невістку багату.

ЙА ВСТАНЬ, НЕВІСТКО

— Йа встань, невістко,
та бодай ти не встала!
Подій корови,
що від батька нагнала!

— Нех ті постоять,
що від батька нагнала,
я ті подою,
що у свекра застала.

— Ой цить, невістко,
та не розпускай губи,
візьму коцюбу,
повибираю й зуби!

Чи ти, невістко,
сьогодні приведяна,
що вже третій день,
як хата не метяна?

А я, молода,
та стала хату мести,
свекруха каже
обідать в поле нести.

То я питаю:
— А де ж той плужок оре? —
А вона каже:
— Нех тебе колька коле.

А я, молода,
уміла відповісти:
— Нех того коле,
кому понесу їсти.

Не молодого,
що воли поганяє,
тільки старого,
що плужка підоймає.

КУЄ ЗОЗУЛЯ ПРИ ЗЕЛЕНІЙ ДІБРОВІ

Кує зозуля при зеленій діброві,
Ой спить невістка у новейкій коморі.
— Устань, невістко, ой бодай ти не встала,
Пожени воли, що й од батька нагнала.
— Не пожену тих, що од батька нагнала,
Пожену я ті, що я тута застала.
— Десь ти, невістко, недавно приведяна,
Ложки не миті, хатонька не метяна.—
Невістка встала та й стала хату мести,
Матінка каже до плуга їсти нести.
— Ой де ж, мати, ой а той плужок горе?
— Ой горе, доню, под гаєм зеленейким,
Один віл чорний, а другий половейкий,
Погонич малий, плугатир — мій милейкий.

ОЙ КУМКО-ЛЮБКО, СИВЕНЬКА ГОЛУБКО, ПРИГОДА МИ СИ СТАЛА

Ой кумко-любко, сивенька голубко, пригода ми си стала:
Мала-м руточки аж два садочки, та вода їх забрала.
Ой кумко-любко, сивенька голубко, пригода ми си стала:
Ой мала-м дочку, як ягідочку, та й за невістку дала.
Свекруха ходить та все торкоче, що робити не хоче:
— Ой спить невістка, спить ледащиця, та коби не встала,
Йди подій вівці, подій корови, що-с від мамки дістала.
— Вже-м подоїла, повиганяла, що-м від мамки дістала,
Йдіть ви подійте, повиганяйте, що я тутки застала.
— Ти, невістко, ти, ледащице, не віддувай губи,
Бо як озьму ту кочергу, виб'ю тобі зуби.

ТИ, СМЕРЕЧЕНЬКО, БУЙНЕ ЗІЛЕНЬКО

Ти, смереченько, буйне зіленько,
То-сь то ся розбуяло,
Як старому, так молодому
Голову завертало!
— Ой ти дівонько, перебіронько,
Тож то си перебираєш,
Вже всі соколи пустила-сь в поле,
Но єдного не пускаєш.
В того сокола дрібненька мова,
Золоті крильці хороші,
Ой не зазнаєш, молода дівчино,
Розкоші при свекрусі.
Причини, боже, здоров'я милому
Та й мені коло нього,
Що сам не встає, мене не будить
До кужеля лінного!
Миленький встає, мене вкриває,
Та двері підливає:
— Спи, ти, миленька, до схід сонечка,
Аби-сь була молоденька! —
Ходить свекруха по нових сіньох
Та все тяженько лає:
— Ой лядащо ж я невістку маю,
До роботи не встає.
Ой встань, невістко, ой встань, небого,
Подій тії корови,
Що-сь їх нагнала, що-сь їх навела
Та до моєй обори!
— Знала-сь, свекрухо, знала-сь, свекрушко,
Що я коров не мала,
Нащо-сь ти до мене, пощо-сь ти до мене
Свого синонька слала?
Ой як я була у своєй матоньки,
Я коров не доїла:
Встала-м раненько, вмила-м личенько
Та й сніданенько-м з'їла.

ГАЛОЧКО МОЯ, ГАЛОЧКО ЧОРНЕНЬКА

— Галочко моя, галочко чорненька,
Скажи, галочко, де моя миленька?
— Твоя миленька у лузі над водою
Умивається гарячою сльозою,
Утирається чистою хустиною,
Малює бровки синьою ожиною, (2)
Лягає спати з вірною дружиною.—
Пішла невіхна у нову комору,
За нею свекруха вслід її побужати.
— Да встань, невіхно, да встань, молодая,
Да прожени вівці, що од батька нагнала, (2)
Подій корови, що рідня надарувала.
— Ой годі, мати, сим мені урікати,
Я твого сина не силувала мене брати,
Я з твоїм сином три вечори стояла,
Я твоєму синові всю правдоньку казала:
— Ти, мій милий, багатий, а я [дівка] убога,
А в твого батька є воли і корови,
А в мого батька — ні волів, ні корів.
— Нащо ж нам, мила, воли да корови,
Аби нам, мила, обом до любови.

ЧЕРЕЗ СІНИ СТЕЖКИ-КЛАДКИ

Через сіни стежки-кладки,
А я, молоденька, все стихенька,
Щоб ключики не бряжчали,
Щоб свекорка не збудили:
Та нехай не спить, та бодай не встав,
Щоб моєї головоньки та не клопотав!

ОЙ КОШАРА, МОЯ МАМЦЮ, КОШАРА, КОШАРА

Ой кошара, моя мамцю, кошара, кошара,
Не зазнала розкошоньки в мами за товаром. (2)

Не зазнала я розкоші, не зазнала панства,
Бо я в своєї матусеньки коровицю пасла. (2)

Ой чи пасла, чи не пасла, гонила на росу,
Є барвінок, плету вінок, затикаю в косу. (2)

Ой чи пасла, чи не пасла, пригнала додому,
Стеле мати білу постіль: «Лягай спати, доню». (2)

Ой чи спала, чи не спала, та й стало світати,
Пробуджає мати доню: «Встань, доню, снідати». (2)

А я собі молодая встала, поснідала,
Взяла собі люстеречко, кучері чесала. (2)

Ой кучері я чесала, помастила маслом,
Куди хтіла, полинула, то дівчина красна. (2)

Куди хтіла, полинула, як голубка в полі,
А вже ж моїх воріженьків три дні колька коле. (2)

Нехай коле, нехай коле із правого боку,
Нехай же я погуляю хоч півтора року. (2)

Січаная калинонька аж донизу гнеться,
А вже ж тобі, моя доню, гуляння минеться. (2)

Я в суботу косу чешу, в неділю до шлюбу,
В понеділок до свекрухи, вже ваша не буду. (2)

То ви, тату, то ви, мамо, то ви цьому винні,
Бо ви мене до свекрухи дати не повинні. (2)

Дали мене до свекрухи на чужії руки,
Звелись мої кучерики, як в горосі струки. (2)

А я взяла люстеречко кучері чесати,
А свекруха за батіг та й вигнала з хати. (2)

Сидить чайка на воротях та й кричить: кигику!
Цить, свекрухо, не сварись, може, я привикну. (2)

Сидить чайка на воротях, стала скреготати,
Горе ж мені в свекрушиній хаті привикати. (2)

ЯК Я БУЛА У БАТЕНЬКА

Як я була у батенька,
То не знала й гадки,
Були мої кудроньки
Щосуботи гладкі;
А як пішла до свекрухи,
То й набралась муки:
Позбивались мої кудри
В горох'яні струки.
Ой узяла гребінчика
Та й стала чесати,
А свекруха за дрючка
Та й вигнала з хати:
— Буде тобі, буде
Кудроньки чесати —
Бери прача, кладку в руки
Да йди хусти прати!

ДЕСЬ ТИ, ЛІЩИНО, В ПЕЧІ НЕ БУЛА

Десь ти, ліщино, в печі не була,
Що ти, ліщино, та не горіла?
— Я в печі була, ясно палала,—
Свекруха лиха вогонь залляла,
Щоб я, молода, не вечеряла.
Заснула я сон — вже місяць зійшов,
Заснула другий — вже милий прийшов.
Йде милий з коршми, вигукуючи,
Шовковим платком вимахуючи:
— Чи ти, мила, спиш, чи ти дрімаєш,
Що мені дверей не відчиняєш?
— Я, милий, не сплю і не дрімаю,
Тільки лежу та думи думаю,
Що породила ненька єдную,
Уділила долю нещасливую.
В кого дочок сім, то є доля всім,
Я в батька єдна, та й долі нема.

ОЙ НІЧКА МОЯ НЕВЕСЕЛАЯ

Ой нічка моя невеселая,—
З ким я буду сю ніч ночувать:
Мужа дома нема, а сама боюся.
Хіба піду до річки, з жалю втоплюся.
Обізвався козак по тім боці Дунаю:
— Не топись, дівчино, не топись, молода,
Та подай рученьку через бистру річеньку,
Та подай голосок через темний лісок.
— У нас лісок не висок, не заходе й голосок.
Ой чи тим я така, що свекруха лиха,
Що раненько встає, мені діло дає;
А я, молода, усе діло роблю,
Усе діло роблю і свекрухні годю.

ОЙ СИН НЕНЬКУ ЗА РУЧЕНЬКУ ВЕДЕ

Ой син неньку за рученьку веде,
Ой син неньку хорошо питає:
— Ой ти, ненько, ти, матінко моя,
Чи м'якая постіленька твоя,
Що послала миленькая моя?
— Ой сине мій, ти моя дитина,
М'яко спати, та важко лежати,
Не зна мила «на добраніч» дати,
А, вийшовши з комори раненько,
Та не скаже: «На добрий день, ненько».
— Ой ти, ненько, ти, матінко моя,
Треба вчити, треба милу бити.
— Ой сину мій, ти моя дитина,
Не бий жінку товстими киями,
Та бий жінку різними словами.
Ой як буде та добрая жона,
То послуха і доброго слова,
А як удасться злая личина,
То не боїться ні бича, ні кия.

ПОСІЮ ГОРОХ — БЕЗ ПОРИ ПОСОХ

Посію горох — без пори посох,
Посію пшеницю — переборницю.
А в батька була — перебирала,
Гарним женихам ганьбу давала.
Гарним женихам ганьбу давала,
За негідника заміж попала.
За негідника заміж попала,
За негідником навік пропала.
У полі сосна коренистая,
Йа в мене свекров норовистая.
Раненько встає, невістку будить:
— Вставай, невістко, да йди по воду,
Вставай, невістко, да йди по воду
На тихий Дунай до криниченьки.—
По воду йшла, надумалася,
З водою йдучи, наплакалася,
Принесла воду, постановила:
— Пий, свекру, воду з повного відра,
Пий, свекру, воду з повного відра,
Шануй невістку, бо в тебе одна.
Як буде друга, то й не такая,
Як буде третя — норовистая.

ОЙ ГЕЙ, ГОЛОВОНЬКА МОЯ БІДНАЯ

Ой гей, головонька моя бідная,
В мене мати да нерідная!
Ой гей, посилають по водиченьку,
Да по воду по криничную (2)
Не зобуту і не зодягнену, (2)
Сиріточку безталанную!
Ой гей, доріженька мимо батьків двір,
Криниченька під городечком,
Ой гей, як підійшла під воротечка,
Сидить батько край віконечка, (2)
Не промовить мені словечка.
— Ой гей, дитя ж моє прекоханєє,
Твоє життя препоганєє.
Ой гей, тоді брали за хазяєчку,

Тепер стала в їх за наймичку,
Тоді брали за дитиночку,
Тепер стала за бездівночку.

УДОВУШКА РАНО ВСТАЛА

Удовушка рано встала,
Сусідочок побуджала,
А невістки не збудила.
А невістка сама встала,
Взяла вона та й погнала,
Да й погнала воли пасти,
Взяла тонко кужіль прясти.
Пряде вона тонесенько,
Плаче вона голоснесенько.
Пішов голос по діброві
До милого до комори.
— Чого ж, мила, дарма плачеш,
Дарма свої літа тратиш?
— Я плакала й плакать буду,
Що з тобою жить не буду.
Твоя мати — чарівниця,
Старша сестра — розлучниця.
Розлучила нас з тобою,
Як рибоньку із водою.

КАЖЕ МЕНІ ЧУЖА МАТИ

Каже мені чужа мати
З-під каменя огонь брати.
Не збиткуйся, чужа мати,
Не збиткуйся надо мною,
Зав'яжи мені чорні очі,
Пускай мене за водою.
Нехай мої чорні очі
В сирій землі та пісок точить,
Нехай мені чужа мати
Головоньки не клопоче.

ДОБРЕ ТОМУ ЖИТИ

Добре тому жити,
В кого рідна мати,
В мене молодої —
Свекруха лихая.
Посилає мене
Ні сюди, ні туди:
Пшениченьку жати,
Ячменю в'язати,
Ячменю в'язати,
А зимою прати.
А свекрусі добрій
Головоньку ськати,
Свекру багатому
Білу постіль слати.
Ой як украдуся
Да й нагуляюся,
Прийду я додому —
Нароблять гомону.
Стануть мене бити —
Я буду робити.
Стануть мене лаять,—
А я буду плакать.
Стануть научати —
Я буду мовчати.
А стануть свариться —
Я буду кориться.

ОЙ ДІВЧИНО-ОРЛЕЧИНО, ПЕРЕПЕЛИЧЕНЬКО

— Ой дівчино-орлечино, перепеличенько,
Чого твоє ізмарніло біле личенько?
Чи од журби, чи од води, чи од умивання,
Ой чи од сього проклятого да женихання?
— Не од журби, не од води, не од того умивання,
Лиш од того проклятого да женихання.
Глибокії колодязі — не виберу до дна,
А я в батька не рік, не два — не зазнаю добра.
Казала я: в батька лихо, в свекра погуляю.
Що у батька круті гори — гуляти доволі,
А у свекра всюди рівно — гуляти невільно.

ОЙ БІДА Ж МЕНІ, МОЯ МАТІНКО, ОЙ БІДА Ж МЕНІ, БІДА

Ой біда ж мені, моя матінко, ой біда ж мені, біда,
Ой чому ж бо я, матінко моя, та й на личеньку бліда.
Нічки не досплю, нічки не досплю, вечерю не з'їм смачно,
А все ж то мені, моя матінко, на моїм личку значно.

ПУСТИ МЕНЕ, МИЛИЙ, ДО РОДУ ГУЛЯТИ

— Пусти мене, милий, до роду гуляти
Та лишиси дома із малим дитятим.—
Забавила я си у свої родини,
Буде ми плакати малая дитина.
Прийшла я додому та ступаю тихо,
Та най же я вчую, хто ми зичить лихо.
Ой моя свекруха вечеречку варить,
А мій свекор дубовий бук парить.
А мій милий дитятко колише
Та й на него лихим духом дише:
— Гайцю-люлю, маленька дитино,
Пішла мати до роду в гостину,
Най гуляє, доки мене стане,
Бо як умру, тогди перестане.

ОЙ БОЖЕ, БОЖЕ, КОЛИ ТОЙ ВЕЧІР БУДЕ

Ой боже, боже, коли той вечір буде,
Коли за мене наговоряться люде?
Говорять старі, говорять і малії,
Ще й починають воріженьки тяжкії.
Сама не знаю, як ворогам вгодити:
Чи чорно-біло помежи них ходити?
Ой ходи біло, скажуть, що гафується,
Ой ходи чорно, скажуть, що лінується.
Сама не знаю, як ворогам вгодити:
В середнє вікно камінець положити.
Ой то не камінь, то червона цеглина.
То не вороги, то милого родина.

ТУМАН ЯРОМ, ТУМАН ЯРОМ, ТУМАН І ГОРОЮ

Туман яром, туман яром, туман і горою,
Сніжок випав білесенький та взявся водою.
Ой пий, мати, тую воду, що я наносила;
Зови, мати, того зятем, що я полюбила!
— Не хочу я води пити, стану проливати,
Нелюбого зятя маю, буду проклинати!
Не по правді, дитя моє, живе він з тобою —
Ти до його з щирим серцем, а він з неправдою.
Буде тобі, моя доню, лихая година,
Що ти того козаченька щиро полюбила.
— Хоч пий, мати, хоч лий, мати,— води не розлити.
Нелюбого зятя маєш,— тобі з ним не жити.
Хоч бий, мати, хоч лай, мати, то вже не научиш.
Нелюбого зятя маєш,— повік не розлучиш!
— Донько ж моя, коханочко, така твоя доля,
Полюбила козаченька: була твоя воля.
Живи ж, доню, в свою волю, так, як полюбила;
Не жалкуй на свою матку, що тебе згубила.
— Ой не буду жалкувати, моя рідна мати;
Яку мені бог дав долю, буду горювати!

НЕСУ ВОДУ, НЕСУ ВОДУ, КОРОМИСЛО ГНЕТЬСЯ

Несу воду, несу воду, коромисло гнеться,
Стоїть козак коло воріт, як барвінок в'ється. (2)
Не розливай, мати, воду, що я наносила,
Не проклинай, мати, зятя, що я полюбила. (2)
Не розливай, мати, води, бо тяжко носити,
Не розлучай мене з милим, тобі з ним не жити. (2)

ОЙ У МІСТІ НА РИНОЧКУ

Ой у місті на риночку
Стоїть корчма з барвіночку.
Там тещонька п'є-гуляє,
Свого зятя научає:

— Не пий, зятю, горілочки,
Не бий, зятю, меї дочки,
Бо горілка дорогая,
Моя дочка молодая.
— П'ю горілку й буду пити,
Бив дочку й буду бити.
П'ю горілку — маю за що,
Б'ю дочку, бо ледащо.
Щоб по ночах не ходила,
Ляда дурня не любила,
Ні старого, ні малого,
Тільки мене молодого.

ОЙ БОЖЕ МІЙ МИЛОСЕРДНИЙ

Ой боже мій милосердний,
Який в мене муж непевний,
Та б'є мене, та й катує,
Ніхто мене не жалує.
В мене хата на помості.
— Прийдіть, прийдіть, неньку, в гості.—
Ненько полем об'їжджає,
Свою дочку дозирає.
— Не бий, зятю, мою дочку,
Не суши їй головочку.
Моя дочка ніц не винна,
Вона в тебе господиня.
Пізно ляже, рано встає,
Господарства доглядає.
Моя дочка господиня,
Бо полотен повна скриня.
Ти йдеш в поле роботати,
І лишаєш газдувати.
Не бий, зятю, дочку мою,
Бо наложиш головою.

ОЙ НЕМА, НЕМА ІЗ СИНА ДОБРА

Ой нема, нема із сина добра,
А з дочки користочки.
Що годувала, пеленовала,
Ніченьки недоспала.

Що годувала, пеленовала,
Та взяли її люде,
Бог її знає, бог її відає,
Що гаразд її буде.

Прошу я тебе, ти, мій зятеньку,
І твою родиноньку,
Ой щоб не було та й зневаженьки
На мою дитиноньку.

Ой як почую та зневаженьку
На свою дитиноньку,
Розгніваюся на тебе, зятю,
На твою родиноньку.

Оддала мене моя матінка,
Оддала мене, оддала,
Як зеленую коноплиночку
У болотечку.

Як зелененькій коноплиночці
У болотечку гнити,
Так мені тяжко, так мені важко
На чужиноньці жити.

Чи ти так гордий, ой чи ти пишний,
Чи високо несешся,
Ой чи ти мене вірненько любиш,
А чи з мене смієшся?

Ой я не гордий, і я ж не пишний,
Не високо несуся,
Я ж тебе любив, любити буду
І з тебе не сміюся.

ЩО ТО В ЛІСІ ЗАШУМІЛО?

Що то в лісі зашуміло?
Сосна в вітром говорила:
— Ой ти, вітру мій, вітру,
Ти не шуми надо мною,
Ти не шуми надо мною,
Над сосною зеленою.
Ти не ламай мого гілля,
Ти не кидай на дорогу;
Кидай гіллє підо мною,
Під сосною зеленою.

Що то в хаті гомоніло?
Теща з зятем розмовляла:
— Ой ти, зятю мій, зятю,
Ти не дур мого дитяти,
Ти не суши молодості,—
Пускай єї часто в гості.
А я, єї рідна мати,
Буду єї научати,
Буду єї научати,
Як милого шанувати.

БУЛО ДО МЕНЕ, МОЯ МАТІНКО, ПРИЙМАКА НЕ ПРИЙМАТИ

Було до мене, моя матінко, приймака не приймати,
А було мене, моя матінко, межи люди оддати.

Бо ви з приймаком, бо ви з молодим будете сваритися,
А я молода, а я молода та й буду журитися.

Опоминусь я та й за приймаком, біда головці буде,
Опоминусь я за матінкою, обсудять мене люде.

ОЙ ЗАЦВІЛА ЧЕРЕМШИНА

Ой зацвіла черемшина
Близько перелазу,
Добре було приймакові
Із першого разу.

Загнав гуси, загнав кури,
На поріг ступає —
Багатирська дочка
Ще й його питає.

А приходить приймачина,
Двері одчиняє,
А хазяйка з усіх мисок
В одну борщ зливає.

— Ото ж тобі, приймаченьку,
Вечеря з обідом,
Не докладеш борщем кишки,
То докладеш хлібом.

А не берись, приймаченьку,
До хліба цілого,
А пошукай на комині
Сухаря цвілого.

ОЙ ВИШЕНЬКИ-ЧЕРЕШЕНЬКИ

Ой вишеньки-черешеньки,
Ягідок немає.
Хто в приймаках не буває,
Той горя не знає.
А я в приймаках буваю,
Все горе я знаю,
Кулаченьки під боченьки,
Сам спати лягаю.
Зажурився приймаченько,
Що тре рано встати.
Запрягає сиві воли
Та й їде орати.

Оре, оре приймаченько,
На шлях поглядає:
— Чужі жінки обід несуть,
Моєї немає.—
Аж приходить його теща
На другий день рано,
Накричала, настучала,
Що наорав мало.
Аж приносить йому теща
Борща з лободою.
— Як не хочеш його їсти,
То іди додому.—
Їде, їде приймаченько,
На свистілці грає.
— Приймай, доню, вареники:
Приймак приїжджає.—
Приїжджає приймаченько,
Не встиг з воза злізти,
А вже теща наказує:
— Неси свиням їсти.
— Бодай свині поздихали,
А теща згоріла,
А вже мені, приймаченьку,
Життя надоїло.

ЗІБРАЛОСЯ ТРИ ГРОМАДИ

Зібралося три громади,
Пішли в коршму пити,
Засідають біля стола
Приймака судити.
Ледач приймак, ледач приймак,
Не хоче робити.
Бере люльку у кишеню,
Іде в коршму пити.
Пішов приймак, пішов приймак
У поле орати
Та заказав своїй жінці
Обід готувати.
Оре приймак, оре приймак,
На воли гукає.
Людські жінки обід несуть,
А меї чорт має.

Аж принесла моя мила
Третього дня рано.
Накивала, наморгала,
Що й виорав мало.
— А що ж тобі, мій миленький,
Та за дідько стався?
Соха нова, воли сиві,
Чи сам зіпсувався?
— Не дивися, моя мила,
Щоб соха орала,
Но послухай, моя мила,
Щоб музика грала.
Не дивися, моя мила,
Як волики ходять,
Но послухай, моя мила,
Що люди говорять.

ПОДРУЖНЄ ЖИТТЯ В ЗЛАГОДІ

ОЙ ВОРІХ, ТА Й ВОРІХ, ВОРІХОВЕ ЗЕРНО

Ой воріх, та й воріх, воріхове зерно.
Лишив я миленьку з дитином маленьким,
Сам не знаю, чи ся верну.
Ой прийшов я до сіней, всі вечеряти сіли,
Тільки моя мила, голубонька сива,
Вечеряти не сідає.
Вечеряти не сідає, у віконце поглядає,
Лист дрібненький пише, дитину колише,
З буйним вітром розмовляє:
— Ой [вітре], вітроньку, скажи мені правдоньку,
Чи прийде мій милий чорнобривий
Ще й до мене в гостиноньку?

ТИ, СЕРЦЕ, ЙДЕШ ДО ЖИТА

Ти, серце, йдеш до жита,
Й я, серце, йду до жита,
Ти до жита, й я до жита,—
Не буду я в тебе бита.
Ти, серце, йдеш до гречки,
Й я, серце, йду до гречки;
Ти до гречки, й я до гречки,
Би не було суперечки.
[Ти, серце, йдеш до хати],
Та й я, серце, йду до хати;
Ти до хати, й я до хати,—
Будем собі балакати.

ТА ХОТЬ БУДУ, ТОВАРИШУ

Та хоть буду, товаришу,
Сапати наймати,
Таки буду про неділю
Файну жінку мати.
Та спи, любко, до полудня,
Без обіду піду,
Щоби мені не був сором,
Як де з тобов піду.

ЗАКУВАЛА ЗОЗУЛЕЧКА

Закувала зозулечка
В пана на горісі,—
Шануй же ня, мій миленький,
Як ластівку в стрісі.
Бо як не меш шанувати,
То не меш ня мати:
Бо я тобі не наймичка —
Все поле зробляти;
Бо я тобі не наймичка,
Я тобі газдиня;
Куда підеш, відки прийдеш —
Твій дім не пустиня.

ОЙ НЕ ХОДИ КОЛО МОРЯ

Ой не ходи коло моря,
Бо у море упадеш;
Ой не сватай багатої,
Бо вбогую попадеш.
Багатая, зубатая
Під возом лежала,
А вбогая, хорошая
Пшениченьку жала.
Багатая, зубатая
Мужа все корила,
А вбогая, хорошая
По милому мліла.
Багатая преневірна
Старшувать бажала,
А вбогая тихенькая
Мужа поважала.

ОЧІ Ж МОЇ КАРЕСЕНЬКІ, ЛИХО МЕНІ З ВАМИ

Очі ж мої каресенькі, лихо мені з вами,
Не хочете ночувати цю ніченьку самі. (2)
Хоч хочете, не хочете, то мусите спати,

Десь поїхав мій миленький у поле орати. (2)
Орав три дні у царині, а день на толоці,
Виплакала карі очі за чотири ночі. (2)
А вже ж мені штири ночі та й за вісім стало,
Бодай мому миленькому волики пристали. (2)
— Бодай же ти, моя мила, того й не діждала,
А щоб моя худобонька у плузі пристала. (2)
— Бодай воли цілі були, а плуг поламався,
Щоб мій милий чорнобривий до мене примчався. (2)

ОЙ СТАНУ Я НА КОЛЕСІ

Ой стану я на колесі,
А колесо та й обернеться.
Десь поїхав мій миленький,
Коли ж бо він та повернеться? } 2

Ой стану я на колесі,
Та по тім боці мої очі.
— Приїдь, приїдь, мій миленький,
Та до мене хоч опівночі! } 2

Як приїдеш ізвечора,—
Вечеронька та добірная,
Як приїдеш опівночі —
Розмовонька моя вірная. } 2

Роман-зілля, роман-зілля,
Роман-зілля похиляється,
А мій милий чорнобривий
Через людей поклоняється. } 2

Ой що ж мені по роману,
Роман цвіте — ягідок не має.
Ой що ж мені по поклону,
Коли його самого немає. } 2

— Ой вишенько-черешенько,
Чого пізно розвиваєшся?
Молодая молодице,
Чого слізьми заливаєшся? } 2

Тим я пізно розвиваюся,
Бо лютую та зиму маю.
Тим я слізьми умиваюся,
Невірного та друга маю. } 2

ОЙ ПОЇХАВ МІЙ МИЛЕНЬКИЙ В ГОРОДОЧОК

Ой поїхав мій миленький в городочок
Не на довге врем'ячко — на часочок. (2)

А часочок здається за деньочок,
А деньочок здається за годочок. (2)

Ой в городі вишенька зеленіє,
На вишеньці ягідка червоніє. (2)

Гнула, гнула вишеньку, не зігнула,
Рвала, рвала ягідку, не зірвала. (2)

Лягла я під вишеньку та й заснула,
Як приїхав мій миленький, я й не чула. (2)

— Устань, устань, мила, пробудися,
На мою колясочку подивися. (2)

ПОМАЛЕНЬКУ ІДУ, ТИХЕНЬКО СТУПАЮ

Помаленьку іду, тихенько ступаю,
Не гнівайся, мій миленький, що я тобі лаю. (2)

Хоч я тобі лаю, то я зле не мислю,
Люби мене, кохай мене, як у саду вишню. (2)

А у саду вишню треба поливати,
А я в тебе господиня, тра мня шанувати. (2)

А у саду вишня вишеньками рясна,
А я в тебе, мій миленький, діточками красна. (2)

А у саду вишня вишеньки зродила,
А я в тебе, мій миленький, діток наплодила. (2)

А у саду вишню та обірвут люде,
А ми діти подружімо, слава наша буде. (2)

РІЧЕНЬКА БИСТРЕНЬКА, КЛАДОЧКА ВУЗЕНЬКА

Річенька бистренька, кладочка вузенька,
Ніхто її не перейде, іно я молоденька.
Ой у саду вишня вишеньки зродила,
Ой з тобою, мій миленький, діточки сплодила.
Та же ж їх сплодила, та же ж їх згодувала,
Не їдну нічку, мій миленький, недіспала.
Не спала, не спала, вечері не їла,
Того ж я, мій миленький, на личку змарніла.

ОЙ ВАСИЛЮ, ВАСИЛЕЧКУ

Ой Василю, Василечку,
Моє серденятко,
Не ходи ти у дорогу,
Нехай іде батько.

Батько старенький,
На світі нажився,
А ти, моє серденятко,
Недавно женився.

Ой Василю, Василю,
Серденятко моє,
Не ходи ж ти у солдати,
Нехай батько іде.

Мати стара, й батько старий,
На світі нажився,
А ти ж, моє серденятко,
Недавно женився.

ПОЗДОРОВ, БОЖЕ, МОЙГО МИЛОГО

Поздоров, боже, мойго милого
Та й мене коло нього,
Він мене любить,
Рано не будить
До кужеля льняного.

Вже світ світає,
Він мене прикриває:
— Ой спи, миленька,
Голубка сивенька,
Щоб була здоровенька.

ЗАМУЖ ВИЙТИ, ТРЕБА ЗНАТИ

Замуж вийти, треба знати —
Пізно лягши, рано встати,
Діжку хліба замісити.
Хліб місила, руки в тісті,
Плаче дитина в колисці,
Плаче дитина в колисці.
Дитиноньку колихнула,
Всю родинку розбудила,
Всю родинку розбудила.
Нікому не догодила,
Ні малому, ні старому,
Тілько милому свойому.
А муй милий рано встає,
Ще й милую прикриває,
Ще й милую прикриває.
— Спи ж, милая, спи, миленька,
Тобі ніченька маленька,
Бо дитинонька малая.

ОЙ ПОВІЙТЕ, БУЙНІ ВІТРИ, ІЗ ГОРИ

Ой повійте, буйні вітри, із гори,
Та приїхав мій миленький із войни,
Та прив'язав кониченька й у двора,

А сам пішов до милої своєї:
— Добривечір, моя й мила, чи чуєш?
Ой чи сама, мила, ночуєш?
— Ой не сама, мій миленький, не сама,
Як у саду калиночка зацвіла,
Як у лузі калинонька з цвітами,
То так я з маленькими дітками.
Одно кладу, мій миленький, ік стіні,
А друге кладу, мій миленький, іскраю,
Сама, молода, усередині лягаю.

ОЙ У ПОЛІ КРИНИЧЕНЬКА, ВИДНО ДНО, ВИДНО ДНО

Ой у полі криниченька, видно дно, видно дно,
Десь поїхав мій миленький — не видно. (2)
Ой за гору, місяченьку, за гору, за гору:
Десь поїхав мій миленький в дорогу. (2)
Ой з-за гори, місяченьку, з-за гори, з-за гори,
Бо приїхав мій миленький з дороги. (2)
Та й прив'язав ворон-коня до лати, до лати,
А сам прийшов до милої до хати. (2)
— Добрий вечір, моя мила, чи чуєш, чи чуєш?
А з ким же ти цю нічку ночуєш? (2)
— З діточками, мій миленький, із дітьми, із дітьми,
Як у лузі калинонька з ягідьми. (2)
— Проси мені здоров'ячка, щоб я жив, щоб я жив,
Щоб я тобі цій діти подружив. (2)
— Дай же, боже, здоров'ячка, щоб ти жив, щоб ти жив,
Щоб ти мені цій діти подружив.

БІДА МЕНІ, МАТІНКО, ЗА БІДОЮ

— Біда мені, матінко, за бідою,
Що навчила журитися молодою:
Що первая журба — сама в хаті,
Ні з ким мені, матінко, розмовляти.
— Ой розмовляй, моя доню, з чужиною,
Поки побачишся з родиною.
— А чужина, моя мати, не родина:

І хліб і сіль їла — а судила!
— Ой розмовляй, моя доню, з родиною,
Поки побачишся з дружиною.
— А родина, моя мати, не дружина:
І хліб і сіль їла — а судила!
А дружина, моя мати, не осудить:
Хоч поб'є, полає — приголубить.

ОЙ І НЕ ЛІТАЙ, ЗОЗУЛЕНЬКО, ПОНОЧІ

— Ой і не літай, зозуленько, поночі,
Ой бо вибереш на ліщинойку й очі.
— Ой як же мені, рябейкій, не літати,
Всі голуби є, йа мого не видати, (2)
Малейкі дітки нікому годувати.
Ой і найду я дорожейку такую,
Що обмину я ліщинойку сухую, (2)
Таки я найду дружинойку вірную.

ОЙ ВИШЕНЬКО-ЧЕРЕШЕНЬКО

Ой вишенько-черешенько,
Не шуми на луги.
Ти мій милий, чорнобривий,
Не сварись на мене.

Як ти будеш сваритися,
То я буду журитися,
То старенька буду,
То хутенько помру.

СІЮ РЕДЬКУ, СІЮ РЕДЬКУ

Сію редьку, сію редьку,
Редьку поливаю.
Рости, редько, чепурненька,
На зиму сховаю.

Кажуть мені редьку їсти,
А редька гіркенька.

Кажуть мені жінку бити,
Жінка молоденька.

Ой вдарив я жінку раз,
Вона хтіла вмерти.
Не буду я жінки бити
До самої смерти.

ОЙ ЯК МЕНІ НЕ ПИТЬ, НЕ ГУЛЯТИ

Ой як мені не пить, не гуляти,
Коли в мене чоловік, як мати.
А він мене не б'є і не лає,
Бо він мене за хазяйку має.
Ой як мені не кохати сили,
Коли в мене аж чотири сини.
Їден іде у поле орати,
Другий іде воли поганяти,
Третій іде у поле косити,
А четвертий на тік молотити!
— Гуляй, гуляй, моя чорнобрива,
Поки моя головонька жива;
Бо як моя головка схибнеться,
Тоді твоє гуляння минеться.

ОЙ ГАЮ МІЙ, ГАЮ, ЗЕЛЕНИЙ РОЗМАЮ

Ой гаю мій, гаю, зелений розмаю,
Я з своїм чоловіком три розкоші маю:

Перша розкошонька, що чоловік добрий,
Дай же, боже, здоров'ячко і вік йому довгий.

Друга розкошонька, сама молоденька,
Тільки мені докучає дитина маленька.

Третя розкошонька: іду в коршму пити.
Бідна ж моя головонька, чим буду платити?

А я жита взяла, з ячменем змішала
Та й віддала орендарю, щоб челядь не знала.

ВІД ПОЛЯ ДО ПОЛЯ

Від поля до поля
Виросла тополя;
Ліпше мати файну жінку,
Як сто фалець поля. } 2

Бо сто фалець поля
Нічо не вартує,
А як жінка молоденька —
Душа ся радує. } 2

Від поля до поля
Виросла яблінка;
Катерина, файна дівка,
Буде моя жінка. } 2

Бо як я жінку брав,
Цвіла, як калина,
Мати її так зсушила —
Стала, як билина. } 2

Як по воду вна йшла,
То наплакалася,
Як з водою ішла,
То й підслухалася. } 2

Мати з сином сидить
Та радочку держить:
— Як ти, сину, жиєш,
Що до корчми не йдеш? } 2

Що до корчми не йдеш,
Що горілку не п'єш,
Що горілку не п'єш,
Свою жінку не б'єш? } 2

— Я горілку не п'ю,
Бо горілка гірка,
Свою жінку я не б'ю:
Моя жінка молода. } 2

Моя жінка молода —
Люблять люди, люблю я,
Як я буду жінку бить —
З ким я буду в світі жить? } 2

ТИ, МАТІНКО МОЯ

Ти, матінко моя,
Ти — порадо моя,
Не дай мене в чужину,
Бо неволя моя.
Сидить батько край стола,
А матінка на стільці,
А матінка на стільці
Судить свою невістку.
— Ой ти, синочку мій,
Ти — порадо моя,
А твоя дружина
Вчора в коршмі гуляла.
Вчора в коршмі гуляла,
Три дні хати не мела,
Три дні хати не мела,
Не підмащувала.
Ой ти, синочку мій,
Як ти з нею живеш?
Чом ти її не б'єш,
Чом ти її не зудиш?
— Як же мені її бить?
Мене серце болить,
Ще й душа не велить:
Мені треба з нею жить.
Не на те я її брав,
Щоб я її катував,
А на те я її брав,
Щоб я її шанував.
Ти, матінко моя,
Ти, осудо моя,
Осудила дружину,
А я з нею жить буду.
Ой не бийте її
Та не лайте її,
Бо вона ще молода,
Научайте її.

ОЙ БІДА ТА Й ЖУРА!

Ой біда та й жура!
Нема мого сокола,
Нема мого милого,
Гірко мені без нього.
А мій тато, як був війт,
Та зав'язав мені світ.
Моя мама, як зоря,
Молоду мя оддала.
Оддала мя молоду
Та й на чужу сторону.
Ой біда ж бо мені
На чужій стороні.
Вечероньку дають,
Мене по воду шлють.
Я по воду пішла,
Не забавилася та й прислухалася;
Мати з сином сидить
Та й радоньку радить.
— Як ти, сину, сидиш?
Чому жінки не б'єш?
— Ой мамуню мої,
Не гризіть ви її, а навчіть ви її;
За що ж я буду бити?
А з ким же я буду жити?
Я ю молоду взяв,
Так, як ластівоньку,
Зсушили-сьте, з'ялили-сьте,
Так, як матіноньку.
Я ю молоду взяв,
Так, як мак процвітав,
Зсушили-сьте, з'ялили-сьте,
Що я ї не пізнав.
Тепер її мати йде,
Три таляри несе,
Три таляри не поможе,
Та й доньки не возьме.

В МЕНЕ БАТЬКО, ЯК ДЗВІН

В мене батько, як дзвін,
Зав'язав мені світ.
В мене мати, як зоря,
Рано заміж оддала. } 2

Щось у хаті гомонить,
Мати сина бранить:
— Ой ти, сину, мій син,
Ти дитино моя. } 2

Чом горілки не п'єш,
Чом ти жінки не б'єш?

— Нащо мені водку пить,
Бо вона гіркая,
Нащо мені жінку бить —
Вона молодая.

Нащо мені жінку бить —
Вона вміє все робить:
Гарно хату мете,
Гарно віник кладе,
Гарно вона обернеться,
Поцілує мене.

ОЙ МАТИ МОЯ ТА НЕЖАЛІСЛИВА

Ой мати моя та нежа́ліслива,
Що ти ж мене оддала та й не жаловала,
Що ти ж мене оддала у чужу сторону,
У чужу сторону та в велику сім'ю.
Велика сім'я — то досада моя,
Велика сім'я та обідать сіда,
А мене молоду посилають по воду.
Посилають по воду голу, й босу, й голодну.
Я по воду іду, як голубка гуду,
А з водою іду — умиваюся,
Шитим білим рукавцем утираюся.
А до хати іду — прислухаюся:
Ой хто то, хто, хто в хаті гомонить?

Аж то гомонить — мати з сином говорить:
— Ой бий, синку, та свою жінку.
Бий, научай та під свій обичай.
Твоя жінка не робітниця,
До нашого добра не кукібниця,
До нашого роду не привітниця.
— Ой мати моя, та неправда твоя:
Моя жінка і робітниця,
До хазяйства кукібниця
І до роду привітниця.

СЛУХАЙ, МУЖУ, СЛУХАЙ

Слухай, мужу, слухай,
Яка твоя мати;
Вчера-с мя привел,
Днесь яла лаяти.

— Не бойся, женце,
І моєй матері.
Я своєй матері
Вкажу путь в двері.

— Бодай я того
Нигда не зазнала,
Аби твоя мати
Через мя плакала.

МЕНЕ КЛИЧЕ МІЙ МИЛЕНЬКИЙ ДО СЕБЕ РОБИТИ

Мене кличе мій миленький до себе робити:
— Ой ци буде твоя мати зо мнов говорити?
— Тоді буде, мій миленький, з тобов говорити,
Як ї будеш на роботі погонне робити.—
Уже сонце у полудні, дев'ята година,
Не несе ми свекра їсти, ні її дитина.
— Ци видиш ти, мій миленький, яка в тебе мати,
Я ще вчора приведена, вже яла лаяти.
— Увидиш ти, моя мила, ті мої матері,
Як ї буду вказувати путика до двері.

БОДАЙ МОЯ СВЕКРУХОНЬКА ЩЕ ПРОВІКУВАЛА

Бодай моя свекрухонька ще провікувала,
Що для мене, молодої, сина згодувала.
Бодай мої свекрухоньці на душі легонько,
Та як мені з єї сином жити солодонько.

ОЙ НАГНІВАВСЯ МІЙ МИЛЕНЬКИЙ БЕЗ ПРИЧИНИ НА МЕНЕ

Ой нагнівався мій миленький без причини на мене,
Осідлав коня вороненького, поїхав пріч од мене.
Я за ним ходжу, коника воджу, чей я єго перепрошу,
А він на мене з лихой волею із людської намови.
— Ой де ти їдеш, де ти поїдеш, мій милий, од мене?
— Недалеченько, моє серденько, приїду до тебе.
— Так-то ти кажеш, так-то говориш, щоб я не тужила,
Бо моя туженька, бардзо туженька, все те розуміє.—
Ой ліси шумлять, а лози бринять, калина процвітає,
Гдесь мій миленький, голуб сивенький, з іншой розмовляє.
Ой коли б я була сивая зозуля і уміла літати,
Полинула б я на Україноньку милого шукати.
Ой лечу милю, лечу другую, нічка запала,
Ой сяду-паду в вишневім саду жалобненько кувати.
Ой вийшла вдова з нового двора та й стала нарікати:
— Ой шуги-луги, сива зозуля, не в тім саду кувати!
— Як тобі тяжко, як тобі важко без мужа коротати,
Так мені тяжко, так мені важко в тім саду кувати.

ОЙ У ПОЛІ КЕРНИЧЕНЬКА, У НІЙ ВОДА ЗИМНА

Ой у полі керниченька, у ній вода зимна,
Угнівавси мій миленький, я тому не винна.
Ой угнівавси та й усердивси без причини на мене,
Коня сідлає, сам си збирає, їде геть пріч від мене.
— Ой де ти їдеш, де ти поїдеш, мій миленький, від мене?
— Недалеченько, моє серденько, верну я си до тебе.
— Ти лиш так кажеш, лиш так говориш, аби я не тужила,
Буду тужити, хоть би й не жити, бо-м тя вірне любила.—

Ой лечу-впаду в вишневім саду та й стала кувати,
Виходить з двора старая жона — то миленького мати.
— У гай, зозулько, у гай, сивенька,— тут тобі не кувати.
Тут, у сих краях, твого милого нігде не видати.
— Не гони, мати, сиву зозульку, щоб йшла в гай кувати,
Лиш кажи, мати, свому синові — най іде газдувати.
Бо як тяженько сивій зозулі в темнім гаю кувати,
Та так тяженько твоїй невістці діточки годувати.
Та з дітьми робить, та з дітьми робить, пристанівку не має,
А як і прийдуть свята врочисті, сльозами си вмиває.
Ой покинь, милий, мій чорнобривий, злі гадки гадати,
Ходи зо мною, із молодою, та будем газдувати.

ОЙ ТИ ПОЇХАВ, ОЙ ТИ ПОЇХАВ

Ой ти поїхав, ой ти поїхав
Рябою кобилою,
А мене лишив, а мене лишив
З малою дитиною.
Ой ти поїхав, ой ти поїхав
Сивенькими волами,
А мене лишив, а мене лишив
Та й межи ворогами.
Ой ти поїхав, ой ти поїхав
На турків воювати,
А мене лишив, а мене лишив
Слізоньки проливати.
Ой ти поїхав, ой ти поїхав,
А я бідная плачу,
За слізоньками, за слізоньками
Світа-сонця не бачу.
Вернися, милий, вернися, милий,
З далекой дороженьки,
Нехай замовчать, хай поніміють
Тяжкії вороженьки.

РОЗГНІВАВСЯ МІЙ МИЛЕНЬКИЙ, РОЗГНІВАВСЯ НА МЕНЕ

Розгнівався мій миленький, розгнівався на мене:
Як підемо жито жати, одвижнеться од мене. (2)
Як посядем полуднати, не говорить до мене. (2)
Займу постать широкую, да нікому підганять. (2)
Як посядем вечеряти, ні з ким мені розмовлять.
Рости, рости, клен-дерево, рости вгору високо,
Десь поїхав мій миленький у чужий край далеко.
— Не стелися, барвіночку, а по тій крутій горі,
Не журися, моя мила, що я в чужій стороні. (2)
— Ой як мені не стелиться, що крутенькая гора,
Ой як мені не журиться, що чужая сторона.

ЧОГО МЕНІ ДА ЖУРИТИСЯ?

Чого мені да журитися?
Чи в мене да малії діти:
Одно не ходить, друге не говорить,
Третє не вміє сидіти?
Ой вийду за ворітечка
Свого милого глядіти.
Аж мій милий, голубонько сизий,
На воронім коні їде.
На воронім да кониченьку,
В голубім жупані.
Чолом, да чолом, моя мила,
Да чолом, моя пані!
— Нащо мені да чолом даєш,
Коли мене покидаєш?
Щасливая доріженька,
Куди думаєш-гадаєш!
Ой як думаєш у доріженьку,—
Помагай тобі боже!
Коли думаєш да до іншої,—
Накарай тебе, боже!
Як думаєш у доріженьку,—
Да й нехай веселенько,
Нехай тобі да зозуленька,
Мені соловейко.
Тобі буде зозуленька

У доріженьці кувати,
Мені буде соловеєчко
В саду щебетати.

ЩО ТИ, МИЛИЙ, ДУМАЄШ, ГАДАЄШ

— Що ти, милий, думаєш, гадаєш,
Либонь, мене покинути маєш?
— По чім мене, мила, примічаєш?
— По тім, милий, тебе примічаю:
Рано встаєш, коня напуваєш,
Зеленого сінця підкладаєш,
Жовтенького вівса підсипаєш,
В сінечки йдеш — сідельця питаєш,
В світличку йдеш — важенько здихаєш.—
Ой у порога ревнула корова.
— Зоставайся, милая, здорова.—
Ой ревнуло ще й мале телятко.
— Зоставайся, ще мале дитятко.—
Ой ревнула корова, із череди йдучи,
Наскучило, миленького ждучи.
Милая з хати вибігала,
Свого милого за стремена хватала:
— Ой не їдь же, мій миленький, низом,
Закидана дороженька хмизом.
— Єсть у мене коник вороненький,
Перескочить той хмизик дрібненький.
— Ой у полі вовки да лисиці.
— Ой то ж мої браття да сестриці!
— Ой у полі чорний ворон кряче.
— То ж він мою головоньку бачe!

НЕЩАСЛИВЕ ПОДРУЖЖЯ

а) Невгода

ОЙ ЛУГОМ ІДУ ПОНАД БЕРЕГОМ

Ой лугом іду понад берегом,
Ой там липу тешуть, (2)
Ой там липу тешуть.
Наберу трисок повен фартушок,
Нехай люде брешуть, (2)
Ой нехай люде брешуть.
Набрешуться лиха, набрешуться лиха,
А я молоденька (2)
Погуляю стиха.
Ой лугом іду понад берегом,
Трава зеленіє, (2)
Ой трава зеленіє.
За добрим мужом, за господаром
Жонка молодіє, (2)
Жонка молодіє.
Ой іду лугом понад берегом,
Трава посихає, (2)
Ой трава посихає.
За кепським мужом, за недбайлугом
Жонка помирає, (2)
Ой жонка помирає.

УЖЕ ЖИТО СПІЛЕ, ПШЕНИЦЯ ЗЕЛЕНА

Уже жито спіле, пшениця зелена,
Чогось моя мила смутна, невесела.

— Як же мені, милий, веселенькій бути,
Чую через люди, що свекруха судить.

Чую через люди, що свекруха судить,
Сама рано встане, йа мене не збудить.

А я молодая сама рано встала
Да й заняла воли, на росу погнала.

Да й заняла воли, на росу погнала,
За волами йдучи, бийненько плакала.

Ой як зачув милий, пшениченьку жнучи:
— Чого й, мила, плачеш, за волами йдучи?

— Як же мені, милий, ще й та не плакати,
Насіяв пшениці, я й не вмію жати.

Насіяв пшениці, я й не вмію жати,
Бодай ця пшениця в полі зимувала.

— Бодай ти, милая, таки й не діждала,
Щоб моя пшениця в полі зимувала.

Найму я толоку — не єдну, другую,
Да вижнуть пшеницю про тебе єдную.

МОЛОДИЦЕ, МОЛОДИЦЕ, ЩЕ Й МОЛОДИЧЕНЬКО

— Молодице, молодице, ще й молодиченько,
Не можу я надивитись на твоє личенько. (2)
Ой чи тебе, молодице, маляр помалював,
Що на твоє біле личко краски не жалував? (2)
— Мене маляр не малював, бог дав мені з неба,
Я молода молодиця, мені краси треба. (2)
Ой поїхав мій миленький, поїхав, поїхав,
Та й не сказав «будь здорова», бодай не приїхав! (2)
Прости мені, милий боже, що я согрішила,
Якби милий не приїхав, що ж би я робила? (2)
Ой нічого б не робила, сірі воли пасла
У садочку, холодочку, щоб я була красна. (2)

ТАМ В ПОЛІ СОСНА, ПІД НЕВ КАЛЮЖА

Там в полі сосна, під нев калюжа.
Дав мені господь доброго мужа.
Та й щонеділі фартушки білі,
Щопонеділка з медом горілка,
А щовівтірка біла постілка,

А щосереди кулаків кілько.
А в четвер рано пішла до війта
Робити скаргу на чоловіка:
— Ой війте, війте, осуди справу,
За що-м дістала в середу рано.
— Не буду я вам справи судити,
Мусите ви ся перепросити.

ЩО ПОСЕРЕД ДВОРА

Що посеред двора
Та стоїть калюжа.
Ой розсердилася
А жона на мужа.
Та розсердилася
А жона на мужа,
Та й полізла на піч,
Та й лежить — нездужа!
Ой приїхав милий
Та із поля додому,
Питається жони:
— Чим ти нездорова?
Ой уставай, мила,
Привіз тобі пива.
— Ох і цур тобі, пек,
Я тільки що жива!
— Ой уставай, мила,
Привіз тобі горілки!
— Ох і цур тобі, пек,
Шукай собі дівки!
— Ой уставай, мила,
Я привіз дубину,
Привіз тобі дубину
А на твою спину.
— Пошли ж боже тобі
А здоров'ячка з неба,
Що ти догадався,
А чого мені треба!

ОЙ РОЗСЕРДИЛАСЬ ЖІНКА НА МУЖА

Ой розсердилась жінка на мужа,
Ізлізла на піч, ніби недужа.
— Ой устань, мила, принеси меду.
— Не встану, милий, голови не зведу.
— Ой устань, мила, принеси пива.
— Не встану, милий, не буду жива.
— Ой устань, мила, принеси дубину,
Принеси дубину на свою спину.—
Устала мила, як не лежала,
Обняла милого й поцілувала.

КАЛИНА-МАЛИНА

Калина-малина,
Ягідка червона,
Чого рано розцвіла?
Не плач, не журися,
Молода дівчино,
Що й чужая сторона.

— Не того я плачу,
Не того журюся,
Що й чужая сторона.
А того я плачу,
Й того я журюся,
Що й невірна дружина.

САМА Я РУЖУ САДИЛА

Сама я ружу садила,
Сама я ружу сіяла,
Сама я хлопця ой полюбила,
Сама-м ся за не оддала.
Час, дівчата, замуж іти,
Час, дівчата, і пора,
Я віддалася молоденькая,
Тепер мя болит голова.
Діти плачут — хотят їсти,
Діти плачут — хотят спати,

А на постелі чоловік лежит,
Каже си люльку подати.
Сама я діти кормила,
Сама я діти вкладала,
Щаслива би я у бога била,
Кеби я мужа не мала!

ОЙ ГИЛЯ, СІРІ ГУСИ

Ой гиля, сірі гуси,
Стежечкою на пісок.
Зав'язала голівоньку,
Я ж думала на часок.
Ой гиля, сірі гуси,
Стежечкою на ріку.
Зав'язала голівоньку,
Не розв'яжу до віку.
Ой гиля, сірі гуси,
Та й напийтеся води.
Прошу тебе, мій миленький,
До другої не ходи.
Ой гиля, сірі гуси,
Стежечкою аж на став.
Прошу тебе, мій миленький,
Свій характер перестав.

І ДОЩ НЕ ЙДЕ, І ХМАР НЕМА

І дощ не йде, і хмар нема,
Тільки з стріхи ляпотить;
Розсердила невірного,
Аж ногами тупотить.
І дощ іде, і хмар нема,
Тільки блискавка;
Розсердився мій миленький,
Так, як вишкварка.
І дощ не йде, і хмар нема,
Тільки блискає;
Розсердила невірного,
Що аж прискає.

ОЙ УРВУ Я В ГОРОДІ ЦВІТОЧОК

Ой урву я в городі цвіточок
Миленькому йа на даруночок.
Загнівався мій милий на мене,
Не хтів брати дарунка від мене!
Ой не гудіть, голуби, на хаті,
Най си виспить милий у кімнаті.
Лиш я знаю, коли го збудити,
Ой як буде сонічко сходити:
— Ой устань же, мій милий голубку,
Стоїть вода йа в золотім кубку,
Стоїть вода йа в золотім кубку,
Ой умийся, мій милий голубку.
Ой умру я, милий голубочку,
Купи мені шовкову спідничку.
— Де ж ти, мила, шовкини дібрати?
Мусиш, мила, у ллянім лежати.
— Ой умру я, милий голубочку,
Купи мені шовкову запаску.
— Де ж ти, мила, шовкини дібрати?
Мусиш, мила, у ллянім лежати.
— Ой умру я, милий голубочку,
Купи мені шовкову хусточку.
— Де ж ти, мила, шовкини дібрати?
Мусиш, мила, у лляній лежати.
— Ой умру я, милий, моє серце,
Поховай ми в кедрове деревце.
— Де ж ти, мила, кедрини набрати?
Будеш, мила, в дубовій лежати.
— Ой умру я, милий голубочку,
Поховай ми в вишньовім садочку
Та й посади на мні ягідочку.
Ой як будеш ягідочку рвати,
Ой то будеш мене споминати:
— Ой встань, мила, ягідка достигла.
— Ой най стоїть, ой най достигає.
Ой вже наше мешкання минає.
Ой най стоїть, аж на землю впаде,
Бо вже наше мешкання пропаде.

ОЙ БІДА, МАМКО,— НЕ НОВИЙ ГОРНЕЦЬ

— Ой біда, мамко,— не новий горнець,
Що не кипить з водою,
Ще гірша біда — то мій миленький,
Що не говорить зо мною.
— Обгортай, синку, той новий горнець,
Що не кипить з водою,
Догоджай, синку, тій лихій долі,
Ме говорити з тобою.
— Ой ходжу-бо я, догоджаю я,
Не можу догодити,
Вже, відай-таки, та лиха доля
Не буде говорити.
Ой ходжу-бо я та світом нуджу,
Нічо мені не мило,
Та коби уже ту лиху долю
Навіки занімило.

ДА ЛЕТИ, ЛЕТИ, ЧОРНАЯ ГАЛКО, ЛЕТИ ВГОРУ ВИСОКО

Да лети, лети, чорная галко, лети вгору високо,
Да на тії берега, де мій милий гуляє,
Туман синій по долині — на галочок стріляє.
Десь мій милий, голуб сивий, що до мене немає.
Да немає сіна, ні оброку, да нічого коню дати,
Нема ж мого миленького, ні з ким розмовляти.
Розгнівався мій миленький без причини на мене,
Походжає по кімнаті, не говорить до мене.
Як ляжемо у кровать, одвернеться од мене,
Як устане із кроваті, сльзоньками обілле.
Я ж молода проснулася, щось на дворі гомонить,
Аж мій милий, голуб сивий, вже до мене говорить:
— Ой одчини, моя мила, новенькую комору,
Чи немає голубонька сивенького з тобою?
— Ох десь ти, мій милий, собі іншу маєш,
Що до мене, молодої, голубонька рівняєш.

ОЙ СЯДУ Я ОБІДАТИ

Ой сяду я обідати —
Гіркий мій обіде,
Ой гляну я в віконечко —
Аж мій милий їде. } 2

Везе мені гостинчика —
Червоної лози
Та на моє біле тіло,
На дрібненькі сльози. } 2

Куди ж їдеш, мій миленький,
Не береш мене з собою?
Відкіль прийдеш і приїдеш —
Не говориш зі мною. } 2

Сам сідає вечеряти —
Посила мене по воду,
Посилає аж до броду
По холодную воду. } 2

Ой візьму я відеречко,
Побіжу я по воду,
Сама крикну на лебедів:
Перенесіть аж до роду!

ОЙ Я БАТЬКА ЗА РІД МАЮ

— Ой я батька за рід маю,
Тебе, серце, покидаю,
А сам піду погуляю.
— Ой не ходи, милий, з дому
Та не роби поговору,
Переночуй ізо мною.
— Ой не буду ночувати,
Бо не вмієш шанувати,
Ні білої постільки слати.
— Ой постелю постіль білу,
Чи не прийде милий у неділю.—
Ой як слала, поприймала
І милого не видала.

— Ой мій милий, милесенький,
Голубочок сивесенький.
Ой не ходи, милий, з дому
Та не роби поговору.
В тебе матінка рідненька,
Як голубонька сивенька,
Буде тебе проклинати.
— Ой я мати за рід маю,
Тебе, серце ж, покидаю,
А сам піду погуляю.
— Ой постелю постіль долі,
Чи не прийде милий до любові.—
Ой як слала, поприймала
І милого не видала.
— Ой мій милий, милесенький,
Голубочок сивесенький,
Ой не ходи, милий, з дому
Та не роби поговору...[1]

ПОЇХАВ МІЙ МИЛЕНЬКИЙ В ВЕЛИКУ ДОРОГУ

Поїхав мій миленький в велику дорогу,
Да й покинув мене, чорноброву,
Да й покинув три колоси в стозі.
Один колос — діток годувати,
Другий колос — челядь зодягати,
Третій колос — горілка куриться.
Да не буду по милім журиться!
Да приїхав мій миленький пізно,
Да й розкидав білу постіль різно.
— На кого ж ти, мій миленький, злуєш,
Що мою білу постіль гайнуєш?
Чи на свою челядь молодую,
Чи на свою матусю старую?
— Не на свою ж челядь молодую,
Не на свою матусю старую,
А на тебе — жону молодую!
Що покинув, як нитку біленьку,

[1] Дальше вона його зупиняє братом і сестрою. *(Приміт. І. Манжури).*

А застав, як рожу повненьку,
Що покинув, як рибочку в'ялу,
А застав, як ягідку красну!

ПОЇХАВ ЯСЬО НА ПОЛЬЩУ, НА ВКРАЇНУ

Поїхав Ясьо на Польщу, на Вкраїну,
Ой привіз собі пишную Катерину.
Тая Катінька не схотіла робити,
Тілько схотіла хорошенько ходити.
— Попродай, Ясю, коники вороníї,
Покупи, Ясю, сукєнки зельоníї.
Попродай, Ясю, волики од роботи,
Покупи, Ясю, до сукєнок гризьботи.—
А як не стало то й ні дров, ні поліна,
Запрягай, Ясю, пишную Катерину.
А на гороньку бичиком поганяє,
А із гороньки то ще і сам сідає.
— Попродай, Ясю, од сукєнок гризьботи,
Покупи, Ясю, волики до роботи;
Попродай, Ясю, сукєнки зельоníї,
Покупи, Ясю, коники вороníї.

В ПОНЕДІЛОК РАНО КЛИЧЕ МИЛИЙ МИЛУ

В понеділок рано кличе милий милу:
— Ходім, мила, жито жати під могилу.
— Не піду я, милий, з тобов жито жати:
Кого лишим дома, хто ме газдувати? —
А в вівторок рано кличе милий милу:
— Ходи жати пшеничку, мила, під могилу.
— Не піду я, милий, ту пшеничку жати,
Бо в пшениці зонá — мене болить голова.—
А в середу рано кличе милий милу:
— Ходи ячмінь в'язати, мила, під могилу.
— Не піду я, милий, тот ячмінь в'язати,
Бо в ячмені ості — мене болять кості.—
А у четвер рано кличе милий милу:
— Ходи, мила, жати гречку під могилу.
— Не піду я, милий, тоту гречку жати,

Бо в гречці рудачки — мене болять ручки.—
А в п'ятницю рано кличе милий милу:
— Ходи в'язати просо, мила, під могилу.
— Не піду я, милий, то просо в'язати,
Бо в просі колодки, а мене болять ніжки.—
А в суботу рано кличе милий милу:
— Ходи в'язати ленчу, мила, під могилу.
— Не піду я, милий, і ленчу в'язати,
Сегодні субота — треба си чесати.—
А в неділю милий йде до коршми пити,
Своїй милій наказує дома си лишити.
— Ци я з тобов, милий, нічо не робила,
Щоби я си у неділю та дома лишила?
— Видиш, моя мила, так, як ти робила,
Так си тобі робота твоя заплатила.

БІДА МЕНІ, БІДА З ТИМИ КОНОПЛЯМИ

Біда мені, біда з тими коноплями,
Що посіяв мій миленький в лісі межи пнями.
Ішли люди з міста та й се дивували:
— Ой чиї-сь то конопельки будуть зимували? —
Не дивіться, люди, що я є мізерна,
Бо я свої конопельки виберу до зерна.

ІДУТЬ ЛЮДИ З МІСТА, МЕНЕ ПРОКЛИНАЮТЬ

Ідуть люди з міста, мене проклинають:
Чиї то конопельки в полі пропадають?
Мої конопельки, дрібні, зелененькі,
Самі не беруться, мені не даються.
Мій милий, миленький, дай же мені раду,
Бо я з тими конопельками навіки пропаду!
У людей по сім кіп, та вже потіпали,
А у мене вісім горсток, та й тії пропали!

ЯК Я БУЛА У МАМОЧКИ

Як я була у мамочки,
Цвіла, як калина;
Як я пішла від мамочки,
Зіхла, як билина.
За доброго, мамко, мужа,—
Та личко як ружа;
За лихого, мамко, раба,
За рік, за два — баба!

КАЖУТЬ ЛЮДИ, ЩО Я ПОМАРНІЛА

Кажуть люди, що я помарніла,
А ніхто не знає, яка мені біда.
Ой біда, біда, біда я,
Що я, молоденька, змарніла. } 2

Іде милий у поле орати,
Бере мене з собов воли поганяти:
Ой гони, мила, ці воли,
То дам тобі ввечір на ковтки. } 2

Іде милий у поле волочити,
Бере мене з собов борони носити:
Ой носи, мила, борони,
То підемо ввечір у батьки. } 2

Іде милий у поле косити,
Бере мене з собов кушечку носити:
Ой носи, мила, кушечку,—
Розвесели серце й душечку. } 2

Я БАТЕНЬКОВУ ВОЛЕНЬКУ ВВОЛИЛА

Я батенькову воленьку вволила,
Пішла заміж, кого не любила.
А мій милий вдався ревнивий,
Сам він іде в поле орати,
Мене бере воли поганяти.

Гей, воли, о гей, круторогі!
Помарніли мої чорні брови.
О гей, воли, о гей, половії!
Де ж поділись літа молодії?

б) Лихий чоловік. Нелюб

ДАЛА МЕНІ МОЯ МАТИ

Дала мені моя мати
Козу з козенятком,
Щоб я не ходила
По селі з горнятком.
А я тую козоньку
Цяпала, цяпала,
Таки свому миленькому
Сметаноньки страпала.
Поки моя лиха доля
Сметаноньку їла,
Доти моя лиха доля
На п'єцу сиділа.
Повезу я свою долю
В місто продавати;
Знають люде лиху долю —
Не хтять купувати.
— Ой купуйте, люде, долю,
Моя доля добра,—
А ні днює, ні ночує
По тижньові дома.

ОЙ ПІДУ Я ЛУЖКОМ-БЕРЕЖКОМ, ЯК МАКОВИЙ ЦВІТ

— Ой піду я лужком-бережком, як маковий цвіт,
Плачу-ридаю, гірку долю маю, зав'язала світ.
Утоплюся, моя мати, між річки піду,
Таки ж тобі, моя мати, жалю нароблю.
— Не топися, моя дочко, між річки не йди,
Яка тобі досадочка, мені розкажи.

Може, в тебе, моя доню, свекорко лихий?
— Не вгадала, моя мамо,— як батько рідний.
— Може, в тебе, дитиночко, свекруха лиха?
— Не вгадала, моя мамо,— як мати рідна.
— Може, в тебе, моя доню, діверки лихі?
— Не вгадала, моя мати,— як брати рідні.
— Може, в тебе, дитиночко, зовиці лихі?
— Не вгадала, моя мати,— як сестри рідні.
— Може, в тебе, моя доню, та милий лихий?
— Правда твоя, матіночко,— ворог претяжкий.

ІЗ-ЗА ГОРИ, ДА ІЗ-ЗА ГОРИ ДА ВІТЕР ПОВІВАЄ

Із-за гори, да із-за гори да вітер повіває,
Да мати дочку да про життя питає.
— Да спитай, мати, да спитай, мати, да сірого утяти,
Да сіре утя на морі ночує.
Да сіре утя, да сіре утя на морі ночує
Да воно ж моє все горенько чує.
Да сіре утя, да сіре утя на морі плаває,
Да воно ж моє й усе горенько знає.
Да перве горе, да перве горе, що дитина малая,
А друге горе, що свекруха лихая.
Да друге горе, да друге горе, що свекруха лихая,
А третє горе, що мій милий ревнивий.
Да третє горе, да третє горе, що мій милий ревнивий,
Да що сам іде да й у поле орати.
Да що сам іде, да що сам іде да й у поле орати,
Ой мене ж бере да волів поганяти.
Да мене ж бере, да мене ж бере да волів поганяти:
Да гей, гей, воли, да сірі половії!
Да гей, гей, воли, да гей, гей, воли, да сірі половії,
Да пройшли ж мої да літа молодії! —
Ой запрягайте, ой запрягайте да коні вороніі
Да й доганяйте да літа молодії!
Да догнав літа, да догнав літа на калиновім мості:
— Ой вернітеся, літа, до мене у гості!
— Не вернемося, не вернемося да й у гості до тебе —
Да було б же нас шанувати й у себе!

ОЙ ДАВНО, ДАВНО

Ой давно, давно
В батенька була,
Ой не так давно,
Да вже третій рік.
Вже стежки-доріжки
Терном заросли,
Ой не так тернами,
Як шипшиною.
Я в батька жила,
Як дитиною.
Як в батька жила,
Як рожа цвіла,
А тепер же я,
Як стіна біла.
Ой лечу, лечу
Через яблоньку,
Да сяду, впаду
В батенька в саду:
— Вийди, таточку,
На порадочку,
Розкажу тобі
Усю правдочку.
Учора мене
Мій нелюб побив.
Ой побив, побив
Да й гулять пішов.
А милий стоїть
Та вбивається,
Дрібними слізьми
Умивається.
Добре, таточку,
Із тим в світі жить,
Що не лається,
Що не свариться,
Білим личеньком
Все любується.

ОЙ НА ГОРІ, НА ГОРІ

Ой на горі, на горі
Пасла дівка лебеді.
Приспів: Ой доле, доле, доле! [1]
А пасучи загубила,
Шукаючи заблудила.
А вже ж тії лебеді
Та й на тихій воді.
Уже ж тії лебеді
Та й поплавалися.
Уже ж мої карі очі
Та й поплакалися,
На чужині живучи,
Чужим людям годячи.
Я свекрусі угожу —
Білу постіль постелю.
Я свекрові угожу —
В головоньку погляжу.
Я зовиці угожу —
Русу косу заплету.
Я дівереві вгожу —
Коня до води звожу.
А милому, ревнивому,
Я ніколи не вгожу.
Хіба тоді угожу,
Як на лаві положу.
Як на лаві положу,
Васильками обложу.

ОЙ У ПОЛІ КОНОПЕЛЬКА ТА ДРІБНА, ЗЕЛЕНЕНЬКА

Ой у полі конопелька та дрібна, зелененька,
Чи всім людям така біда, чи но мені, молоденькій?
Як всім людям така біда, то не буду журиться,
Як но мені, молоденькій, піду в річку топиться.
— Не топися, моя доню, бо марно душу загубиш,

---

[1] Приспів повторюється з кожним другим рядком.

Скажи мені щиру правду, кого ти вірно любиш?
— Я нікуди не ходила і нікого не любила,
Коли б була хоть рік, хоть два дівчиною походила.
В печі горить і палає, окріп кипить і збігає,
А чоловік нарікає — не до мислі жінку має.
— Не вилізли тобі очі, не сватати було вночі,
Було свічку засвітити, було людей запросити,
Були б тобі пораяли та милую дали.

ОЙ НА ТОЙ ДВІР, ДЕ МИЛИЙ МІЙ, ДА ВИХОР НЕ ВДАРИТЬ

Ой на той двір, де милий мій, да вихор не вдарить,
А свекруха, стара сука, вечеряти варить:
Варить вона варенички із солоним сиром,—
Чорт би твого побив батька із хорошим сином;
Варить вона варенички із сиром да з маслом,—
Чорт би побив твого батька із твоїм багатством.

УРОДИЛА МЕНЕ МАТИ, ЯК БИЛИНОЧКУ В ПОЛІ

Уродила мене мати, як билиночку в полі,
Та не дав мені господь ані щастя, ні долі,
Тільки дав мені господь а ревнивого мужа,
Що він п'є да гайнує, йа дома не ночує,
Ой як прийде додому, не говорить зо мною,
Хіба мені, серденько, розійтися з тобою?
Ой пойду я, молодая, да до броду по воду:
Чи не вгледжу, чи не ввиджу перевозчика з роду?
— Перевозчик, ти, молодчик, перевези через воду,
Перевези через воду йа до рідного роду,
Нехай же я побачуся хоч четвертого году.—
Перевозчик не перевіз, тілько з мене насміявся:
— Молодая молодице, перевозу немає.—
А зачула стара мати а по тім боці моря:
— Не журися, моє дитя, бо така твоя доля —
Полюбила пройдисвіта а до місяця стоя.
— Не я його полюбила, полюбила моя мати,
Вона мені повеліла а рушнички давати,

А в другий раз повеліла а на рушничку стати,
А третій раз повеліла да дружиною звати.
Ой зав'яжи мені, моя мати, а білим платком очі,
Веди мене, моя мати, хоть темненької ночі.
Да не дивись, моя мати, що хороша на вроду,
Топи мою головоньку у холодную воду.
Да не кажи, моя мати, що я в тебе одиниця,
Топи мою головоньку, де холодна водиця.
Да не дивись, моя мати, на червоній стрічки,
Топи мою головоньку, де холодній річки.

ОЙ У БОРУ СОСНА

Ой у бору сосна
Невелика зросла.
Оддав мене батько,
Ще ж я не доросла.
Не так не доросла,
Як не догуляла,
Та случилась мені
Доленька лихая:
Вирвав милий коси
По однім волосу,
А сам сів, поїхав
В Китай-городочок.
А сам сів, поїхав
В Китай-городочок,
А я, його мила,
За ним у слідочок.
Ой гналась я, гналась,
Гналась, не здогнала,
Над тихим Дунаєм
Оддихати стала.
Ой ти, Дунай-річка,
Широка, глибока,
Возьми мою душу,
Бо я одинока.
Щука-риба тіло
Моє поховає.
А жовті пісочки
Загребуть косточки.

УТОПИЛА МЕНЕ МАТИ

Утопила мене мати,
Як коноплину в воду:
Чи вповала на багатство,
Чи на хорошую вроду?
Не вповала на багатство,
Ні на хорошую вроду,
Тільки чула через люде,
Що хорошого роду.
Зав'яжи мені, мати,
Хустинкою очі,
Веди мене до Дунаю
Темненької ночі.
Як приведеш до Дунаю,
То не кидай скраю,
Но вкинь мене в таке місце,
Що я й дна не достану,—
Нехай моє біле тіло
Тиха вода вимиває,
Нехай же той нелюбонько
Нагайкою не крає.
Нехай мою русу косу
Да й Дунай-вода носить,
Нехай же той нелюбонько
В рученьках не кундосить.
Нехай мої чорні очі
Щука-риба виїдає,
Нехай же той нелюбонько
Кулаками не виймає.

ТЕЧЕ РІЧКА НЕВЕЛИЧКА

Тече річка невеличка,
Схочу й перескочу,
Оддай мене, мій батеньку,
За кого я схочу!
Оддай мене, моя мати,
Де хороше в хаті:
Де свекорко, як батечко,
Свекруха, як мати;
Де зовиці, як сестриці,—

Люблю заплітати;
Де діверки молоденькі,—
Люблю жартувати.
Один гляне, другий займе,
Третій засміється,
А мій милий жартів не зна:
Мені не минеться.
— Жартуй, жартуй, моя мила,
Вволю твою волю,
Вийде тобі жартуваннє
З тяжкою бідою:
Летітимуть цурпалочки
Услід за тобою,
Шумітиме нагаєчка
Понад головою.
Нагаєчка-дротяночка
Тричі дротом шита,—
Будеш, моя миленькая,
Щовечора бита.
Нагаєчка дротяная
З колка не збуває,
Серпаночок од слізочок
Да не висихає.
Їде козак дорогою,
В свистілочку грає;
Сидить дівка в оконечка,
Тяжко іздихає:
— Ой перестань, козаченьку,
В свистілочку грати!
Нехай же я перестану
Тяженько здихати.

А В НЕДІЛЮ РАНО ЩЕ Й СОНЦЕ НЕ СХОДИТЬ

А в неділю рано ще й сонце не сходить,
Гей, гей, ще й сонце не сходить.

Братчик із сестричкою по садочку ходять,
Гей, гей, по садочку ходять.

По садочку ходять, стихенька говорять,
Гей, гей, стихенька говорять.

— Не дай мене, брате, та й за селянина,
Гей, гей, та й за селянина.

А дай мене, брате, та й за дворянина,
Гей, гей та й за дворянина.

В того дворянина двори мальовані,
Гей, гей, двори мальовані.

В дворах мальованих любо походжати,
Гей, гей, любо походжати.

З великой сім'єю любо розмовляти,
Гей, гей, любо розмовляти.

— Не дивися, сестро, на широкі двори,
Гей, гей, на широкі двори.

Буде тобі, сестро, в дворянина горе,
Гей, гей, в дворянина горе.

А в неділю рано ще й сонце не сходить,
Гей, гей, ще й сонце не сходить,

Братчик до сестриці у гості приходить,
Гей, гей, у гості приходить.

— Добрий день, сестричко, що в тебе чувати,
Гей, гей, що в тебе чувати?

— Не питайся, брате, що в мене чувати,
Гей, гей, що в мене чувати,

А питайся, брате, яка доля в хаті,
Гей, гей, яка доля в хаті.

Нагайка-дротянка із кілка звисає,
Гей, гей, із кілка звисає,

Шовкова хустинка з сліз не висихає,
Гей, гей, з сліз не висихає.

— Оце ж тобі, сестро, двори мальовані,
Гей, гей, двори мальовані,

Двори мальовані, любо походжати,
Гей, гей, любо походжати,

З великой сім'єю любо розмовляти,
Гей, гей, любо розмовляти.

БІДНА Ж МОЯ ГОЛОВОЧКА!

Бідна ж моя головочка!
Не той чоловік:
Що сам іде, п'є-гуляє,
Мені не велить! } 2
Я молода дурна була:
Набралась ума —
Як він мене не пускає,
А я йду сама! } 2
Як вечірня зоря зійшла,
Я до корчми йшла;
Як світова зоря зійшла,
Я додому йшла. } 2
Як прийшла я додомоньку
Під новенький двір,
Ой виходить проти мене
Дівер молодий. } 2
— Ой сестричко-голубочко,
Ой де ж ти була?
— У шиночку на риночку
Мед-вино пила! } 2
— Ой сестричко-голубочко,
Ой буде ж тобі!
Нагайочка-дротяночка
Закипить в крові! } 2
— Ой братіку-голубчику!
Не дай же мене!
Зшию хустку чорним шовком,
Дарую тобі! } 2
— А я тую чорну хустку
Із рук ізірву,
Нагайочку-дротяночку
Аж до рук поб'ю! } 2

НІХТО МЕНЕ НЕ ЖАЛУЄ

Ніхто мене не жалує,
Як та рідна мати.
Одсуває кватирочку:
— Іди, доню, обідати! —
Ой снідання-обідання,
Гіркий мій обіде,
Одсуну я кватирочку,
Аж мій милий їде;
Везе мені гостинчика —
Дротяну нагайку:
Буде бити, катувати
З вечора до ранку.
Не бий мене, мій миленький,
Не бий мене вдень
Та не сміши челядоньки
Ще й старих людей.
Побий мене, мій миленький,
Та темненької нічки,
То я сяду, виплачуся
До ясної свічки.
Чи я тобі, моя мати,
Пшениці не жала,
Що ти мене заміж дала,
Тільки світ зав'язала?
Чи я в тебе, моя мати,
Хліб-сіль переїла,
Що ти мене заміж дала,
Куди я не хтіла?
Було ж, мати, не впувати,
Що я в тебе одиниця,—
Було мене притопити,
Де глибша криниця.
Було, мати, не впувати,
Що я в тебе одним одна,
Було мене притопити,
Де холодная вода.
Було, мати, не впувати,
Що гарного зросту,—
Було мене притопити
З високого мосту.
Було мене притопити

Й камінь навернути,
А щоб же я не зринала
Й цього лишенька не знала.

ОЙ ОДДАЛА МЕНЕ МАТИ

Ой оддала мене мати
За нелюба заміж;
Та веліла мені мати
В сім год приїжджати.
Дочка не слухала,
Та в год приїхала,
Мати не пізнала,
Із двору ізігнала.
Сусіди пізнали,
Матері сказали.
— Сусідочки мої,
Завертайте її,
За стіл засадіте!
А де твоє, дочко,
Червонеє личко?
— Моє, мамо, личко
В нелюба в долонях.
— А де твої, дочко,
Картатії плахти?
— Картатії плахти —
В шинкарки Наталки.
— А де твої, дочко,
Білії кожушки?
— Білії кожушки
В шинкарки Марушки.
— А де твоє, дочко,
Червоне намисто?
— Червоне намисто
В шинкарки зависло...
Отак, моя мати,
Із нелюбом жити!

ДАЛА МЕНЕ ЗАМІЖ МАТИ

Дала мене заміж мати,
Да й заказала мені мати,
Да й заказала мені мати —
Сім рік в єї не бувати.
А я її не послухала,
Да в рік до єї попхала.
Мати мене да й не пізнала,
Людей вона іспитала:
— Ой де твоє, доню, червоне лице?
— Червонеє лице у нелюба в долонях.
— Ой де твоя, доню, да русая коса?
— Русая коса у нелюба під ногами.
— Ой де твоє, доню, червонеє намисто?
— Червонеє намисто в шинкарки зависло.
— Ой де твої, доню, воли да корови?
— Воли да корови в шинкаря на припоні.

ДАЛА МЕНЕ МАТИ

Дала мене мати,
Та дала, та дала,
Як ня будуть бити,
Аби в тім не знала.

Дала мене мати
За гори бивати.
Я, мамко, не потя
До тебе літати.

Хоть би мня й дала
За гори й дубину,
А я до тя і так
Прийду у гостину.

Дала мене мати,
Де сама хотіла.
Тремтіла нагайка
Коло мого тіла.

Нагайка-китайка
Не хоче ся рвати.
Тіло почорніле
Не сновнає мати.

ДАЛА НЯ МОЯ МАМКА ЗА ГОРИ БИВАТИ

Дала ня моя мамка за гори бивати,
Ай дала ми моя мамка дві кавки кохати. (2)
— Аж ти буде, донько, добре, кохай кавки й обі,
Аж ти не бде, донько, добре, прийдут кавки д' тобі. (2)
Не минуло іще три дні, йа не три неділі,
Прийшли кавки щебетати на мамчини сіни. (2)
— Слухай, газдо, слухай, газдо, що кавка щебече.
Май же, наша дітиниця в чужім краю плаче. (2)
Порадьте ня, добрі люди, де моя донечка,
Та най прийду відознати, яка ї долечка. (2)
Прийшла мати до донечки, під віконцем стає,
Її донька під віконцем рушник вишиває. (2)
Її донька під віконцем рушник вишиває,
Ай на своїм білім тілі синці й обзирає. (2)
— Що ти, доньо, що ти, доньо? — Вкусила ня пчілка.
— Ай чому тя не кусала, заки-сь била дівка? (2)
— Не пчіла ня укусила, били, мамко, били.
— А нащо тя, доньо, брали, кедь тя не любили? (2)

ЛИХА ДОЛЯ, ЛИХА ДОЛЯ

Лиха доля, лиха доля
Головку побила;
Я казала перед мамом,
Що пчілка вкусила.

— Доню ж моя коханая!
Розумна та пчілка:
Чому ж тебе не кусала,
Як ти була дівка?

ОЙ НЕБОРЕ-МУЖЕ

Ой неборе-муже,
Не бий мене дуже,
Сорочка тоненька, а я молоденька, } 2
Та болить мене дуже.

Піду до Дунаю,
Стану та думаю:
Чи в воду скочити, чи ся повісити, } 2
Чи ще ся раз навернути.

Посіяла-м жито,
Посіяла-м рідко;
Кого-м не любила і зроду не знала —
Присудив ми го дідько.

Посіяла-м жито,
Посіяла-м рідко;
Кого я любила, за ручку водила,
Та тепер го не видко.

ОЙ ТАМ ЗА ГОРОВ

Ой там за горов,
Ой там за другов,
Ой там лихо живе
Муж із жонов.
Вона йому стеле
Постельку з паперю,
Він їй готує
Нагайку з ременю.
Постіль папірова
З вітром полетіла,
Нагайка ремінна
Кровцев обкипіла.

ВИ, ГОЛУБИ, НЕ ГУДІТЬ НА ХАТІ

Ви, голуби, не гудіть на хаті
Та не збудіть милого в кімнаті,
Бо я знаю, коли го будити,
Та як буде сонечко сходити.
— Встань, милий, та встань, милий любку,
Стоїть для тя чиста вода в кубку.
Встань, милий, встань, моє кохання,
Стоїть для тя раненьке снідання.
Встань, милий, та встань, моє серце,
Стоїть для тя горівочка з перцем.—
Ой взяв милий з постелі вставати,
Взяла мила віконцем втікати.
— Чому-с, мила, тогди не втікала,
Як-єс в мене подарунки брала?
— Дайте, мамо, від комори ключі,
Най му кину подарунки в очі.

НЕ ДИВИСЯ, ДІВЧИНОЧКО, НА ПОШИТУ ХАТУ

— Не дивися, дівчиночко, на пошиту хату,
Будеш не раз утікати — не дайте ня, тату.
— Як ня взяла лиха доля за кучері нести,
Бороніть ня, моя мамко, та й ви, рідні сестри! —
Сестра єї боронила, мамка не хотіла.
— Аж тепер ти, моя дочко, лиху долю вздріла.
— Та йди собі, лиха доле, в воді утопися
Та за мною, молодою, та й не волочися.
— Ой я піду, моя мила, в воду утоплюся,
Як ти прийдеш води брати, я тебе вхоплюся.
Як ти прийдеш води брати двома коновками,
То я тебе ухоплюся обома руками.

ОЙ ДАЙ БОЖЕ, МІЙ МИЛЕНЬКИЙ, ЩОБ ТИ ЖИВ

Ой дай боже, мій миленький, щоб ти жив,
Не боліло мене теє, що ти бив.
Не боліло мене теє коліно,
Що летіло грабовеє поліно. } 2

Не бий мене, мій миленький, уночі,
Бо я в тебе хазяйочка на печі.
Не бий мене, мій миленький, і не лай,
Бо я в тебе хазяйочка ай-яй-яй! } 2

Не бий мене, мій миленький, і не руш,
Бо я в тебе хазяйочка на всі руки.
Не бий мене, мій миленький, батіжком,
Бо я в тебе хазяйочка над мішком. } 2

Не бий мене, мій миленький, уночі,
Бо підіб'єш мені карії очі.
Не бий мене, мій миленький, і удень
Та не сміши всіх сусідів, всіх людей. } 2

НЕ БИЙ МЕНЕ, МИЛИЙ, ВНОЧІ

Не бий мене, милий, вночі,
Не вибивай чорні очі.
Буде на то, милий, днина,
Коли-м ти що завинила.
Запри мене в коморочку
Та дай мені огрозочку,
Та най лишень стіни знають,
Най си люде не ззирають.
Та най лишень стіни чують,
Най си люде не дивують.
Та най лишень стіни видять,
Най ня люде не огидять.
Та най лишень стіни бачуть,
Отець, мати най не плачуть.

ОЙ НА ГОРІ НА ВИСОКІЙ

Ой на горі на високій
Куют дві зозулі;
Чоловік би не бив жінку,
Якби при розумі.
Чоловік би не бив жінку,
Здоров'я не тратив,
Най би він си розгадав,
Як дорого платив...
Ой бив-єс ня межи людьми,
Бог би ти заплатив,
Збавив-єс ня гонорочку
Та й свій-єс утратив.
Не бий мене межи людьми,
А бий мене дома,
Та й сирою дубиною,
Аби-м була добра.

СИДИТ КІТКА НА ПОРОЗІ

Сидит кітка на порозі,
Дивиться на мишу;
Не бий мене, чоловіче,
Бо я тебе лишу.
Як я піду, молоденька,
Білими ногами,
То ти мене не догониш
Сивими волами.
Як я піду, молоденька,
Гаєм зелененьким,
То ти мене не догониш
Конем вороненьким.
Не бий мене, чоловіку,
Не роби публіку,
Не бив-єс ня замолоду,
Не бий ня й довіку.

ДАЙ МЕНЕ, МОЯ МАМКО

Дай мене, моя мамко,
За кого я хочу,
Най я твоєй головоньки
Тільки не клопочу.
Дай же ня, моя мамко,
За кого я кажу,
Хоть ня буде сім раз бити,
Ніколи не скажу.
Хоть ня буде, моя мамко,
На день сім раз бити,
Коли му ся мило, любо
В очі подивити.
Ой дала моя мамка,
За кого хотіла-м,
Зашуміла нагаєчка
Коло мого тіла.
Ой як ня взяв милий бити
Та й за кіски вести:
— Борони ж ня, матіночко,
Та й ви, рідні сестри.—
Гей, сестри не боронят,
Матінка не хоче:
— Сідай, синку, коло него,
Диви му ся в очі.

ОЙ ДАЙ МЕНЕ, МАТИ, ЗА КОГО Я ВАЖУ

Ой дай мене, мати, за кого я важу,
Буде мя див сім раз на день — я ти ніц не скажу.
Дала ж мене моя мати, за кого я хтіла,
Ой шуміла нагаєчка коло мого тіла.
Ой шуміла нагаєчка, аж ся визивала,
Кілько раз мене див, то я не сказала.
— Не кажеш ти мені, моя доню, скажуть мені люди,
Таки мені, моя доню, жаль за тобою буде.—
Штири воли на оборі рогами ся чешуть.
Ой де стане двоє-троє, то за мене брешуть.
Брешіть, брешіть, воріженьки, або перестаньте,
Або мені свої зуби на підковки дайте.
Брешіть, брешіть, воріженьки, я буду терпіти,
А вам нехай за неправду вимордує діти.

НЕДАВНО СЯ ОЖЕНИВ

Недавно ся оженив
На якесь же лихо,
В мої хаті, як в млині,
Ніколи не тихо.
Недавно ся оженив,
Минув рік петрівки.
Візьму діти в торбинки,
Піду на мандрівку.
Недавно ся оженив,
Моя жінка добра —
Зарізала когута,
Зварила мі дзьоба.
— Не гнівайся, мій миленький,
Що я так зробила.
Як заріжу другу курку,
Зварю тобі крила.

ДОБРЕ ТОМУ ЖИТЬ, НЕЖОНАТОМУ

Добре тому жить, нежонатому,
Що холостий ходить та гуляє.

Що холостий ходить та гуляє,—
Жонатого жінка не пускає.

Що холостий червінцями сипле,
А жонатий слізоньками хлипле.

ПОСІЮ КОНОПЛІ, А ВРОДИЛА ПЛОСКІНЬ

Посію коноплі, а вродила плоскінь,
Кого я любила, не дав мені господь.

Кого я любила, то той за плечима.
Невірна дружина все перед очима.

Посію пшеницю, а вродило жито.
Чогось моє серце як ножем пробито.

Хоть воно пробито, то найдуться ліки.
Невірна дружина — пропала навіки.

ОЙ ЛЕТІЛИ БІЛІ ГУСИ

Ой летіли білі гуси
З сего боку та на толоку,
Видзьобали пшениченьку,
Лишень лишили полову.
А що ж мені по полові,
Коли в пій зеренця нема,
А що ж мені по Косові,
Коли мого молодця нема.
Не йти було жито жати,
Не йти було колопні брати,
Не йти було за старого,
Ліпше мене, молодця, чекати.
Стила тебе мати знає,
Доки тебе, молодця, чекати,
Росте коса до пояса,
Ні розплести, ні розчесати.
Не йти було дорогою,
Але іти було тою майорицев,
Ліпше, краще дівчиноньков,
Як тов гірков молодицев.
Іду лісом, іду полем,
Нігде води не напитися,
Бідна моя головонько,
Нема д' кому притулитися.
Притулюся до ялиці,
Ялиця мені не сестриця.
Вітер віє, гіллє має,
Вна до мене не промовляє.

ОЙ ПІДУ Я ДО КРИНИЦІ, БЕРУТЬ ВОДУ МОЛОДИЦІ

Ой піду я до криниці, беруть воду молодиці.
Чи вам усім така доля, а як мені, одиниці?
Ох і гаю мій, гаю, тонкий та нерівний...
Ох держав мене за рученьку препоганий ще й невірний.
Ох і гаю мій, гаю, густий, кучерявий,
Ох держав мене та за рученьку славний парень мій чорнявий;
А державши за рученьку, він говорить зо мною:
— Ой не йти б було, моє серце, заміж, лучче б було дівчиною!

— Як не силував батько, ані рідная мати,
Сама пішла, гірку долю знайшла,— ні на кого жалкувати.—
На улиці дудка грає — мене нелюб не пускає;
Ой мов тіло, як папір біле, він нагайкою крає...

ТИ, ЗЕЛЕНА ДІБРОВОНЬКО

— Ти, зелена дібровонько,
Чого рано спустошепа? (2)
— Рано мене викошено
І тим мене спустошено. (2)
Прошу тебе, дівчинонько,
Посій по мені травоньку. (2)
— Ой рада б я посіяти,
Стоїть нелюб коло хати. (2)
Кличе мати із кімнати
Нелюбові постіль слати. (2)
А я йому постіль стелю
Та й клену на всю оселю. (2)
Під голову камінняччя,
А під боки кремінняччя. (2)
Ще й кропив'янії мати,
Щоби було твердо спати. (2)
Ти, зелена дібровонько,
Чого рано спустошена? (2)
— Рано мене викошено
І тим мене спустошено. (2)
Прошу тебе, дівчинонько,
Посій по мені травоньку. (2)
— Ой рада б я посіяти,
Стоїть милий коло хати. (2)
Кличе мати із кімнати
Миленькому постіль слати. (2)
Я милому як стелюся,
То співаю, веселюся. (2)
Стелю йому подушечки,
А під боки периночки. (2)
Ще й із пуху м'які мати,
Щоби було гарно спати. (2)

ПІСЛАЛА МЕНЕ МАТИ В ЛУГ КАЛИНУ ЛАМАТИ

Післала мене мати в луг калину ламати,
Калина пігнулася, дівчина здумилася,
Де доля поділася?
Обізвалася доля край бережечка моря,
Обізвалася друга: «Дівчина моя люба,
Дівчина моя люба, не йди ж ти за нелюба:
Скаже нелюб постіль слати, не будеш на ній спати».
Зболіла мені ніжка, стоячи коло ліжка,
Зболіла мені друга, стоячи коло нелюба.
Вчула та то мати, взяла листи писати,
До своїй дочки слати.
— Годі, мати, жалувати, годі, мати, годити,
Присіли мене діти, як калиночку квіти;
Годі, мати, жалувати, було мене, мати, не віддавати,
Було мене маленькою дитиною під червоною калиною
поховати.

ХОДЖУ ПОНАД РІЧЕНЬКОЮ

Ходжу понад річенькою,
Понад бистрою водою.
Не можу забути
Хорошої вроди:
Хорошая врода
З карими очима.
Кого я любила —
Той моя причина. } 2
Кого не любила —
Той перед очима.
Сидить милий з боку,
А нелюб з другого,
Ділять половину
Од серденька мого.
— Стели, мати, постелю
З зеленого древа,
Одсунься, нелюбе,
Тебе тут не треба.
Було б тобі, мати,
Мене заміж не давати.
Було б тобі, мати,

Мене в черниці оддати.
Я б у черницях служила,
Легенько робила
І за тебе, і за себе
Бога просила.
А тепер, ненько,
Не буду просити,
А навчи мене, ненько,
Як з нелюбом жити.
— Та сідай, дочко моя,
За тисовим столом,
Називай нелюба
Ясненьким соколом.
— Лучче ж мені, моя мати,
Гіркий полин їсти,
Як із нелюбом
На розмові сісти;
Лучче мені, моя мати,
Важкий камінь зняти,
Як із тим нелюбом
На розмові стати.

МЕНЕ МАМКА ПОРОДИЛА БЛИЗЕНЬКО ПОТОКА

Мене мамка породила близенько потока,
Казала ми: «Рости, дочко, тоненька й висока».
А я мамки не вслухала та виросла груба,
А мамка си угнівала, дала за нелюба.
А в нелюба гірка губа, гірша полиночку,
Буде бити, зневажати мою головочку.
Ой соколе, соколочку, високо літаєш,
Скажи мені вірну правду, де любка видаєш?
— Ой видаю край Дунаю, стоїть над водою,
Протирає чорні очі хустков золотою.
Протирає, протирає, не може протерти,
Прийде му си тоту хустку із жалю подерти.

ТЕЧЕ ВОДА ХОЛОДНАЯ З-ПІД КОРЕНЯ ДУБА

Тече вода холодная з-під кореня дуба,
Не зазнала я розкоші від свого нелюба.
Не зазнала я розкоші да й уже не буду,
По чому я споминати літа свої буду?
Тече вода з-під города та пішла на гатки,
Сушать мене, в'ялять мене мої недостатки.
А вже ж мене ізсушили, як в полі билину,
Ік кому я пригорнуся, бідна сиротина?
Не пригорне отець, мати, ні вся родина,
Хіба ж мене той пригорне, кому люба й мила.
Ой вирву я з рожі квітку та пустю на воду:
Пливи, пливи, квітко, аж до мого роду.
Приплила квіточка та й на броді стала,
Вийшла мати води брати, квіточку пізнала:
— Чи ж ти, моя донечко, в недузі лежала,
Що твоя квіточка на воді зов'яла?
— Не лежала, моя мати, ні рік, ні години,
Дала-сь мене, мати, заміж лихій челядині.

ЧЕРЕЗ САД-ВИНОГРАД

Через сад-виноград
По воду ходила.
Не дав мені того бог,
Кого я любила. } 2
А дав мені того бог,
Кого я не знала,
Все за той перебір,
Що перебирала. } 2
Не жаль мені на той горнец,
Що кипит з водою,
Лише жаль на попа,
Що звінчав з бідою. } 2
Ой піду я до попа,
Поговорю стиха,
Нехай мене розвінчає
Без біди, без лиха. } 2
Ой я вас повінчав,
Бо я так повинен,
Біда біду полюбила,
Я тому не винен. } 2

Скрипучії ворота,
Нема чим підперти.
Кого люблю, не забуду
До самої смерті. } 2

КОБИ НЕ МОРОЗ, КОБИ НЕ МОРОЗ

Коби не мороз, коби не мороз
Та й не зимна роса,
Побігла ж би я, побігла ж би я
До Тернополя боса.
Йа в Тернополю, йа в Тернополю
Біла церква стояла;
А в ній дівчина, а в ній дівчина
Примусяний слюб брала.
— Гей, вповіж мені, гей, вповіж мені,
Ти, примусяний слюбе,
Ци гаразд тобі, ци гаразд тобі
За нелюбом буде?
— Я тобі вповім,
Ти, примусяний слюбе:
Ти го не любиш,
Він тебе бити буде!
— Де будеш спати,
Ти, молодий паничу?
— Я на траві, ти на росі,
Ти, молода дівчино!
— Чим ми се вкриєм,
Ти, молодий паничу?
— Гей, я мантою, а ти травою,
Ти, молода дівчино!
— Чим ми се вмиєм,
Ти, молодий паничу?
— Гей, я водою, а ти сльозою,
Ти, молода дівчино!
— Чим ми се втремо,
Ти, молодий паничу?
— Гей, я рушничком, а ти канчуком,
Ти, молода дівчино!
— Що будем ми їсти,
Ти, молодий паничу?
— Я білий калач, ти ревне заплач,
Ти, молода дівчино!

ОЙ НА ГОРІ, ГОРІ ЦЕРКВА МУРОВАНА

Ой на горі, горі церква мурована,
Ой там дівчинонька з примусу слюб брала.
Ой слюбе мій, слюбе, примушений слюбе,
Ой чи добре мені за нелюбом буде?
Як ми буде добре, буду го любити,
Як ми буде лихо, піду ся втопити.
Втопила ж би я ся, але ж бо ся бою,
Щоби-м не вдарила в камінь головою.
Як я в Дунай втону, то в морі спочину,
А за тим нелюбом марне з світа згину.

НІ НА КОГО ЖАЛКУВАТИ

Ні на кого жалкувати,
Як на тебе, стара мати:
Утопила головоньку
У тяжкую неволеньку.
Порадь же ти, стара мати,
Як нелюба шанувати;
Промов словце, ради бога!
— Живи, доню, яко мога!

ОЙ НА ГОРІ ДУБ, ДУБ, ТЕЧЕ ВОДА З ДУБА

Ой на горі дуб, дуб, тече вода з дуба,
Бідна моя голівонька, пішла за нелюба.
Нелюб іде із коршомки та й милу питає,
А на мені, молодії, тіло потерпає.
Прийшов нелюб додомоньку, та й став він питати:
— Чи стелена біла постіль, бо я хочу спати?
— Ой стелена, ой стелена, та, що мати дала,
Щоб з тобою, нелюбчиком, спатоньки лягала.—
Ой одно лягло із краю, друге — із другого,
А однеє до другого не промовить слова.
— Скажи, скажи мені, мила, чого задумана,
Ой чи грошей ти не маєш, чи хліба жадаєш?
Ой чи грошей ти не маєш, чи хліба жадаєш,
Чи зі мною, нелюбчиком, жити не бажаєш?

— А я, милий, гроші маю, хліба не жадаю,
А з тобою, нелюбчиком, жити не бажаю.
Смерте моя, смерте моя, возьми із собою,
Та не бери і на той світ нелюба зі мною.
Бо там будуть старці, і будуть судити,
І присудять на тім світі нелюба любити.

НА ДОЛИНІ ДУБ, ДУБ

На долині дуб, дуб,
Тече вода з дуба;
Бідна ж моя головонько,
Пішла за нелюба.
Не маю з ким жити,
Ні з ким говорити,
Не маю з ким, молоденька,
Межи люди вийти.
— Мати моя, мати,
Пораднице в хаті,
Порадь мене, моя мати,
Як нелюба звати.
Як нелюба звати,
Як з ним говорити
Та як мені, молоденькій,
З ним віку дожити?..
— Ой як буде, дочко,
Сонце спочивати,
Візьми його за рученьку
Та веди до хати;
Посади його, дочко,
За сосновий столик.
Та назви його, моя дочко,
Сивенький соколик.
— Лучче б мені, мати,
Гіркий полин їсти,
Та ніж з моїм нелюбочком
До вечері сісти;
Лучче б мені, мати,
Цілий рік лежати,
Та ніж мого нелюбочка
Соколиком звати.

ОЙ ЧИ ЦЕ ТА КАЛИНА

Ой чи це та калина,
Що весь луг скрасила?
Невірная дружинонька
Ізсушила, ізнудила.
Ой як виломлю я калину,
То як гірка, то й покину.
А з невірною дружиною
Не проживу, а загину.
Порадь мене, моя мати,
Як з нелюбом горювати?
— Живи, доню, горюй, доню,
Для людського поговору.
Посади ж нелюбого
За тесовим столом
І назови нелюбого
Ясненьким соколом.
— Легше ж мені, моя мати,
Важкий камінь підіймати,
Ніж мені нелюбого
Соколоньком називати.
Ой ударте, морози,
На тії густі лози.
Побий, боже, нелюбого
В великій дорозі.
Ой ударте, ви, громи,
На милого в домі.
Побий, боже, нелюбого
У білій постелі.
Лежить милий у постелі,
Як починок у папері.
Я молода коло нього,
Як золото на бумазі.

ОЙ У ПОЛІ КРИНИЧЕНЬКА

Ой у полі криниченька, (2)
Там холодна водиченька.

Там холодна ще й погожа, (2)
Там дівчина так, як рожа.

Там дівчина воду брала, (2)
Круті гори поливала.

Круті гори поливала (2)
Ще й на долю нарікала.

— Ні на кого нарікати, (2)
Йно на тебе, моя мати.

Йно на тебе, моя мати, (2)
Бо ти порадниця в хаті.

Порадь мене, моя мати, (2)
Як з нелюбом в світі жити?

— Ой жий, доню, хорошенько, (2)
Як у саду соловейко.

Соловейко рано встає, (2)
Всі садочки облітає.

Всі садочки облітає, (2)
Всьому миру ізвіщає.

НІХТО НЕ ВИНЕН — САМА Я

Ніхто не винен,— сама я,
Сама я, сама я, сама я,
Що-м полюбила гультяя.
Гультяй іде до корчми та ся уп'є,
Прийде додому, мене б'є,
Прийде додому, мене б'є.
А я о тоє не дбаю,
Піду до сусіди, гуляю,
Піду до сусіди, гуляю.
А у сусіди красний син,
Сподобав ми ся, вражий син,
Сподобав ми ся, вражий син.
Там то бровоньки, як шнурок,
Там то губоньки, як медок,
Там то губоньки, як медок.

Там то личенько, хоть малюй,
Сам такий красний, хоть цілуй,
Сам такий красний, хоть цілуй.
Там то станочок, хоть пиши,
А коли ня вірно любиш, не лиши,
А коли ня вірно любиш, не лиши.

БРЕЛИ, БРЕЛИ СІРІ ВОЛИ

Брели, брели сірі воли
Через яру пшеницю;
Оддала мене матінка
За велику п'яницю;
Оддала мене матінка моя,
Оддала, заручила,
А як же я тую коноплиноньку
У ставу намочила.
Ой як же тій коноплиноньці
У ставу вимокати,
Так же мені, молодесенькій,
З нелюбом привикати.
Ох гіркий полин, ой гіркий полин,
Бо гіркий же й цвіт його.
Невірний нелюб, поганий нелюб,
Бо такий і рід його.
А од полину та й од гіркого
Єсть вода — миє ручки,
А од нелюба, од поганого
Повік нема розлучки.

ОЙ САМА Ж Я, САМА

Ой сама ж я, сама,
Як билиночка в полі,
Та не дав мені бог
А ні щастя, ні долі.
Тільки дав мені бог
Да ревнивого мужа,
Що він п'є да гуляє,
Да мене разоряє.
А як прийде додому,

Не говорить зо мною...
— Хіба розпрощаймося,
Моє серденько, з тобою.—
Ой візьму я відеречка,
Да піду я по воду,
Да поставлю відеречка
Під крутою горою.
Сама піду, молодая,
Аж до довгого броду.
Набачила рибалочок,
Що хороші на вроду.
— Молодії рибалочки,
Перевезіть до роду! —
Молодії рибалочки
Да цього не чували,
Да зачула моя мати,
Да сидячи в кімнаті.
— Бреди, бреди, моя доню,
Да помеж купиною,
Живи, живи, моя доню,
Да помеж чужиною!
Бреди, бреди, моя доню,
Да помеж берегами,
Живи, живи, моя доню,
Да помеж ворогами.
— Було ж, мати, не вповати,
Що я в тебе одна,
Було ж мене утопити,
Де холодная вода.
Було ж, мати, не вповати,
Що я єдиничка,
Було ж мене утопити,
Де холодна криничка.
Було ж, мати, не вповати
На червоні сап'янці,
Було ж мене прикопати
У неділеньку вранці.
Було ж, мати, не вповати,
Що високого росту,
Було ж мене утопити
Да з високого мосту.
Лучче ж було, моя мати,
Круту гору копати,
Аніж мені із нелюбим

Да цей вік коротати.
Лучче ж було, моя мати,
Да гіркий полин їсти,
Аніж мені із нелюбим
Да обідати сісти.

МАТИ МОЯ, МАТУСЕНЬКО

— Мати моя, матусенько,
Рідна моя мати,
Навчи мене, моя мати,
Як нелюба звати.

— Ой сядь, ой сядь, моя доню,
Гей там поза столом,
Назви свого нелюбонька
Сивеньким соколом.

— Ліпше мені, моя мати,
Гіркий полин їсти,
Ніж край того нелюбонька
Поза столом сісти.

Легше мені, моя мати,
Каміння здіймати,
Аніж того нелюбонька
Соколом назвати.

Легше мені, моя мати,
Бистрий Дунай брести,
Ніж на того нелюбонька
Оченьками звести.

Бистру річку переплину —
Сяду, одпочину;
З невірною дружиною
Без пори загину.

ОЙ ПІДУ Я, ПІДУ ДО БРОДУ ПО ВОДУ

Ой піду я, піду до броду по воду:
— Перевізнички, перевезіть мене до роду.—
Ой не вчули перевізнички,
Тільки вчула моя мати:
— Ой не плач, донечко, така твоя доля:
Було не йти за нелюба, да сидіти дома.—
Кохав мене батько, як білу тополю,
Ой оддала мене мати в тяжкую неволю.
Десь ти мене, мати, в барвінку купала,
Купаючи, проклинала, щоб долі не мала.
Десь ти мене, мати, в барвінку купала,
Що ти мене молодую навіки втопила.
Лучче ж мені, мати, тяжкий камінь зняти,
Аніж мені із нелюбом да вік коротати,
Лучче ж мені, мати, гаряч камінь їсти,
Аніж мені із нелюбом вечеряти сісти.
Ой зав'яжи ж мені, мати, да каренькії очі,
Да веди ж мене до Дунаю темненької ночі.
Да не вповай, мати, на хорошу мою вроду,
Кидай мене, мати, у холодную воду.

ЗА НОВИМИ ВОРОТАМИ РИНЕ ВОДА, РИНЕ

За новими воротами рине вода, рине,
Не дай мене за нелюба, моя нене;
Коли-сте ся наважили, дайте ж мене, дайте,
А як мені буде лихо, то ся впоминайте.
Як же мені добре буде, то буду з ним жити,
Як же мені лихо буде, то піду служити.
Ой служила, не тужила, не буду тужити;
Ой тепер я, молоденька, не маю з ким жити.
Бо в нелюба гірка губа, гірш полиночку,
Буде бити, неважити чужу дитиночку.
Ненько моя, ненько моя, [ненько моя] мила,
Не дай мене за нелюба, бо я чорнобрива.

А В ВИШНЕВІМ САДОЧКУ

А в вишневім садочку
Я скопаю грядочку (2)

Та й посію васильки,
Та й посію васильки. (2)

Десь взявся мій нелюб,
Десь взявся мій нелюб, (2)

Пустив коня в вишнів сад, (2)
Кінь витоптав виноград.

А я коня заняла, (2)
До старости завела.

— Ой старосто-голубчику, (2)
Суди кривду-правдочку.

Бери собі нелюба, (2)
А мені дай коника.

Да я конем нароблюсь, (2)
А з нелюбом жить не поймусь!

ОЙ ХОДИТЬ ДІВЧИНА ПОНАД БЕРЕЖИНУ

Ой ходить дівчина понад бережину,
Так, як рожевий цвіт,
А за нею її лиха доля
Та вступає в її слід.
— Ой чого ти плачеш, молода дівчино?
Ой чи тобі батька жаль?
Ой не жалуй отця, я хлопець-молодця,
То ти будеш моя.—
Ой ходить дівчина понад бережину,
Так, як рожевий цвіт,
А за нею її лиха доля
Та вступає в її слід.
— Ой чого ти плачеш, молода дівчино?
Ой чи тобі неньки жаль?

Ой не жалуй неньки, бо я твій миленький,
То ти будеш моя.—
Ой ходить дівчина понад бережину,
Так, як рожевий цвіт,
А за нею її лиха доля
Та вступає в її слід.
— Ой чого ти плачеш, молода дівчино?
Ой чи тобі сестри жаль?
Не жалуй сестри, бо я хлопець бистрий,
То ти будеш моя.—
Ой ходить дівчина понад бережину,
Так, як рожевий цвіт,
А за нею її лиха доля
Та вступає в її слід.
— Ой чого ти плачеш, молода дівчино?
Ой чи тобі брата жаль?
Ой не жалуй брата, бо я гірший ката,
То ти будеш моя.

ОЙ ЯК Я БУЛА ЙА СІМ ЛІТ УДОВОЮ

Ой як я була йа сім літ удовою,
То я не чула своїх ніг під собою.
Ой як я пішла йа за лихого драба,
Ой то я стала йа за півроку баба.
Ой чи я тобі та й не казала, мати,
Ой було мене за вдовця не давати,
Бо я вдовцеві не вміти-м догодити,
Ой то він буде щогодинойки бити.
Ой дала мене моя матінка, дала,
Як конопельки в болотечко втоптала.
Як конопелькам у болотечку гнити,
Так мні, молодій, за нелюбойком жити.

ОЙ КОБИ Я БУЛА ЗНАЛА, ЩО ПІДУ ЗА ВДІВЦІ

Ой коби я була знала, що піду за вдівці,
Була би я не носила на руках перстінці.
Була би я не носила та й не купувала,
Була би я парубочкам в ласку не стояла.

ПЛИВИ, ПЛИВИ, СЕЛЕЗНЮ, ПРОТІВ ВОДИ ТИХО

Пливи, пливи, селезню, протів води тихо;
Не йди, дівко, за удовця, буде тобі лихо.
Що удовець — не молодець, він жартів не знає,
Ой він твоє біле лице з своїм порівняє.
Рівняй, рівняй, вражий сину, коли довелося,
Коли мені, молоденькій, на горе прийшлося!
Ой у броду беру воду, не перехилюся;
Ти не знаєш, моя мати, за ким я журюся.
Ой у броду беру воду, не виберу до дна;
Жила в батька не рік, не два, не вижила добра.
Ой із броду несу воду, коромисло гнеться;
Ти не знаєш, моя мати, за ким серце б'ється.

ВЛЕТІЛА МУШКА В ЯДЛОВЕЦ

Влетіла мушка в ядловец, (2)
Ліпший парубок, як вдовец. (2)

Бо вдовец бие-катує, (2)
А парубок кохат, цілує. (2)

Бо вдовец би мі вимовляв, (2)
Же першу жену ліпшу мав. (2)

За тамтой першой небіжки (2)
Били на маслі пиріжки. (2)

А за той другой паплюги (2)
Нема на воді памули. (2)

А за той третьой циганки (2)
Нема на варі стиранки.

ОЙ ПУЩУ Я ДРЮК НА ВОДУ

Ой пущу я дрюк на воду,
Дрюк на воді сплив, сплив;
Не йди, дівко, за удівця,—
Розум би ти відплив.

Не йди, дівко, за удівця
З чужої намови:
Буде кровця цибеніти
З твоєї голови.

Буде кровця цибеніти,
Головка боліти,
Будуть тебе зневажати
Удівцеві діти.

Бо удівець — то не хлопець,
Він жарту не знає,
Ти до нього зажартуєш —
Він першу згадає.

— Моя перша дружиночка,
Вона ліпша була,
Вона щодня рано встала,
Діти побудила.

— Купи собі, мій миленький,
Курку-жовтоніжку
Та най тобі вигрібає
Ту першу небіжку.

ОЙ ТИ СТАРИЙ ТА БОРОДАТИЙ

— Ой ти старий та бородатий,
Пусти мене на вулицю та й погуляти. (2)

— Іди, мила, та не барися,
Заким зірка зійде, зараз вернися. (2)

Ой здається, й не барилася,
А вже ясна зірка ісхопилася. (2)

— Де ти, мила, так барилася,
Що вже ясна зірка ісхопилася? (2)

— Ой цить, милий, на оборі була,
Ой там нашта коровиця та й бичка привела. (2)

— Де ж ти, мила, того бичка діла?
— Ой там на оборі сучка сиділа. (2)

На оборі сучка сиділа,
Вона того бичка зараз із'їла. (2)

Дай, боже, здоров'я старому,
Що зазнала, то зазнала розкоші за нього — (2)

І ошийника, і потилника,
І праника, і прача, й макогона-товкача. (2)

ОЙ БОЖЕ, БОЖЕ, НАЩО Я ВРОДИЛАСЯ

Ой боже, боже, нащо я вродилася:
Нема того дня, щоб я не журилася.

Нема того дня, нема тої ноченьки,
Щоб не плакали мої карі оченьки.

Прокляла мене моя рідная ненька,
Прокляла мене, як я була маленька.

— Донечко моя, я ж тебе не лаяла,
Тільки сказала, щоб ти щастя не мала.

Віддали мене за діда з бородою,
Що він не вміє говорити зо мною.

В нього борода, як дротяная щітка,
А я молода, як рожевая квітка.

Хтось мене згадав, щось мені гикається,
Оце той козак, що зо мной кохається.

Він мене згадав, най йому добре буде,
Він мене любив, довіку не забуде.

ОЙ ПІДУ ЖЕ Я ГРЕБЛЕЮ ПОНАД СТАВОМ

Ой піду же я греблею понад ставом,
Ой кому я ся, молоденька, дістану?
Ой чи не тому з сивою бородою,
Що він так любит говорити зо мною?
Його борода припічки замітати,
Моє личенько хлопчикам цілувати.
Його борода, як соломонька в стрісі,
Моє личенько, як калинонька в лісі.
Його борода, як на улиці сміте,
Моє личенько, як рожевое квіте.
Його борода припічки замітає,
Моє личенько калинов процвітає.

ТИ В МЕНЕ КОСИВ

Ти в мене косив,
Я в тебе громадила,
Ти мене любив,
Я тебе принадила!
Ти мене любив,
Я в тобі кохалася,
Ти сів поїхав,—
Кому я досталася?
Досталася я
Сідому з бородою,
Що він не вміє
Говорити зо мною!
Ой старий, старий
Та як білая глина,
В мене ж личенько,
Як червона калина.
Для чого цвіло
Та ще й розцвіталося?
Горенько моє,
Що тобі досталося!

ОЙ ОДДАЛА МЕНЕ МАТИ

Ой оддала мене мати
Заміж за старого
Та й казала шанувати
Так, як молодого. } 2
А я ж його не любила,—
Що ж робити мушу?
Рано й вечір молю бога:
Вийми з його душу. } 2
Піди проч, не мороч,
Піди собі к бісу!
Не для тебе чепурюся,—
Біду свою тішу. } 2
Не для тебе, вражий сину,
Білі ручки маю,
А для того, миленького,
Що вірно кохаю. } 2

ГУЛЯЮЧИ, БУЯЮЧИ, ЛЮДСЬКА ОБМОВОНЬКА

Гуляючи, буяючи, людська обмовонька,
Світок собі зав'язала бідна головонька.

Маєте ми зав'язати з якою бідою,
Зав'яжіть ми хустков очі, пустіть ме з водою.

Маєте ми світ в'язати, в'яжіть же коротко,
Бо я знаю, що то буде гірко, не солодко.

Ой світу мій, світу, світу, як маковий цвіту,
То-сте ми го зав'язали в білу переміту.

Як єсте ми зав'язали, так ми розв'яжіте,
Най я собі погуляю так, як людські діти.

Дали мене моя мамка за діда старого,
Казали ми шанувати так, як молодого.

Я старого шанувала, шанувати мушу,
Ой господи милосердний, візьми з діда душу.

Ой знаю я, молоденька, що дідові треба,
Єден камінь під голови, а другий під ребра.

Ой коби я була знала, що за біду піду,
Була би-м сі утопила у воловім сліду.

НА ПОТОЧКУ-М ПРАЛА

На поточку-м прала,
На вербочку-м клала,
Поможи ми, пане боже,
Що-м собі думала. (2)

Я собі думала
Хлопця молодого,
А мене оддали
За діда старого. (2)

Єк ми оддавали,
То так ми казали:
— Аби-с, моя доню,
Діда честувала. (2)

Я діда честую,
Честувати мушу,
Поможи ми, пане боже,
Вирви з діда душу. (2)

Вирви з діда душу
Та й завісь на грушу,
Аби старим знати,
Єк молоду брати. (2)

На поточку-м прала,
На вербочку-м клала,
Поможи ми, пане боже,
Що-м собі думала. (2)

ЗМІШАВСЯ ЩАВІЙ З ЛОБОДОЮ

Змішався щавій з лободою,
Оженився старий з молодою.
Пішов старий в поле орати,
А молода до корчми гуляти.
Іде милий додому зарання,
А мила з коршмоньки з гуляння.
— Чи багато-с, милий, зорав?
— Штири шнури, ще-м тебе ся бояв.—
Прийшла до хати, кричала:
— Вибачайте мені, бо я п'яна.
Відай, ти мене, милий, не любиш,
Що для мене лікарства не купиш.—
Пішов старий від хати до хати
Молодій жінці лікарства шукати.
Ой надибав дубового сала,
Як змастив милу, аж шкура відстала.

ОЙ ЖІНКА МОЯ, ТИ ЯГОДА

— Ой жінка моя, ти ягода,
Чого між нами незлагода?
— Ой що ти старий, а я молода,
Того між нами і незлагода;
Що ти, старий, все ох та ох;
А я, молода, все гоп та гоп.
Що ти, старий, бухи та бухи,
А я, молода, хихи та хихи.

НАЩО Ж БУЛО, НАЩО Ж БУЛО

Нащо ж було, нащо ж було
Старому женитьсяґ
Нащо ж було, нащо ж було
Молодую жінку брать,
Що не хоче, що не хоче
Білої постелі слать?
Я старому, я старому,
Я старому угожу:

Білу постіль, білу постіль,
Білу постіль постелю,
Що в три ряди, що в три ряди
Камінячка положу,
А в чотири, а в чотири
Колючок шипшини.
Старий не спить, старий не спить,
Богу молиться,
Що шипшина, що шипшина
В боки колеться:
— Ой дай, боже, ой дай, боже,
Коротенькую ніч,—
Ой піду ж я, ой піду ж я
Од молодої жінки пріч!

в) Нелюба жінка

НЕ РОСТИ, БЕРЕЗО, МЕЖИ ДОРОГАМИ

Не рости, березо, межи дорогами,
Бо тебе, березо, хто йде, то ламає.
Горе тому, горе, хто жінки не має,
А ще тому горше, хто чужу кохає.
Уже день біленький, прийшов мій миленький,
Іде до кімнати та й лягає спати.
До стіни очима, на хату плечима:
— Не ходи, погана, поперед очима.
Хто мене роздягне, хто мене роззує,
А в білеє личко, личко поцілує? —
Обізвалась мила, голубонька сива:
— Я тебе роздягну, я тебе розую.
Я тебе роздягну, я тебе роззую,
А в білеє личко сім раз поцілую.
— Оступись, погана, оступись, негарна,
Кращі обіймали, в личко цілували.
— Нехай же їх буде двадцять і чотири,
А я таки старша межи всіма ними.
— Де ти, препогана, де ти, ще й негарна,
Де ж ти, препогана, старшини набрала?
— Ой на горі, горі церковця стояла,
Там я, препоганий, тобі присягала.

Присягала богу ще й святому спасу,
Ще й святому спасу й тобі, свинопасу.
— А я присягав святій пречистій,
Святій пречистій ще й тобі, нечистій.
— А я присягала пресвятому цару,
Пресвятому цару й тобі, господару.
— А я присягав святій покрові,
Святій покрові й тобі, чорнобровій.

ОЙ У ЛУЗІ КАЛИНА

Ой у лузі калина
Там-то біло зацвіла.
Ой десь моя невдатная
Ще й невірная дружина.
Ой боже мій, боже мій!
Десь ти забув за мене.
Возьми мою невдатную
Хоч і зараз від мене.
Бо я з нею не жию,
Межи люди не піду,
Тільки собі, молодому,
Головоньку печалю.
Вона в печі не палить,
Вечеряти не варить,
Тільки мені, молодому,
Головоньку печалить.

ТА НЕ СІЧИ, ТА НЕ РУБАЙ

Та не січи, та не рубай
Зеленого дуба,—
Та не сідай коло мене,
Коли-м ти нелюба.
Коли-сме ти та нелюба,
Було ня не брати,
Бо я тобі не грушічка
В саду куштувати.
Бо грушечку покуштуєш,

Далеко закинеш,—
Ти від мене, молодої,
Марненько загинеш.

ОЙ ПО ГОРІ ХОДЖУ

Ой по горі ходжу,
Черешеньку саджу,
А чому я, моя мамко,
Нежонатий ходжу.
Рости, бервіночку,
Широко стелися,
Ай гуляй ми, синочку,
Восени женися.
Зелена ялина
Од сонця зав'яла,
Нелюба дружина
Світом зав'язала.
Зелену ялину
Буду поливати,
А з нелюбов дружинов
Світ собі другати.

ЯК ВИЙДУ Я ЗА ВОРОТА

Як вийду я за ворота,
Стоїть травка, як болото;
Як вийду я за новії,
Там травонька зеленіє.
Скрізь травонька зеленіє,
А у мене серце ниє;
Воно ниє, пониває,
Що миленького немає.
А ось світ біленький,
Іде мій миленький,
Сірими волами,
З чорними бровами.
— Ой де ж, милий, шлявся
Та й де ж волочився,
Нічною добою,
З чужою жінкою.

— Чужа жінка лучча,
Чужа жінка й краща —
У хрестах, в намисті
І підійшла під мислі.
Й рушник на кілочку,
Брівки на шнурочку,
Рушник з кілка має,
А вона моргає.

ВИЙДУ Я ЗА ВОРОТА

Вийду я за ворота —
Очерет да болота,
Вийду я за новії —
Аж трава зеленіє;
Трава зеленіє —
Моє серденько мліє,
Моє серденько в'яне,
Мого милого дома немає.
— Де ти, милий, забарився,
Що до мене опізнився?
Я всю нічку не спала.
І свіча не згасала,
Свіча білая восковая,
Тебе, милий, дожидала.
— Їздив я по ділу,
Шукав собі милу,
Їздив я по щастя,
Шукав собі кращу,
Кращої ж мені не зискать —
З тобою буду вік вікувать.

НЕ ШУМИ, ЛУЖЕ, В ДУБРОВОНЬЦІ ДУЖЕ

Не шуми, луже, в дубровоньці дуже,
Не задавай серцю жалю, що я в чужім краю!
Ой я в чужім краю, в чужій сторононьці,
Трудно ж мені в світі жити, бідній сиротоньці;
Бо я в чужім краю, як билина в полі,
Нема кому порадити бідної голови.
Пущу ж я утку по тихім Дунаю:

— Плини, плини, сива утко, де родину маю! —
Плине, плине утка та й догори дметься.
— Либонь, тобі, мій милий, мешканнє псується.
— Ой нехай псується, я в тоє не дбаю,
Скоро я від тебе вже другую маю.
— Ой у саду вишня ягідки зродила:
Я з тобов, мій милий, діточок змножила.
Ой у саду вишня межи вишеньками,
Що ж я, бідна, зроблю з тими діточками?
Ой вийду я, вийду на гору крутую,
Ой погляну, погляну на воду биструю:
Бистра річенька, я на ню дивлюся,
Такі мені мислі прийшли, піду утоплюся.
— Ой цить, не топися, бо душу загубиш,
Хоть він тебе не любить, але жити мусиш!

ОЙ ЖАЛЬ ЖЕ, ЖАЛЬ, ОХ І НА СЕРЦІ ПЕЧАЛЬ

— Ой жаль же, жаль, ох і на серці печаль,
Да не вернися, жалю,
І кінь вороний, і сам молодий,
Да негарну жінку маю.
Коли б же я ту взяв, що змалу кохав,
То б повік не журився,
Відкіль прийшов, тугу розділив,
Да й на милу подивився.
Милая моя, болить голова,
А на серденьку зрада.
— Бо єсть в тебе, мій миленький,
Да нещирая правда.
Що ти цілуєш, що ти милуєш,
А правди мені не скажеш,
Прийде ніченька, прийде темная,
То ти іншую знайдеш.
— Піди, мила, в степ да й подивись —
Скільки в степу цвіту,
То стільки в мене, мила,
Милих да по всьому світу.

КАЛИНА-МАЛИНА ОД СОНЦЯ ЗОВ'ЯЛА

Калина-малина од сонця зов'яла.
Калину зсушили і тебе згубили (2)
Буйні вітри, лютії морози.
Явор зелененький на воду схилився,
Козак молоденький сильно зажурився.
— Ой чи воли пристали, чи з дорожки збився?
— Ой воли не пристали, з дорожки не збився,
Ой зажурила мене чужая сторінка,
Чужая сторінка, невдалая жінка.
Ой що чужії жінки білі, як лебедки,
А моя, серце, жінка чорна, як ворона,
Чорна, як ворона, гнила, як колодка.
Ой гнила колода — огню не наклався,
Моїй, серце, жінці віри не донявся.
Ой сиві воли ідуть у поле орати,
А моя, серце, жінка у корчму гуляти.
Ой сиві воли ідуть з поля рикаючи,
А моя, серце, жінка з корчми гукаючи.

БУЛО Б НЕ РУБАТИ ЗЕЛЕНОЇ ГРУШІ

Було б не рубати зеленої груші,
Було б не займати, коли не до душі.
Ой же, мати, калиновий цвіт,
Що зав'язала за нелюба світ.
Було б не рубати спод ірня коріння,
Було б же не брати, коли я не рівня.
Ой же, мати, що ти гадала,
Що за нелюба світ зав'язала?
Було б не рубати зеленої вишні,
Було б не займати, коли не до мислі.
Ой же, мати, калиновий цвіт,
Що зав'язала за нелюба світ.
Було б не рубати зеленого клена,
Було б не займати, коли я мерзенна.
Ой же, мати, калиновий цвіт,
Що зав'язала за нелюба світ.
Чи ти мене, мати, на місті купила,
Що ти мене дала, а я не хотіла?
Ой же, мати, калиновий цвіт,
Що зав'язала за нелюба світ.

НЕ СВІТИ, МІСЯЦ, НЕХАЙ ЗАСВІТЯТ ЗОРІ

Не світи, місяц, нехай засвітят зорі,
Не люби іншой, бо мні серце болит.
— Відсунь, дівчино, кватирку над собою,
Бо розіб'юся з жалю за тобою.
— Чего-сь ти, сину, маєш розбивати,
Коли-сь її любив, тож било її взяти.
— Не казала-сь, мати, убогої брати,
Казала-сь, мати, багатой шукати,
Щоб за ней воли, корови взяти.
Воли, корови при зеленім узбочи,
Встидка, бридка поперед мої очи,
Воли, корови на коні поміняю,
З встидкою, бридкою свій вік скоротаю.

КОЛО МЛИНА, МЛИНА ЧЕРВОНА КАЛИНА

Коло млина, млина червона калина.
То ж не калина, то дівчина мила,
То дівчина мила, що парня любила;
Любила, любила, да й причарувала... (2)
Вивела коника да й осідлала,
Винесла сабельку да й припоясала;
Да й винесла лучок і стрілочок пучок:
— Се ж тобі, серденько, до біленьких ручок.—
Да винесла рибку і ще й хліба скибку:
— Се ж тобі, серденько, вечеря нашвидку.
Коли ти жонатий, то іди додому,
Коли ж не жонатий, то живи зо мною.
— Є в мене батько, є в мене мати,
Є в мене жінка і діточок двоє,
Да не пригортається серденько моє;
Хоть вона горнеться, дак я не горнуся,
Цілує-милує,— да я й одвернуся.

СОЛОВЕЙКО МИЛЕНЬКИЙ

Соловейко миленький,
В тебе голос тоненький,
Защебечи ти мені,

Бо я в чужій стороні —
Нема роду при мені!
Нема роду, ні отця,
Нікому журиться.
Я, молодий, зажурився,
Що молодим оженився.
Не сам же я жінку брав —
Батько мені неволив,
А матір призвела,
Щоб нас парочка була.

ОЙ НЕ ТУПАЙ, МІЙ МИЛЕНЬКИЙ, НЕ ТУПАЙ, НЕ ТУПАЙ

Ой не тупай, мій миленький, не тупай, не тупай,
Як я-м тобі надоїла, іншої си шукай.
Ой не тупай, мій миленький, обома ногами,
Як я-м тобі надоїла, шукай си з волами.

ОЙ НЕ ЖАЛЬ МЕНІ НІ НА КОГО

Ой не жаль мені ні на кого,
Тільки жаль на вітця свого.
Оженив він мене малолітнього,
Малолітнього, нерозумного.
Та й узяв жінку не до любові,
Не до любові, не до розмови,
Ні біле личко, ні чорні брови,
Ні хліба спекти, ні між люди піти,
Ні снопа зв'язать, ні слова сказать.
Як сніп ізв'яже, він розв'яжеться,
Як слово скаже, не наравиться.
— Ой не смійся, милий мій,
Бо ти і сам такий.
Ні грабель зробить, ні коси набить.
Як граблі зробить, поламаються,
Як косу наб'є, розклепається.

г) Подружня невірність

ГОРЕ, ГОРЕ, ГОРЮВАННЯЧКО МОЄ

Горе, горе, горюваннячко моє,
Потеряла я здоров'ячко своє,
За ревнивим чоловіком живучи,
Тоску, печаль на серденьку держачи.
Ой як піду я до сусідочки відра,
Аж мій милий виглядає з-за вугла.
Ой як піду я до сусідочки вогню,
Чи не ввижу свого милого по сліду.
Аж мій милий у сусідочки сидить,
Сусідочку за білу ручку держить,
З сусідою тайні речі говорить.
— Годі ж, милий, у сусідочки сидіти,
Ходім, милий, маленьких діток глядіти.

ДЕ Б Я, ДЕ Б Я ІЗ ДОСАДОНЬКИ ПІШЛА

Де б я, де б я із досадоньки пішла?
Де б я, де б я своє горе рознесла?
Ой піду я до сусіди за пшоном,
А в сусіди мій миленький за столом.
А в сусіди мій миленький за столом
П'є горілку кришталевим стаканом.
— Годі, годі, мій миленький, пить-гулять:
Йди додому дрібні листоньки писать.—
Де б я, де б я із досадоньки пішла?
Де б я, де б я своє горе рознесла?
Ой піду я у вишневий садочок,
Та вирву я горіховий листочок,
Та простелю на столі сосновому,
Та спишу я всю досадоньку свою...
Та й спишу я всю досадоньку свою,
Та й пошлю я аж у город у Москву.
Ой хто буде ції листоньки читать,
То той буде всю мою досаду знать.

ОЙ ДЕ Б Я ІЗ ДОСАДОНЬКИ ПІШЛА

Ой де б я із досадоньки пішла,
Ой де б я своє горе рознесла.
Ой гей, піду з того горя в садочок,
Гей, ой вирву, вирву я кленовий листочок.
Ой гей, на нему всю досадоньку спишу,
Ой відішлю я в славен город, у Москву.
Ой гей, хто ж буде той листочок читати,
Ой гей, той буде всю досадоньку знати.
Перша досада — що чужая сторона,
Друга досада — що дружина невірна,
Третя досада — що дитина малая,
Четверта досада — що свекруха лихая.
Четверта досада — що свекруха лихая,
П'ята досада — кого люблю, та й нема.

ОЙ САМА Я, САМА, ЯК БИЛИНА В ПОЛІ

Ой сама я, сама, як билина в полі,
Та ніхто не порадить мене, молодої.
Радять мене люде, радять і другії,
А я тую раду сама перераджу,
Постелю постілоньку й сама спати ляжу.
Устану раненько, вмиюся біленько,
Сяду край віконця, край ясного сонця.
Одчиню кватирку, кватирку од ринку,
Подивлюсь я, хто ходить по ринку.
Аж по риночку мій миленький ходить,
Та чужую милу за рученьку водить.
Чужую милую цілує-милує,
Черевички купує, а панчішки торгує,
Та мене, молодую, судить та дратує.
— Було б не рубати у полі тополі,
Було б не сватати мене, молодої;
Було б не рубати у саду берези,
Сватав ти мене не п'яний, а тверезий;
Було б не рубати та й у саду груші,
Було б не сватати, коли не до душі.
Було б не рубати та й у саду вишні,
Було б не сватати, коли не до мислі.
Було б не рубати зеленого дуба,
Було б не сватати, коли я не люба.

ГЕЙ, КУПЛЮ Я СОБІ СОКОЛОВІ ПЕРА

Гей, куплю я собі соколові пера,
Соколові пера, орловії крила,
Полечу до міста хоть би на годинку,
Там я собі сяду на крайнім будинку.
А мій милий містом ходить,
Розлучницю з собов водить,
Водить єї за ручечку
Та торгує їй хусточку.
Гей, торгує, прибиває,
Сто червоних заплачає.
— Покинь, покинь, розлучнице, мід-горівку пити,
Покинь єї, мій миленький, за ручку водити.
— Не покину, не покину, хоть марно загину,
Бо-м полюбив, бо-м полюбив хорошу дівчину.

БЕСКИДЕ ЗЕЛЕНИЙ, В ТРИ РЯДИ САДЖЕНИЙ

Бескиде зелений, в три ряди саджений,
Гей, в три ряди саджений.
Пішла би-м з тобою, та ся зради бою,
Гей, та ся зради бою.
Зради великої, сусіди лихої.
Гей, сусіди лихої.
Ой коби я мала соколові крила,
Гей, соколові крила,
Я би-м полетіла, куди би-м хотіла.
Гей, куди би-м хотіла.
Я би собі сіла на той дім новенький,
Гей, на той дім новенький.
На той дім новенький, де жиє миленький.
Гей, де жиє миленький.
Там би я виділа, що мій милий робить,
Гей, що мій милий робить.
А мій милий ходить, розлучницю водить,
Гей, розлучницю водить.
Мед-вино купує, кармазин торгує,
Гей, кармазин торгує.
Чи собі, чи мені, чи нашій дитині?
Гей, чи нашій дитині?
Ні собі, ні мені, ні нашій дитині,
Гей, ні нашій дитині.

А тій негідниці, лихій розлучниці,
Гей, лихій розлучниці.
Що нас розлучила від літ молоденьких,
Гей, від літ молоденьких.
Від літ молоденьких, від дітей дрібненьких,
Гей, від дітей дрібненьких,
Як рибу з водою, так мене з тобою!
Гей, так мене з тобою!
Спусти, боже, біду на мою сусіду,
Гей, на мою сусіду.
Щоби не виділа, куди я поїду!
Гей, куди я поїду!

СТОРОНОЮ ДОЩ ЙДЕ, А НИЗОМ ТУМАН

Стороною дощ йде, а низом туман,
На моєму серденьку журба та печаль.
Яка печаль-журба — милого нема.
Приїхав на час, на час, поїхав сейчас, сейчас.
А я, молоденька, біжу за ним слідом,
Біжу за їм слідом: «Вернися, мій світе!
Не хочеш вернутись, то чорт із тобою!»
А я, молоденька, вернуся додому,
Ой сяду я, сяду за тесовим столом,
Ой гляну я, гляну в аркушове вікно —
Аж мій милий йде і як голуб гуде,
Чужую жіночку за руку веде,
Мені, молоденькій, гостинця несе.
Якого гостинчика — дротяную пліть:
Через тую поганую хотів мене бить.
А я, молодая, догадалася,
У нову коморочку заховалася,
Тесовими дверцями зачинялася,
Трьома замочками замикалася,
У новеє платтєчко убиралася,—
З тією поганою розлаялася.

Я Ж ДУМАЛА, Я Ж ДУМАЛА

Я ж думала, я ж думала,
Що сонечко сходе;
А то ж то мій милесенький
По садочку ходе.

Чужу милу за рученьку
По садочку воде,
Єго ж мила йде назирці
Та й очей не зводе.

Чужу жінку обнімає,
Цілує-милує,
А на свою рідну жінку
Нагайку лаштує.

— Ой не бий же, чоловіче,
Та свою милую
І не радій з дурного толку,
Що знайшов другую.

Бо прийдеться ізо мною
Віку доживати,
Із чужою ж красулею
Тіко вночі спати.

Та й на старість не минеться
Тебе доглядати,
І тож з своєю рідненькою
Дітей годувати.

Чужа жінка мила,
Що на личку біла.
Тим її й милуєш,
А свою катуєш.

ОЙ ГОРЕ, ГОРЕ, ЯК НЕРІДНАЯ МАТИ

Ой горе, горе, як нерідная мати,
А ще гірше, як невірная дружина;
Вона ж мене зсушила-ізв'ялила.
Ой та сяду я край віконечка прясти,
Та пущу я волоконце в віконце,
Подивлюся, чи не сходило сонце.
Я ж думала, що то сонечко сходить,
Аж мій милий та по риночку ходить,
Чужу милу та за рученьку водить;
Чужу милу та цілує й милує,
А на мене нагайку готує.

Ой нагаєчка та із трьох дротів звита —
Будеш, мила, щонеділеньки бита.
Ох нагаєчка — дуже товстий дріт,
Як ударить, болить серце і живіт.
Ох нагаєчка із кілочка не спадає,
Тонкий білий рукавчик од слізок не висихає.

ТА ЯК ПОЇХАВ ТА МІЙ МИЛЕНЬКИЙ

Та як поїхав та мій миленький
Та й у поле орати,
А я пішла, молодая,
Квасолі саджати.
Та розсадила та квасоленьку
Та попід горою,
Ой зайду я й у шиночок,—
П'є милий з кумою.
— Та кума ж моя, та люба моя!
Та не гарно ти робиш,
Що ти мого чоловіка
Із хазяйства зводиш.
— Та де ти, жінко, та тут взялася?
Це не твоє діло!
Буду пити я з кумою
Хоч цілу неділю!
Та якщо в полі та й управилась,
То іди додому
Й навари нам вечеряти;
Я прийду з кумою! —
Та наварила та вечеряти,
Та сіла кінець столу.
Одчиню ж я кватирочку,—
Іде милий з кумою.
— Ой здорова, та моя мила!
Та чи є вже що їсти?
То продми місце на лавоньці,
Щоб кумасі сісти!
— Та бодай же ти, та моя кумо,
Та того не діждала,
Щоб я тобі в своїй хаті
Місце продимала!

ПІСЛАВ МЕНЕ МІЙ МИЛЕНЬКИЙ

Післав мене мій миленький
Фасолі садити,
А сам пішов до коршмоньки
Мед-горівку пити.
Посадила я фасолі
Та й іду додому.
Повертаю до коршмоньки —
П'є милий з кумою.
Повертаю до коршмоньки
Та й стала в затінку,
Обіймає милий куму,
Як парубок дівку.
— Іди, мила, додомочку
Та й звари курочку,
Бо приведу на вечерю
Куму-голубочку.
— Зварю тобі, мій миленький,
Зварю тобі качку,
Лиш не веди на вечерю
Ту куму-болячку.—
Запалила, закурила
Сирими дровами,
Бо приведе милий куму
З чорними бровами.
Запалила, закурила,
Сіла на порозі.
Іде милий із кумою
Та у три дорозі.
— Не дай мені, моя мила,
Не дай мені їсти,
Лиш дай мені таке місце,
Щоб з кумою сісти.
Не дай мені, моя мила,
Не дай мені пити,
Лиш дай мені таке місце,
Щоб поговорити.

ОЙ ХМАРИТЬСЯ, ТУМАНИТЬСЯ

Ой хмариться, туманиться,
Дрібний дощик паде;
Не гнівайся, моя мила,
Як я спізна прийду. } 2

Як я прийду дуже спізна,
З пізньої вечері,
Застукаю, загуркаю —
Втворяй, мила, двері! } 2

Мила двері утворяє
Та все нарікає:
— Де ж ся, милий, так забавив,
Забавив, забавив? } 2

Де ся милий, чорнобривий,
Забавив, забавив,
Що ти мене солодкої
Вечеречки збавив? } 2

— Забавив ся, моя мила,
В другої, в другої,—
Май, солодша вечеречка
Від твої, від твої. } 2

— Коби я ся довідала,
В котрої, в котрої,
Вона би ся відрікала
Сорочечки свої. } 2

Там на горі сіножаті,
Там згуста копиці,
Та втратив я жінку свою
Через молодиці. } 2

Та втратив я літо, зиму,
Та втратив я весну,
Та втратив я жінку свою,
Як в долоні плеснув. } 2

ПОВІЙ, ВІТРЕ, ВІТРЕ БУЙНЕСЕНЬКИЙ

Повій, вітре, вітре буйнесенький,
З глибокого яру.
Прилинь, прилинь, моє серденятко,
З далекого краю.

Ой і рад би вітер повівати —
Яр дуже глибокий.
Ох і рад би я та прилинути —
Край дуже далекий.

Як пошлю я та чорную галку
На Дон риби їсти.
Чи не принесе та чорна галка
Від милого звістки.

Летить галка, ой та летить чорна,
Та й, летючи, кряче.
Передайте ви моїй миленькій,
Хай там же не плаче.

Нехай вона там собі не плаче,
Я й тут не журюся.
Візьму собі молоду дівчину,
З котрою люблюся.

— Бодай тебе та і оженила
Лихая година.
Ізв'язала мені ручки
Малая дитина.

Ой навіки мене ізв'язала,
Ніхто не розв'яже,
Ніхто ж мені, мені, молоденькій,
Правдоньки не скаже.

ПОНАД НАШИМ ЯРОМ ДА Й ПШЕНИЧЕНЬКА ЛАНОМ, ГОРОЮ ОВЕС

Понад нашим яром да й пшениченька ланом, горою овес,
А не по правді, милий, да милий чорнобривий, зо мною живеш.

А як прийде вечір, да вечір-вечерочок — до другої йдеш,
А мені, чорнобривій, да мені, молоденькій жалю завдаєш.
— Ой обсади, дівчинонько, да обсади, молодая, виноградом двір,
А щоб не заходив, да вітер не заносив голосочок мій.
Ой щоб не заносив, да ой щоб не заносив, да вітер не подув,
А щоб ти не знала, да щоб ти не знала, де я вчора був.

ОЙ КОЛО МЛИНА, МЛИНА ЗАЦВІЛА МАЛИНА

Ой коло млина, млина зацвіла малина.
А де ж моя Ганнуся, що мене любила?
Ой не так любила, як милувала,
Привела коника і осідлала,
Винесла шабельку та й припасала,
Винесла лучок і стрілок пучок:
— На ж тобі, мій миленький, до білих ручок.—
Винесла рибку і хліба скибку:
— А на ж тобі, миленький, вечереньку хибку.—
Винесла хусточку з квіточками:
— Відвези жоні, що з діточками.

ТУГА МЕНІ ЗА ТУГОЮ: ПІШОВ МИЛИЙ ЗА ДРУГОЮ

Туга мені за тугою: пішов милий за другою.
Як у саду, так і в лісі соловейко на горісі.
Соловейко на калині, десь мій милий на Вкраїні
На конику вигравае, на сонечко поглядає.
Чи високо сонце сходить? Чогось мила смутна ходить.
Видно її по личеньку, що не спала всю ніченьку.
Видно її по личеньку, що не спала всю ніченьку,
Видно її по білому, що журилась по милому.

А ХТО Ж СВОЮ ЖОНУ ШУКАЄ

А хто ж свою жону шукає,
А хто ж свою молодую питає:

— Де ти, жоно, коня поділа,
Де ж ти, жоно, вороного поділа?

— Дала коня поповичеві,
Дала коня сердевичеві.

— Нащо, пощо коня віддала,
Нащо йому правду сказала?

— А я йому правду сказала,
Бо я його вірно кохала.

Яблуневу квітку зірвала,
Поповичу шапку вквітчала.

А я йому шапку вквітчала,
Бо я йому серце віддала.

ПІШОВ ГАЗДА Й У ДОРОГУ, А ГАЗДИНЯ ДОМА

Пішов газда й у дорогу, а газдиня дома,—
Прийшов легінь молоденький, сів си конець стола.
— Ой дай мені вечеряти та й горівки пити! —
Газда стоїть під оконцьом, каже ся пустити.
— Бідна моя головочко, що мені чинити?
Хіба тебе, мій миленький, коритом прикрити? —
А вна свого миленького коритом прикрила,
Ай аж тогди господаря до хати пустила.
— Моя люба газдинечко, що в хаті за гомін?
— Ой мій любий господарю,— впав з полиці омік.
— Моя люба газдинечко, чого ти ся боїш,
Чого тобі конець стола коритечко стоїть?
— Ой мій любий господарю, нічо ся не бою,—
Тото стоїть коритечко на олій з мукою!
— Моя люба газдинечко, давай вечеряти
Та підемо до корита трохи муки мняти.
— Ой мій любий господарю, на ти вечеряти,
Та й підемо, молоденькі, трохи спочивати.—
А вна свого господаря у ліжку приспала,
Тогди свого миленького в двері випущала.
— Ой мій любий господарю, новина ся стала,
Якась біда муку вкрала й двері повтворяла!
— Бідко моя нещаслива, бідко моя, бідко!
Гадав, буду олій їсти,— най же го їсть дідько!
— Ой до мене, легіники, ходіте, ходіте!

Ви ся мого чоловіка не бійте, не бійте!
Ой я свого чоловіка вмію мудрувати,—
То «я вприла», то «я вмліла» й іду надвір спати.
Чоловіку на снідання сирої салати,—
Він оглухне та й осліпне,— ніц не буде знати.

д) Чоловік-п'яниця
Жінка-п'яниця

ОЙ ДАЙ, БОЖЕ-БОЖЕНЬКУ

Ой дай, боже-боженьку,
Жінку молоденьку,
Щоби мене водила
З коршми за рученьку.
Щоби мене водила
З коршми за рученьку,
Щоби за мнов носила
Міцну горівоньку.
Ой тота горівонька —
То людська згубонька.
Ой від тої горівоньки
Болить головонька.
Ой тота горівонька,
Щоб її не пити...
Ой не пий її, бойку,
Бо не дасть ти жити.

ПОСІЮ ШАЛЬВІЮ

Посію шальвію
Звечора в неділю.
Чогось мені бог не годить:
Шальвія не сходить.
А як вона зійде,
Від сонця зів'яне.
Прийде милий з коршми п'яний,
На мене не гляне.

А хоч він і гляне,
Я його боюся.
Бідна ж моя головонька,
Де ж я прихилюся?
Що двері вузенькі,
А вікна маленькі.
Розступися, сира земля,
Мені молоденькій.
Розступися, земле,
Най лягаю гнити,
Як я маю з таким милим
У пароньці жити.

ВІТЕР ВІЄ, ШЕЛЕВІЄ

Вітер віє, шелевіє
Та й билинков має,
Іде мати до донечки,
Людей ся питає:
— Ой помай біг, добрі люде,
Десь тут моя донька.
Рада би-м ся відвідати,
Чи добра ї долька? —
Сидит донька під оконцем,
Мамки визирає,
А на своїм білім тілі
Синчики вбзирає.
Прийшла мати до донечки
За штири години,
Питається з-під оконця
Своєї дитини.
— Сідай, нене, коло мене,
Далеко від мене,
В мене тіло побитоє,
Не поразіт мене.
— Люба моя дитиночко,
А де ж твої лиця?
— Сеї ночі опівночі
Вибила п'яниця.
— Люба моя дитиночко,
А де ж твої ручки?
— Сеї ночі опівночі

Зазнали вни мучки.
— Люба моя дитиночко,
А де твоє тіло?
— Ой побила п'яниченька,
То вно й ізмарніло.
— Люба моя дитиночко,
Де твої косочки?
— Лишилися, моя мамко,
Коло колисочки.
— Люба моя дитиночко,
А де твої воли?
— В орендаря, моя мамко,
Та коло й обори...
— Люба моя дитиночко,
Де п'яниця дівся?
— Пропив мою худобочку,
А сам розболівся.
Бодай того п'яниченьку
Бог без очей справив,
Пропив мою худобицю
Та й ня життя збавив.

ГОЛОВОЧКО МОЯ БІДНА

Головочко моя бідна,
Чого-с, моя дочко, зблідла?
Ци-с пшеничку жала,
Ци-с дуже лежала?
— Я пшеничку не жала
Та й єм не лежала,
Дали-сте ня за п'яницю
Та й за того недбайлицю,
Літа-м свої змарнувала,
Навіки-м пропала.
Ішла-м борзо — та й упала,
За біду-м пішла — та й навіки пропала.

КОЛО ГАЮ ПОХОДЖАЮ

Коло гаю походжаю,
Коло кирниченьки,
Сохрани мя, милий боже,
Лиш від п'яниченьки.
П'яниця-недбаниця
Йде до корчми пити,
Іде з корчми хвалячися:
— Буду жінку бити.—
Зажурились мамка мною,
Як рибка водою,
Що мя дали за п'яницю
Та за лиху долю.
Не журіться, моя мамко,
Жура не поможе,
Будемо ся й обходити,
Як нам бог поможе.

МОЯ ДОЛЯ В КОРШМІ ЛЕЖИТЬ

Моя доля в коршмі лежить,
Нагаєчку в руках держить:
— Неси, мила, в коршму жита,
Як не несеш, будеш бита.—
Я ж бо ще сі не зібрала,
Вже сі доля розгуляла:
— Як виломлю буковий бук,
Уб'ю тебе, мила, отут!
— Не бий мене на улиці,
Не роби ми встиду в лиці!
Заведи мя та й до хати,
Будуть лишень стіни знати.
— Ой стій, мила, годиночку,
Скажу я ти новиночку:
Твоя мати тяжко лежить,
Студеної води бажить.
— Ой най лежить, ой най буде,
Мені за нев жаль не буде.
Мала мене одиницю,
Та й ту дала за п'яницю.

ВЧЕРА-М БУЛА, ЯК ДЕНЬ, БІЛА

Вчера-м була, як день, біла,
А нині мя журба з'їла.
Не так журба, як неволя,
Побила мя лиха доля.
— Не бий мене, муже, вночі,
Не вибивай чорні очі;
Буде завтра ясна днина,
Будеш бити, як я винна.
Не бий мене на улиці,
Не роби ми встиду в лиці,
Заведи мя в комороньку,
Утни ж мою головоньку,
Нехай мої стіни знають,
Най ся люде не взирають.—
Мій чоловік не п'яниця,
Іде з коршми, не тямиться.
Прийшов додом, жінку побив:
— Вставай, жінко, штани-м згубив! —
Вийшла жінка за ворота,
Тягне штани із болота.
— Біда ж мені з таким мужом,
Що не в'яже штани гудзом.

ОЙ НЕДАВНО СИРОТОЮ СТАЛА

Ой недавно сиротою стала
Та багато горенька узнала.
Прираяли вороженьки-люде:
— Іди заміж — добре тобі буде! —
А я людям волю увольнила,
Пішла заміж — голову втопила,
Утопила в безоднєє море
Та узнала, яке в світі горе.
Утопила в безодню криницю,
Пішла заміж за горьку п'яницю
Та не знала, як йому годити,—
Пішла його раненько будити:
— Ой уставай, милий, миленький,
Вже на дворі світ білесенький!
Та вставай, моє милування,

Вже для тебе готове вмивання:
Ой на лавці води в котелочку,
Шитий білий рушник на кілочку.—
Встає милий, головку підводе,
А миленька од його одходе.
Ой став милий з постелі вставати,
Стала постіль по хаті літати,
Стала мила в віконце втікати.
— Ой чого ж ти, мила, в віконце втікаєш!
Чи ти ж моїх норовів не знаєш?
— А я ж знаю, яка в тебе думка —
Не раз вилітала я, як сива голубка.

ТА НЕ ЗНАЛА МОЯ МАТИ

Та не знала моя мати, (2)
За кого заміж віддати.
'Ддала мене за такого, (2)
За п'яниченьку гіркого!
П'є п'яниця неділеньку,
П'є п'яниця і другую,—
Я ж, молодая, тоскую.
На третюю повертає — (2)
Мене мати посилає:
— Піди, доню, погуляєш, (2)
П'яниченьку пошукаєш.—
Ой забула розпитати, (2)
Де п'яниченьку шукати:
Чи у полі, чи в дорозі, (2)
Чи в шинкарки на порозі.
Зустрічаю п'яниченьку (2)
На сінешнім поріженьку.
Як ударив п'яниченька (2)
Та по білому личеньку,—
Потекли криваві сльози (2)
По шитому рукаву.
Не жаль мені шитих квіток, (2)
А жаль мені моїх літок:
Шиті квіти та й наш'ються,— (2)
Літа ж мої не вернуться!

МЕНЕ МАТИ ЗГОДУВАЛА

Мене мати згодувала,
За п'яницю замуж дала.
П'яниця в коршмі п'є,
Прийде додому, мене б'є.
П'є п'яниця єден день,
П'є п'яниця другий;
А на третій повертає,
Мати дочку посилає:
— Іди, сину, до коршемки,
Возьми п'яницю додомоньку:
Проп'є твою худобоньку,
Проп'є воли і корови,
Проп'є воли і корови,
Проп'є твої чорні брови.
Буде пити на меду —
Проп'є тебе молоду.—
Ой прийшла я до коршемки:
— На дзін добрий, шинкарочко,
На дзін добрий, молода!
Чи то моя п'яниченька,
Що п'є вона щодня?
— Не п'є вона щодня,
Іно єдную добу.
Пропив воли і корови,
Проп'є тебе, молоду.
Пропив скриню і коралі,
А сам пішов, пішов далі.—
Я йому кажу: «П'яниче!»
А він мене по лицю,—
Аж потекла кровавая річка
По вишитім рукавцю.
Не жаль мені рукавця,
Бо вишивала сестронька,
Но мені жаль личенька,
Що кохала матінка;
Кохала, плекала,
А за п'яницю замуж дала.

ОЙ ТИ, СИВИЙ СОКОЛЮ

Ой ти, сивий соколю,
Не літай же по полю,
Гей, не літай же по полю [1]
Та не сідай на ріллі,
Не завдавай жаль мені.
Не завдавай жаль мені,
Бо я в чужій стороні.
Бо я в чужій стороні,
Як качечка на воді.
Мене батько їдну мав,
За багача рихтував,
За багача рихтував,
За п'яницю мене дав.
П'є п'яниця їден день,
П'є п'яниця другий день,
На третій день світає,
Йде п'яниця, гукає.
Йде п'яниця, гукає,
Причиноньки шукає,
Ще й додому не дійшов,
Причиноньку вже й знайшов:
— Що ти, мила, робила,
Що худібка не пила? —
Вдарив милу по лиці,
Потекла кров по руці.
Потекла кров по руці,
По вишитім рукавці.

НЕ Я П'ЯНИЙ, ГОРІВОЧКА П'ЯНА...

— Не я п'яний, горівочка п'яна...
Відчини ворітечка, Ганнуся кохана.
— Як ти господар, приймай собі хлопця,
Щоби тобі відчиняв воротця.
— Як ти господиня, приймай собі дівку,
Щоби тобі постелила білую постільку.
— Як ти господар, приймай кухарочку,

---

[1] Кожний другий рядок повторюється з вигуком «гей».

Щоби тобі видавала пізно вечерочку.
— Не я п'яний, горівочка п'яна,
Прийди до мене вечеряти, Ганнусю кохана.
— Як ти господар, приймай собі няньку,
Щоби тобі колисала дитину маленьку:
Люлі, люлі, мале дитя, бодай-єсь не встало,
Я ще мужа, свого пана, єще не приспала.

НАДЛЕТІЛИ ЖУРАВЛІ

Надлетіли журавлі,
Сіли-впали на ріллі. (2)
Сіли-впали на ріллі
Та й завдали жаль мені. (2)
Та й завдали жаль мені,
Що я, бідна, в чужині. (2)
Що я, бідна, в чужині,
Нема роду при мені. (2)
Без матері, без отця
За п'яниченьку пішла. (2)
А п'яниця гірко п'є
Ще причиноньку знайде. (2)
Ще додому не дійшов,
А причину вже найшов. (2)
— Що ж ти, мила, робила,
Що худоба не пила? (2)
— А я, милий, робила,
Я цвіточки садила.— (2)
Вдарив милий миленьку
По білому личеньку. (2)
Потекла червона кров
Вишиваним рукавом. (2)
Не жаль мені рукава —
Вишивала я сама. (2)
Лиш жаль мені личенька,
Що кохала матінка. (2)
Ще й жаль мені доленьки,
Що не маю воленьки. (2)

ОЙ Є В МЕНЕ ТРИ ЖУРИ

Ой є в мене три жури
Та й на моїй голові. (2)
Ой та перша та й жура —
Болить мене голова, (2)
А та друга та й жура —
Пішла заміж молода, (2)
А та третя та й жура —
На п'яницю попала. (2)
П'є п'яниця неділю,
П'є п'яниця другую, (2)
А я дома бідую.
Вдарив мене по личку, (2)
По рум'янім яблучку,
І потекла з личка кров (2)
Вишиваним рукавом.

НЕ САМА Я ХОДИЛА

Не сама я ходила,
Водив мене чорний день.
Водив мене по горі,
Завдав мені три журі.
Перша жура велика:
Лишила-м сі без батька.
Друга жура не тяжка:
Віддала-м сі молода.
Третя жура ще більша:
Чоловік мій п'яниця.
Йде до коршми, гуляє,
Іде з коршми, співає.
А я єго вже знаю,
Двері єму втворяю.
За двері сі ховаю,
А він має паличку,
Вдарив мене по личку.
З мого личка кровця йде,
На сорочку капає.
Я сорочку полочу,
Своїм світом торочу.
Ідуть цвіти з водою,
Іде мій вік з бідою.

ДА ПОРОДИЛА МЕНЕ МАТИ НА БІДУ

Да породила мене мати на біду,
Да розсипала горішеньки на льоду.
— Ой хто ж тії горішеньки ізбере,
Ой той мене та до серденька пригорне! —
Обізвався да п'яниченько на меду:
— Ой я тії да горішечки ізберу,
Ой я тебе та до серденька пригорну.—
Ой у полі край криниченьки кремена,
А я в батенька єдиниченька була,
Да мене мати за п'яниченьку дала.
Да я думала, що п'яниці не люблю,
Тепер же я та за п'яницю йду!
Ой вишенька-черешенька, жовтий цвіт,
Да любилася, кохалася з малих літ;
Да на вишеньці білий цвіт опаде,
Да боронь боже, наша любов пропаде.
Да наїхало москалів повен двір,
Да беруть мого п'яниченьку на Сибір.
Да боронь боже, п'яниченька утіче,
Да не раз, не два голівоньку потовче.

ОЙ ВИШЕНЬКА-ЧЕРЕШЕНЬКА У САДУ

Ой вишенька-черешенька у саду,
Гей, породила мене мати на біду.
Породила мене мати на біду,
Гей, та віддала за п'яницю молоду.
А п'яниця-недбайлиця в коршмі п'є,
Гей, а як прийде додомочку, жінку б'є.
— Не бий мене, мій миленький, хоть удень,
Гей, та не сміши челядоньки і людей.
Не бий мене, мій миленький, уночі,
Гей, докучило ж під стріхою стоячи.
Під стріхою горобчики чиркотять,
Гей, та на моє біле тіло порошать.
Та на моє біле тіло порошать,
Гей, вони ж мені карі очі затрусять.
Приїхали жандароньки у мій дім,
Гей, та й узяли миленького на вибор.
Ой узяли миленького, узяли,

Гей, назад йому білі ручки зв'язали.
— Чи жаль, доню, що нелюбонька взяли?
Гей, ой чи жалко, що не міцно зв'язали?
— Не жаль, мати, що нелюбонька взяли,
Гей, тільки жалко, що не міцно зв'язали.
Як вирветься превражий син, утече,
Гей, не раз, не два головоньку натовче.

ПОПІД ГАЄМ ЗЕЛЕНЕСЕНЬКИМ

Попід гаєм зеленесеньким
Да біжить коник воронесенький,
Та за ним козак молодесенький:
— Та не пий, коню, води з Дунаю,
Та тая вода каламутная;
Та тут дівка умивалася,
Своїй красі дивувалася:
— Краса ж моя уродливая!
Доле ж моя нещасливая!
А я в батька єдиниця була,
Мене мати за п'яницю оддала.
А п'яниця та не дбається:
Іде до церкви — не вмивається,
Йде до корчми — прибирається,
А йде з корчми — п'ян валяється
Та на мене похваляється.
А мій милий у ліженьку лежить,
Мені мати роззувати велить:
— Роззуй, роззуй, моя донечко,
Щоб не вдарив та в головоньку.
— А вже мені, моя мамцю, та й не першина —
Через плечі та й черемшина.
А вже мені, моя мати, не перший разок —
Через плечі дротяненький батіжок.

ОЙ ДУРНАЯ Ж Я
Й ДА НЕРОЗУМНА ДІВЧИНА

Ой дурная ж я й да нерозумна дівчина:
Не слухала та й отця-неньки старого
Й послухала й да козаченька молодого —

Веду ж його й да за рученьку п'яного.
Ой привела ж я да до нової кімнати,
Положила й та на тесовій кроваті,
Й сама пішла й у вишневий сад гуляти
Та й забула й да голубонькам сказати:
— Ой не гудіте й да, голубоньки, на хаті,
Не збудіте й да миленького й в кроваті.
Я ж думала, да що миленький не чує,—
Він на мене й да нагаєчку й готує.
Я ж думала, да що нагайка з мітлиці,
Й аж вона з розпроклятої сириці.
Я ж думала, да що нагайка з китайки,
Й аж вона з розпроклятої дротянки.
Я ж думала, да що нагайка з паперу,
Й аж вона з розпроклятого ременю.
Я ж думала, да що нагайка не шкулька —
Де ударить, то розсядеться й шкурка.

ЧЕРВЕНА РУЖА ТРОЯКА

Червена ружа трояка; (2)
Мала я мужа, мужа я мала, } 2
Мала я мужа пияка.
Він нич не робить, тільки п'є, (2)
Прийде додому, додому прийде, } 2
Прийде додому — мене б'є.
Не бий ня, мужу, не карай: (2)
Лишу ти діти, діти ти лишу, } 2
А сама піду за Дунай.
Коли на Дунай сідала, (2)
Білов хусточков, хусточков білов, } 2
Білов хусточков махала.
Вернися, жоно, додому; (2)
Діти ти плачуть, плачуть ти діти, } 2
Діти ти плачуть за тобов.

ЧИ ТИ, МАМКО, В ЛІСІ РОСЛА

Чи ти, мамко, в лісі росла,
Люди не видала,—
Яка до тя біда прийшла,
За таку-с мя дала.

Мені з того хосна не є,
Лише мала слава,
Куди ходиш та говориш,
Що доньку-с оддала.
Поплакала біла дівка
Первої п'ятниці:
Не мож, не мож викликати
Із корчми п'яниці.
Поплакала біла дівка
Другої суботи:
Не мож, не мож викликати
Біду до роботи.
Поплакала біла дівка
Третьої неділі:
Куди ходить, указує
Синчики на тілі.

ОЙ МАТИ, МАТИ СТАРАЯ

Ой мати, мати старая,
За що ж ти мене скарала?
За що ж ти мене скарала,
За п'яниченьку віддала?

Ой п'є п'яниця в суботу,
А я, молода, в роботі.
Ой п'є п'яниця в неділю,
А я нічого не вдію.

Ой п'є п'яниця в другую,
А я, молода, горюю.
Послали мене по воду
Аж до холодного броду.

Неповні відра набрала
Та й слізоньками долляла.
Та й слізоньками долляла,
А щоб свекруха не знала.

Ой приходжу я під поріг,
Ой щось у хаті гомонить.
Ой щось у хаті гомонить,
Мати до сина говорить:

— Ой сину, сину, синашу,
Наша невістка ледача.
Наша невістка ледача,
Її робота нінащо.

Поперу хуста у милі,
Свекруха каже, що в глині,
Поперу хуста у лузі,
Свекруха каже — в калюзі.

Помажу хату — не біло,
Підведу припік — не рівно.
Помию ложки — не гляне,
Замету хату — не стане.
Постелю постіль — не ляже,
Вона мні правди не скаже.

НАД ВОДОЮ СТОЯЛА, СТОЯЛА

Над водою стояла, стояла,
Те й білі ноженьки вмивала, вмивала.
Ой мої ноженьки білії, білії,
Кому ж ви будете милії, милії?
Гей, як молодцеві, дай боже, дай боже,
Ой як удівцеві, жаль боже, жаль боже.
Плакала дівчина на матінку, на вітці,
Що вни мене дали за вдівці, за вдівці.
Ой бо й удовець в коршмі п'є, в коршмі п'є,
Прийде додомоньку, мене б'є, мене б'є.
Ой цить, моя доню, не кричи, не кричи,
Він прийде з коршмоньки, ти втечи, ти втечи.
Не мож, моя мати, утечи, утечи.
Він мене злапає за плече, за плече,
Те й мої костоньки потовче, потовче.

ОЙ НЕ ЖАЛЬ МЕНІ

Ой не жаль мені
Так ні на кого —
Тільки жаль мені

На батька мого,
Що не дав мене
За господара,
Але дав мене
За розбойника!
Ніц не робит він,
Тільки в коршмі п'є,
Прийде додому —
Жінку й діти б'є.
Ой він бив мене
Гарапугою,
Називав мене
Та й нехлюєю!
Ой він бив мене
Ще й нагайкою,
Називав мене
Нехазяйкою!
Ой він бив мене
Та ще й питкою,
Називав мене
Ще й нешвидкою!

ЩО САМА Я, САМА, ЯК БИЛИНОЧКА В ПОЛІ

Що сама я, сама, як билиночка в полі,
Та не дав мені бог та ні щастя й ні долі,
  та ні щастя й ні долі.
Ще судив мені бог та й п'яниченьку мужа,
  та й п'яниченьку мужа,
Що він п'є, і гайнує, та ще й дома не ночує,
  та ще й дома не ночує.
Ой як прийде додому — не говорить ізо мною,
  не говорить ізо мною.
Хіба ж мені, мій миленький, розійтися з тобою,
  розійтися з тобою.
Як поберу відеречки та й піду я по воду,
  та й піду я по воду —
Чи не вбачу свого роду хоч четвертого году.

ОЙ ДО МЕНЕ, МОЯ МАМЦЮ, ДО МЕНЕ

— Ой до мене, моя мамцю, до мене,
Бо лихого мужа маю, б'є мене.
— Ой привикай, моя доню, привикай,
А як прийде з коршми п'яний, то й не лай.
І їстоньки, і питоньки йому дай,
І від стола до порога утікай.
— Ой не втечеш, моя мамцю, не втечеш,
А як схопить за кісоньки — заплачеш.

ОЙ ТИ, НЕНЬКО МОЯ СТАРАЯ, ЩО Ж ТИ ДУМАЛА-ГАДАЛА

Ой ти, ненько моя старая, що ж ти думала-гадала,
Що ж ти думала-гадала, що за п'яницю давала?

А той п'яниця щодня п'є, прийде додому — мене б'є,
Прийде додому — мене б'є, на мені сорочку він порве.

В мене сорочка лляненька, придбала ненька старенька,
В мене сорочка вишита, не за п'яниці нажита.

В мене сорочка у сім піл, пійма п'яниця — веде в двір,
Пійма п'яниця — веде в двір, а на мене, молоду, поговір.

ОЙ ТИ, ДІВЧИНО, ОЙ ТИ, ДІВЧИНО, ТИ, ЧЕРВОНА КАЛИНО

Ой ти, дівчино, ой ти, дівчино, ти, червона калино,
Чом сі твоє, чом сі твоє біле личко змінило?
Ци від вітроньку, ци від вітроньку, ци від ясного сонці?
Ци від нелюба, ци від нелюба, що вип'є в коршмоньці?
Ні від вітроньку, ні від вітроньку, ні від ясного сонці,
Лиш від нелюба, лиш від нелюба, що вип'є в коршмоньці.

ОЙ ВЕРБО, ВЕРБО КУЧЕРЯВА

Ой вербо, вербо кучерява,
Хто ж тобі, вербо, кучері звив?

Хто ж тобі, вербо, кучері звив,
Хто ж тобі, вербо, корінь підмив?

Ізвив кучері буйний вітер,
Підмила корінь бистра вода...

А я, молода, як ягода,
Та не йшла заміж штири года.

А пішла заміж аж п'ятого
За п'яниченьку проклятого,

Що пропив коня вороного,
Йде до стаєнки по другого.

А я, молода, проти нього
Несу червінця золотого.

Несу червінця золотого —
Викупити коня вороного.

Ой не раз, не два викупляла,
Вікном-дверима утікала.

В зеленім саду ночувала,
Усіх пташечок вислухала.

А соловейко як тьох, так тьох,
Котяться сльози, як той горох.

А зозуленька — куку! куку!
Ой за що ж таку терплю муку!

ОЙ ЗАЦВІЛА ЧЕРВОНА КАЛИНА НАД КИРНИЦЕЮ

Ой зацвіла червона калина над кирницею,
Горе ж мені, моя матінко, жйть з п'яницею.
Бо п'яниця та недбайлиця, що він все в корчмі п'є,
Ой як прийде із корчми додому, мене, молодую, б'є.
Та сидить дочка у віконечка, аж і матінка йде:
— Ой здорова, моя донечко, чи п'яниця вдома є?
— Потихесеньку, помалесеньку, моя ненько, говори,
Спить п'яниця у новій коморі, коли б його не збудить.
— Та нехай же спить, моя донечко, бодай здоров не встав,
Щоб твоєї та головоньки та не клопотав.
— Ой не лай, ненько, та не лай, любко, п'яниці мого,
Ой є в мене дрібні дітки, горе мені без нього.
Хоть він п'яниця, хоть недбайлиця, хоть він у корчмі п'є,
Як загляну у нову комору, а у мене усе є.

ОЙ ОДНУ МАМКА МАЛА, СІМ ЛІТ ПРЕБИРАЛА

Ой одну мамка мала, сім літ пребирала,
Всі молодці перебрала, за п'яницу дала;
А п'яничка, що не проп'є, то все прокурвавит,
Але прийде додомочку, здоров'єчко збавит.
Ой хоть бануй, хоть не бануй, моя рідна ненько,
Уже я се навмивала сльозами раненько.
Доків була я в мамочки, куда йшла, співала,
А як пішла від мамочки, всі позабувала.
Співаночки, соколочки, де я вас подіну?
А в городі на зілечку, там я вас посію.
Ой мут туда вівчарики свої вівці пасти,
Мут зілечко ізривати, за капелюх класти.
Доків була-м у мамочки, цвіла-м як калинка,
А як пішла від мамочки, засхла, як билинка.
Доків була у мамочки дівкою, дівкою,
То гриміла, то дудніла земля підо мною;
А як пішла, моя мамко, за лихого духа,
Ой так я се потикаю, як навесні муха.

ОЙ ПОСІЮ Я РАННЮ ПШЕНИЧЕНЬКУ

— Ой посію я ранню пшениченьку
Та й пізненький овес.
Ой скажи мені, моя миленька,
Ци по правді жиєш?
— Я жию по правді, а ти не по правді:
Мед-горівку п'єш,
Прийдеш із коршмоньки, з кульков
нагайоньку —
Мене, молодую, б'єш.
— Пощо ти ходила, пощо ти бродила
По високій горі?
Пощо ти копала троякоє зілля
Все на чари мені?
— Ой хоць я ходила, ой хоць я бродила
По високій горі,
Ой хоць я копала троякоє зілля,—
Не вадить вно тобі!

ОЙ ТАТУ НАШ, ТАТУ

— Ой тату наш, тату,
Протопи нам хату.
— Не буду топити
І не буду варити.
Возьму ціп та на тік
Жито молотити.
Ударю і не вдарю,
На шлях поглядаю.
Чужі жінки йдуть з базару,
Моєї ж немає.
Кати ж її батька знають,
Де вона блукає.
А ще трішки згодом
Іде жінка з родом;
Чужі ж жінки вулицею,
Моя огородом:
— Ти думаєш, чоловіче,
Що я й напилася,
А я ж рада-радесенька,
Що з родом зійшлася.

ОРЕ МИЛИЙ, НА ШЛЯХ ПОГЛЯДАЄ

Оре милий, на шлях поглядає,
Що милої із обідом немає.
Доорався до сухого лану,
Випряг воли к зеленому гаю,
Сів на коня, поїхав додому.
Приїжджає під нові ворота,
Прив'язав коня близько до порога,
А сам плаче, над коником стоя.
Вийшла к йому старенькая мати,
Стала йому стиха промовляти:
— Було, сину, такої не брати,
Ні з ким буде віку доживати —
Часто ходить до корчми гуляти.

ЧУЖІЇ ЖЕНИ, ЯК СОКОЛИ

Чужії жени, як соколи,
Пригнали по чтири воли,
А моя сигугуся
Не пригнала одно гуся.
Чужії жени з церкви ідуть,
Моє чудо з корчми ведуть.
О загрими, громовище,
Убій моє чудовище!
Жено моя молоденька,
Кій ми біс по тобі,
Чорна на мні сороченька,
Ще горша на тобі.

ОЙ ПІДУ Я ПОПІД СВІЙ ДВІР

Ой піду я попід свій двір,
Чи є вдома чоловік мій.
Є чоловік дома, він рубає дрова,
І у п'єцу палить, вечеряти варить,
На дітей ся сварить: «Вас і маму ой буду бити!»
Ой як я цеє почула, до комори махнула.
Вузол муки в'яжу, нікому не кажу,

Ще й яйця збираю, в пазуху ховаю,
В вікно заглядаю,— йду до коршми знову пить.
Як до коршмоньки прийшла,
Все шинкарці віддала:
— Шинкарочко Хайко, дай горілки кварту,
Нехай я нап'юся, злості наберуся,
Мужа спитаюся, за що мене буде бить.
Я не пила за коня, я не пила за вола,
А за фасоленьку, то за цибуленьку,
То за бараболі нап'юся доволі,
Не скорюся своїй долі.

А МІЙ ЧОЛОВІК ГОРІВКИ НЕ П'Є

А мій чоловік горівки не п'є,
Сам до коршми він не ходить, мені не дає.
А я, молода, взяла міх пшона,
Як іду я, та іду я до коршми сама.
Прийшла до коршми, сіла на лавку:
— Ой дай же ми, орендарю, горівки кварту!
Ой дай ми кварту, дай ми другую,
Та най я всіх чесних людей тут почастую! —
Орендар дає, на стіл ставляє:
— Молодая молодице, чоловік іде!
— Ой най він іде, я ся не бою,
А я свойов горівоцков людей напою.
Куроньки піють, я в коршмі сиджу,
А вже другі допівають, я додому йду.—
Прийшла додому, стала на розі,
Ой виходить дівер з хати, став на порозі.
— Ой діверю мій, прошу ж я тебе,
Як ми буде мій муж бити, борони мене.
— Братова моя, того не вчиню,
Як тя буде мій брат бити, двері зачиню.
Двері зачиню та ще й поможу,
Аби люде не мовили, що я тя люблю.—
Ввійшла до хати, стала у двері:
— А мій милий чоловіче, давай вечері!
— Миленька моя, а де ж ти була,
Що ти собі не зварила й мені не дала?
— Ой миленький мій, я в коршмі пила:
Не багато я напила, тільки на вола.

— Миленька моя, річ то не твоя,
Ти собі пий на курочку та на когута.
— Ой миленький мій, в мене когут-дзвін,
А курочка-турурочка, ти — господар мій!

ТА НАПИЛА-М СЯ, ЛЕДВЕ СТОЮ

Та напила-м ся, ледве стою,
Та пішла би-м додому, та ся бою,
Та лихого мужа маю,
Та буде бити — добре знаю.
Та коли б мені Іван попів,
То він би мене додому завів,
То він, може б, мого мужа просив,
Та щоб мене не бив.
Та не бий мене, мужу, вночі,
Та не підбивай чорні очі,
Та на то буде біла днина,
Та будеш бить, коли-м винна.

ОЙ НІКОМУ ТАК НЕ ГАРАЗД, ЯК НАШІЙ НЕВІСТЦІ

Ой нікому так не гаразд, як нашій невістці:
Єї газда оре в полі, а вона п'є в місті.
Єї газда їде в поле та думку думає,
А невістка іде з міста та й собі співає:
— Ци-с багато, мій миленький, в полі наорав?
— Сім загонів до полудня, бо-м тя си бояв.
Ци-с багато, моя мила, в місті напила?
— Сім червоних та й готових і ще-м завинила.
Чому-то ти, мій миленький, більше не наорав?
Видко добре, що ти в полі сидів та дармував.

БРАТИ Й СЕСТРИ

ОЙ ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЕЧКА ЧЕРЕЗ МОРЕ В ГАЙ

Ой летіла зозулечка через море в гай
Та пустила синє перо у тихий Дунай.
Та як тому синьому перу в тихім Дунаю,
Та так мені, молодії, у чужому краю.
Всі яблінки солоденькі, лиш одна винна,
Всі си сестри посходили, лиш брата нема.
— Де ж наш братчик солоденький, що його нема?
Купив би нам конов меду, а другу вина.
Стоїть же наш милий братчик на крутій горі,
Вичісує кучерики своїй голові.
Зачісує кучерики новим гребінцем,
Нагадує давні літа, як був молодцем.

ДОЩИК ПЕРЕЙШОВ

Дощик перейшов —
Рибонька на дно впала.
Село перейшла —
Родина не впізнала.
Тільки впізнали
Два голуби сивенькі.
То не голуби,
То братчики рідненькі.
То не голуби
Тихенько воркотали,
То брати рідні
Коники напували.
То брати рідні
Коники напували,
Біля криниці
Стихенька розмовляли:
— Ой киньмо, братці,
Коники напувати,
Не даймо сестрі
В чужині пропадати.

ОЙ ГОЯ, ГОЯ, ОЙ ГОЯ, ГОЯ, БРАТ КОНЯ НАПУВАЄ

Ой гоя, гоя, ой гоя, гоя, брат коня напуває,
Молодший братчик, молодший братчик старшого научає:
Робімо, брате, робімо, брате, як нам казала мати,
Не даймо сестрі, красній, молодій, в чужині загибати.
Бо наша сестра, красна, молода, та й хорошого роду,
Так вна утонула, так вна утонула, як тота рибка в воду.
Рибка втонула, рибка втонула, на берег приплинула,
Ой наша сестра, красна, молода, навіки загинула.
Продаймо, браті, продаймо, браті, та й воли, та й корову,
Викупимо ми, викупимо ми сестричку чорноброву.
Продаймо, браті, продаймо, браті, та й воли, та й телицю,
Ой викупимо, ой викупимо та й сестру-молодицю.

РОБІМ, БРАТИ, ЯК НАМ МАТИ КАЗАЛА

Робім, брати, як нам мати казала,
Щоб наша сестра в чужині не пропала,
Бо наша сестра хорошая-вродлива,
У нашої сестри доленька нещаслива.
Запрягай, брате, воронії коні,
Поїдемо ми й у чистеє поле,
Там наша сестра яру пшеницю поле.
Пшеницю поле, кукіль прориває,
Хусточку має, слізоньки протирає.
— Ой помагай бо', молодая молодице,
Чого ти плачеш, що заросла пшениця?
— Не того плачу, що пшениця заросла,
Но того плачу, що од роду одійшла.
До роду ішла — калина ламається;
Прийшла до роду — рід мене цурається.
Цурайся, родоньку, я тебе не буду,
Я своїх братів повік не забуду.

ПОРОДИЛА ВЕРБА ГРУШІ, КАЛИНКА — ЛЕЛІЮ

Породила верба груші, калинка — лелію,
Прийдіть, прийдіть, сестри мої, до мене в неділю.
Ой чекаю-визираю, як бога, неділі,

Ой зварю я обід рано, сестрів си надію.
А в неділю дуже рано штири дзвони дзвонять,
А мені си причуває, що сестри говорять.
Ой піду я на вулицю — там музики грають,
Мене з жалю великого сльози обливають.
Вже минула неділечка не одна, не одна,
З-межи моїх рідних сестрів не була ні одна.

ТАМ У САДУ ЛИПА

Там у саду липа,
Под липою вишня,
Там моя родина
На гуляння й вийшла.
Ой гуляй, родино,
Не забувай мене,
Якая гостина —
То й закликай мене.
Ой тихая й вода
Береги розносить,
Ой як брат сестринку
Хорошенько й просить.
Хороше й вітає,
Хороше й вітає,
А братова мила
Скрива й поглядає.
— Ой ти, мила, мила,
Не поглядай скрива,
Бо моїй сестринці
Не щодень гостина.
Пий, сестринко, вино,
Ще й принесу й меду,
Я тебе, сестринко,
Й додому проведу.
Й узяв брат сестринку
За білую ручку,
Завів брат сестринку
За биструю річку.
Завів брат сестринку
За високі гори:
— Не минай, сестринко,
Братика й ніколи.

Завів брат сестринку
За гай зелененький:
— Тут тобі, сестринко,
Гостинець простенький.

БІЛА БЕРЕЗОНЬКО, ЧОГО СХИЛИЛАСЯ?

Біла березонько, чого схилилася?
Чого, моя мати, та й зажурилася?
Чи сина женила, чи дочки давала,
Чого ж наша мати на личеньку спала?
Як сини женила, то все село знало,
Як дочки давала, то сили не знала.
Як видала дочку в чужу стороночку,
В чужу стороночку, у чужії люди:
— Ой хто ж тебе, доню, жалувати буде?
— Як я буду, мати, людей шанувати,
Будуть мене, мати, люди жалувати.—
Помостю кладочку через бистру річку,
Піду до матюнки через бистру річку.
Ступлю на кладочку, кладочка зігнеться,
Помер отець-мати, гостина минеться.
Помер отець-мати, померла сестриця,
До кого мні, бідній, тепер прихилиться?
Зайду до братенька, брат сестру приймає,
Братова мила скрива поглядає.
— Не поглядай, мила, не поглядай скрива,
Бо моя сестриця щодень не гостила.
Бо моя сестриця щодень не гостила,
Бо в мої сестриці доля нещаслива.
Я на тебе, мила, щодень надивлюся,
Згадаю сестрицю, слізьми обіллюся.

ПРИСНИВСЯ МИ СОН ДИВНЕНЬКИЙ

Приснився ми сон дивненький,
Що хорує брат рідненький.
— Впрягай, хлопче, коні воронії,
Та поїдем до брата.—
Приїжджаєм до брата

Та й торкнули-смо в ворота:
Сидит братчик конець стола
І мед-вино попиває,
Ножем хліба украває,
Глипне ся в оконце:
Їде моя сестра.
Ой тут, братцю, не лякайся,
З своїм добром не ховайся,
Є в мене хліб у возі,
Стоїт-то він на дорозі.
Озьми ж, братцю, піску жменю,
Посій єго по кременю,
Коли той пісок зійде,
Тоді до тя сестра в гості прийде.
Вже-бо пісок не ісходит,
Моя сестра не приходит.

ТИМ У СВІТІ ДОБРА НЕМА

Тим у світі добра нема,
Що брат сестри за род не ма.
Тим у світі теряється,
Що брат сестри цурається.
Одсунув брат кватирочку
Та гляне-погляне по риночку:
Йде сестра з мужем у гостиночку.
— Приймай, жінко, хліб із стола,
Іде в гості сестра моя.
Ой як моя іде, то ховайся,
А як твоя іде, прибирайся.
Приймай, жінко, діжу в хижу,
Я своєї сестри ненавижу.—
Сестра усе як зачула
Та назад кониченька завернула,
Тяженько, важенько вздихнула:
— Ой стой, брате, не лякайся
І з хлібом й сіллю не ховайся;
Я, брате, дома обідала,
Аби тебе, брате, одвідала,
Не так, брате, тебе, як твоїх діток,
Ой щоб вони знали своїх тіток.

ОЙ У ПОЛІ ДВІ ТОПОЛІ

Ой у полі дві тополі (2)
Ще й зеленая кислиця.

Ще й зеленая й кислиця, (2)
Сестра брату комір шиє.

Вона шиє, вишиває, (2)
Дрібні сльози проливає.

— Ой чого ти, сестро, плачеш, (2)
Чи ти з мене плати хочеш?

— Я не хочу з тебе плати, (2)
Бо нас одна ненька родила.

Бо нас одна ненька родила, (2)
Та не одну долю вділила.

Тобі дала воли та корови, (2)
Мені дала личко, чорні брови.

Тобі дала весь двір на помості, (2)
Мені дала коника в повозці.

Мені дала коника в повозці, (2)
Щоб їздила до братіка в гості.

Що ще сестра тільки у дорозі, (2)
А вже братік стоїть на порозі.

— Приймай, жінко, хліб із столу, (2)
Бо вже сестра коло двору.

Приймай, жінко, хліб у хижу, (2)
Бо я сестри ненавижу.

Приймай, жінко, хліб ще й кусочки, (2)
Іде сестра ще й сестрині дочки.

Як почула сестра цю розмову, (2)
Повернула коника додому.

— Я не їду, брате, об'їдати, (2)
А я їду твоїх діток одвідати.

УСІ ГОРИ ЗЕЛЕНІЮТЬ

Усі гори зеленіють, (2)
Тільки одна гора чорна,
Тільки одна гора чорна, (2)
Де сіяла бідна вдова.
Де сіяла, горювала, (2)
Слізоньками поливала.
Слізоньками поливала, (2)
До братика промовляла:
— Мій голубчику, братоньку, (2)
Прийми мене на зимоньку,
Прийми ж мене з сиротами, (2)
З маленькими діточками!
Буду тобі відробляти, (2)
Шити, прясти, хуста прати.
Шити, прясти, хуста прати, (2)
Твоє добро доглядати.
— Сестро ж моя, перепілко, (2)
Коли ж в тебе діток стілько!
Хіба ж дам я всім вам раду, (2)
Годувать усю громаду?
Ні, не можу вас прийняти, (2)
Шукай собі, сестро, хати!
Іде вдова, хитається, (2)
Слізоньками вмивається!
Гірко плаче, умліває, (2)
Свою долю проклинає!

В КОГО БАТЬКО, В КОГО МАТИ

В кого батько, в кого мати —
Є з ким розмовляти,
А у мене, сиротини,
Немає родини.
Ой піду ж я до брата —
Брата нема дома;
А у брата жінка горда,
Не промовить слова.
Ой піду я до сестриці —
Сестра порадниця.
Сестра сестри питається —

Як дома живеться?
— Ой не питай, моя сестро,
Які мої вжитки,
Ой дай мені, моя сестро,
Хотя й попоїсти!

ІЗ ТИХОГО БРОДУ

Із тихого броду
Пили гуси сірі воду,
Напилися, полетіли,
А летючи геркотіли:
— Ой поки наш батько буде,
То поти нам розкіш буде.
А як матуся де дінеться,
То й гостинонька минеться.—
Ой піду я до брата,
Аж у брата не та хата.
Хоч у брата і та хата,
Так у брата не ті сіни,
Уже в брата гості сіли.
Брат сестру у гості кличе,
А невістка дулі тиче.
Брат сестру завертає,
А невістка нишком лає.
— Ой завертай, милий коню,
Та поїдемо додому,
Поїдемо із гостини,
Щоб у братові не гостили,
Щоб братовій не доїли,
Хліба-солі не поїли.

ОЙ ДЯДИКУ-СОКОЛИКУ, ОЙ ДЯДИКУ-ПАНЕ

Ой дядику-соколику, ой дядику-пане,
А до кого піду в гості, як тебе не стане?
Ой пішла бих до сестриці, сестриця ми мила,
Сидит зятик на запічку та й дивит се скрива.
— Не диви се ти, зятику, та й на мене скрива,
Давно сме в тя та пе була, та й не була вчера! —

А я піду до братчика, а братчик ми рад, рад,
А невістка, чужа кістка: «Верни ж ти се назад!»
«Іги на тя! — стара каже.— На дідька би-с була!
Нащо ж ти, дурна доню, сестру завернула?
Нащо-с сестру завернула? Сестра би се здала,
Дитинку би закивала, в череду пігнала!»

ОЙ У ПОЛІ, В ПОЛІ СУХИЙ ДУБ РОЗВИВСЯ

Ой у полі, в полі сухий дуб розвився.
Який брат був добрий, поки не женився. (2)

А як оженився та узяв зовицю,
То й став виганяти рідную сестрицю. (2)

— Чи я ж тобі, брате, сорочок не шила,
Що ти мене вигнав, щоб я йшла, тужила? (2)

Чи я тобі, брате, сорочок не прала,
Що ти мене вигнав, щоб я йшла, страдала?

Ой у полі, в полі сестра жито жала,
Їхав брат на конях — сестра не впізнала. (2)

— Ой чого ж ти, сестро, така горда стала?
Сказав тобі «здрастуй», ти й не отвічала. (2)

ОЙ РОДУ МІЙ, ОЙ РОДУ МІЙ!

Ой роду мій, ой роду мій!
Ой роду мій милий!
Розійшовся по всім світі,
Як той туман сивий. } 2
А від того туманочку
Світа не видати...
Тяжко-важко на чужині
Родину зібрати. } 2
Пливе човен, води повен,
Та й вихитується...
Здибається брат з сестрою
Та й випитується: } 2

— Ой сестро наша, сестро,
Сестро дорогая!
Чи привикла, сестро,
Межи ворогами? } 2
— Тобі, брате, не питати,
Мені не казати:
Обілляють дрібні сльози,
А я вийду з хати. } 2
Ой у полі криниченька
Межи берегами.
Тяжко-важко на чужині
Межи ворогами. } 2
Йа хто іде — води бере,
Водиці нап'ється.
Ой так з мене на чужині
Всякий насміється. } 2
Брати мої, брати мої,
Брати-соколочки!
Приїжджайте ви до мене
А щонеділочки! } 2
— Як до тебе приїжджати,
Коли ти вбогая?
— Хоч я, брате, убогая,
Коли не гордая: } 2
Хліба-солі розгорюю,
Водки розгадаю,—
Таки з вами, братиками,
З горя погуляю! } 2

СИВА ЗОЗУЛЕНЬКО, НЕ ЛІТАЙ РАНЕНЬКО

Сива зозуленько, не літай раненько,
Не літай раненько, не пой жалібненько. (2)
Та й не збуди гостя, гостя дорогого,
Гостя дорогого, братіка рідного. (2)
Бо сама я знаю, як його будити.
Ой як буде сонце в віконце світити. (2)
— Вставай, вставай, брате, вставай, умивайся,
Рушник на кілочку, бери, утирайся. (2)
— Сестро ж моя, сестро, сивая голубко,
Як ти привикаєш на чужині хутко. (2)
— Ой брате мій, брате, мушу привикати,

Старому й малому мушу догоджати. (2)
— Сестро моя, сестро, сестро дорогая,
Ой чого ж ти, сестро, така стара стала? (2)
Синів не женила, дочок не давала,
Ой чого ти, сестро, така стара стала? (2)
— Чужі ниви жала, в чужу клуню клала,
Ой того я, брате, така стара стала. (2)
Чужий кужіль пряла, в чужу скриню клала,
Ой того я, брате, така стара стала. (2)
Горе тій криниці межи дорогами,
Горе нашій сестриці межи ворогами. (2)
А хто йде, хто їде — водиці нап'ється,
А з нашої сестри кожний насміється. (2)

ОЙ ПРИЇХАВ БРАТІК

Ой приїхав братік
До сестри у гості
Та й поставив коня
На новім помості.
— Ой стій же, мій коню,
Не тупай ногою,
Поки поговорю я
З рідною сестрою! —
Говорю ж я, говорю
Й не наговорюся:
— Я ж на тебе, сестро моя,
Та й не надивлюся.
Сестро моя, сестро,
Чого стара стала?
Чи синів женила,
Чи дочок 'ддавала?
— Й синів не женила,
Й дочок не 'ддавала.
Ой ізстарили ж мене
Все думки та гадки,
Все думки та гадки,
Що мої недостатки:
Хліб купуючи
Та діток годуючи.
Ой лягай, брате,
Та хоч серед хати,

А я ж тобі буду
Снідать готувати.
Ой уставай, брате,
Та вже буде спати:
Водиця в кубочку,
Рушник на кілочку,
Й горілочка в пляшці,
Й варенички в маслі.
— Сестро моя, сестро!
Де ти чого брала?
Чи ти одшивала,
Чи ти одпрядала,
Що ти мені, сестро,
Снідать зготувала?

З ЗЕЛЕНОГО ГАЙКА

З зеленого гайка
Вилітає галка,
З-под темного луга
Вилітає друга.

Біда тії галці
Без лісу темного,
Як мні, молодейкій,
Без родойку свого.

Ой маю я роду —
Два братики зроду,
Далеко від мене,
Цураються мене.

— Браття мої, браття,
Браття-соколята,
Прибудьте до мене
Рокового свята!

— Сестро ж наша, сестро,
Далека дорога,
Далека дорога,
Наша сестра вбога.

— Ой буду я, браття,
Три дні заробляти,
Таки буду браття
За гості приймати.

Поставлю горілки
В зеленої пляшки,
То з медом, то з перцем,
Прошу з щирим серцем.

— Сестро наша, сестро,
Чого стара стала?
Чи сини женила,
Чи дочки давала?

— Синів не женила,
Дочок не давала,
Найменшого сина
В військо виряджала.

Того ж бо я, браття,
Така стара стала.
Ой вже мої ноги
Та знають дороги.

Ой вже ж мої руки
Набралися муки.
Ой вже мої очі
Недоспали ночі.

Ночі недоспала,
Дитьо колихала,
Йа вдень не спочила —
Ниточки крутила.

ВІВЦІ МОЇ, ВІВЦІ МОЇ

Вівці мої, вівці мої,
То чорні, то білі,
Хто ж вас буде випасати
Святої неділі? } 2

Та й пущу я свої вівці,
А вни розпасуться,
Як заграю в сопілочку,— } 2
Аж гори трясуться.

Браття мої, браття мої,
Браття-соколята,
Повертайте ви до мене } 2
На врочисті свята.

Сестро моя, сестро моя,
Сестро моя рідна,
Як до тебе повертати, } 2
Коли-с така бідна?

Я горівки поборгую,
Хліба роздобуду,—
Таки ж бо я, браття мої, } 2
Рада вами буду.

ЯК ЯБЛУЧКО ТА НА ЯБЛУНЬЦІ

Як яблучко та на яблуньці, (2)
То так же ми своїй матінці; (2)
Як яблучко розкотилося,
То так же ми порізнилися;
Як яблучко по глухій кропиві,
То так же ми по чужій стороні.
Що нас мати одна породила, (2)
Та не днаке щастє уділила: (2)
Старшій пани панувати, (2)
Середушці худобу збивати,
А найменшій горе горювати.

ЯКА В ПОЛІ ТА МАЛА ПТИЦЯ

Яка в полі та мала птиця,
Та й та мене била;
За те ж вона мене била,
Що я сиротина,—

Віддурався отець і мати
І рідна родина.
А у мого та батенька
Ввесь двір на помості,
Приїхали до батенька
Три сестрички в гості:
Що найстарша — вороними кіньми,
Середульшая — сірими волами,
А найменшая, та безщасная,
Босими ногами.
Та до тиї, що все кіньми,—
Сам брат вибігає;
А до тиї, що волами,
Дітей посилає;
А від тиї, нещасниці,
Двері засуває.

ВИРВУ Я ХМЕЛЮ ВИСОКОГО

Вирву я хмелю високого,
А насичу меду солодкого,
Запрошу сестру багату,
А убога небога сама прийде.
Сидить багата в кінці стола,
А убога небога коло порога.
Багатая сестра мед-вино п'є,
А убога небога сльозами ллє.
— Чи ж я тобі, брате, не родина,
Чи не єдна нас ненька родила?
— Хоть єдна нас ненька родила,
Не єдне щастя уділила.
— Як, брате, одчуняю,
Тебе, брате, одгадаю.

ОЙ ЗАРІЖУ Я Й ОВЕЧКУ

Ой заріжу я й овечку
Рогатую
Та покличу сестру в гості
Багатую...

Да покличу сестру в гості
Багатую,
А вбогая, безщасная
Сама прийде!

Запиває багатирка
Медом-вином,
А вбогая, безщасная
Гірким пивом.

Закусює багатирка
Калачами,
А вбогая, безщасная
Сухарями.

Чи не одна нас матінка
Породила?
Да не й одне щастя-долю
Обділила!

Тобі дала моя мати
Панувати,
А що мені, безщасниці,
Горювати.

НАВАРИВ БРАТ ПИВА П'ЯНЕНЬКОГО

Наварив брат пива п'яненького,
Та всипав меду солодкого,
Та багатую сестру зазивати —
А вбогая сестра й сама прийде.
Багатую садять у кінці стола,
А вбогую садять у порога;
Та багатая сестра мед-вино п'є,
А вбогая у порога слізоньки ллє;
Та багатая сестра й підпиває,
Та до вбогої сестри промовляє:
— Та коли б же ти, сестро, такая ж була,
То б і ти тута посаджена була.
— Та одна ж нас матюнка уродила,
Та не одну долю нам уділила:
Тобі уділила — панувати,

А мені уділила — горювати.
Та ходімо, сестро, у лісочок,
Та пустимо, сестро, голосочок —
До котрої із нас доля озоветься? —
Та озвалася доля до багатої:
— Чи вже ж ти жупани поносила,
Уже ж я тобі суконь накупила.—
Озвалася доля до вбогої:
— Чи вже ж ти свитину ізодрала,
Бо вже ж я тобі латок назбирала.—
Багатую проводять із музиками,
А вбогую цькують та собаками...

ВИОРЮ Я НИВУ ШИРОКОЮ

Виорю я ниву широкою
Та посію хмелю високого,
Наварю напитку солодкого
Та зізву я роду багатого.
По багату сестру коні пошлю,
А бідній сестрі перекажу.
Їде багатая — земля гуде,
Боса попід тином вдова іде.
— Ой підвезла б, сестро, щоб не люде,
Разом нам сидіти встидно буде.—
Багатую садять на покуті,
Тобі є, бідненька, в кухні стільці.
Багатая сестра п'є-гуляє,
А вдова-небога умліває.
Прийшов брат до печі із комори:
— Оступися, сестро, із дороги!
Чому прийшла, сестро, у драитині,
Встида наробила всій родині.
— Не прийду я, брате, більш гуляти,
Буду свої дітки доглядати.

СИРІТСТВО

ОЙ ДОКИ Я БАТЬКА МАВ

Ой доки я батька мав,
Доти я розкошував,
Тепер батька не маю,
То й розкоші не знаю.
— Ой встань, батько, до мене,
Горе мені без тебе.
— Ой не встану, не встану,
Головоньки не зведу,
Білих ручок не знесу.
Присипали землею,
Горе мені під нею.

ОЙ ПЛАВАЛА СІРА УТКА НА ВОДІ

Ой плавала сіра утка на воді
Та кликнула вона матінку к собі:
— Прибудь, моя матіночко, ти ко мні,
Ой дай мені порадоньку, сироті!
— Ой рада б я, дитя, прийти та к тобі,
Насипано сирой землі на груді,
Склепилися чорні очі, як вночі,
Закипіли уста кров'ю — не промовлю.
Ой корися чужій, чужій стороні,
Та біг дає порадоньку сироті.
— Корилась я не раз, не раз і не два;
Та не дає порадоньки чужбина!

ОЙ ЗАГУДУ, ЗАГУДУ

Ой загуду, загуду,
Я в цім селі не буду,
Бо в цім селі вороги
Кругом хату облягли.
Не так хату, як сіни
Вороженьки [обсіли].

Не так сіни, як хижу.
З ворогами не всиджу.
Пішла дівка шляхами,
Вмивалася сльозами.
Найшла в полі родину —
Матінки могилу.
Стала плакать і ридать,
До могили припадать.
— Устань, нене, до мене,
Горе жити без тебе.
— Йди, доню, додому,
Годи, доню, чужому.
— Вже я, мамо, годила,
Все робота не мила,
Все сирота лінива.

ТА СОЛОВЕЙКУ МАЛЕНЬКИЙ

Та соловейку маленький,
Та в тебе голос тоненький,
Та защебечи ти мені,
А що я в чужій стороні,
Та хожу-блужу й гукаю,
Та свого й роду шукаю.
Та найшла у полі билину,
Та матусину й могилу;
Та на могилі припала,
Отця й неньку згадала.
— Ох і устань, ненько, не лежи,
Та зо мною й говори.
— Ох, а куди ти, доньку, ішла,
А що ти мене й тут ізнайшла:
А чи з тучею, чи з дощем,
А чи з доброю годиною,
А чи з малою дитиною?
— А ні з тучею, ні з дощем,
А я з доброю й годиною,
Ох і з малою дитиною,
Ох і з вірною дружиною.

ОЙ ЗА ГАЄМ, ОЙ ЗА ГАЄМ, ЗА ДУНАЄМ

Ой за гаєм, ой за гаєм, за Дунаєм,
Там Тетяна жито жала.

Там Тетяна, там Тетяна жито жала,
Жито жала ще й льон брала.

Жито жала, жито жала ще й льон брала,
К сирій землі припадала.

— Земле моя, земле моя сиресечка,
Мати моя ріднесечка!

Прийняла отця, прийняла отця, прийняла неньку,
Прийми й мене, молоденьку.

ЧЕРВОНА КАЛИНА

Червона калина
Біленько зацвіла.
Бодай ся сирота
На світ не родила.
Не но я сирота,
Є сиротів більше,
Якби були тато,
Було би ми ліпше.
Якби-м тата мала,
Тата рідненького,
Я б ся не дивила
На дурня такого.
Він мене питає,
Чи я маю поле.
Я тя не питаю,
Чи ти маєш воли.
Я поля не маю,
Та йно чорні очі.
Ще ся такий знайде,
Що поля не схоче.
Я йду дорогою,
Багач дивується:
Ото така бідна,
А вже віддається.

КОТИЛАСЯ ГОРОШИНА ОД ПОЛЯ ДО ПОЛЯ

Котилася горошина од поля до поля,
Не вгадала моя мати, яка моя доля.
Не вгадає батько, не вгадала мати,
Тільки мене той пригорне, що думає брати.
Ніхто ж мене не пригорне, бідну сиротину.
Лучче ляжу молодою в сирую могилу.

НЕ ПЛАЧ, ДІВЧИНО, НЕ ПЛАЧ, НЕ ЖУРИСЯ

Не плач, дівчино, не плач, не журися,
Ти ще не віддалась, а я ще не женився.
— Не того я плачу, що я не віддалася,
А того я плачу, що сама зосталася.
Нема в мене мати, нема й тата,
Де ся не поверну, то все чужа хата.
Піду я до брата — засуняна хата,
Піду до сестри — сестра небагата.
Піду до сусіди — сусід не родина.
Бодай сирота на світ не родилась.—
Почув теє бог з високого неба:
— Не плач, сирото, чого ж тобі треба?
Дав я тобі ноги, дав я тобі руки —
Працюй, сирото, натерпишся муки.

ОЙ КАЖДА ДІВЧИНА В СЕЛІ ХЛОПЦЯ МАЄ

Ой кажда дівчина в селі хлопця має,
А о мі, сироті, нихто нич не знає.

Вийду на музику, там хлопці гуляют,
Берут дівки в танец, а мене не знают.

Я, бідна сирота, стою і думаю,
Нихто мя не бере, бо поля не маю.

Мамо моя, мамо, што ти наробила,
Же-с мене на світі без поля лишила?

Тече вода, тече на тихім Дунаю,
Піду я ся втоплю, бо щастя не маю.

А ЯКБИ Я МАМУ МАЛА

А якби я маму мала,
Так як тата маю,
Сім раз води би-м принесла } 2
З тихого Дунаю.
Сім раз води би-м принесла,
Восьмий напитися.
Ой якби я маму мала, } 2
Хоч подивитися.
Ой якби я маму мала,
Ніц би-м не робила,
Тіки гуску на мотузку } 2
До води гонила.
Тіки гуску на мотузку
Я в садочку пасла,
Я в садочку на горбочку, } 2
Щоби була красна.

А В САДУ ВИШЕНЬКИ, ЧОМУ НЕ ЦВІТЕТЕ

— А в саду вишеньки, чому не цвітете,
Діти мої рідні, де ж від мене йдете?
Ой останьтеся, діти, останьтеся ту,
Я вам мамунейку приведу.
— Хоця ж ви сі, татунейку, приведете,
Вже ж ви нам мами не знайдете.
Ой мамо, мамо!
Тота мама буде рано будити,
Ми не схочем встати, она буде бити.
Ой мамо, мамо!

ГЕЙ, У МОЇМ ГОРОДЕЧКУ

Гей, у моїм городечку
Виросла панталиха,—
Хто без мамки не буває,
Тот не знає лиха.
Не дивіться, люди добрі,
Що я в личко бліда;

Бо знаєте, люди добрі,
Йка без мамки біда.
Без мамки би пізно лягчи,
Йа раненько встати...
Та можете, люди добрі,
По личку пізнати.

ВИЛІТАЛА ГАЛКА

Вилітала галка
Ой з глибокого балка,
Ой вилітала друга
З зеленого луга.
Сіла-пала галка
Ой на високій сосні,
Ой на високій сосні,
На гілці розкошній.
Не хилися, гілко,
Бо й так мені гірко,
Ой не хилися над морем,
Бо й так мені горе.
Горе сиротині
Ой на чужій країні,
Ой на чужім краю,
Де роду не маю.

КАЖУТЬ МЕНІ КУЖІЛЬ ПРЯСТИ

Кажуть мені кужіль прясти,
Кажуть підпрядати;
Прийдеться мені, сиротоньці,
На чужині пропадати.
Кажуть мені річку плисти
Широкую та глубокую.
Ані її переплисти,
Ані перепняти,
Прийдеться мені, сиротоньці,
На чужині пропадати.

ВИЛЕТІЛА ЗОЗУЛЕНЬКА

Вилетіла зозуленька
Із ліса на поле,
Здаєт ми ся, що-м не знала
Матінки ніколи.
Та як мою матуненьку
Земльов пригорнули,
Тогди мене, молоденьку,
Гаразди минули.
Та як мою матуненьку
Прикрили муравков,
А я чужій не догоджу,
Най ся стелю лавков!

ОЙ ПО ГОРІ, ПО ГОРІ

Ой по горі, по горі, (2)
Там ходили журавлі, (2)
Вони раду радили, (2)
Котра ролля кращая.
Краща ролля ранняя,
Аніж тая пізняя;
Що на ранній женці жнуть,
А на пізній птиці в'ють. (2)
Ой по межі, по межі, (2)
Там ходило два мужі,
Вони раду радили, (2)
Котра жінка краща.
Перва жінка кращая, (2)
Аніж тая другая.
Що з первою діток мав, (2)
А з другою розігнав. (2)
Що як діти за шматок, (2)
То мачуха у висок; (2)
А як діти за пиріг, (2)
То мачуха за батіг; (2)
А як батько на поріг, (2)
То мачуха за пиріг: (2)
— Нате, діти, пирога, (2)
Та не кажіть, що лиха.— (2)
Один каже: «Я втоплюсь». (2)

Другий каже: «Я наймусь».
Третій каже: «Піду в ліс,
Нехай мене вовк із'їсть».
Щось у лісі гукає — (2)
Батько дітей шукає:
— Ідіть, діти, додому, (2)
Худо жити самому,
Худо жити самому.
— Живи, тату, як бог дав,
Коли собі жінку взяв; (2)
А ми будем служити, (2)
По матінці тужити, (2)
А ми будем горювать, (2)
Та мачуху проклинать.

ОЙ КРИКНУЛИ ЖУРАВЛІ

Ой крикнули журавлі
Із-за гори летючи:
— Лучче рілля ранняя,
Аніж тая пізняя.
Що на ранній женці жнуть,
А на пізній скотом б'ють.
Де журавель походив,
Там бог жито уродив,
Де журавка сиділа,
Там метлиця вродила.
Лучче жінка первая,
Аніж тая другая:
Що з первою дітей мав,
А з другою розігнав.
Ходить батько по двору,
Кличе діток додому:
— Підіть, діти, додому,
Будем жити існову.
— Живи, тату, як бог дав,
Що хорошу жонку взяв.
А ми будем служити,
Добрим людям годити!

ДЕ Я НЕ ХОДИЛА

Де я не ходила,
Де я не блудила,
Та не найшла тії неньки,
Що мене родила.
Тільки найшла поле
Та синєє море,—
Жалуй мене, мій родочку,
Тепер мені горе!
Де я не ходила,
Де я не блукала,
Та не найшла тії неньки,
Що мене кохала,
Тільки найшла поле,
А у полі птичку,
А у полі птичку,
Малу, невеличку.
Та й та ж мене птиця била,
Що я сиротина.
Та й та мене побиває,
Що роду не має.

ВЗЯЛИ СИРОТИНУ ЛЮДЕ ЗА НІ ЗА ЩО

Взяли сиротину люде за ні за що,
Люде говорять: «Сирота ледащо».
Іде сирота у поле орати,
А люде говорять: «До коршми гуляти».
Іде сиротина із поля з горання,
Люде говорять: «З коршми, з гуляння».
Іде сиротина, на воли гукає,
А люде говорять: «Іде з коршми, співає».
Іде сирота, тяжко зажурився,
Люде говорять, що в коршмі напився.
Лежить сиротина, тяженько здихає,
А люде говорять, що грошей немає.

КЛОПІТ ГОЛОВОНЬЦІ, ЖУРБА І НЕВОЛЯ

Клопіт головоньці, журба і неволя,
Бідній сиротоньці на світі недоля.
Хоть порадят люде, таки журба буде,
Радила родина, гіркая година.
Плачу ж бо я, плачу щодень, щогодина:
— Чому-сь ми, боже, так не дав, як моїй родині?
А в моєй родини пшениця ланами,
В мене, молодої, лежить облогами;
В моєї родини воли та корови,
В мене, молодої, ні щастя, ні долі.
— Дав же-м ті ручеиьку, дав же-м ті обі,
Заробляй, сирітонько, та на долю собі!
— Хоть же я роблю, робота ні за що,
Все люде говорять: «Сирота лядащо!»
Хоть же я роблю, ручки-м преробила,
Моя роботонька нікому не мила!

ОЙ НЕ ШУМИ, ЛУЖЕ

Ой не шуми, луже,
Осокою дуже,
Не задавай серцю жалю,
Бо я в чужім краю
Марно пропадаю.
Кажуть люди і говорять:
— Він з чужого краю.—
Ой роблю я, роблю,
Робота ні за що,
Кажуть люди і говорять:
— Сирота ледащо!
Сирота ледащо
Не хоче робити.
Ой оддаймо вражого сина
В солдати служити! —
Сирота втомився,
На ціп похилився.
Кажуть люди і говорять:
— Сирота напився.—
Ой вийду я, вийду
На гору крутую

Та подивлюсь я
На річку биструю.
— Річенька бистрая!
На тебе дивлюся;
Прийми ж мене, молодого,
Я в тобі втоплюся!

ОЙ ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЕНЬКА ЧЕРЕЗ КРУТУ ГОРУ

Ой летіла зозуленька через круту гору,
Виклювала пшениченьку, лишила полову.
Ой що мені по полові, як зерна нема?
Ой що мені по родині, як мами нема?
Ой що мені по родині, як мами нема,
Як на моїй рідній неньці заросла трава.
У всіх дівчат родинонька, а я тата маю,
Сім раз води приносила з тихого Дунаю.
Сім раз води приносила, восьмий напилася,
Якби мені рідна мати, я б не журилася.

ОЙ ЛЕТІЛА ЗОЗУЛЕНЬКА ЧЕРЕЗ ТЕМНИЙ ГАЙ

Ой летіла зозуленька через темний гай,
Та впустила сиве пір'я на тихий Дунай.
Ой як тому сивенькому пір'ю на Дунаї,
Ой так мені, сиротині, у чужому краї.
Ой як тяжко тому пір'ю на морі плавати,
А ще тяжче на чужині мені привикати.

ОЙ МАТУСЕНЬКО МОЯ, ТА КОЛИ Б ЖЕ ТИ ЗНАЛА

Ой матусенько моя, та коли б же ти знала,
Яка на мому серденьку та досадонька стала:
Що то за причина, що я сиротина,
Як у чистому полі та сухая билина.
Що вітер повіває, гілку похиляє,
Да горенько в світі жити, що всяк обижає.
А я своїму горю слова не промовлю,
Окипає моє серденько та гарячою кров'ю.

ОЙ У СТЕПУ, КРАЙ ДОРОГИ

Ой у степу, край дороги,
Там дівчина жито жала,
К сирій землі припадала.
— Земле ж моя, мать сирая!
Прийняла ж ти отця й неньку,
Прийми й мене, молоденьку,
Щоб я по людях не ходила,
Щоб я людям не годила.
Прийде празник, неділенька,—
В мене сорочка не біленька;
Ой тим вона не біленька,—
В мене ж ненька нерідненька.
Коли б знала я, відала,
То б я в зорі ключі взяла,
І ніченьки доточила,
І з ненькою говорила.

В НЕДІЛЕНЬКУ РАНО РОЗІГРАЛОСЯ МОРЕ

В неділеньку рано розігралося море;
Не єдному сину на чужині горе.
Вийду за ворота, стану, як сирота,
Ніхто мене не займає,— я бідна сирота.
Та летить орел сивий, сивокрилий:
— Чого стоїш, тужиш, мій сину єдиний?
— Да порадь мні, орле, що маю діяти,—
Та помер отець, мати — ні з ким розмовляти.
Та помер отець, мати і вся моя родина,
Що маю діяти, бідний, нещасливий?
— Та і я не знаю, і ти не знаєш,
Покидай сей край, де роду не маєш,
Та іди на Україну, там знайдеш родину,
Знайдеш родину, любую дівчину.

УДОВА

ОЙ ЛЕТІЛА ПАВА, СЕРЕД МОРЯ ВПАЛА

Ой летіла пава, серед моря впала,
Поховала чоловіка, вдовом ся остала.
В мене у городі явір зелененький,
Пішли літа марно з світа, лиш він молоденький.
А говорять люди, що я, втім, не тужу,
А я свої літа чужим дітям служу.
Чужим дітям служу і буду служити,
Як я стану подивлюся,— не маю як жити.

ЛЕЖИТ МИЛИЙ НА ПОЛУ

Лежит милий на полу,
Плаче мила по ньому.
— Не плач, мила, за мною,
Іди, мила, до гаю,
Копай зілля розмаю.
Будеш мене курити,
Чи не буду в світі жити.—
Пущу ж я зілля з водою,
А я зісталася вдовою —
Удовою бідною.
Що ж я буду чинити,
Чим же я буду тії діти кормити?
Пущу зілля купоньками,
Зісталася я з дітоньками.

А В НЕДІЛЮ РАНО ПО ЗОРІ

А в неділю рано по зорі (2)
На вдовиний двір налітали соколи,
Крилечками весь двір умели,
Лапочками на ганочки ступали, (2)
Очечками весь двір світили,
Голосами удовоньку взбудили:
— Устань, устань, удова,

Устань, молода!
А вже ж твого пана да й коня ведуть,
А вже ж твого пана і ворона [1] ведуть.
— Ох, іще ж я не сусім удова,
Дітки ж мої не сироточки,
Слуги ж мої не без пана живуть,
Коні ж мої не без стайні стоять.
А в неділю рано по зорі (і т. ін.).
— Устань, устань, удова,
Устань, молода!
А вже ж твого пана да й коня ведуть.
— Отепер же я вже сусім удова,
Дітки ж мої вже сироточки,
Слуги ж мої вже без пана живуть,
Коні ж мої вже без стайні стоять.

ОЙ УПАВ СНІЖОК ТА Й НА БЕРЕЖОК

Ой упав сніжок та й на бережок,
Та й узявся він водою.
Ой лучче було б буть дівчиною,
Як тепер бути удовою.

Йде вдова селом, а хазяйки кругом
На неї скоса поглядають,
А увечері та й при вечері
Чоловіків своїх лають.

— Чоловіче мій, мій хазяїне,
Як ти ходив за водою,
То я бачила, прислідила я,
Що розмовляв ти з удовою.

Я прошу тебе і молю тебе,
Не дивися єї в очі,
Бо боюся я, що тая вдова
Причарує тебе вночі.

— Ой ти жінко моя, ти розлучнице,
Тобі добре жить за мною.

---

[1] Коня вороного. *(Приміт. записувача).*

Не винна вона, тая удова,
Що осталася самою.

Не суди її, не ганьби її,
Вона мила й дуже гарна.
Не винна вона, що щастя нема
І молодість пройшла марно.

ОЙ УПАВ СНІЖОК ТА Й НА БЕРЕЖОК

Ой упав сніжок та й на бережок,
Та й розлився водою.
Ой лучче було та й дівчиною, } 2
Ніж тепер удовою. }

Ой в дівчиноньки на подвір'ячку
Сивий коничок скаче.
Ой у вдовиці на подвір'ячку } 2
Та чорний ворон кряче. }

ОЙ УПАВ СНІЖОК ТА Й НА БЕРЕЖОК, ТА Й РОЗЛИВСЯ ВОДОЮ

Ой упав сніжок та й на бережок, та й розлився водою,
Ой лучче було та й дівчиною, чим тепер удовою.
Ой походяно та й побродяно коло двора кіньми,
Ой то не кіньми, ой то не кіньми, то вдова з дітьми.
— Ой не плач, Настя, бо таке твоє щастя.
Ой не плач, вдово, ідучи з поля, бо така твоя доля.

ТА НІКОМУ ТАК НЕ ГАРАЗД, ЯК ТІЙ БІДНІЙ ВДОВІ

Та нікому так не гаразд, як тій бідній вдові,
Загадала двірок класти на кам'яній горі.
Загадала двірок класти з білого каміння,
Та щоби в ній бідна вдова лиш сама сиділа.
Загадала вікна класти з жовтої ялини,

Щоби єї видко було до єї родини.
Загадала в дворі класти воскові підлоги,
Загадала баль робити та скликати вдови.
— Та сестриці-удовиці, погуляймо собі,
Як-то тяжко в світі жити самій бідній вдові.
Бо нікому так не тяжко, як тій бідній вдові,
Вона собі сама сидить, а за ню говорять.
Голубочку ти сивенький, що би-м тя просила,
Закрий мені та й мій двірок, щоб туча не била.
— Почекай ня, бідна вдово, най си вберу в пір'я,
Закрию ти, та й твій двірок, та й усе подвір'я.

ПОНАД ГАЙ ЗЕЛЕНЕНЬКИЙ

Понад гай зелененький
Брала вдова лен тоненький.
Брала вона його, брала,
Та до личка прикладала:
— Личко моє румяненьке,
Кому же ти подібненьке?
Ци не тому козакові,
Що му шабля при бокові?
Ци не тому паничеві,
Що му фустка у кишені?
Ци не тому мужикові,
Що му оре плужок в полі?

ПОПІД ГАЙ ЗЕЛЕНЕНЬКИЙ

Попід гай зелененький
Брала вдова лен тоненький.
Брала, брала та й плакала,
Сама к собі промовляла:
— Ой коби я мужа мала,
Я би його шанувала,
Горіхами годувала,
Медом-вином напувала.
— Та вже, вдово, мужа-с мала,
Чому же-с не шанувала?
Шафраном го-с годувала,
А полином напувала!

ПІШЛА ВДОВА, ПІШЛА ВДОВА

Пішла вдова, пішла вдова
Косарі наймати;
Ніхто не хоче, ніхто не хоче
Бідную вдову знати.
Наймила ж вона, наймила ж вона
Двадціть і чотири,
Щоби скосили, щоби скосили
Гори і долини.
Косарі косят, косарі косят,
Вітрец повіває,
Шовкова трава, шовкова трава
На коси полягає.
Молодий козак, молодий козак
Коником вигравае:
— Ой годі, годі тобі, козаче,
Коником вигравати,
Прошу зо мною, та й молодою,
Вечерю вечеряти!
— Вечеряй сама, вечеряй сама,
Вечеряй здорова!
Випала мені, випала мені
На Вкраїну дорога!

НІКОМУ ТАК НЕ ГІРКО ЖИТЬ, ЯК БІДНІЙ ВДОВІ

Нікому так не гірко жить, як бідній вдові:
Лежить її нивка не ораная,
Стоїть її пшениченька не посіяная.
Взяла вдова ключечку та й виорала,
Взяла вона пшениченьки та й посіяла,
Взяла вона грабельки — зволочила,
А дрібними слізоньками та й примочила.

ВИЙШЛА ВДОВОНЬКА

Вийшла вдовонька,
На ворота сперлася;
Кажуть сусідоньки,

Що вона напилася.
В нашої вдовоньки
Діти хорують,
А сусіди кажуть,
Що козаки ночують.

СИРОВАЯ ЛІЩИНОЧКА, ЧОМ НЕ ГОРИШ, ТІЛЬКО КУРИШСЯ

Сировая ліщиночка, чом не гориш, тілько куришся,
Молодая вдівонька, чом не робиш, тілько журишся?
— Ох якби я суха була, горіла б, не курилась,
— Якби мені розкіш була,— робила б я, не журилась.

З-ПІД ЗЕЛЕНОГО ГАЙКА ВИЛІТАЛА ГАЛКА

З-під зеленого гайка вилітала галка,
З-під темного луга вилітала друга.
Да сіла-пала галка в темному лузі,
Да й у темному лузі на зеленій сосні,
Да на зеленій сосні, на тоненькій гілці.
— Да не хилися, гілко, бо й так мені гірко,
Да не хилися, гілко, бо й так мені гірко,
Да не хилися, сосно, бо й так мені тошно,
Да не хились на море, бо й так мені горе.
Да горе ж тій галочці по полю літати,
Да горе ж тій удові в світі горювати;
Да горе ж тій галочці без темного лугу,
Да горе ж тій удові без вірного другу.

УПАВ СНІЖОК НА ОБЛОЖОК

Упав сніжок на обложок
Та взявся водою.
Краще було дівчиною,
Чим тепер вдовою.
За тучами, за хмарами
Сонечко не сходить.

За лихими ворогами
Мій милий не ходить.
Ой ви, хмари, ой ви, тучі,
Розійдіться різно.
Прийди, милий, чорнобривий,
Хоч не рано — пізно.
Із вечора до півночі
Столи застилала.
Столи мої дубовії,
Скатерті парчові,
Де ж поділось біле личко
Ще й чорнії брови.

ОЙ З-ЗА ГОРИ, ГОРИ ТА БУЙНИЙ ВІТЕР ВІЄ

Ой з-за гори, гори та буйний вітер віє,
Ой там удівонька та й пшениченьку сіє. (2)
А як засіяла, стала волочити,
А заволочила, стала бога просити: (2)
— Ой уроди, боже, та й пшениченьку яру,
На вдовине щастя та й на людську славу.— (2)
А ще й удівонька та й додому не зайшла,
А вже кажуть люди, що пшениченька зійшла. (2)
А ще й удівонька та й на лаву не сіла,
А вже кажуть люди, що пшениченька поспіла. (2)

НАЛЕТІЛИ ГОЛУБИ ІЗ ЧУЖОЇ СТОРОНИ

Налетіли голуби із чужої сторони,
Сіли-пали голуби у вдівоньки у дворі,
У вдівоньки у дворі, та жалібно загули.
— Не гудіте, голуби, не клопочіть голови,
Бо я вдова молода, наклопочу і сама.—
Ходе удівонька по полю та збирає родину,
Та не найшла родини, найшла в полі билину,
Найшла в полі билину, матусину могилу;
До могили припала, матусеньки гукала.
— Ой куди ти, доню, йшла, що ти мене тут
найшла —

Чи чорною хмарою, чи дрібненьким дощиком,
Чи тихою водою? Живи ж, доню, з бідою,
Живи, доню, як живеш, бо ти мене не зведеш!..

ЗАЖУРИЛАСЯ, ЗАЖУРИЛАСЯ МОЛОДА УДОВОНЬКА

Зажурилася, зажурилася молода удовонька,
Що не кошена, що не кошена зелена дібровонька.
Ой мала ж вона, молода вдова, чотири талярчики,
Найняла собі молода вдова молоді косарчики.
Найняла собі молода вдова сімдесят і чотири,
Щоби скосили, щоби скосили всі гори та й долини.
Косарі косять, косарі косять, а вітрець повіває,
Шовкова трава зелененькая на коси налягає.
Ой вийшла вдова молоденькая на ті покоси зрання:
— Ой нема ж мого господаренька, ой нема ж мого пана!
— Молода вдово, рік би-м ти слово, та боюсь поговору:
Дров ти наношу, луку докошу, твої нивоньки зору.
Живому жити — годі тужити, є в світі добрі люде;
Хто переборе велике горе, того й славонька буде.

ОЙ ВДОВО, ВДОВО, ДАМ ТОБІ СЛОВО

Ой вдово, вдово, дам тобі слово:
Чи в тебе овець много? (2)
— В мене овечки все чорні, білі,
Вдова молодесенька, а брови чорнесенькі.
— Ой вдово, вдово, дам тобі слово:
Чи в тебе корів много? (2)
— В мене корови все рябі, білі,
Вдова молодесенька, а брови чорнесенькі.
— Ой вдово, вдово, дам тобі слово:
Чи в тебе діток много? (2)
— Скільки куточків, стільки синочків,
А на печі сім дочок. (2)
І то ще не всі: семеро в вівсі,
Восьмеро ячмінь в'яжуть. (2)
А вам не питать, мені не казать:
Я ж вам правди не скажу,
Тільки хату покажу.

МОЛОДА ВДОВА НАТОМИЛАСЯ

Молода вдова натомилася,
Схоронила мужа, зажурилася.
Хто ж тепер мені господар буде?
Хто ж моїм дітям батенько буде?
Приїхав козак на сивім коню:
— Не журися, вдова, господар буду,
Я твоїм діткам батеньком буду.
Я твої ключі поодбираю,
Я твої скрині поодмикаю,
Я твої гроші позабираю,
Я твої гроші попропиваю.—
Бідная вдова зажурилася,
Такого слова не надіялася.
— Я буду вдома сама робити,
Я буду діточок сама глядіти,
Я не буду пити-гуляти,
То я буду своїх діток доглядати.

ОЙ ЗАЖУРИЛАСЬ БІДНАЯ ВДОВА

Ой зажурилась бідная вдова:
— Як мені жити, як горювати,
Як малих діточок прогодувати? —
Ой озоветься козак-нетяга:
— Ой не журися, бідная вдово,
Я ж тебе люблю, за себе візьму,
Я ж твоїх діток порозганяю,
Я ж твою худобу попропиваю,
Я ж твої карі очі попідбиваю.

ОЙ УДОВО, ВДОВО, СКАЖИ, СЕРЦЕ, СЛОВО

— Ой удово, вдово, скажи, серце, слово,
Ой як живеш, як горуєш поміж ворогами?
— Які люде дивні, що мене питають,
Хіба мого горя і самі не знають?
Ой я живу, я горую поміж ворогами,
Як та сива голубонька поміж шуліками.

На велику та негоду чорна хмара встала,
А на бідну удівоньку поговір та слава.
Ой я тую хмару пером розмахаю,
Перебула я поговір, перебуду й славу.
Повій, вітре, з поля, із-за того яру,
Прибудь, мій миленький, з далекого краю.—
Вітер повіває, хмару розганяє,
Милий прибуває, славу покриває.

ІХАВ КОЗАК ІЗ ПОДОЛЮ НА СИВОМУ КОНЮ

Їхав козак із Подолю на сивому коню,
Заїжджає ночувати до бідної вдови.
— Добрий вечір, бідна вдово, як ся ти тут маєш,
Чи горюєш, чи бідуєш, що мужа не маєш?
— Не горюю, не добрую, що мужа не маю;
Штири воли як соколи виганяти маю.—
У неділю бардзо рано сонечко не сходе,
Виганяє бідна вдова штири воли в поле.
— Гей же, гей же, сірі воли, темними лугами,
Нема того хазяїна, що ходив за вами.
Ні стежечки, ні доріжки, куди я ходила,
Минулися і ті годи, що хліба родили.
Брат до брата говорили, сестри ся сходили.
А тепер же такі годи, що хліба не родят,
Брат до брата не говорят, сестри ся не сходят.

ІХАВ КОЗАК З УКРАЇНИ ТА Й ЗБЛУДИВ З ДОРОГИ

Їхав козак з України та й зблудив з дороги
І повернув на подвір'я до бідної вдови.
— Помагай біг, бідна вдова, як живеш, ся маєш?
Ой чи тужиш, чи жалуєш, що мужа не маєш?
— Ти, козаче молоденький, з далекого краю,
По чім же ти мене знаєш, що мужа не маю?
— Пізнаю тя, бідна вдова, по твоїй худобі,
Що худоба сумна лежить, ти сама в жалобі.
Ой ти, вдово молоденька, чи синів не маєш,
Що ти сама воронове стадо напуваєш?

— Ой маю я два синочки, не хотять робити,
Один пішов в карти грати, другий в коршму пити.—
Люди сіють, люди орють, люди йдуть з плугами,
А в бідної вдовоньки стоїть облогами.
Люди сіють, люди орють, люди боронують,
А на бідну удовоньку люди ворогують.

А В НЕДІЛЮ ДУЖЕ РАНО ДОЩИК ПОКРОПЛЯЄ

А в неділю дуже рано дощик покропляє,
Молодая удовонька воли виганяє.
— Чи ти, вдово молоденька, челядки не маєш,
Що ти сама дуже рано воли виганяєш?
— Ой маю я челядоньку, сусіди признають,
Ой даю ж їм до воленьки, най ся висипляють.
— Ой кумоньку, голубоньку, переночуй мене
Або мені дороженьку покажи від себе!
— Волю ж я тя, моя кумцю, переночувати,
Ніж маю ти дороженьку від себе казати.

ОЙ БІДА, БІДА, ОЙ БІДА, БІДА ЙА ВДОВОНЬЦІ-НЕБОЗІ

Ой біда, біда, ой біда, біда йа вдовоньці-небозі,
Що єї хата, що єї хата віконцьом при дорозі.
Йа сусіди йдут, йа сусіди йдут, все на вдову ревнуют:
— В бідної вдови, в бідної вдови жовняренькы ночуют.
— Ой не ревнуйте, ой не ревнуйте, ви, багачі, на мене,
Не ночували, не ночували ваші синове в мене.
Ваші синове, ваші синове по полю полювали,
А ви казали, а ви казали, що в мене ночували.

ОЙ ПОПІД ГАЙ ЗЕЛЕНЕНЬКИЙ

Ой попід гай зелененький
Брала вдова льон дрібненький.
Брала вдова льон дрібненький.
Брала, брала та й стелила,

З сиров землев говорила:
— Земле ж моя сировая,
Взяла мого господаря.
Озми мене, молодую,
Най на світі не бідую.
Ой коби я мужа мала,
Я би єго шанувала,
Медом, вином напувала,
Горішками годувала.—
Йа вчув тото йа вдовин син,
Йа вер косу на покосу,
Йа вер клевець під яворець,
Йа вер бабку й аж під лавку,
Йа сам пішов додомоньку,
Йа сам пішов додомоньку,
Склонив на стіл головоньку.
Питає сі єго мати:
— Ой ти, сину, чо думаєш?
Ой ти, сину, чо думаєш,
На мене сі позираєш?
— Ци позволиш, стара мати,
Молодую вдову взяти?
— Не позволю, мій синоньку,
Вміє вдова чари дати:
Зчарувала те й тамтого,
Зчарує ті, молодого.
Вдова буде їсти-пити,
Йа ти будеш в землі гнити.

ГЕЙ, ЗІЙШЛО СОНЕЧКО

Гей, зійшло сонечко
З багацького дому,
Усі плуги орють в полі,
Лишень вдовин дома.
А чого ж же він дома,
Дома спочиває?
Відай же він в своїм домі
Порядку не має.
Та й вийшла вдовочка
Третій день у поле,
Стала, стала, задумала,

Ревне заплакала.
— Діти мої, діти,
Діти-сиротята,
Хто ж вас буде годувати —
Не маєте тата.
Виросла травочка
Повище дубочка,
Та хто її буде косити?
Я бідна вдовочка.—
Люде своє косять,
Косять, викошають,
А в вдовини-небожини
Воли заганяють.
Та над'їхав козак
З далекого краю.
— На день добрий, бідна вдово,
Як же ти си маєш?
— Бодай тебе, бодай,
Козацьку голову,
По чім же ти мене пізнав,
Що я бідна вдова?
— По тім я тя пізнав,
Що ти бідна вдова,
Що худоба невесела
Й сама-с засмучена.

ОЙ БОЖЕ, БОЖЕ, КОЛИ ТОЙ ВЕЧІР БУДЕ

Ой боже, боже, коли той вечір буде,
Коли за мене наговоряться люди?
Стануть говорити, як стане світати,
А перестануть, як полягають спати.
Сама не знаю, як ворогам годити,
Чи в чорному, чи в білому ходити?
Ходжу в чорному — кажуть, ледащиця,
Ходжу в білому — кажуть, чепуриться.
Ой піду, піду я пшениченьки жати.
Пшениченьку жну, кукіль вибираю,
До своїх діток стиха промовляю:
— Ой дітки ж мої, горенько мені з вами,
Що я не маю хазяїна над вами.
— Ой ненько наша, не журись ти нами,

Як поростемо, розійдемося сами.
Буде ж нас, мати, і по горах, і по долинах,
Буде ж нас, мати, і по чужих українах.
Будеш ти, мати, як зозуленька, кувати,
Нікому буде кухля води подати.
Будеш ти, мати, як соловейко, щебетати,
Та нікому буде тебе доглядати.

ОЙ НЕ В ЧАС, НЕ В ЧАС, БІДНАЯ ВДОВО, У КОРШМОЙЦІ ГУЛЯТИ

Ой не в час, не в час, бідная вдово, у коршмойці гуляти.
Ой час би ти, час, бідная вдово, ярую пшеничку жати. (2)
Ой пішла, пішла бідная вдова пшеничку й об'яніти,
Перепелиця-чорнокрилиця вивела собі діти. (2)
— Перепелице-чорнокрилице, забери ти си діти,
Бо вийде женців сімсот молодців, розженут твої діти. (2)
— Ви, діти мої, ви, дрібненькії, що робити мні з вами?
Не полинете, ви, діти мої, ще своїми крилами. (2)
— Ой ти, матінко, ой ти, матінко, не жури ти ся нами,
Пок вийдут женці, виростут крильці, полинемо ми з вами. (2)

ОЙ ЗА ГАЙКОМ, ГАЙКОМ, ГАЙКОМ, ГАЙКОМ ЗЕЛЕНЕНЬКИМ

Ой за гайком, гайком, гайком, гайком зелененьким,
Там орали гуртом браття, хлопці молоденькі.
Ой летіла зозуленька через сад куючи:
— Помер, помер наш хазяїн, із походу йдучи.
Зосталася хазяйочка бідная вдова,
Зосталася хазяйочка ще й діточок троє.
— Діти ж мої, семилітки, що з вами робити?
Один каже: «Женіть мене, я й буду робити».
Другий каже: «Найміть мене, я й буду служити».
Третій каже: «Не наймайся, бо тяжко робити».

ОЙ НЕ ЛІТАЙ, СІРА УТКО, ДО ОЗЕРА ВОДИ ПИТИ

— Ой не літай, сіра утко, до озера води пити:
Засідають два стрельчики, хочуть тебе вбити.
— Ой як мені не літати до озера води пити —
Єсть у мене на озері маленькії діти.
В мене діти-малоліти, не здужають в степ летіти.
— Ой не ходи, удівонько, на цвинтар тужити:
Засідають два діверки, хочуть тебе вбити!
— Ой як мені не ходити на цвинтар тужити —
Положила миленького, зосталися малі діти;
Малі діти-малоліти, ні з ким мені в світі жити.

ОЙ ВИВЕЛА ПЕРЕПІЛОЧКА ДІТИ

Ой вивела перепілочка діти,
А пішла у пшениченьку сидіти.
— Дітоньки мої, горенько мені з вами,
Ой що не маю хазяїна меж вами.
— Не журись, ненько, не журись нами,
Як поростемо, розойдемося самі.
Не журись, ненько, ти ні рано, ні пізно,
Як поростемо, розойдемося різно.
Розойдемося, ненько, по горах, по долинах,
Буде нас, ненько, по чужих країнах.
Ой люди, ненько, будуть панувати,
Ми будем, ненько, у людей горювати.
Не шукай нас, ненько, ні в горах, ні в долинах,
Шукай нас, ненько, по чужих країнах.
Одно ж піде в ліс, а друге у пролісся,
Ти, стара ненько, ти на нас не надійся.

ОЙ В ВДОВИЦІ ДВІ СВІТЛИЦІ

Ой в вдовиці дві світлиці,
А третяя та й комора.
Ой я вдову з душі люблю:
Вдова гарна, чорноброва.

Ой зрубаю калиноньку,
А ви, квіти, розлетіться.
Як піду я до вдовиці,
То ви, діти, розійдіться.
— Як зрубаєш калиноньку,
То визбирай білі квіти.
Любиш мене, молоденьку,
Люби мої дрібні діти.
Мої діти — не ягнята,
Не підуть ся в поле пасти,
А я своїм дітям мати,
Та й не дам я їм пропасти.
Ой ти підеш із косою,
А діточки з грабельками.
Я молода, як ягода,
Та й за вами з близнятками.

КАЛИНОНЬКУ ЛОМЛЮ, ЛОМЛЮ

— Калиноньку ломлю, ломлю,
А ви, віти, одхилітеся;
Удівоньку люблю, люблю,
А ви, діти, розійдітеся!

— Коли ломиш калиноньку,
То ламай її віти;
Коли любиш удівоньку,
То люби її діти.

Не журися, мой миленький,
Та моїми діточками;
Ой ти пойдеш з косоньками,
Вони пойдуть з грабельками.

— Бодай же ти, моя мила,
Того не діждала,
Щоб ти мене, молодого,
Із косою висилала.

ОЙ БОЖЕ, БОЖЕ

Ой боже, боже,
Коли той вечір буде?
Коли за мене
Наговоряться люди?
Говорять старі,
Говорять малі,
Ще й говорять маленькі,
Ще й говорять ті
Воріженькі тяженькі.
Ой боже, боже,
Яка я нещаслива:
Всі люди варять,
А я ще й не палила.
Піду до тата:
— Дайте чим запалити.—
А тато кажуть:
— Не хочете робити.—
Піду до мами,
Щоб дали що зварити.
А мама кажуть:
— Будуть хатні сварити.—
Піду до брата
Поради запитати,
А братік каже:
— Тримайся, сестро, хати.—
Піду до сестри:
— Дай-но, сестро, роботу.—
А сестра каже:
— Прийдеш аж у суботу.—
Ой як же тяжко
До суботи чекати,
Бо діти плачуть,
Нема що їсти дати.

ЛИХА ДОЛЯ
ЗМАРНОВАНІ ЛІТА
САМОТНІСТЬ

А СЬОГОДНІ ДЕНЬ СУБОТА

А сьогодні день субота,
А завтра неділя,
Чом на тобі, козаченько,
Сорочка не біла?

Ой як вона буде біла,
Вже третя неділя,
Ненька стара, сестра мала,
Невістка не хтіла.

Переплину бистру річку,
Стану на пісочку,
Буду прати-малювати
Козацьку сорочку.

КАЛИНОЧКО-МАЛИНОЧКО

Калиночко-малиночко,
Чом не процвітаєш,
Ти, молода молодице,
Чого сльози проливаєш?
Ой я цвіток й опускаю,
Бо зимоньку чую,
Ой я сльози проливаю,
Бо лихую долю чую.
Ой коби я була знала
Свою лиху долю,
Була би утонула
Дівчиноньков молодою.
Ой коби я була знала
Ще й свої нестатки,
Була би я вандрувала
Та від вітця і від матки.
Ой коби я була знала,
Що так буду бідувати,
Пішла би я, молоденька,
Пішла світом вандрувати.

Воліла-м я, молоденька,
Щось в світі видіти,
Ніж би-м мала, ніж би-м мала
З лихов долев сидіти.
Я ж тому не винен,
Ані рідна мати,
Сама-м собі сподобала,
Ні на кого нарікати.

ОЙ КОЛИСЬ БУЛИ ЯРІЇ ПШЕНИЦІ

Ой колись були ярії пшениці,
А тепер облоги;
Та колись були вірні сусідочки,
А тепер вороги.
Ой не стелися, зелений споришу,
А по крутій горі;
Ой не радійте, злії воріженьки,
Та об моїй пригоді!
Бо і що моя пригодонька —
Та як літня роса:
Сонце зійде, вітер повіє,
Роса опаде.
Сонце зійде, вітер повіє,
Роса опаде,
Отак моя пригодонька
Навік пропаде!

ОЙ КОЛИ Б Я ЗНАЛА, КОЛИ Б ВІДАЛА

Ой коли б я знала, коли б відала,
Що замужем за біда,
Була б заміж не йшла, а була б гуляла,
Хорошая, молода.

Не силував батько, ні матінка рідна,
Ні родинонька моя,
Силували люди, вороги тяжкії,
Ще й охотонька моя.

Ой вийду я, вийду на гору крутую,
Та й гляну я в долину.
Бистра річка грає, береги займає,
Хіба піду за нею.

— Не журися, доню, не журися, рідна,
Бо журбонька згубить.
Ой сядь кінець стола та й заспівай пісню,
Вона тебе звеселить.

СУМНО МЕНІ, СУМНО ЯК ВЕЧІР, ТАК В РАНО

Сумно мені, сумно як вечір, так в рано,
На моїм серденьку веселості мало.

Веселосте моя, де ж ти ся поділа?
— Ой там же я в чистім полі на березу сіла.

Вітер повіває та й березов хиляє,
Бо вже й моя веселість по полю блукає.

Блукає, блукає та й буде блукати.
Нема в мене миленького, ні рідної мати.

Піду я жито жати і ячмінь в'язати.
Ні з ким сісти хліба з'їсти,
ні правдоньки сказати.

А я жито дожала, ячмінь дов'язала,
Сама сіла хліба з'їла і ревненько заплакала.

СУМНО МЕНІ, СУМНО

Сумно мені, сумно
Як ввечір, так рано,
Гей, як ввечір, так рано.

На моїм серденьку
Веселості мало,
Гей, веселості мало.

Веселосте моя,
Де ти ся поділа?
Гей, де ти ся поділа?

Чи ти в чистім полі
На березі сіла,
Гей, на березі сіла?

Вітер повіває,
Березов хитає,
Гей, березов хитає.

А мою веселість
В полі розвіває,
Гей, в полі розвіває.

ВЕСЕЛІСТЬ, ВЕСЕЛІСТЬ, ДЕ ТИ ПОДІЛАСЯ

Веселість, веселість, де ти поділася,
Чи в морі втонула, чи в гай полинула?
В морі не втонула, в гай не полинула,
В лузі на калині на галузі сіла.
На галузі сіла, аж галуза гнеться,
Коло мого серця вся досада в'ється.
В'ється вона, в'ється, хоче зимувати,
Літа молодії тяжко забувати.
Десь поїхав милий в далеку дорогу,
А мене покинув людям на розмову.
А я, бідна, плачу, вороги сміються,
Знають, де ж мій милий, та й не признаються.

ЗОЗУЛЕНЬКА КУКАТ, МОЄ СЕРЦЕ ПУКАТ

Зозуленька кукат, моє серце пукат,
Зозуленька в гаю, моє серце в жалю.

Зозуля кувала, правду повідала,
Же я там не буду, де-м ся виховала.

Де-м ся не родила, де-м ся не ховала,
Мушу привикати, де мя мати дала.

Ой боже мій, боже, яка я нещасна,
Юж моя зіронька на небі загасла.

Дольо моя, дольо, дольо нещаслива,
Де ти товди била, як мя мац родила?

А била я, била у сіньох, за дверми,
Пустила-м ся до хиж,— двері мі заперли.

Бодай тота душа нигда не сконала,
Што мі перед дольом двері замикала!

ГОРИ Ж МОЇ, ГОРИ, ВИСОКІ МОГИЛИ

Гори ж мої, гори, високі могили,
Візьміть мене межи себе, бо ми світ не милий.
Гори ж мої, гори, глибоченькі морі,
Що би ту робити, щоби не бідити?
Мамцю моя, мамцю, то-с, мо', не зичлива,
Чому сі ми в пана бога щастя не впросила?
Посаджу я граба на кіндровім мості,
Ой верніться, мої літа, ще до мене в гості.
А хіба ми дурні були, розуму не мали,
Якби ми сі до старості в гості ще вертали.

ОЧІ МОЇ ЧОРНЕНЬКІЇ, ЩО ВИ ГАДАЄТЕ?

Очі мої чорненькії, що ви гадаєте?
Серце моє в жалю бродить, а ви тото не знаєте.
Ой ти, серце, моє серце, з каміння твердого,
Чому, серце, не пукаєш з жалю великого?
Ой жалю мій, жалю, відки я тя маю?
Ци від бога, ци від людей, сама я не знаю.
Якби-м знала, що від бога, то би-м си молила,
Якби-м знала, що від людей, тоби-м їх просила.
Ой піду я та до брата та не встигну сісти,
А невістка вповідає: «Не треба нам сестри».
Ой вийду я з тої хати та стану плакати,
Кілько-м світа ісходила, нема де вмирати.
Ой піду я понад море, а там вода грає,

Рада би-м си утопити — вода не приймає.
Ой піду я понад Дунай — Дунай стоїть тихо,
Рада би-м в нім утопити усе своє лихо.

ТОГДИ МЕНІ ДОБРЕ БУЛО, ЯК Я СИ ВРОДИЛА

Тогди мені добре було, як я си вродила,
Та як мене моя мамка на руках носила.
Та на ручках та й носила, у колиску клала,
Лишень мені моя мамка долі не вблагала.
— Було мене, моя мамко, та й не колисати,
Було мені в пана бога долі не благати.
Було мене, моя мамко, в річці утопити,
Та як із цим п'яниченьком мене подружити.
Як би-с була утопила, я би поплинула,
Раз би-с була заплакала, другий раз забула.
— Тому-м тебе, мій синочку, в річці не втопила,
Хотів господь милосердний, аби ти ще жила.

ГОРЕ Ж МОЄ, ГОРЕ, НЕЩАСЛИВА ДОЛЕ

Горе ж моє, горе, нещаслива доле,
Де дівчина мисленьками засіяла поле. (2)
Сивими очима та й заволочила,
Дрібненькими сльозоньками все поле зросила. (2)
Розсипала сльози по широкім полі.
— Нема мені, сиротині, ні щастя, ні долі. (2)
Чом ти мене, мамо, в церков не носила,
Що для мене, моя мамо, долі не просила? (2)
— І в церков носила, богу молилася.
Така тобі, моя доню, доля судилася. (2)

ЦВІТУТЬ САДИ-ВИНОГРАДИ, В МЕНЕ — СУХА ГРУША

Цвітуть сади-виногради, в мене — суха груша,
Ци всім людям, ци лиш мені зав'язана душа?
Цвітуть сади-виногради, в мене — суха слива,

Ци всі люди, ци лишень я така нещаслива?
Я гадала, що утреня, а то була служба,
Я гадала, що то милий, а то моя нужда.
На облозі дві дорозі, третя коротенька.
Ніхто не їсть гіркий полин, лиш я, молоденька.
Ци не було річки, щоби-м си втопила,
Ци не було кращих, щоби-м полюбила?
Були річки, та постікали,
Були ще кращі, та повмирали.
Та лишень си лишила
Доля моя нещаслива.

МАМКО МОЯ СТАРЕНЬКАЯ

Мамко моя старенькая
Із сивеньков чівков,
Прокляла-с ми щастя й долю
Ще молодов дівков.
— Та я тебе, мій синочку,
Та й не проклинала,
Лишень єм ти та й сказала:
— Долі би-с не мала!
— Нащо мені, моя мамко,
Гіршої неволі —
Бути таков молоденьков,
Та не мати долі.
— Чиє море, того й поле,
Нещаслива моя доле.
Та йшла-с, доле, через море,
Чому-с, доле, не втонула?
Чому-с, доле, не втонула,
Би-с ня була обминула?
— Не втонула-м, не сплинула-м,
Бо я твоя доля була-м.

ХТОСЬ У ЛІСІ ГУКАЄ

Хтось у лісі гукає, (2)
Дівка долі шукає.

Де твоя, дівко, доля? (2)
— Коло синього моря.

В морі купалася, (2)
Там вона зосталася.

Пливи, доле, водою, (2)
Я зараз за тобою.

На морі тичинонька, (2)
Там буде спочинонька.

Будемо спочивати, (2)
Дрібні листи писати.

Дрібні листи писати (2)
Та й до батенька слати.

Нехай батько знає, (2)
Як дочку заміж дає.

ПОРОДИЛА МЕНЕ МАТИ

Породила мене мати
На святу неділю,
Дала мені щастя-долю,
Нічого не вдію.
Як піду я до сусіди
Воза добувати,
Як повезу свою долю
На торг торгувати.
Мою долю люди знають:
Ніхто й не купує.
Як повезу свою долю
Та назад додому,
Як ударю свою долю
Та з воза додолу:
Отут тобі, моя доле,
Отут погибати!
Годі ж мені та з тобою
Вічно горювати.

ЖУРБА Ж МОЯ, ЖУРБА

Журба ж моя, журба,
Журба проклятая!
Ти мене зсушила,
З білих ніг звалила! } 2
А я тії журби
Та й не піддаюся,
Піду до корчомки,
Горілки нап'юся. } 2
Ой щось мені, браття,
Горілка не п'ється:
Круг мого серденька
Мов гадина в'ється. } 2
Нене ж моя, нене!
Та сядь біля мене,
Та вложи ручину
Та й за пазушину. } 2
Та вийми гадину,
Та люту гадину,
Що мене зсушила,
З білих ніг звалила. } 2

ПИЙТЕ, ЛЮДИ, ГОРІЛОЧКУ

Пийте, люди, горілочку,
А ви, гуси, воду.
Горе мені, сиротині,
Без рідного роду. } 2
В кого батько, в кого мати,
Єсть з ким розмовляти;
В кого брати, в кого сестри,
Єсть з ким погуляти. } 2
В кого брати, в кого сестри,
В кого вірная дружина.
А у мене, сиротини,
Немає родини. } 2
Спородила мене мати
В святую неділю,
Дала мені гірку долю,—
Нічого не вдію! } 2

Повезу я гірку долю
На торг торгувати.
Ходять купці по базару,— } 2
Не йдуть купувати!
Ой купіте, люди, долю!
Доля моя добра!
Де нап'ється,— з людьми б'ється } 2
Ще й позивається!
Ой візьму я гірку долю
Із торгу додому,
Та й скину я гірку долю } 2
Із возу додолу!
Лежить моя гірка доля,
Лежить — простяглася,
А я пішла до шинкарки, } 2
З горя напилася.
— Ой уставай, гірка доле!
Годі тобі спати!
Бери мішок, іди в лісок } 2
Опеньків шукати.
Ой слухайте, люди добрі,
Що в лісі гукає!
Ото моя гірка доля } 2
Опеньків шукає!
Ой слухайте, люди добрі,
Що то в лісі плаче:
Ото моя гірка доля } 2
Опеньків не бачe.
Ой слухайте, люди добрі,
Що то в лісі туже:
Ото моя гірка доля } 2
Опеньки шуруже.

СТОЇТЬ ГОРА КАМІННАЯ

Стоїть гора камінная —
Каміню, лупайся!
Побила ня лиха доля —
Світку, коротайся!
Лиху долю ні продати,
А ні проміняти,
Лиш би собі з лихов долев

Світок коротати.
— А піди ж ти, лиха доле,
Йа в вир утопися,
Та за мною, молодою,
Та й не волочися.
— А піду я, лиха доля,
Йа в вир утоплюся;
А ти прийдеш води брати,
Я тебе вхоплюся.
А ти прийдеш води брати
Двома коновками,
А я тебе ухоплюся
Обома руками.

РОМЕН-ЗІЛЛЯ, РОМЕН-ЗІЛЛЯ

Ромен-зілля, ромен-зілля
Та й у кучері в'ється...
Ой десь моя та лихая доля
Та й по степу волочиться.
Ой одчепись, лиха доле,
Ти од мене одчепися,
Піди собі в зеленії трави
Та й там собі зачепися.
— Молодая ти дівчино!
Я од тебе одчеплюся,
То ти прийдеш сіно громадити,
Я за тебе й ухоплюся.
— Ой одчепись, лиха доле,
Ти од мене одчепися,
Піди собі у чистеє поле
Та там собі й зачепися.
— Молодая ти дівчино!
Я од тебе одчеплюся,
То ти прийдеш пшеницю жати,
Я за тебе й ухоплюся.—
— Ой одчепись, лиха доле,
Ти од мене одчепися;
Піди собі в вишневий садочок,
То там собі й зачепися.
— Молодая ти дівчино!
Я од тебе одчеплюся,

То ти прийдеш ягідочок рвати,
Я за тебе й ухоплюся.—
Ой одчепись, лиха доле,
Ти од мене одчепися;
Піди собі в глибоку криницю,
То там собі й зачепися.
— Молодая ти дівчино!
Я од тебе одчеплюся,
То ти прийдеш водиченьки брати,
Я за тебе й ухоплюся.
— Ой одчепись, лиха доле,
Ти од мене одчепися,
Піди собі в Дунай, бистру річку,
То там собі й утопися.
— Молодая ти дівчино!
Я од тебе одчеплюся,
То ти прийдеш білі ніжки мити,
Я за тебе й ухоплюся.

ПУСТИ МЕНЕ, МАМО

Пусти мене, мамо,
У гай погуляти,
У гай погуляти —
Долю вибирати,
Коли воля твоя!
— Іди, доню, іди
По гаю гуляти
Та вибирай долю
Хорошу на вроду,
Як охота твоя! —
Ходила, ходила,
Долю вибирала,
Та вибрала долю
Хорошу на вроду —
Та й навік пропала!
— Ой мамо-голубко,
Чи гріха не буде:
Хочу собі, мамо,
Сама смерть придати
В половині віку!
— Грішно, доню, грішно,

Гріх буде великий.
Краще, доню, жити,
Ніж у землі гнити
В темній домовині!

ОСИЧИНО-БЕРЕЗИНО

Осичино-березино,
Чом не гориш, тільки куришся?
Молодая дівчинонько,
Чом не живеш, тільки журишся?
— Коли б же я підпалена,
То б горіла, не курилася;
Коли б мені добра мати,
То б я жила, не журилася.
Ой вийду я за ворота —
За ворітьми кремені крешуть;
Як вийду я поміж люди —
Все за мене вороги брешуть.
Крешіть, крешіть, кремінчики,
Тільки вогню да не давайте;
Брешіть, брешіть, та воріженьки,
Тільки мене да не займайте.
Ой час пора до куреня,
Ой час пора додомоньку,
Єсть у мене воркун дома
Да на мою да головоньку.
Ой воркуне-воркуночку,
Не бий мене й у головочку;
Мене мати годувала,
В головочку не забивала.
Не жаль мені на галочку,
Як на тую да вороночку —
Заніс мене дурний розум
На чужую й да стороночку.
А в чужій сторононьці
Зовуть мене заволокою,
Кажуть мені річку брести
Широкую й да глибокую.
Броду річку, броду річку,
Да коли б не втонути,
Коли б мені з цього села

Утінкою вилинути!
Хоть уткою, хоть галкою,
Хоть чорною да вороною,—
Зоставайтесь, злі вороги,
Із своєю й да стороною.
Ой була я в чистім полі,
Да забула полину взяти,
Як прийду я додомоньку,
Да нічого ворогам дати.
Лугом іду, голосом веду —
Ой ви, луги, розлягайтеся!
Селом іду, гірко плачу —
Ви, вороги, й утішайтеся!
Утішайтесь, воріженьки,
Да моєю нероботою —
Іскарай вас милий боже
Великою да скорботою.
Утішались воріженьки,
Да що в мене да дітей много —
Іскарай вас милий боже,
Щоб не було ані й одного.

ТА ЙШОВ КОЗАК З ДОНУ, ТА З ДОНУ ДОДОМУ

Та йшов козак з Дону, та з Дону додому
Та й сів над водою, проклинає долю.
— Доле ж моя, доле, чом ти не такая,
Чом ти не такая, як доля чужая?
Що чужії люди нічого не роблять,
Нічого не роблять та й хороше ходять,
А я заробляю і свитки не маю!
Що люди гуляють і розкоші мають,
А я заробляю — нічого не маю! —
Обізветься доля по тім боці моря:
— Козаче-бурлаче! Дурний розум маєш,
Що ти свою долю марне проклинаєш!
Ой не винна доля, винна твоя воля:
Що ти заробляєш, то все пропиваєш,
А що загорюєш, то все прогайнуєш,
А що заталаниш — музики наймаєш!
— Ой грайте, музики, з двора та до двора,

Та щоб не журилась моя мати стара...
Як музики грали, то й нас люди знали,
А як перестали, то й лаяти стали.

ДЕ ТИ, КАЛИНО, РОСЛА

— Де ти, калино, росла,
Що такая виросла,
Тонкая, високая,
На листочку широкая?
— Росла я при криниці,
При зимненькій водиці.
— Де ти, дівчино, росла,
Що такая виросла,
Тонкая, високая,
На личку біленькая?
— Росла у світлиці
При веселій сім'їці.—
Ой вирядила мати
В луг калину ламати,
Щастя й долі шукати.
Калина схилилася,
Дівчина [здумилася],
Де доля поділася.
Обізвалася доля
Аж на тім боці моря!
— Ой доля ж моя, доля,
Ой чом ти не такая,
Як людськая, чужая?
Люди роблять — не роблять,
Та й хорошенько ходять;
Я роблю-заробляю,
А нічого не маю.
Ой було ж мене, мати,
Малою поховати
Під тею калиною,
Як була дівчиною.
То була б і забула,
Що в тебе дочка була;
Була б і забулася,
Де дочка поділася.

ОЙ ХОДЖУ ПО САДОЧКУ

Ой ходжу по садочку
Та й збираю лободу.
Ой боже мій милосердний,
Вродилася на біду.
Ще як мати маленькою
Мене в купей купала,
А вже моя гірка доля
Під віконцем стояла.
Ой щоби я була знала,
Що така мені доленька,
Була б ся утопила,
Ще як була маленька.
Була б ся утопила
Ще й на дно потонула,
Була б мати заплакала
І давно вже забула.

ЧЕРВОНА КАЛИНОНЬКА

Червона калинонька (2)
На воду схилилась,
Молода дівчинонька (2)
По долі журилась.
По долі журилась: (2)
Де доля поділась?
Обізвалася доля (2)
Біля синього моря:
— Я твоя, дівко, доля, (2)
Доля родимая,
Я твоя родимая, (2)
Доля нещасливая.
Пойдеш ти, дівко, замуж, (2)
Пойдеш ти за нелюба,
Будеш ти постіль слати, (2)
Не будеш на ній спати.
Заболять тобі ножки, (2)
Стоячи коло ложка,
Заболять чорні очі, (2)
Плачуть вдень і вночі.—
Вийду я за ворота — (2)

Йаж мій батенько стоїть
[Йаж мій батенько стоїть] (2)
Да й стихенька говорить:
— Ходи, доню, до мене, (2)
Повечеряй зі мною.
— Гірка, тату, доля, (2)
Я вечеряла вдома —
Гіркую калиноньку, (2)
Колючу шипшиноньку.
Кому калина гірка, (2)
А мені солоденька,
А мені солоденька, (2)
Бо в чужого батенька.

ТЕЧЕ ВОДА ХОЛОДНАЯ З-ПІД КОРЕНЯ ДУБА

Тече вода холодная з-під кореня дуба;
Нема мені одрадоньки од мого нелюба.
Нема мені одрадоньки ні 'д отця, ні 'д неньки;
Сушать мене, в'ялять мене мої вороженьки;
Ізсушили-ізв'ялили, як вітер билину:
Було личко як яблучко, стало як ожина!
Ізсушила-ізв'ялила невірна дружина!

Ой запряжу сірі воли, воронії коні
Да поїду доганяти щасливої долі.
Як нагнала щастя й долю на калиновім мості:
— Вернись, вернись, щастя й доле, та до мене в гості!
— Не вернуся я до тебе, була я у тебе:
Було тобі шанувати, було поважати,
Було тобі щовечора білу постіль слати.
— Бодай же ти, гірка доле, сього не діждала,
Щоб я тобі щовечора білу постіль слала!

ЧЕРЕЗ БАТЬКІВ ДВІР ТА ДОРОЖКА ЛЕЖИТЬ

Через батьків двір та дорожка лежить,
Туди ж моє дитя по водицю біжить,
Йа по воду, по холодную,

І босое, і голодное.
Дитя моє, дитя ловкое,
Яке ж твоє життя горькое!
Та плач, дитя, не на батенька,
Не на свою рідну матінку,
Плач на свою, дитя, доленьку,
Що попалася в неволеньку.

У НЕДІЛЮ РАНО

У неділю рано,
Рано-пораненьку
Наряджала мати дочку
У нову сорочку,
Наряджала, спроводжала
В чужу стороночку.
В чужую, далеку,
Між чужії люде:
— Ой хто ж тебе, моя доню,
Жалувати буде?
Ой як жалувати,
Ой як шанувати,
Що ти в щасті родилася,
А в розкоші зросла,
Ледачому досталася,
Горя набралася.
— Якби мені були крила
Та совині очі —
Ізнялася б, полетіла
Темненької ночі.—
Летіла, летіла
І сад поломила,
Та не вспіла в хату ввійти —
На порозі сіла.
Обливають стару неньку
Гарячії сльози.
— Годі, годі, моя мати,
Дрібні сльози лити —
Порадь, порадь, моя ненько,
Як у світі жити!
Ой чи жити-горювати,
Чи пріч мандрувати?

Хоч я і помандрую,—
Слави наберуся,
Ой стану я подумаю
Й назад завернуся.
Пусти ж мене, моя мати,
В поле жита жати:
Буду жати, поспішати,
Доленьки шукати.
— Ой не пущу, дочко ж моя,
Щоб не заблудила,
Бо уже ти свою долю
Давно загубила.
— Пусти мене, моя мати,
Та в ліс по горішки.
Чи не найду я у лісі
Доленьки хоч трішки?
— Ой не пущу, дочко ж моя,
Щоб не заблудила,
Бо уже ти свою долю
Давно загубила.
— Пусти ж мене, моя мати,
На Дін та й плавати:
Буду плавати-кунати,
Доленьки шукати.
— Ой не пущу, дочко моя,
Щоб не утонула,
Бо вже твоє щастя-долю
Давно прокленула.
— Пливе риба та й велика,
Тільки видно пера,
Ти ж не знаєш, моя ненько,
Як мені тепера.
Пливе риба та й велика
З глибокого моря,
Визволяй же, моя ненько,
Мене з цього горя!
А на морі дощик іде,
Аж бульбашки дмуться,
А за мною, сиротою,
Всі родичі б'ються.
Бийся, бийся, мій родоньку,
Бийся, побивайся,
А од мене, сиротини,
Повік не цурайся!

А надворі дощик іде,
Аж бульбашки скачуть,
А за мною, сиротою,
Всі родичі плачуть.
Плачся, плачся, мій родоньку,
Плачся, поплакайся,
А од мене, нещасної,
Повік не цурайся!

ЗАКУВАЛА ЗОЗУЛЕНЬКА В ВИШНЕВІМ САДОЧКУ

Закувала зозуленька в вишневім садочку:
Ой обняла мати дочку та й за головочку.
— Дочко ж моя, дочко, дочко-одинице,
Ой яка ти вродилася безталанниця.
— Ой зав'яжи, моя мати, чорним платком очі,
Веди мене, втопи мене темненької ночі.
Та не давай мені, мати, на морі кричати,
Бо збіжаться сусідоньки, будуть рятувати.
— Не рятуйте, сусідоньки, бо тут вода тепла,
Бо я рада, що вирвалась з великого пекла!

ПОПІД МОСТОМ, МОСТОМ ТРАВА ЗЕЛЕНІЄ

Попід мостом, мостом трава зеленіє,
А за добрим чоловіком жінка молодіє.
Ой під мостом, мостом трава посихає,
За ледачим чоловіком жінка пропадає.
— Пусти мене, мати, у степ погуляти,
Буду трави прогортати, доленьки шукати.
Пусти мене, мати, у став покупатись,
Буду плавать, поринати, доленьки шукати...
Ой ні, моя мамо, де я не ходила,
Та не знайшла тії долі, що ти загубила.

СИДИТЬ СОБІ КОЗАЧЕНЬКО, ДУМАЄ-ГАДАЄ

Сидить собі козаченько, думає-гадає,
Сам зостався на чужині, дружини немає.
— Нема в мене дружиноньки, ні щастя, ні долі,
Сам зостався на чужині, як билина в полі.

ІЗ-ЗА ГОРИ ВІТЕР ВІЄ

Із-за гори вітер віє,
Вже моя доля в гості їде.
— Де ж ти, доле, була,
Що мене забула?
Чи ти в лісі забарилась,
Чи ти в полі опізнилась?
Чи на ринку була,
Мед-горілку пила?
— Ой я в лісі не барилась,
Ні у полі не пізнилась;
На риночку була,
Мед-горілку пила.

Ой піду я гіроньками —
Люди живуть пароньками,
А я живу в горі
При нещасній долі.
Ой піду я по підгір'ю,
Поплачу я по безділлю,
Ой плачу я, плачу,
Літа свої трачу.
Як по добрім чоловіку —
Плачте, очі, хоч довіку,
А як по худому —
Не волю нікому.

ГЕЙ, ГИЛЯ, ГИЛЯ, СІРІ ГУСИ

Гей, гиля, гиля, сірі гуси,
Сірі гуси на Дунай;
Затопила свою головочку,

Тепер сиди да й думай.
Ой гиля, гиля, сірі гуси,
Да й додомочку ночувать;
Затопила свою головочку,
Ні на кого й жалувать.
Ой гиля, гиля, да сірії гуси,
Да на жовтенький пісок;
Затопила свою головочку
Ще й тоненький голосок.

ОЙ ПІДУ Я, ПІДУ ЯРОМ, ДОЛИНОЮ

Ой піду я, піду яром, долиною,
Чи не зустрінеться рожа з калиною.
Вітер повіває, рожу розхиляє,
Рожу розхиляє, калину ламає.
Край моїх воріток свистілочка грає,
Свистілочка грає, вся челядь гуляє.
Гуляла, гуляла, мати не спиняла,
Тепер іспинила чужая дитина.
І світ зав'язала, гулять заказала,
Ручки приснопила маленька дитина.

ОЙ ТУГА, МАМЦЮ, ЗА ТУГОЮ

Ой туга, мамцю, за тугою, (2)
Да пішов милий зо другою.
Ой туга, мамцю, за тугою, (2)
Да пішла замуж молодою,
Да взяла собі лиху долю. (2)
Да сама, мати, провинила,
Да що ти мене не збудила. (2)
Да чужі дітки рано встали,
Да по добренькій долі взяли, (2)
А я, мамцю, спізнилася,
Да лиха доля судилася. (2)
Да не так лихая, як ледащо,
Да пішов мій вік нізащо. (2)
Да пішов мій вік як маків цвіт,
Що вночі цвіте, удень паде,
Так мій, мамцю, вік пропаде.

ОЙ БУДУ Я, БУДУ НЕДІЛОНЬКУ ЖДАТИ

— Ой буду я, буду неділоньку ждати,
Чи не прийде мій батенько мене одвідати?
Неділонька минає, батенька немає,
Тяжко-важко на серденьку, да ніхто не знає.
Ой буду я, буду неділоньку ждати,
Чи не прийде моя мати мене одвідати?
Неділонька минає, матінки немає,
Тяжко-важко на серденьку, да ніхто не знає.
Ой буду я, буду неділоньку ждати,
Чи не прийде родинонька мене одвідати?
Неділонька минає, родиноньки немає,
Тяжко-важко на серденьку, да ніхто не знає.
Десь ти мене, мати, в барвінку купала,
Купаючи, проклинала, щоб долі не мала.
— Проклинала, доню, тоді твою долю,—
На гору йшла, тебе несла ще й води набрала.
— Було б тоді, мати, водиці не брати
І мого щастя-долі та й не проклинати.
— Ще я тоді, доню, проклинала долю,
Як у степу при дорозі пшениченьку жала,
Ой жала я, жала, снопи заробляла,
А ти мені, моя доню, жати не давала.
— Було б тобі, мати, пшениці не жати
І мого щастя-долі та й не проклинати.
— І ще тоді, доню, проклинала долю,—
Мала нічка-петрівочка, я всю ніч не спала,
Бо ти мені, моя доню, спати не давала.
— Було б тобі, мати, мене ісповити,
Ісповивши, положити та й лягати спати.
Хоч би ж я плакала, хоч би я кричала,
А таки б я щастя-долі в господа впрохала!
Десь ти мене, мати, на місті купила,
Що ти мені лиху долю навік уділила.
Пусти ж мене, мати, у сад погуляти,
Ой у той же сад зелений доленьки шукати.
Вже ж я, моя мати, весь сад ісходила,
Да не найшла щастя-долі, що ти загубила.
Моя хата з краю, я всю біду знаю,
Моя хата над водою, я живу з бідою!

КАЖУТЬ СУСІДОНЬКИ, ЩО Я НЕ ЖУРЮСЯ

Кажуть сусідоньки, що я не журюся;
Печаль на серденьку, я не подаюся.
Ой сяду я, піду у зеленому саду,
Чи не прийде доля до мене на пораду,—
І сад посихає, і долі немає.
Прогнівила долю через свою волю,
Що отця знаругала, неньку зневажала,
Тим я, нещасная, доленьку втеряла.
Ой сяду я, піду у зеленому маку,
Чи не прийде к мені доля на пораду.
І мак посихає, і долі немає.
Прогнівила долю через свою волю.
Що отця знаругала, неньку зневажала,
Тим я, нещасная, доленьку втеряла.
Ой сяду я, піду у зеленій гречці,
Чи не прийде доля ік мені на речі,—
І гречка посихає, і долі немає.
Прогнівила долю через свою волю,
Що отця знаругала, неньку зневажала,
Тим я, нещасная, доленьку втеряла.
Ой сяду я, піду у зеленому лісі,
Чи не прийде доля до мене у висінь.
І ліс посихає, і долі немає.
Прогнівила долю через свою волю,
Що отця знаругала, неньку зневажала,
Тим я, нещасная, доленьку втеряла.
Ой піду я, піду долом-долиною,
Чи не зустрінусь з долею щасливою.
Не зустріла долі, зустріла риболовів:
— Ой риболови, риболови, закидайте невід,
Закидайте невід од моря до моря,
Чи не піймається щасливая доля.
Як щасливая, то я вам заплачу,
А як нещасливая, то й даром не хочу;
Ой як щасливая, то й дітям заховаю,
А як нещаслива — між люди пускаю.

ЧИ Я В ПОЛІ НЕ БИЛИНА БУЛА

Чи я в полі не билина була,
А чи я в полі не зелена була?
Взяли мене, покосили,
У копиці поносили —
Така доля моя. (2)
Да чи я в лузі не калина була,
Чи я в лузі не червона була?
Нащо ж мене поламано,
У пучечки пов'язано?
Така доля моя. (2)
Да чи я в батька не дитина була,
Да чи я в батька не хороша була?
Взяли мене, заміж дали
І світ мені зав'язали —
Така доля моя. (2)
Чи не було річеньки утопиться мені,
Чи не було кращого полюбиться мені?
Були річки — постікали,
Були кращі — поїхали,—
Така доля моя. (2)

КВАПИЛА-М СЯ БОРЗО ЗАМІЖ, ПОТРАТИЛА-М ЛІТА

Квапила-м ся борзо заміж, потратила-м літа,
Віддала-м ся в неволеньку, не прожила-м світа.
Не було би неволеньки, коби муж добренький,
А муж лихий, смуток тяжкий і сльози дрібненькі.
Ох, боже ж мій милосердний, ти-то всім керуєш:
В єдних людей щастє береш, а другим даруєш!
Ох, боже ж мій милосердний, все-то твоя воля:
Споганила мене біда, нещаслива доля!
Чи ти мене, моя мати, вночі уродила,
Що в всіх дітей доля добра, моя нещаслива?
Чи ти мене, моя мати, в куплю не купала,
Чи ти мене прокленула, щоб доля пропала?..
Було мене, моя мати, в куплю утопити,
Ніж такую нещасливу на сей світ пустити!
Шкода моєй уродоньки, хорошого зросту,

Хіба піду утоплюся з високого мосту!
Пришли, боже, щасливий день, щасливу годину,
На цвинтарі сиру землю, високу могилу!..

ОЙ МАЮ Я ТОНКИЙ ГОЛОС

Ой маю я тонкий голос,
Пущу по Дунаю.
Не одну я нічку не сплю,
Но передумаю. (2)
Породила мене мати
В святий день, в неділю,
Дала мені лиху долю,
Ой де я її подіну. (2)
— Десь ти мене, моя мамцю,
Та й в куплі не купала,
Що ти мені, моя мамцю,
Щастя-долі не вгадала. (2)
— Ой купала тебе, доню,
Сім раз у барвінку.
Не вгадала тобі долі
На одну годинку. (2)
— Як ти мене, моя мамцю,
В перший купіль клала,
Чом ти мене, моя мамцю,
Тим купелем не залляла? (2)
— Як я тебе, моя доню,
В перший купіль клала,
То до тебе в оконечко
Лиха доля заглядала.
— Десь ти мене, моя мамцю,
Та й до церкви не носила,
[Що ти мені, моя мамцю,
Долі не впросила].
— Ой носила тебе, доню,
Щиро богу молилася.
Така тобі, моя доню,
Лиха доля судилася.

ДОЛІВ, ДОЛІВ, КАЧУРИКУ, ДОЛІВ ЗА ВОДОЮ

Долів, долів, качурику, долів за водою,
Поклонися мому роду, що я сиротою!
Та не тою сиротою, що неньки не маю,
Але тою сиротою, що долі не знаю.
Доле ж моя нещаслива, доле ж моя гідна,
Я ся з тобов не набула, та лишень нагибла!
Доле ж моя нещаслива, доле ж ма погана,
Я ся з тобов не набула, лиш напогибала!
Ой іди-но, пуста доле, у вир утопися,
А за мною, молодою, та не волочися!
— Хоть я піду, дружиночко, у вир утоплюся,
А ти прийдеш воду брати, я тебе вхоплюся.
Нема цвітку на всім світку та над ожиночку;
Нема мені миліїшої та над дружиночку.

ОЙ ТЕЧЕ РІЧКА, ТЕЧЕ ТА Й СЯ КАЛАМУТИТЬ

Ой тече річка, тече та й ся каламутить;
Лиха долька не газдує, світом баламутить.
Лиху дольку не втопити, ані проміняти,
Лише собі з лихов дольков свій вік коротати.
— Ой ти піди, лиха доле, в кирницю втопися,
А за мною, молодою, та й не волочися!
— Ой я піду й у кирницю,— та й я ся не втоплю,
А ти вийдеш води брати, за тебе ся вхоплю.
А ти вийдеш води брати з двома коновками,
За тебе ся я й ухоплю й обома руками.
— Я не піду по водицю,— виправлю служницю,
Она тебе затоптає наспід у криницю.

ОЙ НЕ ШУМИ, ЛУЖЕ, ДУЖЕ

— Ой не шуми, луже, дуже,
Зеленою дібровою (2)
Над моєю головою.
— Ой як мені не шуміти —
Буйний вітер повіває, (2)

Широкий лист обиває, (2)
Сиру землю прикриває.—
Ой задумав козак оженитьсяː
— Оженюся, зажурюся
І з дітками, і з женою,
І з своєю головою.

ВОЛИ МОЇ ПОЛОВІЇ, ЧОМ ВИ НЕ ОРЕТЕ?

Воли мої половії, чом ви не орете?
Літа мої молодії, чого ж марно йдете?

Коли б же ми запряжені, то ми б і орали.
Якби літа у розкоші,— марно не пропали.

Ой орали половії,— вже нам не орати.
Пройшли літа молодії; конем не нагнати.

Дала мене моя мати, дала, заручила,
Як в озері коноплину, вона намочила.

Коли тая коноплинка в тім озері зійде,
Тоді уже дитя твоє в гостиночки прийде.

Не бий мене, моя мати, ніколи ні за що,
Побила лиха година — велике ледащо.

Не бий мене, моя мати, тою палюгою,
Побила лиха година та з сим п'янюгою.

Не бий мене, моя мати, не роби калічки,
Зв'яжи очі темной ночі та веди до річки.

Зв'яжи в рядно, пусти на дно — буду потопати:
Тяжко-важко, моя мати, розкоші збувати.

ШУМИТЬ-ГУДЕ ДІБРОВОНЬКА, ПЛАЧЕ-ТУЖИТЬ ДІВЧИНОНЬКА

Шумить-гуде дібровонька, плаче-тужить дівчинонька,
Плаче-тужить ще й ридає, долю свою проклинає:
— Доле моя нещаслива, що ти мені наробила,
Нащо мене рятувала, як я в морі потопала?
Чи я в полі родилася, чи я в лісі хрестилася,
Чи таких кумів набрали, що гіркую долю дали?
Чи такії куми прийшли — щастя-долі не принесли,
Чи такая баба брала,— щастя-долі не давала.
Ой боже ж мій милостивий, трачу літа без дружини,
Трачу літа без дружини, сама живу у пустині!
Хіба піду утоплюся або об камінь розіб'юся,
Та нехай же люди знають, як з кохання помирають!

ОЙ МАМКО МОЯ ЛЮБА, МАМКО МОЯ МИЛА

Ой мамко моя люба, мамко моя мила,
В якісь мене нещасливі пелени повила.
В нещасливі пеленини, в нещасливий купіль,
Волила-сь мене понести, де великий крутіль.
Я би була поплавала долів за лугами,
Ти би була поплакала дрібними сльозами.
Я би була поплавала, відтак потонула.
Ей, кеби ми, мамко люба, долька добра була!

ЛІТА МОЇ МОЛОДЕНЬКІ, ЖАЛЬ МЕНІ ЗА ВАМИ

Літа мої молоденькі, жаль мені за вами,
Що я собі не вгуляла коло свої мами.
Мати ж моя старенькая в тонкій сорочині,
Не дала-с ми погуляти молодій дівчині.
А я при вас не гуляла, при чужій не буду,
По чім я вас, мамунцуню, споминати буду?

ОЙ САМА Ж Я, САМА

Ой сама ж я, сама
Пшениченьку жала
І моєго миленького
Дома не застала.
Постілка біленька,
А нічка темненька,
Не маю з ким розмовляти,
Головко бідненька!
Мати моя любезная,
Чом я така нещасная,
Хорошу-сь мя викохала,
Щастя-долі не надала;
Ані щастя, ані долі,
Зійшли літа, як в неволі,
Зійшли літа, як в камені,
Ой ти, боже, потіш мене!
Куди хожу, все гадаю,
Відай, добра не зазнаю.

САМА Я, САМА ПШЕНИЧКУ ЖАЛА

Сама я, сама пшеничку жала,
Ой прийду ж я додомоньку — нема мого пана.
Челядонька вдома — що ж мені по тому?
Дала ж би я білу ручку, та немає кому.
Піду до кімнати білу постіль слати —
Стіна німа, постіль біла, ні з ким розмовляти.
Стіна німенька, постіль біленька.
Зжалься мене, моцний боже, що я молоденька.
Ой вийду я, вийду на крутую гору,
Ой гляну я, ой гляну на бистреньку воду:
Щука-риба в воді гуляє доволі,
А я стою й думаю, що пари не маю.

ОЙ У ПОЛІ БЕРЕЗА КУДРЯВА, ЗЕЛЕНА

Ой у полі береза кудрява, зелена,
Хто йде, не минає, березу ламає.
Горе тому жити, хто жінки не має.

Він прийде додому, сам спати лягає,
До стіни очима, на хату плечима.
Стіна не говорить, а хата не чує.
Хто ж мене роздягне, хто мене роззує?
В сінях за дверима стояла вдовонька:
— Не плач, не журися, бідний сиротина.
Я ж тебе роздягну, я ж тебе роззую,
Я ж твоє личенько сто раз поцілую.

ЖУРБА МЕНЕ СУШИТЬ

Журба мене сушить,
Журба мене в'ялить,
Журба мене, мамо,
З білих ніжок звалить.
Ой піду, нап'юся
Та й розвеселюся,
А прийду додому,
Та й знов засмучуся.
Бо на чужім полі
Плуги з боронами,
Моє невеличке
Стоїть облогами.
Що на чужім полі
Сіваченьки сіють,
А на моїм полі
Буйні вітри віють.
А на чужім полі
Жито та пшениця,
А на моїм полі
Кукіль та мітлиця.
Що на чужім полі
Женчики співають,
А на моїм полі
Журавлі скакають.
Що на чужім полі
Копа коло копи,
А на моїм полі
Лиш чотири снопи.
Ой чи їх возити,
Чи їх молотити,
Чи піти до коршми
Та й так їх пропити?

А ЗИМОЮ БІЛО, А В ЛІТІ ЗЕЛЕНО

А зимою біло, а в літі зелено,
Завше мені сумно, нігди не весело.
Тільки їдна сосна зимою зелена,
Либонь, я до смерті не буду весела.
Веселість, веселість, де ж ти ся поділа?
Ой там в чистім полі на галузці сіла.
А звечора сіла, опівночі спала,
Вже моя веселість навіки пропала.
Нічого не миле, як літа молоденькі,
Коли дуже милі і ще веселенькі.
Скоро молоденькі літа ся минають,
Тільки вже ніколи назад не вертають.
Хлопці мої, хлопці, хлопці молодії,
Запрягайте коні, коні воронії,
Їдьте, здоганяйте літа молодії.

ПОНАД ГОРУ ВИСОКУЮ ДВА ГОЛУБИ В'ЮТЬСЯ

Понад гору високую два голуби в'ються,
Я гаразду не зазнала, літа минаються.

Ні я їла, ні я пила, ні красно ходила,
Тільки моїх розкошочків, що-м ся набідила.

Літа мої молодії, шкода молодості,
Та йшли літа марне з світа, в смутку, не в радості.

Літа ж мої молодії, де ж ви ся поділи,
Завилися в кленовий лист, з вітром полетіли.

Запряжу я штири коні, а все воронії,
Поїду я доганяти літа молодії.

Здогонив я літа свої на кедровім мості:
— Ой верніться, літа мої, хоть до мене в гості.

Коні мої воронії на колінки впали,
Літа мої молодії навіки пропали.

ОЙ ПІДУ Я ДО СВОГО БАТЕНЬКА

Ой піду я до свого батенька
У неділю,—
Сидять мої літа молодії
По застіллю.

Приспів: Чи я спила, а чи я з'їла,
Чи згуляла,
Що я свої літа молодії
Потеряла?

Ой піду я до свого батенька
В понеділок,—
Сидять мої літа молодії,
Як барвінок.

Приспів.

Ой піду я до свого батенька
У вівторок,—
Сидять мої літа молодії,
Як літ сорок!

Приспів.

Ой піду я до свого батенька
У середу,—
Пішли мої літа молодії
Попереду.

Приспів.

Ой піду я до свого батенька
Аж у четвер,—
Сидять мої літа молодії,
Як і тепер.

Приспів.

Ой піду я до свого батенька
У п'ятницю...
Пішли ж мої літа молодії
Через п'яницю!

Приспів.

Ой піду я до свого батенька
У суботу...
Пішли мої літа молодії
У роботу!

Приспів.

ТА З-ЗА ГОРИ, ТА З-ЗА КРУТОЇ

Та з-за гори, та з-за крутої,
Та вилітали гуси.
Вилітали гуси,
Да то й не гуси, да то й не сірії,
Да то літа молодії.
Літа молодії.
— Ой слуги мої, слуги,
Та слуги дорогії!
Слуги дорогії,
Та запрягайте та тройку ж коней,
Та коні воронії.
Коні воронії.
Та поганяйте, та доганяйте
Та й літа молодії.
Літа молодії.
Та як побігли, та як нагнали
Та й на кам'янім мості.
На кам'янім мості.
— Та й верніться, та й літа мої,
Та хоч на час у гості.
Хоч на час у гості.
— Та й не вернемось, та й не вернемось,
Та й не будем вертаться.
Не будем вертаться.
Та попадалась щастя-доля,
Та було б шануваться.
Та було б шануваться.
— Та я й не з'їла, я й не спила,
Не чисто сходила.
Не чисто сходила.
Тільки жалко мені того буде,
Що важко робила.

ОЙ З-ЗА ГОРИ, З-ЗА КРУТОЇ

Ой з-за гори, з-за крутої,
Орли вилітають.
Не зазнала я розкоші,— } 2
Вже літа минають!
Не зазнала розкошеньки
Ні в батька, ні в неньки.
По чім же вас буду знати, } 2
Літа молоденькі?
Челядоньки, челядоньки!
На вас моя воля:
Закладайте коні в шори } 2
Та рушайте в поле.
Ой хутенько та не гайте
Моєї години,
Наганяйте ж та вертайте } 2
Літа молодії!
Ой догнали ж літа мої
В калиновім мості.
— Гей, вернітесь, літа мої, } 2
До мене хоч в гості!
— Не вернемось, не вернемось,
Бо нема до кого:
Та було б нас шанувати, } 2
Як здоров'я свого!
— Літа ж мої, літа мої,
Літа молоденькі!
Коли така моя доля, } 2
Будьте коротенькі!

ОЙ ЛУЖЕЧКИ ТА БЕРЕЖЕЧКИ ТА ВОДА ПОНЯЛА

Ой лужечки та бережечки та вода поняла —
Та вже ж мою головоньку та журба обняла.
Ох і я журбу, ох і я тоску та на листу спишу,
Ох і я журбу, ох і я тоску на Дунай пущу.
Ти пливи, журбо, пливи, тоска, та по всім берегам,
Ох і роздай, боже, мою печалоньку по всім ворогам.
Та зелений дуб, та зелений дуб та без сонця зав'яв —
Молоденькому козаченьку та бог долі не дав.
Та не дав долі, не дав щастя, не дав талана,

Та куди я піду, куди я повернуся, то все чужина!
Всі лужечки, бережечки вода поняла,
На ту пору мене, сиротину, журба обняла.
Пройшли мої літа з світа, сам не знаю когда,
Розплилися мої розкоші, як лист по воді.
Прибудь, прибудь, моя мати, тепера ко мні
Та подумай, моя рідненькая, хоч так об мені.
Та була яра пшениця, а тепер облоги;
Та були други-приятелі, тепер вороги.
Ой ви вітри, вітри буйненькії, подуйте з-за гори,
Принесіть мої розкоші назад і ко мні!

ІДУТЬ ДНІ ЗА ДНЯМИ, ЛІТА ЗА ЛІТАМИ

Ідуть дні за днями, літа за літами,
Літа ж молодії, жаль мені за вами. (2)
Літа молодії, де ж ви полинули,
Чи в вогні згоріли, чи в морі втонули? (2)
Як в морі втонули, припливіть близенько,
Як в вогні згоріли, то болить серденько. (2)
Запрягайте коні, коні вороні,
Запрягайте, доганяйте літа молодії. (2)
Як рушили, то й догнали на кленовім мості:
— Ой верніться, літа мої, хоч до мене в гості. (2)
— Не вернемось, не вернемось, бо нема до кого,
Було літа шанувати, ще й здоров'я свого. (2)
Не вернемось, не вернемось, було шанувати,
Було ж тобі літ молодих так не марнувати. (2)

КАЖУТЬ ЛЮДИ, ЩО ЩАСЛИВА

Кажуть люди, що щаслива,
Я з того сміюся,
А не знають, як я не раз
Сльозами заллюся.
Пішли ж мої дні за днями, } 2
Літа за літами.
Я розкоші не зазнала — } 2
Жаль мені за вами.
Не зазнала я розкоші
І знати не буду.

По чім же вас, літа мої,
Споминати буду?
Боже з неба високого,
Скороти віку мого.
А хто в світі щасливіший,
Причини до того.

2

ОДРОСТАЛИ ОДРОСТОЧКИ ОД КОРЕНЯ ДУБА

Одростали одросточки од кореня дуба,
Од кореня дуба.
Нема мені порадоньки од вірного друга,
Од вірного друга.
Од вірної дружиночки, од старої неньки,
Од старої неньки,
Потеряла літа свої, літа молоденькі,
Літа молоденькі.
Запрягайте пару коней, пару вороненьких,
Пару вороненьких —
Поїдемо здоганяти літа молоденькі,
Літа молоденькі.
Що здогнали — не здогнали на кам'янім мості,
На кам'янім мості:
— Вернітеся, літа мої, та до мене в гості,
Та до мене в гості.—
Вернулися літа мої, не знаю, до кого,
Не знаю, до кого.
— Було жаліть, було леліть здоров'ячка свого,
Здоров'ячка свого.
— Я й жаліла, я й леліла, та й пустила в воду,
Та й пустила в воду,
Не вповала на худобу да на його вроду,
Да на його вроду.—
Ой зірву я з рожі квітку да й пущу на воду,
Да й пущу на воду:
— Пливи, пливи, з рожі квітка, да до мого роду,
Да до мого роду.—
Плила, плила з рожі квітка да й стала крутиться,
Да й стала крутиться,
Вийшла мати води брати да й стала дивиться,
Да й стала дивиться:
— Чого сяя з рожі квітка на воді зов'яла,
На воді зов'яла,—

Що десь моя да донечка недужа лежала,
Недужа лежала.
— Не лежала, моя мати, ні дня, ні години,
Ні дня, ні години,
Попалася в злії руки невірної дружини,
Невірної дружини.

РОЗСЕРДИЛАСЬ ПАНІ ДА НА СВОГО ПАНА

Розсердилась пані да на свого пана,
Да і сіла вона всю ніч кужелю прясти,
А пан молоденький — у кімнату спати.
— Пані ж моя люба, пані ж моя мила,
Ой одгадай цей сон, що мені приснився:
Що видиться — небо да розтворилося,
А явор-древо да й розхилилося,
А жалобненькі пташки да й розлетілися.
— Ой пане мій любий, ой пане мій милий,
Да можу ж я цей сон тобі одгадати:
Що ти в військо підеш, а з війська не прийдеш,
А я, молодая, зостаюсь вдовою —
Ой хорошою да ще й молодою.
Малесенькі дітки — навіки сирітки,
А мої слуги без пана будуть жити.
Слуги мої, слуги, слуги молодії,
Запрягайте коні, коні воронії,
Да й доганяйте літа мої молодії!
— І пані ж наша, пані, сини-дочки маєш,
Сини-дочки маєш, да літа доганяєш:
І коні потомиш, і літ не догониш.
Ой єсть в тебе, пані, дітоньки малії,
Ой то ж твої, пані, літа молодії.
— Да коли б я знала, де старість продають,
Де старість продають, молодість купують,
Ціни б не донняла, старість би продала,
А ще б доложила, молодість купила.

ОЙ ВОЛИ МОЇ, СИВІ, ПОЛОВІЇ

Ой воли мої, сиві, половії,
Чом самі не орете?
Ой літа мої молоденькі,

Чом так марно йдете?
Ой коб же нам соха новая,
То ми самі орали б.
А коб же нам та ратай старий,
То ми б його шанували.
Ой запряжу я коники воронії.
Та й дожену літечка молодії.
Ой догнала я свої літечка
Та й на калиновім мості:
— Ой вернітеся, літечка мої,
Хоч до мене в гості.
— Не вернемось, не вернемось,
Бо нема до кого.
Було шанувати літа молоденькі,
Як здоров'ячка свого.

ГАЮ, ГАЮ ТИ ЗЕЛЕНИЙ

Гаю, гаю ти зелений,
У три ряди посаджений. } 2

Я по тобі, гаю, ходжу,
Краю в тобі не находжу. } 2

Лиш находжу три листочки
З зеленого барвіночку. } 2

Один зірву та й заграю,
Другий зірву — заспіваю. } 2

Третій зірву та й заплачу —
Чо так марно літа трачу? } 2

ЕЙ ВОЛИ МОЇ, ЕЙ ПОЛОВІЇ

— Ей воли мої, ей половії,
Чом самі не орете?
Ей літа ж мої молоденькії,
Марне з світа йдете!

— Ой орали б ми, не стояли б ми,
Щоб кому поганяти.
Не йшли би літа марне з світа,
Щоб кому шанувати!

Ой летить ворон із чужих сторон,
Та ніжки підобравши.
Ой тяжко ж мені та на чужині,
Родиноньки не мавши!

Ой вийду ж бо я та за ворота
Та заплачу як сирота:
Ой ніхто ж мене та не займає,
Та що роду не знає.

По полю ходжу, сіно громаджу,
За мною ні билини.
Гірко мені на світі жити,
Що не маю родини!

ТИ, ЗЕЛЕНА РОЗТОРОПНОСТЕ

Ти, зелена розторопносте,
Ти, молода молодосте,
А старосте нерадосте,
Чо зарання наступаєш?
Чо зарання наступаєш,
Віка мені коротаєш,
Віка мені коротаєш,
До земленьки пригинаєш.

ОЙ ГАЮ МІЙ, ГАЮ, ЗЕЛЕНИЙ РОЗМАЮ

Ой гаю мій, гаю, зелений розмаю,
Втішаються вороги, що мужа не маю.
Я свого не маю, чужого не кличу,
Я такую лиху долю нікому не зичу.
А я свою хату замаю, замаю,
А я собі чоловіка на чужині маю.
А я свою хату затичу, затичу,
А я собі чоловіка з чужини прикличу.

ОЙ НА СТАВУ, НА СТАВОЧКУ

Ой на ставу, на ставочку
Пливуть качки в три рядочки.
Пливуть вони, поринають,
Вони собі пару мають.
А я, бідна, в божій карі,
Не дав мені господь парі,
А дав мені гірку долю,
Та й та пішла за водою.
Пливи, доле, за водою,
А я піду за тобою,
Та й допливем до лужечка,
До крутого бережечка.
Там ми сядем, оддишем,
Батьку листа напишем.
Ой нехай він не турбує,
Мені вінок не купує.
Я свій вінок прогуляла
Під вишнею-рокитою
З козаченьком Микитою.

ОЙ НА СТАВУ, НА СТАВОЧКУ

Ой на ставу, на ставочку (2)
Та пливуть качки в три рядочки.

Одна другу доганяє, (2)
Та кожна собі пару має.

А в одної очі карі, (2)
Та не дав їй господь пари.

Та дав їй лиху долю, (2)
Та й пішла за водою.

Пливи, доле, за водою, (2)
А я услід за тобою.

ПРИМІТКИ

Збірник містить українські народні родинно-побутові пісні. Матеріал розміщено за основними тематичними групами пісень.

Тексти друкуються за сучасним правописом із збереженням лексичних, морфологічних та найсуттєвіших фонетичних діалектних особливостей. Мова окремих зразків, що належать до західних діалектів української мови, особливо далека від літературної і видаватиметься необізнаному читачеві дуже незвичною. Але регіональна репрезентативність збірника вимагає введення до нього і таких зразків.

До кожної пісні вказано джерело, з якого її взято, а також прізвище записувача, час і місце запису (за адміністративним поділом, що існував на час запису), якщо такі відомості є. Ім'я записувача та місце запису не вказується, якщо їх зафіксовано у назві джерела.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бессараба — Материалы для этнографии Херсонской губернии. Собрал И. В. Бессараба.— Петроград, 1916.

Бодянські — Українські народні пісні в записах Осипа та Федора Бодянських. Упорядкування та примітки А. Ю. Ясенчук. Ред. та вступна стаття О. І. Дея.— К., 1978.

Василенко — Закарпатські народні пісні. Упорядкування, передмова та примітки З. І. Василенко.— К., 1962.

Верьовка — Народні пісні в записах Григорія Верьовки. Упорядкування та примітки Е. П. Верьовки-Скрипчинської, А. І. Гуменюка, В. В. Юдіної. Вступна стаття А. І. Гуменюка.— К., 1974.

Гижа — Українські народні пісні з Лемківщини. Зібрав Орест Гижа. Загальна редакція С. Грици.— К., 1972.

Гнатюк — Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка. Упорядкування, вступна стаття та примітки М. Яценка.— К., 1971.

Гнєдич — Гнедич П. А. Материалы по народной словесности Полтавской губернии. Роменский уезд.— Полтава, 1915.— Вып. II, ч. 1; Вып. II, ч. 2.

Гоголь — Народні пісні в записах Миколи Гоголя. Упорядкування, післямова та примітки О. І. Дея.— К., 1985.

Голентюк — Фольклорна веселка. Українські народні пісні з голосу Антоніни Голентюк. Фольклорні записи Т. П. Олещук. Упорядкував А. П. Панасюк.— К., 1984.

Головацький, 1, 3 — Народные песни Галицкой и Угорской Руси, собранные Я. Ф. Головацким.— М., 1878.— Ч. 1; Ч. 3. Разночтения и дополнения. Отд. I.

Гошовський — Гошовский В. Украинские песни Закарпатья.— М., 1968.

Грінченко — Гринченко Б. Д. Этнографические материалы, собранные в Черниговской и соседних с ней губерниях.— Чернигов, 1899.— Т. III.

Де Воллан — Угро-русские народные песни. Собраны д. чл. Г. А. Де Волланом. С приложением очерка быта угорских русских и этнографической карты Венгрии.— СПб., 1885.

Демуцький — Демуцький П. Українські народні пісні.— К., 1951.

Дніпрова Чайка — Народні пісні з голосу Дніпрової Чайки та в її записах. Упорядкування, вступна стаття та примітки О. І. Дея та В. Г. Пінчука.— К., 1974.

Жизнь и творчество крестьян — Жизнь и творчество крестьян Харьковской губернии. Очерки по этнографии края. Под ред. В. В. Иванова.— Х., 1898.— Т. I.

Закревський — Закревский Н. Старосветский бандуриста.— М., 1860.

Золоті ключі, 1, 2, 3 — Золоті ключі. Пісенник. Упорядкував Д. М. Ревуцький. Загальне ред. М. М. Гордійчука.— К., 1965.— Вип. 1—3.

Зуїха — Пісні Явдохи Зуїхи. Записав Гнат Танцюра. Упорядкування, передмова та примітки В. А. Юзвенко, М. Т. Яценка. Редакція та упорядкування нотних матеріалів З. І. Василенко.— К., 1965.

ІМФЕ — Рукописні фонди Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР.

Колесса — Галицько-руські народні пісні з мелодіями. Зібрав у с. Ходовичах Іван Колесса.— Етнографічний збірник, 1902.— Т. XI.

Конощенко, 1, 2, 3 — Українські пісні з нотами. Зібрав Андрій Конощенко. 1-а сотня.— Одеса, 1909; 2-а сотня.— Одеса, 1909; 3-я сотня.— К., (б. р.).

Куба — Людвік Куба про Україну. Упорядкував Михайло Мольнар.— К., 1963.

Леся Українка — Леся Українка. Зібрання творів: У 12 т.— К., 1977.— Т. 9.

Лисенко, III, IV, VII — Збірник українських народних пісень. Зібрав і у ноти завів М. Лисенко.— К., 1868—1911.— Вип. I—VII.

Купчанко — Сборник песен буковинского народа. Составил А. Лоначевский. Из материала, доставленного

І. И. Купчанком в Юго-западный отдел императорского русского географического общества.— К., 1875.

Майборода — Українські народні пісні в записах Платона Майбороди. Упорядкування, вступна стаття та примітки О. А. Правдюка.— К., 1986.

Манжура — Народні пісні в записах Івана Манжури. Упорядкування, вступна стаття та примітки Л. С. Каширіної.— К., 1974.

Марко Вовчок, Марковичъ — Фольклорні записи Марка Вовчка та Опанаса Марковича. Атрибуція автографів, упорядкування, передмова та примітки О. І. Дея.— К., 1983.

Метлинський — Народные южнорусские песни. Издание Амвросия Метлинского.— К., 1854.

Мирний, Білик — Народні пісні в записах Папаса Мирного та Івана Білика. Упорядкування, вступна стаття та примітки І. В. Хланти.— К., 1977.

Нечуй-Левицький — Народні пісні в записах Івана Нечуя-Левицького. Упорядкування, вступна стаття та примітки О. І. Дея.— К., 1985.

Павлик — Народні пісні в записах Михайла Павлика. Упорядкування та примітки О. І. Дея та В. А. Качкана. Вступна стаття О. І. Дея.— К., 1974.

Пісні з Волині — Пісні з Волині. Упорядкування текстів та примітки О. Ф. Ошуркевича. Упорядкування нотних матеріалів М. С. Стефанишина.— К., 1970.

Пісні Карпат — Пісні Карпат (буковинські, закарпатські та прикарпатські).— Ужгород, 1972.

Пісні Поділля — Пісні Поділля. Записи Насті Присяжнюк в селі Погребище. Упорядкування, вступна стаття С. В. Мишанича.— К., 1976.

Рубець — Рубец А. Сборник 100 украинских народных песен.— М., 1889.

Руданський — Народні пісні в записах Степана Руданського. Упорядкування, вступна стаття та примітки Н. С. Шумади. Нотний матеріал упорядкувала З. І. Василенко.— К., 1972.

Сидоренко — Українські народні пісні. Родинно-побутова лірика. Упорядкування, підготовка текстів та примітки канд. філолог. наук Г. К. Сидоренко.— К., 1965.— Ч. 2.

Стельмащук — Сто українських народних пісень села Скородинці на Тернопільщині. Фольклорні записи. Пісні зібрав та упорядкував С. Стельмащук.— К., 1967.

Тичина — Народні пісні в записах Павла Тичини. Упорядкування та примітки В. І. Суржі. Вступна стаття О. А. Правдюка.— К., 1976.

Тобілевич — Українські народні пісні в записах Софії Тобілевич. Упорядкування текстів, вступна стаття та примітки С. В. Мишанича. Упорядкування мелодій М. В. Мишанича.— К., 1982.

Франко — Народні пісні в записах Івана Франка. Упорядкування, вступна стаття та примітки О. І. Дея.— К., 1981.— Вид. 2.

Ходаковський — Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся). Упорядкування, текстологічна інтерпретація та коментарі О. І. Дея. Атрибуція автографів і копій та передмова Л. А. Малаш і О. І. Дея.— К., 1974.

ЦНБ — Відділ рукописів Центральної наукової бібліотеки АН УРСР.

Чубинський — Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край. Материалы и исследования, собранные П. П. Чубинским.—СПб., 1874.— Т. 5.

Яворницький — Малороссийские народные песни, собранные Д. И. Эварницким в 1878—1905 гг.— Екатеринослав, 1906.

Ярошинська — Народні пісні з-над Дністра в записах Євгенії Ярошинської. Упорядкування, вступна стаття та примітки М. Гуця.— К., 1972.

Яцків — Народні пісні в записах Михайла Яцківа. Упорядкування О. І. Дея та М. М. Ільницького.— К., 1983.

Ященко — Буковинські народні пісні. Упорядкування, вступна стаття та примітки Л. Ященка.— К., 1964.

РОДИНА. РІД
РОЗЛУКА З РОДОМ. ТУГА ЗА НИМ

Да нема древа ранішого над дубочка. Чубинський, с. 439—440, № 2-а. («Із зібр. П. О. Куліша»).

Да біда ж мені, мати, за бідою. Бодянські, с. 145—146.

Плили лебеді по тихой воді. Ходаковський, с. 508.

Ой буду я, буду неділеньки ждати. Марко Вовчок, Маркович, с. 276—277.

Віє вітер на долину. Зап. 1885 р. у с. Нижня Сироватка Сумського пов. Харківської губ. Грінченко, с. 398, № 720.

Не жаль мені на галочку. Зап. від Романа Скачкова. Бессараба, с. 302, № 417.

Ой над морем, над лиманом. Чубинський, с. 441—442, № 3.

Ой в броду, в броду пили гуси воду. Зап. від Марти Верби. Бодянські, с. 147—148.

Де я не ходила. Зап. у сл. Колядовка Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 1006.

Вербо ж моя, вербо. Зап. А. В. Заблоцький у Проскурівському пов. Подільської губ. Грінченко, с. 408, № 729.

Ой плиніте, гуси, на биструю воду. Зап. 1877 р. від М. Теслюка з с. Батятичі у Львівській тюрмі. Франко, с. 136.

Ой яка я дуже слаба, я хочу умерти. Зап. 1877 р. в с. Лолин Стрийського пов. від Ф. Лучкійової. Там же, с. 104—105.

Ой слаба, слаба, либонь, я умру. Зап. М. О. Руденко у с. Маньківці Вінницької обл. від Т. Кузевич та Л. Ковальчука. ІМФЕ, нові надходження.

Сюди гора, туди гора, ніде води та й напитися. Зап. на Чернігівщині. Тобілевич, с. 196.

Туман, туман по долині. Чубинський, с. 462, № 35. («Із зібр. П. О. Куліша»).

Ой ходю-блудю та й по вулиці. Зап. 1923 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 405—406.

Ой не шуми, луже, дуже. Зап. М. Кубик у с. Торговиця Горденківського р-ну. Пісні Карпат, с. 185—186.

Ой вийду я на гору. Лисенко, VII, № 1, с. 2.

По полю ходжу, сіно громаджу, нема ні стебелинки. Зап. від Т. Білінської. Колесса, с. 208.

Віють вітри, віють буйні. Зап. О. Г. Соловей у с. П'ятигори Тетіївського р-ну Київської обл. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 1084, арк. 46.

Катерина молода. Зап. 1964 р. С. В. Мишанич від Н. А. Присяжнюк. Пісні Поділля, с. 360.

Соловей мой маленький. Зап у Олександрійському пов. Бессараба, с. 302—303, № 418.

Соловейко маненький! Зап. у с. Вищий Булатець Лубенського пов. Полтавської губ. Конощенко, 2, с. 24, № 15.

Ходит орел понад воду. Зап. О. К. Бабич у с. Розкопане Погребищенського р-ну Вінницької обл. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 1095, арк. 34 зв.— 35.

Чорна хмара в полонині. Купчанко, с. 233—234, № 274.

Гадав же ти, мій ненечку. Там же, с. 230—231, № 269.

Дала-с мене мати на четверте село. Зап. 1973 р. Ю. Корчинський у с. Крушельниця Сколівського р-ну Львівської обл. від Ф. С. Корчинської, 1906 р. нар. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 1172, арк. 521 зв., № 305.

Ой полети, зозуленько. Зап. 1886 р. у с. Середовка Чернігівської губ. Куба, с. 220.

Ой летіла зозуленька. Зап. А. В. Заблоцький у Проскурівському пов. Подільської губ. Грінченко, с. 415—416, № 740.

Чоловіче мій. Зап. у с. Збур'ївка Дніпровського пов. Таврійської губ. Конощенко, 2, с. 65—66, № 46.

Чоловіче мій, дружино моя. Зап. О. Бодянський у м. Варва на Чернігівщині. Бодянські, с. 147.

Ой ти соловей, а я утінка. Марко Вовчок, Маркович, с. 248. (З с. Вильськ Житомирського пов.).

Закувала зозуленька, закувала. Зап. 1880 р. у сл. Нижня Писарівка Волчанського пов. Харківської губ. від Г. І. Бондаревої. Я в о р н и ц ь к и й, с. 410—411.

Ой за нашим садом пшениченька яра. Зап. 1961 р. О. Л. Вітенко у с. Горинка Кременецького р-ну Тернопільської обл. від П. І. Уранович, 57 р. І М Ф Е, ф. 14-3, од. зб. 338/І, арк. 45.

Журба за журбою, туга за тугою. Зап. у с. Новоселиця на Поділлі. Т о б і л е в и ч, с. 185.

Ой у броду, броду пили гуси воду. М а р к о В о в ч о к, М а р к о в и ч, с. 279.

Ой як була я малою, маленькою. Г о г о л ь, с. 46.

Ой горе, горе калині при долині. Зап. 1913 р. у с. Острійки Васильківського пов. на Київщині. Н е ч у й - Л е в и ц ь к и й, с. 46.

У неділю вранці. Зап. у сл. Білокуракине Старобільського пов. Ж и з н ь и т в о р ч е с т в о к р е с т ь я н, с. 702, № 155.

Вербо моя, вербо. Зап. 1960 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від К. П. Гуцол, 1896 р. нар. І М Ф Е, ф. 14-3, од. зб. 299, арк. 188—189.

Ой іду я та дорогою. Зап. у с. Покровська Багачка Хорольського пов. на Полтавщині. Ч у б и н с ь к и й, с. 550, № 149-д.

Летів орел понад морем низько. Зап. в Харківській губ. Т а м ж е, с. 449—450, № 16.

Гей, у саду бистра річка. К у п ч а н к о, с. 181, № 169.

Стоїть явор над водою, над воду схилився. Зап. В. Магер у с. Пилиповичі Радомишльського пов. Ч у б и н с ь к и й, с. 454—455, № 23.

Ой високо та високо. Зап. у Волинській губ. Т а м ж е, с. 478, № 66.

Ой високо, високо. З о л о т і к л ю ч і, 2, с. 79.

Ой високо, високо. Зап. 1975 р. С. В. Мишанич, О. І. Дей у с. Карасин-Маневицького р-ну Волинської обл. від фольклорного ансамбля. І М Ф Е, ф. 14-5, од. зб. 437, арк. 48.

Болить, болить голівонька — нічим пов'язати. Зап. від М. В. Шеманського. З о л о т і к л ю ч і, 1, с. 73—74. (З-під Златополя на Київщині).

Ой піду я в ліс по дрова. Зап. в с. Королівка Сквирського пов. К о н о щ е н к о, 2, с. 59—61, № 42.

Ой вербо, вербо, чого ся вхиляєш. Зап. 1927 р. І. Корсовецький у с. Клембівка Могилів-Подільської окр. Ямпільського р-ну від Марини Боднар. І М Ф Е, ф. 6, од. зб. 146, арк. 49—49 зв.

Тихий Дунай, тихий. Зап. 1962 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Ганни Шикти, 1900 р. нар. І М Ф Е, ф. 14-3, од. зб. 299, арк. 375.

Ой піду я в лісок трісок та наломлю лому. Я р о ш и н с ь к а, с. 33.

Дала-с мене, моя мати, за Дунай, за Дунай. Ч у б и н с ь к и й, с. 537—538, № 140.

Ой давно я, давно в батенька була. Зап. 1972 р. О. Л. Вітенко у с. Залісці Шумського р-ну Тернопільської обл. від Х. О. Галюк, 53 р. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 338/V, арк. 2285.

Ой давно, давно. Зап. 1914 р. від П. Коновал та К. Чуприни з Чернігова. Тичина, с. 66.

Плавле кача, плавле. Зап. 1945 р. П. Батюк у с. Білки Іршавського р-ну від О. Поповича та Й. Семенця. Василенко, с. 102.

Ще сонечко не зіходило. Зап. К. Кибальчич в с. Щаснівка Козелецького пов. Чернігівської губ. Чубинський, с. 553, № 155-а.

А в неділю рано та ранесенько. Зап. у Олександрійському пов. Бессараба, с. 266, № 370.

Зоря з неба закотилася. Гоголь, с. 54.

Ой попливи, утко, проти води хутко. Зап. 1974 р. С. В. Мишанич від О. Хуторної. Пісні Поділля, с. 358.

Ой як я була в своєї матінки, своєї. Зап. у с. Колодяжне. Леся Українка, с. 85—86.

Вийду за ворота, стану, подумаю. Зап. П. П. Теремець у Чернігівській губ. Грінченко, с. 298—299, № 574.

По кімнатах я ходила. Зап. 1880 р. у сл. Нижня Писарівка Волчанського пов. Харківської губ. від Петра Дмитренка. Яворницький, с. 407—408.

Піду я горою, долиною. Ходаковський, с. 483—484.

Голінате тее дуб'я. Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Кураш Дубровицького р-ну Ровенської обл. від О. Корнійчук, 1910 р. нар. ІМФЕ, ф. 14-5, од. зб. 420/2, арк. 28.

Ой матінко-вишенько, що без тебе лишенько. Гоголь, с. 54—55.

Сини ж мої, сипи-соловейки. Сидоренко, с. 37—38.

МАТИ (БАТЬКО) ТА ДОРОСЛІ ДІТИ

Ой гукну си, гукну. Зап. учні Олесинської школи Козівського р-ну Тернопільської обл. під керівництвом Л. О. Колодій у с. Вимислівка. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 338/IV, арк. 1269 зв.

На вишеньці стояла. Зап. від К. Курилової. Колесса, с. 203.

Що на вгороді під вербою. Зап. в с. Бацмани Роменського пов. Полтавської губ. від Параски Татаренко. Гнєдич, вип. II, ч. 1, с. 676.

У неділю вранці. Зап. 1938 р. у с. Попівка Конотопського р-ну Сумської обл. Майборода, с. 62.

Ой у полі билинина, вітрець нев хитає. Зап. у 1890-х рр. у с. Пужники на Галичині. Гнатюк, с. 110.

Ой з гори та в яр, та в тую долиночку. Зап. у с. Вільшана. Манжура, с. 167.

Ой брате, мій брате. Зап. у с. Олексіївка. Там же, с. 166—167.

Ой ясно-красно, та куда сонінько сходит. Головацький, 3, с. 147.

Ой мої сини, мої соколи. Зап. 1972 р. експедиція ІМФЕ у с. Дмитренки Гайсинського р-ну Вінницької обл. від Г. І. Колесниченко, 1906 р. нар. ІМФЕ, ф. 14-5, од. зб. 424/І, арк. 34.

Вмер отець, вмерла й мати. Ярошинська, с. 71.

Сестро моя, сестро, чого марна стала? Зап. 1961 р. О. Л. Вітенко у с. Горинка Кременецького р-ну Тернопільської обл. від П. І. Уранович, 57 р. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 338/І, арк. 47.

Що ж то за дерево. Зап. 1885 р. у с. Нижня Сироватка Сумського пов. Харківської губ. Грінченко, с. 690, № 1695-б.

Піду я в садочок. Зап. 1972 р. експедиція ІМФЕ у с. Кармелюкове Жмеринського р-ну Вінницької обл. від групи жінок. ІМФЕ, ф. 14-5, од. зб. 424/IV, арк. 141, 143.

Що над яром, яром. Зап. у с. Вільшана. Манжура, с. 164.

Ой на горі гуси. Зап. 1963 р. О. Л. Вітенко від М. Островської, 1897 р. нар., з с. Липа Дубнівського р-ну Ровенської обл. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 338/ІІ, арк. 456 зв.

Іскладу я діло — нехай на петрівку! Зап. у м. Ізюм на Харківщині. Метлинський, с. 243—244.

Як же мені не пити горілки. Зап. 1981 р. М. О. Руденко у с. Маньківці Вінницької обл. від Н. В. Кривої. ІМФЕ, нові надходження.

Як же мені в корчмі не сидіти. Зап. в Ушицькому пов. Подільської губ. Чубинський, с. 1097, № 255.

Як же мені не пити медочку. Зап. 1981 р. М. О. Руденко у с. Маньківці Вінницької обл. від Н. В. Кривої. ІМФЕ, нові надходження.

Мала мати одну дочку. Зап. 1973 р. М. О. Руденко у с. Біляни Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. Там же, ф. 14-3, од. зб. 299-г, арк. 183—184.

Діти мої милі. Зап. 1973 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від О. В. Бойчук. Там же, арк. 192—193.

Ой у полі, в полі. Зап. 1972 р. експедиція ІМФЕ у с. Кармелюкове Жмеринського р-ну Вінницької обл. від М. К. Слюсар та ін. Там же, ф. 14-5, од. зб. 424/ІІ, арк. 106.

Ой пила я горівоньку та ще й се надію. Зап. 1964 р. О. Л. Вітенко у с. Олесино Бережанського р-ну Тернопільської обл. від В. Пиріг. Там же, ф. 14-3, од. зб. 338/ІІІ, арк. 959—959 зв.

Ой сину мій, сину, що ти наробив се. Зап. 1967 р. О. Л. Вітенко у с. Пальчинці Підволочиського р-ну Тернопільської обл. від Т. О. Костевич, 1890 р. нар. Там же, ф. 14-3, од. зб. 338/IV, арк. 1596.

Ой старенька я, старенька, де ж я жити буду? Зап. 1961 р. від О. Лещук. Пісні Поділля, с. 407—408.

Діти мої, діти. Зап. 1964 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від М. Т. Лутчак, 1907 р. нар. І М Ф Е, ф. 14-3, од. зб. 299-а, арк. 181.

Грала мати, грала, грала. Зап. 1976 р. О. І. Дей та С. В. Мишанич у с. Риковичі Іваничівського р-ну Волинської обл. від К. Т. Кравець, 1912 р. нар. Там же, ф. 14-5, од. зб. 442, арк. 156.

Собиру я своїх дітей усіх у торбину. Зап. в Олександрійському пов. Бессараба, с. 289, № 405.

Пташки мої, пташки. Зап. у с. Вільшана. Манжура, с. 165.

Дітки мої, дітки. Зап. Г. В. Дорошенко у Борзнянському пов. Чернігівської губ. Грінченко, с. 371—372, № 674.

Сини мої, сини мої. Зап. у сл. Колядовка Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 1006.

Сини мої, орли мої да ще соловейки. Марко Вовчок, Маркович, с. 281. (З Борзнянського пов.).

Мати синів згодувала да й утішалася. Зап. у 1830—1840-х рр. в с. Яблунька від Т. С. Параділової. Бодянські, с. 168—169.

По городу ходжу, шевлієньку саджу. Зап. 1830 р. Там же, с. 163.

Ой кряче, кряче чорненький ворон. Чубинський, с. 877, № 436-а.

Летів сокіл з України. Зап. В. Г. Кравченко у с. В'язівка Черкаського пов. Грінченко, с. 376, № 684.

Зажурила се да й перепела. Купчанко, с. 174, № 158.

Ой висиділа перепілонька діти. Зап. у другій пол. XIX ст. А. Димінський на Поділлі. Ц Н Б, ф. І, од. зб. 1486-а, арк. 30, зв.— 31, № 77.

У садочку зозулечка гніздо в'є. Франко, с. 107.

Піду я в сад помаленьку. Сидоренко, с. 202.

СВЕКРИ Й НЕВІСТКИ. ТЕЩА Й ЗЯТЬ

Дощик іде, накрапує. Зап. Л. Жемчужников у с. Липовиця Прилуцького пов. Чубинський, с. 723, № 316.

Шуміла ліщина. Зап. учні Олесинської школи Козівського р-ну Тернопільської обл. під керівництвом Л. О. Колодій у с. Геленки. І М Ф Е, ф. 14-3, од. зб. 338/IV, арк. 1351 зв.— 1352.

Ой уже вечір, вже не раненько. Зап. у 1985—1986 р. М. Ф. Зьомка у с. Аврамівка Монастирищенського р-ну Черкаської обл. від С. З. Зьомки. Там же, ф. 14-3, од. зб. 1180, арк. 18. (Пісня виконується також як весільна).

Гиля, гиля, сірі гуси. Зап. 1932 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська на Вінниччині. Там же, ф. 14-3, од. зб. 299, арк. 241—242.

Ой з-за гори вітер повіває. Зап. у с. Мурафа. Манжура, с. 153—154.

Ой на калині зозуля кувала. Зап. О. І. Левицький у с. Олексіївка на Кременчуччині від Марусі Калитівни. Золоті ключі, 3, с. 67—68.

А я в батька росла. Зап. 1969 р. Л. Г. Киналь у с. Голоби Ковельського р-ну Волинської обл. від Н. С. Яремчук, 1927 р. нар. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 1141, арк. 26.

Ой туман з моря піднімається. Зап. Д. І. Лавренко у с. Покровська Багачка Хорольського пов. Чубинський, с. 699—700, № 303-б.

Рубай дерево, куди хилиться. Зап. в с. Вільшана. Манжура, с. 152.

Голівонько моя бідная. Рубець, с. 18—19, № 9.

Матінко моя кохана! Зап. 1922 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 410—411.

У свекрухи на дворі стоїть калина з ягідами. Ходаковський, с. 515—516.

У нашого батька на дворі. Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Кураш Дубровицького р-ну Ровенської обл. від О. В. Корнійчук. ІМФЕ, ф. 14-5, зб. 420, арк. 1—1 зв.

Ой у саді могила. Зап. у сл. Білокуракине Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 685—686.

Калина-малина. Зап. 1965 р. у с. Колодяжне Ковельського р-ну від Х. В. Ківшик. Пісні з Волині, с. 134—135.

Ой вижав я жито. Зап. 1965 р. у с. Шепель Рожищенського р-ну від М. Ф. Калиш. Там же, с. 133—134.

Та й в саду, в саду зелена трава. Купчанко, с. 225—226. № 264.

Ой у сокола золоте п'юра. Зап. 1974 р. І. Ігнатюк у с. Добривода, воєвод. Білосток, ПНР. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 1086, арк. 33—34.

Червона калина. Зап. 1962 р. експедиція ІМФЕ у с. Чорногузи Вижницького р-ну Чернівецької обл. від Ф. Ф. Гулей. Ященко, с. 298—299.

Пряду, сокочу. Зап. К. Квітка від Лесі Українки. Пісня з Миропілля Звягельського пов. Леся Українка, с. 304.

Гей, уваж собі, уваж. Де Воллан, с. 128. («Західна частина Угорської Русі»).

Ой на горі на високій камінь муку меле. Зап. 1877 р. М. Павлик та І. Франко у с. Лолин Стрийського пов. від Ф. Лучкійової. Франко, с. 103—104.

Ой вилетіли, ой вилетіли дві-три пташини з гір'я. Ярошинська, с. 41—42.

На краківськім мості яра рута сходить. Зап. у 1960-х р. учні Олесинської школи Козівського р-ну Тернопільської обл. під керівництвом Л. О. Колодій. ІМФЕ, ф. 14-3, од. зб. 338/III, арк. 1220, зв.

Йа встань, невістко. Зап. К. Квітка від Лесі Українки. Леся Українка, с. 342. (З. с. Колодяжне Ковельського пов.).

Кує зозуля при зеленій доброві. Там же, с. 87.

Ой кумко-любко, сивенька голубко, пригода ми си стала. Ярошинська, с. 63—64.

Ти, смереченько, буйне зіленько. Головацький, 1, с. 191—192.

Галочко моя, галочко чорненька. Зап. у Лебединському пов. Харківської губ. від П. Пржеславського. Бодянські, с. 143.

Через сіни стежки-кладки. Зап. 1885 р. у с. Нижня Сироватка Сумського пов. Грінченко, с. 302, № 583.

Ой кошара, моя мамцю, кошара, кошара. Пісні Поділля, с. 363—364.

Як я була у батенька. Зап. В. Г. Кравченко у с. Миколаївка Житомирського пов. Грінченко, с. 301, № 581.

Десь ти, ліщино, в печі не була. Зап. М. М. Коцюбинський у с. Лопатинці Ямпільського пов. Подільської губ. Там же, с. 320—321, № 609.

Ой нічка моя невеселая. Зап. З. А. Залюбовський у Лебединському пов. Чубинський, с. 688, № 296.

Ой син неньку за рученьку веде. Гоголь, с. 59.

Посію горох — без пори посох. Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Кураш Дубровицького р-ну Ровенської обл. від хору-ланки. ІМФЕ, ф. 14-5, од. зб. 420/2, арк. 12.

Ой гей, головонька моя бідная. Зап. Марко Вовчок від Палажки Кітчиної з хут. Петрушівка Борзнянського пов. Марко Вовчок, Маркович, с. 261—262.

Удовушка рано встала. Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Кураш Дубровицького р-ну Ровенської обл. від О. В. Корнійчук, 1910 р. нар. ІМФЕ, ф. 14-5, од. зб. 420/1, арк. 51.

Каже мені чужа мати. Марко Вовчок, Маркович, с. 262.

Добре тому жити. Зап. від М. Левун. Бодянські, с. 144.

Ой дівчино-орлечино, перепеличенько. Зап. від М. Мухівни. Бодянські, с. 143.

Ой біда ж мені, моя матінко, ой біда ж мені, біда. Зап. від П. Білінської. Колесса, с. 229.

Пусти мене, милий, до роду гуляти. Ярошинська, с. 120.

Ой боже, боже, коли той вечір буде. Зап. 1980 р. М. О. Руденко у с. Маньківці Вінницької обл. від групи жінок. ІМФЕ, нові надходження.

Туман яром, туман яром, туман і горою. Закревський, с. 96, № 141.

Несу воду, несу воду, коромисло гнеться. Зап. 1883 р. на Східному Поділлі. Тобілевич, с. 171.

Ой у місті на риночку. Зап. 1968 р. В. Г. Соколюк у с. Киселин Локачівського р-ну Волинської обл. від Т. А. Суловської, 74 р. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1129, арк. 25.

Ой боже мій милосердний. Ярошинська, с. 139—140.

Ой нема, нема із сина добра. Зап. 1886 р. у с. Середівка Чернігівської губ. Куба, с. 61—62.

Що то в лісі зашуміло? Зап. у Чернігівській губ. Чубинський, с. 892, № 462.

Було до мене, моя матінко, приймака не приймати. Зап. 1975 р. експедиція ІМФЕ у с. Клевань Ровенської обл. від А. К. Михальчук, 1923 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 437, арк. 165.

Ой зацвіла черемшина. Демуцький, с. 13.

Ой вишеньки-черешеньки. Зап. 1956 р. у с. Видраниця Ратнівського р-ну від К. М. Михальчук та І. О. Арсенюк. Пісні з Волині, с. 135—136.

Зібралося три громади. Зап. 1976 р. Л. К. Пучковський у с. Литовеж Іваничівського р-ну Волинської обл. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1058, арк. 2 зв.— 3.

ПОДРУЖНЄ ЖИТТЯ В ЗЛАГОДІ

Ой воріх та й воріх, воріхове зерно. Зап. 1965 р. О. Л. Вітенко у с. Геленки Бережанського р-ну Тернопільської обл. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/III, арк. 1166—1166 зв.

Ти, серце, йдеш до жита. Купчанко, с. 167—168, № 147.

Та хоть буду, товаришу. Там же, с. 166, № 145.

Закувала зозулечка. Там же, с. 168, № 148.

Ой не ходи коло моря. Зап. В. Ф. Степаненко у с. Мартинівка Канівського пов. Грінченко, с. 294, № 568.

Очі ж мої каресенькі, лихо мені з вами. Зап. 1962 р. від Н. А. Присяжнюк. Пісні Поділля, с. 362—363.

Ой стану я на колесі. Зап. на Поділлі. Руданський, с. 145—146.

Ой поїхав мій миленький в городочок. Зап. 1920 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 391.

Помаленьку іду, тихенько ступаю. Зап. 1883 р. на Східному Поділлі. Тобілевич, с. 169.

Річенька бистренька, кладочка вузенька. Зап. А. Димінський на Поділлі. ЦНБ, ф. І, од. зб. 1486-а, арк. 31 зв.— 32, № 81.

Ой Василю, Василечку. Зап. в сл. Білокуракине Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 652, № 31.

Поздоров, боже, мойго милого. Ходаковський, с. 476.

Замуж вийти, треба знати. Зап. 1974 р. В. Рощенко від групи жінок із с. Даші, воєвод. Білосток, ПНР. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1086, арк. 37.

Ой повійте, буйні вітри, із гори. Гоголь, с. 48.

Ой у полі криниченька, видно дно, видно дно. Зап. М. О. Руденко у с. Маньківці Вінницької обл. ІМФЕ, нові надходження.

Біда мені, матінко, за бідою. Марко Вовчок, Маркович, с. 248.

Ой і не літай, зозуленько, поночі. Зап. у с. Колодяжне Ковельського пов. Леся Українка, с. 86.

Ой вишенько-черешенько. Зап. 1921 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 392.

Сію редьку, сію редьку. Зап. 1931 р. М. О. Руденко від О. С. Мельника, 1886 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 75—76.

Ой як мені не пить, не гуляти. Зап. в с. Перешори Ананіївського пов. Херсонської губ. Конощенко, 1, с. 58—59, № 43.

Ой гаю мій, гаю, зелений розмаю. Зап. 1972 р. М. О. Руденко у с. Токарівка Жмеринського р-ну Вінницької обл. від Ф. Кузевич, 1912 р. нар. ІМФЕ, нові надходження.

Від поля до поля. Зап. 1959 р. експедиція ІМФЕ у с. Лужани Кіцманського р-ну від К. О. Дутчак. Ященко, с. 195—196.

Ти, матінко моя. Зап. 1962 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Ганни Шикти, 1900 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 373—374.

Ой біда та й жура! Гнатюк, с. 107.

В мене батько, як дзвін. Зап. 1984 р. Г. В. Довженок у с. Шилівка Зіньківського р-ну Полтавської обл. від групи жінок. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 503, арк. 8.

Ой мати моя та нежаліслива. Зап. 1885 р. у с. Нижня Сироватка Сумського пов. Харківської губ. Грінченко, с. 304—305, № 586-а.

Слухай, мужу, слухай. Де Воллан, с. 129. («Верховина»).

Мене кличе мій миленький до себе робити. Зап. в с. Коропець. Гнатюк, с. 105—106.

Бодай моя свекрухонька ще провікувала. Колесса, с. 238.

Ой нагнівався мій миленький без причини на мене. Ходаковський, с. 482.

Ой у полі керниченька, у ній вода зимна. Ярошинська, с. 134—135.

Ой ти поїхав, ой ти поїхав. Зап. 1935 р. М. О. Руденко в с. Слобода Яришівська Вінницької обл. від М. І. Яцишиної, 1894 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299-а, арк. 585.

Розгнівався мій миленький, розгнівався на мене. Зап. О. Маркович у м. Коростишів Радомишльського пов. Марко Вовчок, Маркович, с. 247.

Чого мені да журитися? Зап. в Чернігівській губ. Грінченко, с. 355—356, № 653.

Що ти, милий, думаєш, гадаєш. Гоголь, с. 47.

а) Незгода

Ой лугом іду понад берегом. Зап. 1984 р. І. Ігнатюк у с. Голешеве, Підляшшя, ПНР, від М. Салтанюк. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1086, арк. 29.

Уже жито спіле, пшениця зелена. Зап. 1975 р. О. І. Дей та С. В. Мишанич у с. Чорторийськ Маневицького р-ну Волинської обл. від групи жінок. Там же, ф. 14—5, од. зб. 437, арк. 18.

Молодице, молодице, ще й молодиченько. Зап. 1883 р. на Східному Поділлі. Тобілевич, с. 170.

Там в полі сосна, під нев калюжа. Зап. учні Олесинської школи Козівського р-ну Тернопільської обл. під керівництвом Л. О. Колодій у с. Вимислівка. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/IV, арк. 1272.

Що посеред двора. Зап. на хут. Оріхівщина Лубенського пов. Конощенко, 1, с. 119—120, № 88.

Ой розсердилась жінка на мужа. Чубинський, с. 644, № 248-в.

Калина-малина. Зап. на Волині. Голентюк, с. 54.

Сама я ружу садила. Гижа, с. 269—270.

Ой гиля, сірі гуси. Зап. 1968 р. П. І. Чумак у с. Глушки Білоцерківського р-ну Київської обл. від К. Ф. Ковтун. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1114, арк. 7.

І дощ не йде, і хмар нема. Зап. В. Ф. Степаненко у с. Мартинівка Канівського пов. Грінченко, с. 308, № 589.

Ой урву я в городі цвіточок. Зап. у 1880—1881 рр. Франко, с. 120.

Ой біда, мамко,— не новий горнець. Ярошинська, с. 141—142.

Да лети, лети, чорная галко, лети вгору високо. Марко Вовчок, Маркович, с. 263—264.

Ой сяду я обідати. Сидоренко, с. 133.

Ой я батька за рід маю. Зап. в с. Вербівка. Манжура, с. 153.

Поїхав мій миленький в велику дорогу. Марко Вовчок, Маркович, с. 248—249.

Поїхав Ясьо на Польщу, на Вкраїну. Зап. 1974 р. І. Ігнатюк від групи жінок з с. Добривода, воєвод. Білосток, ПНР. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1086, арк. 34—35.

В понеділок рано кличе милий милу. Ярошинська, с. 132—133.

Біда мені, біда з тими коноплями. Зап. 1962 р. учні Олесинської школи Козівського р-ну Тернопільської обл. під керівництвом Л. О. Колодій у с. Уритово. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/IV, арк. 1265 зв.— 1266.

Ідуть люди з міста, мене проклинають. Сидоренко, с. 155.

Як я була у мамочки. Купчанко, с. 231, № 270.

Кажуть люди, що я помарніла. Зап. 1959 р. у с. Лужани Кіцманського р-ну від К. О. Дутчак. Ященко, с. 212—213.

Я батенькову воленьку вволила. Зап. 1962 р. О. Л. Вітенко у с. Старий Олексинець Кременецького р-ну Тернопільської обл. від М. А. Кавун. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/І, арк. 120 зв. — 121.

б) Лихий чоловік. Нелюб

Дала мені моя мати. Зап. А. В. Заблоцький у Проскурівському пов. Подільської губ. Грінченко, с. 299, № 577.

Ой піду я лужком-бережком, як маковий цвіт. Зап. 1960 р. від Софії Присяжнюк. Пісні Поділля, с. 389.

Із-за гори, да із-за гори да вітер повіває. Зап. у с. Іржавець Прилуцької окр. на Полтавщині від К. Сологубової, П. Морозової та П. Хоруги. Золоті ключі, 1, с. 82—83.

Ой давно, давно. Зап. у Прилуках. Мирний, Білик, с. 82—83.

Ой на горі, на горі. Там же, с. 83—84.

Ой у полі конопелька та дрібна, зелененька. Марко Вовчок, Маркович, с. 247.

Ой на той двір, де милий мій, да вихор не вдарить. Бодянські, с. 144.

Уродила мене мати, як билиночку в полі. Зап. Марко Вовчок від Палажки Кітчиної з хут. Петрушівка Борзнянського пов. Марко Вовчок, Маркович, с. 257—258.

Ой у бору сосна. Зап. Г. С. Неводовський у с. Євминка Остерського пов. Грінченко, с. 352, № 649.

Утопила мене мати. Зап. В. Г. Кравченко в с. Курозвани Острозького пов. Там же, с. 329, № 628.

Тече річка невеличка. Грінченко, с. 309—310, № 593-а. («З матеріалів П. А. Лукашевича»).

А в неділю рано ще й сонце не сходить. Зап. 1960 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Н. Малиманчук, 1890 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 271—272.

Бідна ж моя головочка! Зап. А. Конощенко у с. Перешори Ананіївського пов. від Ф. Кучерявого. Там же, ф. 6, од. зб. 146, арк. 38 зв.— 39.

Ніхто мене не жалує. Зап. В. Ф. Степаненко у с. Полствин Канівського пов. Грінченко, с. 312, № 595.

Ой оддала мене мати. Зап. у с. Вербнячів. Мирний, Білик, с. 81—82.

Дала мене заміж мати. Зап. від Олени Комнацької. Бодянські, с. 153.

Дала мене мати. Зап. 1963 р. Ю. В. Ракушинець у с. Ставне Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1104, арк. 71.

Дала ня моя мамка за гори бивати. Зап. 1985 р. В. Сокіл у с. Новоселиці Міжгірського р-ну Закарпатської обл. від групи жінок. Там же, нові надходження.

Лиха доля, лиха доля. Зап. А. В. Заблоцький в Проскурівському пов. Грінченко, с. 312, № 596.

Ой неборе-муже. Зап. 1956 р. З. І. Василенко у с. Великий Раковець Іршавського р-ну від Є. С. Ланьо. Василенко, с. 105.

Ой там за горов. Купчанко, с. 171—172, № 155.

Ви, голуби, не гудіть на хаті. Ярошинська, с. 26.

Не дивися, дівчинонько, на пошиту хату. Там же, с. 130.

Ой дай боже, мій миленький, щоб ти жив. Зап. 1928 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 430.

Не бий мене, милий, вночі. Ярошинська, с. 125.

Ой на горі на високій. Павлик, с. 98.

Сидит кітка на порозі. Зап. у с. Лолин Стрийського пов. від Марини Бабінцевич. Там же, с. 97—98.

Дай мене, моя мамко. Там же, с. 97.

Ой дай мене, мати, за кого я важу. Зап. А. Димінський на Поділлі. ЦНБ, ф. І. од. зб. 1486-а, арк. 30 зв., № 76.

Недавно ся оженив. Зап. 1964 р. О. Л. Вітенко у с. Синягівка Збаразького р-ну Тернопільської обл. від О. П. Малишко, 1940 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/III, арк. 1093.

Добре тому жить, нежонатому. Зап. від М. Сороки з с. Петрівське Козелецького р-ну Чернігівської обл. Верьовка, с. 73—74.

Посію коноплі, а вродила плоскінь. Зап. 1921 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 416—417.

Ой летіли білі гуси. Зап. в с. Монастириська на Тернопільщині від Олени Пістуняк. Павлик, с. 84.

Ой піду я до криниці, беруть воду молодиці. Зап. І. Чередниченко у с. Дударі Канівського пов. Чубинський, с. 575.

Ти, зелена дібровонько. Зап. 1972 р. Ю. Корчинський у м. Дрогобич від К. Д. та Л. С. Корчинських. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1172, арк. 531 зв.— 532.

Післала мене мати в луг калину ламати. Зап. А. Димінський у Подільській губ. Чубинський, с. 563.

Ходжу понад річенькою. Зап. у Дніпровському пов. Таврійської губ. Дніпрова Чайка, с. 102—103.

Мене мамка породила близенько потока. Ярошинська, с. 40.

Тече вода холодная з-під кореня дуба. Марко Вовчок, Марковичъ, с. 253. (З Немирова).

Через сад-виноград. Зап. 1971 р. В. Іванов у м. Кам'янець-Поділь-

ський Хмельницької обл. від П. М. Стрілецької, 1902 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 419, арк. 195.

Коби не мороз, коби не мороз. Купчанко, с. 236—237, № 276.

Ой на горі, горі церква мурована. Зап. в с. Ценів на Коломийщині. Жіноча неволя в руских піснях народних. Написав Іван Франко. Львів, 1888, с. 8.

Ні на кого жалкувати. Зап. у Воронезькій губ. Чубинський, с. 765.

Ой на горі дуб, дуб, тече вода з дуба. Зап. 1962 р. від С. Черкас-Бондар. Пісні Поділля, с. 389—390.

На долині дуб, дуб. Сидоренко, с. 128.

Ой чи це та калина. Зап. 1886 р. у с. Британи Чернігівської губ. Куба, с. 101.

Ой у полі криниченька. Зап. 1921 р. в с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 415.

Ніхто не винен — сама я. Павлик. с. 113.

Брели, брели сірі воли. Зап. В. Г. Кравченко у с. Плювак Черкаського пов. Грінченко, с. 330, № 630.

Ой сама ж я, сама. Зап. І. І. Новицький у с. Осокорки Остерського пов. Чубинський, с. 565—566, № 170-а.

Мати моя, матусенько. Зап. К. Квітка від Лесі Українки. Леся Українка, с. 347. (З Любомля Володимирецького пов.).

Ой піду я, піду до броду по воду. Зап. від матері, Т. В. Бодянської. Бодянські, с. 155.

За новими воротами рине вода, рине. Зап. в Ушицькому пов. на Поділлі. Чубинський, с. 140, № 298-б.

А в вишневім садочку. Зап. М. П. Гайдай у с. Бистрі на Волині від бабусі, Ярини Іващенкової. Золоті ключі, 2, с. 78—79.

Ой ходить дівчина понад бережину. Зап. 1921 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 413—414.

Ой як я була йа сім літ удовою. Зап. у с. Колодяжне. Леся Українка, с. 86.

Ой коби я була знала, що піду за вдівці. Колесса, с. 225.

Пливи, пливи, селезню, протів води тихо. Зап. у м. Конотоп. Закревський, с. 113—114, № 175.

Влетіла мушка в ядловец. Гижа, с. 265—266.

Ой пущу я дрюк на воду. Зап. 1930 р. О. Тимінська у с. Рідківці Новоселицького р-ну від А. Н. Кокошки. Ященко, с. 179—180.

Ой ти старий та бородатий. Зап. 1920 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 420.

Ой боже, боже, нащо я вродилася. Зап. 1971 р. М. О. Руденко у с. Токарівка Жмеринського р-ну Вінницької обл. від Т. В. Кузевич та Є. І. Проценюк. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299-а, арк. 713.

Ой піду же я греблею понад ставом. Головацький, 3, с. 144—145.

Ти в мене косив. Зап. А. Конощенко в Золочівському пов. Полтавської губ. від П. Смоли. ІМФЕ, ф. 6, од. зб. 148, арк. 21.

Ой оддала мене мати. Зап. у с. Нестерівка Олександрійського пов. Херсонської губ. Конощенко, 2, с. 112, № 82.

Гуляючи, буяючи, людська обмовонька. Гнатюк, с. 108.

На поточку-м прала. Сидоренко, с. 146.

Змішався щавій з лободою. Зап. А. І. Димінський в Подільській губ. Чубинський, с. 576, № 178.

Ой жінка моя, ти ягода. Зап. 1912 р. у с. Бацмани Роменського пов. Полтавської губ. від Олексія Гвоздя. Гнсдич. вип. II, ч. 1, с. 41—42.

Нащо ж було, нащо ж було. Зап. А. І. Домонтович у Чернігівській губ. Грінченко, с. 328, № 626.

в) Нелюба жінка

Не рости, березо, межи дорогами. Зап. 1919 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 459—460.

Ой у лузі калина. Зап. 1921 р. у с. Зятківці на Поділлі. Там же, с. 426—427.

Та не січи, та не рубай. Купчанко, с. 169, № 150.

Ой по горі ходжу. Де Воллан, с. 87.

Як вийду я за ворота. Зап. у сл. Білокуракине Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 714, № 181.

Вийду я за ворота. Бодянські, с. 159—160.

Не шуми, луже, в дубровоньці дуже. Головацький, 1, с. 250—251.

Ой жаль же, жаль, ох і на серці печаль, да не вернися, жалю. Зап. від М. Левун. Бодянські, с. 157.

Калина-малина од сонця зов'яла. Марко Вовчок, Маркович, с. 266. (З с. Карпилівка Остерського пов.).

Було б не рубати зеленої груші. Там же, с. 251—252.

Не світи, місяц, нехай засвітят зорі. Ходаковський, с. 499—500.

Коло млина, млина червона калина. Чубинський, с. 611—612, № 215-а. («Із зібр. П. О. Куліша»).

Соловейко миленький. Зап. Рудченко у м. Миргород. Там же, с. 681, № 282.

Ой не тупай, мій миленький, не тупай, не тупай. Колесса, с. 210.

Ой не жаль мені ні на кого. Зап. 1972 р. І. І. Гурин у с. Гаркушинці Миргородського р-ну Полтавської обл. від М. А. Ксьондз. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1019, арк. 4.

г) Подружня невірність

Горе, горе, горюваннячко моє. Зап. у с. Банне. Манжура, с. 157.

Де б я, де б я із досадоньки пішла. Зап. у м. Ананьїв Херсонської губ. Конощенко, 1, с. 33—34, № 23.

Ой де б я із досадоньки пішла. Зап. Леся Українка в Карпатах. Леся Українка, с. 94.

Ой сама я, сама, як билина в полі. Зап. К. І. Кибальчич у с. Щаснівка Козелецького пов. Чубинський, с. 619—620, № 221-а.

Гей, куплю я собі соколові пера. Ярошинська, с. 92—93.

Бескиде зелений, в три ряди саджений. Зап. 1877 р. від К. Францішкевича з с. Рогатин у Львівській в'язниці. Франко, с. 124.

Стороною дощ іде, а низом туман. Зап. К. І. Кибальчич у с. Щаснівка Козелецького пов. Чубинський, с. 615—616, № 219.

Я ж думала, я ж думала. Зап. у сл. Білокуракине Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 669, № 74.

Ой горе, горе, як нерідная мати. Зап. у с. Калюшна Миргородського пов. Чубинський, с. 207—208, № 415.

Та як поїхав та мій миленький. Зап. у м. Ровне Єлисаветградського пов. Херсонської губ. Конощенко, 2, с. 34—35, № 24.

Послав мене мій миленький. Зап. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Х. П. Кулаївської, 1926 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 31—33.

Ой хмариться, туманиться. Зап. 1959 р. у м. Вашківці на Буковині. Ященко, с. 172—173.

Повій, вітре, вітре буйнесенький. Зап. І. З. Іващук від С. В. Койди. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1070, арк. 48.

Понад нашим яром да й пшениченька ланом, горою овес. Зап. 1968 р. Пісні Поділля, с. 393.

Ой коло млина, млина зацвіла калина. Ходаковський, с. 504.

Туга мені за тугою: пішов милий за другою. Зап. В. Шепотьєв від М. Шепотьєвої у Полтаві. Золоті ключі, 1, с. 81.

А хто ж свою жону шукає. Зап. на Волині. Голентюк, с. 56.

Пішов газда й у дорогу, а газдиня дома. Зап. 1877 р. у м. Лолин Стрийського пов. від Ф. Лучкійової. Франко, с. 128.

д) Чоловік-п'яниця. Жінка-п'яниця

Ой дай боже-боженьку. Зап. 1981 р. Ю. І. Корчинський у м. Дрогобич від І. С. Сивохіна. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1172, арк. 526.

Посію шальвію. Зап. 1965 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Г. Г. Маловічко, 1911 р. нар. Там же, ф. 14—3, од. зб. 299-а, арк. 273.

Вітер віє, шелевіє. Павлик, с. 91—92.

Головочко моя бідна. Ярошинська, с. 120—121.

Коло гаю походжаю. Зап. у м. Лолин Стрийського пов. від Марини Бабінцевої. Павлик, с. 89.

Моя доля в коршмі лежить. Зап. 1880 р. у с. Березів на Львівщині. Франко, с. 108.

Вчера-м була, як день, біла. Зап. 1880 р. від Фр. Батовського з с. Ценів в Коломийській тюрмі. Там же, с. 109.

Ой недавно сиротою стала. Зап. в Олександрійському пов. Херсонської губ. від Григорія Шевченка. Бессараба, с. 271—272, № 378.

Та не знала моя мати. Зап. в с. Кононівка Пирятинського пов. Полтавської губ. Конощенко, 2, с. 97—98, № 71.

Мене мати згодувала. Зап. А. В. Заблоцький у Проскурівському пов. Подільської губ. Грінченко, с. 321—322, № 611.

Ой ти, сивий соколю. Зап. 1926 р. І. Корсовецький у с. Клембівка Ямпільського р-ну Могилів-Подільської окр. від Марфини Волошиної. ІМФЕ, ф. 6, од. зб. 146, арк. 12, № 16.

Не я п'яний, горівочка п'яна... Зап. в Ушицькому пов. на Поділлі. Чубинський, с. 1089, № 234.

Надлетіли журавлі. Зап. 1976 р. експедиція ІМФЕ у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Ф. І. Курило. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 441/І, арк. 105.

Ой є в мене три жури. Лисенко, VII, с. 10.

Не сама я ходила. Зап. у с. Березів, Коломийщина. Франко, с. 107—108.

Да породила мене мати на біду. Зап. Л. В. Ільницький у с. Велика Снітинка Васильківського пов. Чубинський, с. 639, № 245-б.

Ой вишенька-черешенька у саду. Зап. 1920 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 419.

Попід гаєм зеленесеньким. Зап. у с. Якимівка. Чубинський, с. 591—592, № 196.

Ой дурная ж я й да нерозумна дівчина. Зап. Л. В. Ільницький у с. Велика Снітинка Васильківського пов. Там же, с. 595, № 199-а.

Червена ружа трояка. Василенко, с. 103.

Чи ти, мамко, в лісі росла. Де Воллан, с. 197.

Ой мати, мати старая. Зап. 1962 р. від Володимира Лещука. Пісні Поділля, с. 382—383.

Над водою стояла, стояла. Зап. від П. Білінської. Колесса, с. 228—229.

Ой не жаль мені. Зап. А. Конощенко у м. Калюс на Поділлі від Никифора Коротака. ІМФЕ, ф. 6, од. зб. 148, арк. 46 зв.

Що сама я, сама, як билиночка в полі. Зап. М. Лисенко від М. Загорської. Лисенко, III, с. 42—43, № 21.

Ой до мене, моя мамцю, до мене. Зап. 1969 р. Пісні Поділля, с. 378.

Ой ти, ненько моя старая, що ж ти думала-гадала. Зап. 1883 р.

О. І. Левицький у с. Олексіївка на Кременчуччині. Золоті ключі, 3, с. 66—67.

Ой ти, дівчино, ой ти, дівчино, ти, червона калино. Колесса, с. 230.

Ой вербо, вербо кучерява. Зап. К. Квітка від Лесі Українки. Леся Українка, с. 308—309. (З с. Миропілля Звягельського пов.).

Ой зацвіла червона калина над кирницею. Марко Вовчок, Маркович, с. 258—259.

Ой одну мамка мала, сім літ пребирала. Зап. на Гуцульщині. Головацький, 1, с. 222.

Ой посію я ранню пшениченьку. Зап. у 1880—1881 р. у с. Нагуєвичі на Галичині. Франко, с. 106—107.

Ой тату наш, тату. Зап. у сл. Білокуракине Старобільського пов. Жизнь и творчество крестьян, с. 643, № 6.

Оре милий, на шлях поглядає. Зап. у м. Борзна на Чернігівщині. Чубинський, с. 658, № 254-и.

Чужії жени як соколи. Де Воллан, с. 133.

Ой піду я попід свій двір. Зап. 1971 р. М. О. Руденко у с. Токарівка Жмеринського р-ну Вінницької обл. від Євдокії Праценюк. ІМФЕ, нові надходження.

А мій чоловік горівки не п'є. Зап. у с. Ортиничі Дрогобицького пов. Франко, с. 110.

Та напила-м ся, ледве стою. Зап. А. Димінський, Подільська губ. Чубинський, с. 681, № 283.

Ой нікому так не гаразд, як нашій невістці. Ярошинська, с. 23.

БРАТИ Й СЕСТРИ

Ой летіла зозулечка через море в гай. Ярошинська, с. 35.

Дощик перейшов. Зап. 1965 р. М. О. Руденко у м. Криве Озеро Миколаївської обл. від І. Я. Рудик, 1908 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299-а, арк. 322.

Ой гоя, гоя, ой гоя, гоя, брат коня напуває. Колесса, с. 216.

Робім, брати, як нам мати казала. Зап. В. Г. Кравченко у с. Курозвани Острозького пов. від Луки Зіневича. Грінченко, с. 397, № 718.

Породила верба груші, калинка — лелію. Ярошинська, с. 34.

Там у саду липа. Зап. 1971 р. М. М. Гайдай та Ю. З. Круть у с. Пулемець Любомильського р-ну Волинської обл. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 421/II, арк. 66.

Біла березонько, чого схилилася? Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Кураш Дубровицького р-ну Ровенської обл. від О. В. Корнійчук. Там же, ф. 14—5, од. зб. 420, арк. 8.

Приснився ми сон дивненький. Зап в с. Лолин Стрийського пов. від Касі Дякун. Павлик, с. 123.

Тим у світі добра нема. Гоголь, с. 63—64.

Ой у полі дві тополі. Зап. 1938 О. Бандурко та П. Майборода в м. Кременчук Полтавської обл. Майборода, с. 65—66.

Усі гори зеленіють. Тобілевич, с. 194—195.

В кого батько, в кого мати. Зап. у с. Жуківка на Чернігівщині. Грінченко, с. 403, № 723-б.

Із тихого броду. Гоголь, с. 63.

Ой дядику-соколику, ой дядику-пане. Головацький, 1, с. 222. (З Гуцульщини).

Ой у полі, в полі сухий дуб розвився. Зап. 1984 р. Г. В. Довженок у с. Шилівка Зіньківського р-ну Полтавської обл. від групи жінок. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 503, арк. 7.

Ой роду мій, ой роду мій. Зап. у с. Перешори Ананіївського пов. Херсонської губ. Конощенко, 1, с. 50—51, № 36.

Сива зозуленько, не літай раненько. Зап. 1973 р. С. В. Мишанич від групи жінок. Пісні Поділля, с. 364—365.

Ой приїхав братік. Зап. 1885 р. у с. Нижня Сироватка Сумського пов. Харківської губ. Грінченко, с. 398—399, № 721.

З зеленого гайка. Зап. у с. Колодяжне на Волині. Леся Українка, с. 62—63.

Вівці мої, вівці мої. Зап. 1959 р. експедиція ІМФЕ у с. Драчинці Сторожинецького р-ну від І. Г. Чернея. Ященко, с. 191—192.

Як яблучко та на яблуньці. Зап. 1914 р. у с. Бацмани Роменського пов. від Ганни Гаценко. Гнєдич, вип. II, ч. 1, с. 188—189, № 851.

Яка в полі та мала птиця. Мирний, Білик, с. 89—90.

Вирву я хмелю високого. Ходаковський, с. 518.

Ой заріжу я й овечку. Зап. А. Конощенко у с. Кононівка Пирятинського пов. Полтавської губ. від К. Хирного та М. Богомаза. ІМФЕ, ф. 6, од. зб. 148, арк. 26.

Наварив брат пива п'яненького. Зап. К. І. Кибальчич у с. Щаснівка Козелецького пов. Чубинський, с. 914—915, № 480.

Виорю я ниву широкою. Зап. О. К. Бабич у с. Розкопане Погребищенського р-ну Вінницької обл. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1095, арк. 34 зв — 35.

СИРІТСТВО

Ой доки я батька мав. Зап. 1967 р. О. Л. Вітенко у с. Пальчинці Підволочиського р-ну Тернопільської обл. від В. П. Гудими, 1890 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/IV, арк. 1598.

Ой плавала сіра утка на воді. Закревський, с. 66—67, № 91. (Пісня виконується також як весільна — на весіллі сироти).

Ой загуду, загуду. Зап. 1962 р. О. Л. Вітенко від М. С. Воробей, 70 р. І М Ф Е, ф. 14—3, од. зб. 338/І, арк. 177—177 зв.

Та соловейку маленький. Чубинський, с. 453, № 20-е («Із зібр. П. О. Куліша»).

Ой за гаєм, ой за гаєм, за Дунаєм. Зап. 1924 р. у с. Зятківці на Поділлі. Зуїха, с. 466.

Червона калина. Стельмащук, с. 32.

Котилася горошина од поля до поля. Зап. студенти КДУ 1981 р. у с. Більшовик Баришівського р-ну Київської обл. від П. Я. Ковтун, 1922 р. нар. І М Ф Е, ф. 14—3, од. зб. 1072, арк. 49.

Не плач, дівчино, не плач, не журися. Зап. В. Іванов 1968—1969 рр. у с. Юхимівці Хмельницької обл. від К. Колодій, 85 р. Там же, ф. 14—3, од. зб. 1093, арк. 83.

Ой кажда дівчина в селі хлопця має. Гижа, с. 283.

А якби я маму мала. Зап. 1971 р. В. Іванов у м. Кам'янець-Подільський від К. Мисловської. І М Ф Е, ф. 14—5, од. зб. 419, арк. 221 зв.

А в саду вишеньки, чому не цвітете. Зап. на поч. 1880-х рр. Франко, с. 136.

Гей, у моїм городечку. Купчанко, с. 243, № 286.

Вилітала галка. Зап. 1972 р. експедиція ІМФЕ у с. Корсунівка Лохвицького р-ну Полтавської обл. від хору-ланки. І М Ф Е, ф. 14—5, од. зб. 425/І, арк. 49.

Кажуть мені кужіль прясти. Зап. А. В. Заблоцький у Проскурівському пов. на Поділлі. Грінченко, с. 416, № 741.

Вилетіла зозуленька. Головацький, 3, с. 146—147.

Ой по горі, по горі. Зап. у с. Бацмани Роменського пов. Полтавської губ. від Онисі Бойкової. Гнєдич, вип. II, ч. 1, с. 180, № 833.

Ой крикнули журавлі. Зап. у с. Кулажинці Пирятинського пов. Марко Вовчок, Марковичъ, с. 273.

Де я не ходила. Зап. 1883 р. М. Н. Грінченко у с. Братениця Богодуховського пов. Харківської губ. Грінченко, с. 410, № 734.

Взяли сиротину люди за ні за що. Зап. В. Г. Кравченко у с. Курозвани Острозького пов. від солдата Луки Зіневича. Там же, с. 409—410, № 733.

Клопіт головоньці, журба і неволя. Головацький, 1, с. 238—239.

Ой не шуми, луже. Зап. у с. Суботець Олександрійського пов. Бессараба, с. 299—300, № 414.

Ой летіла зозуленька через круту гору. Зап. 1960 р. на весіллі. Пісні Поділля, с. 404.

Ой летіла зозуленька через темний гай. Зап. у Харківській губ. Чубинський, с. 450—451, № 19.

Ой матусенько моя, та коли б же ти знала. Зап. М. В. Неговський у с. Трубайці Харківського пов. Там же, с. 448, № 12.

Ой у степу, край дороги. Зап. О. О. Потебня у Валківському пов. Там же, с. 445, № 9-а.

В неділеньку рано розігралося море. Ходаковський, с. 526—527.

УДОВА

Ой летіла пава, серед моря впала. Зап. 1967 р. О. Л. Вітенко у с. Пальчинці Підволочиського р-ну Тернопільської обл. від В. Й. Гудими, 1890 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/IV, арк. 1597.

Лежит милий на полу. Ходаковський, с. 529.

А в неділю рано по зорі. Там же, с. 526—527.

Ой упав сніжок та й на бережок. Зап. Л. Березовська у с. Андрушки Попільнянського р-ну Житомирської обл. від Н. Т. Василевич, 1929 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1114, арк. 181.

Ой упав сніжок та й на бережок. Зап. 1963 р. М. О. Руденко у с. Криве Озеро Миколаївської обл. від Н. Д. Яблонської, 1938 р. нар. Там же, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 351.

Ой упав сніжок та й на бережок, та й розлився водою. Зап. 1968 р. від Марини Попічко. Пісні Поділля, с. 398.

Та нікому так не гаразд, як тій бідній вдові. Ярошинська, с. 45.

Понад гай зелененький. Купчанко, с. 248, № 292.

Попід гай зелененький. Там же, с. 248—249, № 293.

Пішла вдова, пішла вдова. Там же, с. 249—250, № 294.

Нікому так не гірко жить, як бідній вдові. Сидоренко, с. 205.

Вийшла вдовонька. Зап. А. В. Заблоцький у Проскурівському пов. Подільської губ. Грінченко, с. 417, № 743.

Сировая ліщиночка, чом не гориш, тілько куришся. Зап. О. Лозинський у м. Немирівка Брацлавського пов. Чубинський, с. 812, № 382.

З-під зеленого гайка вилітала галка. Зап. І. П. Новицький у с. Рудьківка Козелецького пов. Там же, с. 811, № 381.

Упав сніжок на обложок. Зап. 1972 р. І. І. Гурин у с. Гаркушинці Миргородського р-ну Полтавської обл. від М. А. Ксьондз. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1019, арк. 2.

Ой з-за гори, гори та буйний вітер віє. Зап. 1964 р. Пісні Поділля, с. 398—399.

Налетіли голуби із чужої сторони. Зап. у Роменському пов. Чубинський, с. 838—839, № 409-а.

Зажурилася, зажурилася молода удовонька. Франко, с. 132—133.

Ой вдово, вдово, дам тобі слово. Зап. 1980 р. М. О. Руденко у с. Маньківці Вінницької обл. ІМФЕ, нові надходження.

Молода вдова натомилася. Зап. 1964 р. О. Л. Вітенко від М. А. Баландюк, 1896 р. нар., з м. Дубно Ровенської обл. Там же, ф. 14—3, од. зб. 338/III, арк. 883 зв.— 884.

Ой зажурилась бідна вдова. Марко Вовчок, Маркович, с. 271.

Ой удово, вдово, скажи, серце, слово. Там же, с. 272.

Їхав козак із Подолю на сивому коню. Зап. 1926 р. І. Корсовецький у с. Клембівка Ямпільського р-ну Могилів-Подільської окр. від Самійла Бодяна. ІМФЕ, ф. 6, од. зб. 146, арк. 11 зв., № 15.

Їхав козак з України та й зблудив з дороги. Зап. у с. Стриганці Івано-Франківської обл. Там же, ф. 14—3, од. зб. 1087, арк. 79—79 зв.

А в неділю дуже рано дощик покропляє. Головацький, 1, с. 201.

Ой біда, біда, ой біда, біда йа вдовоньці-небозі. Зап. від П. Білінської. Колесса, с. 243.

Ой попід гай зелененький. Там же, с. 240—241.

Гей, зійшло сонечко. Ярошинська, с. 255—256.

Ой боже, боже, коли той вечір буде. Сидоренко, с. 186.

Ой не в час, не в час, бідная вдово, у коршмойці гуляти. Зап. 1977 р. Г. В. Дем'ян у с. Хитар Сколівського р-ну Львівської обл. від О. Т. Телегій, 1899 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 934, арк. 29.

Ой за гайком, гайком, гайком, гайком зелененьким. Зап. 1962 р. Пісні Поділля, с. 402.

Ой не літай, сіра утко, до озера води пити. Чубинський, с. 827, № 397.

Ой вивела перепілочка діти. Гоголь, с. 65—66.

Ой в вдовиці дві світлиці. Зап. 1961 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від М. Т. Лутчак, 1907 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 340.

Калиноньку ломлю, ломлю. Зап. М. І. Костомаров у Волинській губ. Чубинський, с. 822, № 391.

Ой боже, боже. Зап. 1960 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Н. Маліманчук, 1890 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 138—139.

ЛИХА ДОЛЯ. ЗМАРНОВАНІ ЛІТА САМОТНІСТЬ

А сьогодні день субота. Зап. 1942 р. в Уфі. Пісня з с. Стражгород Теплицького р-ну Вінницької обл. Верьовка, с. 74—75.

Калиночко-малиночко. Зап. від Олени Пістуняк з Монастириська на Тернопільщині. Павлик, с. 87.

Ой колись були ярії пшениці. Рубець, с. 108—109, № 59.

Ой коли б я знала, коли б відала. Зап. на Волині. Голентюк, с. 45.

Сумно мені, сумно як вечір, так в рано. Зап. 1965 р. М. І. Козляк у с. Нові Петликівці Бучацького р-ну Тернопільської обл. від Горожанської Н. Д., 1902 р. нар., та Романчук Ю. І., 1912 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1112, арк. 60 — 60 зв.

Сумно мені, сумно. Стельмащук, с. 45.

Веселість, веселість, де ти поділася. Зап. О. К. Бабич у с. Розкопане, Погребищенського р-ну Вінницької обл. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 1095, арк. 28.

Зозуленька кукат, моє серце пукат. Гижа, с. 275.

Гори ж мої, гори, високі могили. Зап. у с. Пужники в 1890-х рр. від В. Дзямушинської. Гнатюк, с. 126.

Очі мої чорненькії, що ви гадаєте? Ярошинська, с. 142.

Тогди мені добре було, як я си вродила. Там же, с. 125—126.

Горе ж моє, горе, нещаслива доле. Зап. 1983 р. В. Сокіл у с. Івана Франка Дрогобицького р-ну, Львівської обл. від групи жінок. ІМФЕ, нові надходження.

Цвітуть сади-виногради, в мене — суха груша. Ярошинська, с. 49.

Мамко моя старенькая. Там же, с. 37.

Хтось у лісі гукає. Зап. 1969 р. Є. М. Дударик у с. Дротичі Сарненського р-ну Ровенської обл. від П. К. Дударик, 1908 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 688, арк. 41.

Породила мене мати. Зап. 1879 р. у с. Сонцівка Харківського пов. від М. Волченко. Яворницький, с. 198.

Журба ж моя, журба. Зап. у с. Перешори Ананіївського пов. Херсонської губ. Конощенко, 2, с. 40—41, № 27.

Пийте, люди, горілочку. Зап. у с. Маячка Дніпровського пов. Таврійської губ. Там же, с. 18—20, № 11.

Стоїт гора камінная. Купчанко, с. 240, № 282.

Ромен-зілля, ромен-зілля. Зап. од Грабенка з с. Обознівка Єлисаветградського пов. Лисенко, IV, с. 54.

Пусти мене, мамо. Сидоренко, с. 263—264.

Осичино-березино. Зап. А. В. Ільницький у с. Велика Снітинка Васильківського пов. Чубинський, с. 548, № 149.

Та йшов козак з Дону, та з Дону додому. Зап. у Харківській губ. Там же, с. 478, № 67.

Де ти, калино, росла. Зап. у с. Полоски Бельського пов. Там же, с. 119, № 256.

Ой ходжу по садочку. Зап. 1964 р. О. Л. Вітенко у с. Синягівка Збаразького р-ну Тернопільської обл. від О. П. Малишко, 1940 р. нар. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/III, арк. 1092 зв.

Червона калинонька. Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Кураш Дубровицького р-ну Ровенської обл. від О. В. Корнійчук, 1910 р. нар. Там же, ф. 14—5, од. зб. 420/1, арк. 47, ф. 14—10, од. зб. 1187.

Тече вода холодная з-під кореня дуба. Зап. у м. Золотоноша на Київщині. Метлинський, с. 253—254.

Через батьків двір та дорожка лежить. Зап. 1880 р. у с. Нижня Писарівка Волчанського пов. Харківської губ. від Уляни Бабій. Яворницький, с. 385.

У неділю рано. Зап. 1883 р. М. Н. Грінченко у с. Більше-Писарівка Богодухівського пов. Харківської губ. Грінченко, с. 390—391, № 707.

Закувала зозуленька в вишневім садочку. Мирний, Білик, с. 84.

Попід мостом, мостом трава зеленіє. Там же, с. 86.

Сидить собі козаченько, думає-гадає. Зап. у Кременецькому пов. Чубинський, с. 454, № 21. («Із зібр. П. О. Куліша»).

Із-за гори вітер віє. Ходаковський, с. 488.

Гей, гиля, гиля, сірі гуси. Марко Вовчок, Маркович, с. 246. (З с. Бондарі Остерського пов.).

Ой піду я, піду яром, долиною. Там же, с. 247.

Ой туга, мамцю, за тугою. Там же, с. 264. (З с. Вильськ Житомирського пов.).

Ой буду я, буду неділоньку ждати. Ходаковський, с. 511—512.

Кажуть сусідоньки, що я не журюся. Бодянські, с. 165.

Чи я в полі не билина була. Зап. 1838 р. у м. Васильків на Київщині від М. П. Коломійцевої. Там же, с. 142.

Квапила-м ся борзо заміж, потратила-м літа. Головацький, 1, с. 243.

Ой маю я тонкий голос. Зап. 1963 р. О. Л. Вітенко від С. В. Чарнік-Схабовської, 66р., з с. Великі Загайці Кременецького р-ну. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/II, арк. 740 зв.— 741 зв.

Долів, долів, качурику, долів за водою. Головацький, 1, с. 238.

Ой тече річка, тече та й ся каламутить. Зап. 1877 р. у с. Лолин Стрийського пов. від Ф. Лучкійової. Франко, с. 105.

Ой не шуми, луже, дуже. Марко Вовчок, Маркович, с. 246.

Воли мої половії, чом ви не орете? Закревський, с. 42, № 46.

Шумить-гуде дібровонька, плаче-тужить дівчинонька. Зап. у с. Іржавець Прилуцької окр. на Полтавщині від О. Д. Ревуцької. Золоті ключі, 2, с. 71.

Ой мамко моя люба, мамко моя мила. Зап. у с. Ясиня Рахівського р-ну Закарпатської обл. від Олени Петращук. Гошовський, с. 102.

Літа мої молоденькі, жаль мені за вами. Колесса, с. 199.

Ой сама ж я, сама. Головацький, 1, с. 322.

Сама я, сама пшеничку жала. Ходаковський, с. 528.

Ой у полі береза кудрява, зелена. Зап. 1964 р. О. Л. Вітенко. ІМФЕ, ф. 14—3, од. зб. 338/III, арк. 1059.

Журба мене сушить. Зап. 1946 р. М. О. Руденко у с. Слобода Яришівська Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. від Г. Мельник, 1890 р. нар. Там же, ф. 14—3, од. зб. 299, арк. 120—121.

А зимою біло, а в літі зелено. Зап. 1967 р. О. Л. Вітенко у с. Пальчинці Підволочиського р-ну Тернопільської обл. від Т. О. Костевич, 1890 р. нар. Там же, ф. 14—3, од. зб. 338/IV, арк. 1713.

Понад гору високую два голуби в'ються. Павлик, с. 103—104.

Ой піду я до свого батенька. Сидоренко, с. 289—290.

Та з-за гори, та з-за крутої. Зап. 1973 р. І. П. Березовський та А. Ф. Омельченко у с. Петрівка Сватівського р-ну Ворошиловградської обл. від С. І. Вовк та групи жінок. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 428, арк. 46.

Ой з-за гори, з-за крутої. Зап. у с. Лепетиха Мелітопольського пов. Таврійської губ. Конощенко, 2, с. 7—8, № 3.

Ой лужечки та бережечки та вода поняла. Зап. у Воронезькій губ. Чубинський, с. 477, № 64.

Ідуть дні за днями, літа за літами. Зап. 1960 р. від Софії Присяжнюк. Пісні Поділля, с. 411—412.

Кажуть люди, що щаслива. Зап. на Поділлі. Руданський, с. 153.

Одростали одросточки од кореня дуба. Марко Вовчок, Марковичч, с. 255. (З Дегтярівки).

Розсердилась пані да на свого пана. Зап. від Марти Верби. Бодянські, с. 168.

Ой воли мої, сиві, половії. Зап. 1971 р. експедиція ІМФЕ у с. Озерськ Дубровицького р-ну Ровенської обл. ІМФЕ, ф. 14—5, од. зб. 420/3, арк. 70.

Гаю, гаю ти зелений. Зап. 1962 р. у с. Чорногузи Вижницького р-ну від Ф. Ф. Гулей. Ященко, с. 155.

Ей воли мої, ей половії. Головацький, 1, с. 256—257.

Ти, зелена розторопносте. Ярошинська, с. 260.

Ой гаю мій, гаю, зелений розмаю. Зап. 1972 р. М. О. Руденко у с. Токарівка Жмеринського р-ну, Вінницької обл. ІМФЕ, нові надходження.

Ой на ставу, на ставочку. Зап. 1981 р. студенти КДУ у с. Хмельовик Баришівського р-ну Київської обл. від М. П. Боговик, 1940 р. нар. Там же, ф. 14—3, од. зб. 1072, арк. 54.

Ой на ставу, на ставочку. Демуцький, с. 45.

Бабка — коваделко, на якому клепають коси.
Банувати — журитися, сумувати.
Без — через.
Бездівничка — без долі.
Близнята — глиняні горщики, з'єднані між собою.
Борше — швидше.
Брезкий — набряклий, опухлий.

Винний — кисло-солодкий.
Вповати — зважати.

Газда, газдиня — господар, господиня.
Гарапуга — арапник, нагай, батіг.
Го — його.
Голінате (дерево) — дерево з високим стовбуром і кроною на самій верхівці.
Гонор — честь.
Гостинець — великий битий шлях.

Двірок — хата.
Днесь — сьогодні.
Домню — додому.
Другати — сплітати, зв'язувати.
Дядик — тато.

Зимний — холодний.
Зона́ — бур'ян, що росте в зернових, «сажка».

Іно (йно) — лише.
Ірень — болотяна рослина.

Кабат, кабатик — різновид верхнього одягу.
Кавка — галка.
Кедь — коли, якщо.
Китайка — шовкова тканина.
Клевець — молоточок для клепання коси.
Коби — якби.
Ковтки — сережки.
Кой — коли, якщо.
Корбач — батіг.
Коцюба — кочерга.
Кужіль — прядиво або вовна, намотані на кужівку.
Кукібний — старанний, дбайливий.
Кукіль — вид бур'яну, що росте серед хлібних злаків.
Кундосити — тріпати, сіпати.
Купей — купіль.
Кушка, кушечка — дерев'яний кухоль, у якому косарі тримають гострильний брусок.

Лата — довга жердина або дошка, яку кладуть упоперек кроков.
Леда, ляда — тільки; кожен.
Ленча — сочевиця.

Май — майже; більше; мабуть.
Мітлиця — кормова трав'яниста рослина родини злакових.
Мня, мя — мене.

Нев — нею.
Неймовірна — недовірлива.
Нигда — ніколи.
Нич — нічого.
Ня — мене.

Обліг, обложок — давно неоране поле.
Обора — відгороджена частина подвір'я з приміщенням для худоби.
Околот — сніп соломи.

Парастас — заупокійна служба.
Пасові (чоботи) — суцільні чоботи з невідрізаним передом.
Переміта — вид жіночого головного убору; намітка.
Писок, писки — губи, рот.
П'єц — піч.
Піл — нари в селянській хаті, розміщені між піччю і протилежною до печі стінкою.
Плоскінь — чоловічі рослини конопель.
Погонне — вимірюване у довжину.
Постать — смуга поля, зайнята женцями або полільниками.
Потив — доти.
Потя — пташка.
Припіл — пола, загорнута так, щоб покласти в неї щось.
П'юра — перо.

Рантух — головний убір заміжньої жінки в Галичині — біла тонка хустка.
Рихтувати — готувати, підготовляти що-небудь.
Рокове свято — великдень.

Савтир — псалтир.
Скамлиця — лава; ослін.
Стиранка — страва.
Ськати — шукати в голові.

Таляр — старовинна срібна монета.
Тамбур — водяна рослина.
Ти, ті — тобі.
Товар — худоба.
Тя — тебе.

Хосен — користь.
Хуста, хусти — білизна.

Цяпати — доїти.

Юртувати — хвилювати.

Чей бих — може б.
Челядин — дорослий син, доросла донька.

Шелевіти — шелестіти.

Ядловец — ялівець.

Поетичний кодекс родинних взаємин
Галина Довженок 5

ПІСНІ РОДИННОГО ЖИТТЯ

Родина, рід. Розлука з родом
Туга за ним 25
Мати (батько) та дорослі діти 65
Свекри й невістка. Теща й зять 88
Подружнє життя в злагоді 121
Нещасливе подружжя
а) Незгода 141
б) Лихий чоловік. Нелюб 153
в) Нелюба жінка 196
г) Подружня невірність 204
д) Чоловік-п'яниця. Жінка-п'яниця 215
Брати й сестри 238
Сирітство 256
Удова 269
Лиха доля. Змарновані літа. Самотність 287

Примітки 329

Словник маловживаних слів 357

Литературно-художественное издание

**Библиотека
украинского устного народного творчества**

ПІСНІ РОДИННОГО ЖИТТЯ

Составитель
Галина Васильевна Довженок

Ответственный редактор *И. П. Березовский*

Иллюстрации *Г. С. Ковпаненка*

Киев
издательство художественной литературы
«Дніпро»

На украинском языке

Редактор *В. В. Васильківська*

Художнє оформлення *В. М. Флакса*

Художній редактор *В. А. Кононенко*

Технічний редактор *Н. К. Достатня*

Коректор *Т. В. Грузинська*

ИБ 3406

Здано до складання 26.07.88.
Підписано до друку 22.09.88.
Формат 84×108$^{1}/_{32}$. Папір для множ. апаратів.
Гарнітура звичайна нова. Друк високий.
Умовн. друк. арк. 18.9. Умовн. фарбовідб. 19,11.
Обл.-вид. арк. 18,676. Тираж 38 000 пр.
Зам. 8—235. Ціна 1 крб. 70 к.

Видавництво художньої літератури «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень».
252053, Київ, вул. Артема, 25.

П34 **Пісні родинного життя.** Збірник / Упоряд., авт. вступ. ст. та приміт. Г. В. Довженок; Відп. ред. І. П. Березовський.— К.: Дніпро, 1988.— 359 с.: іл.— (Б-ка укр. усної нар. творчості).

ISBN 5-308-00044-1

До збірника ввійшли кращі зразки українських народних пісень про сімейне життя, записані в різних регіонах України.
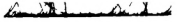
П $\frac{4702590100—058}{M205(04)—88}$ КУ8.407.88 ББК 82.3Ук-6